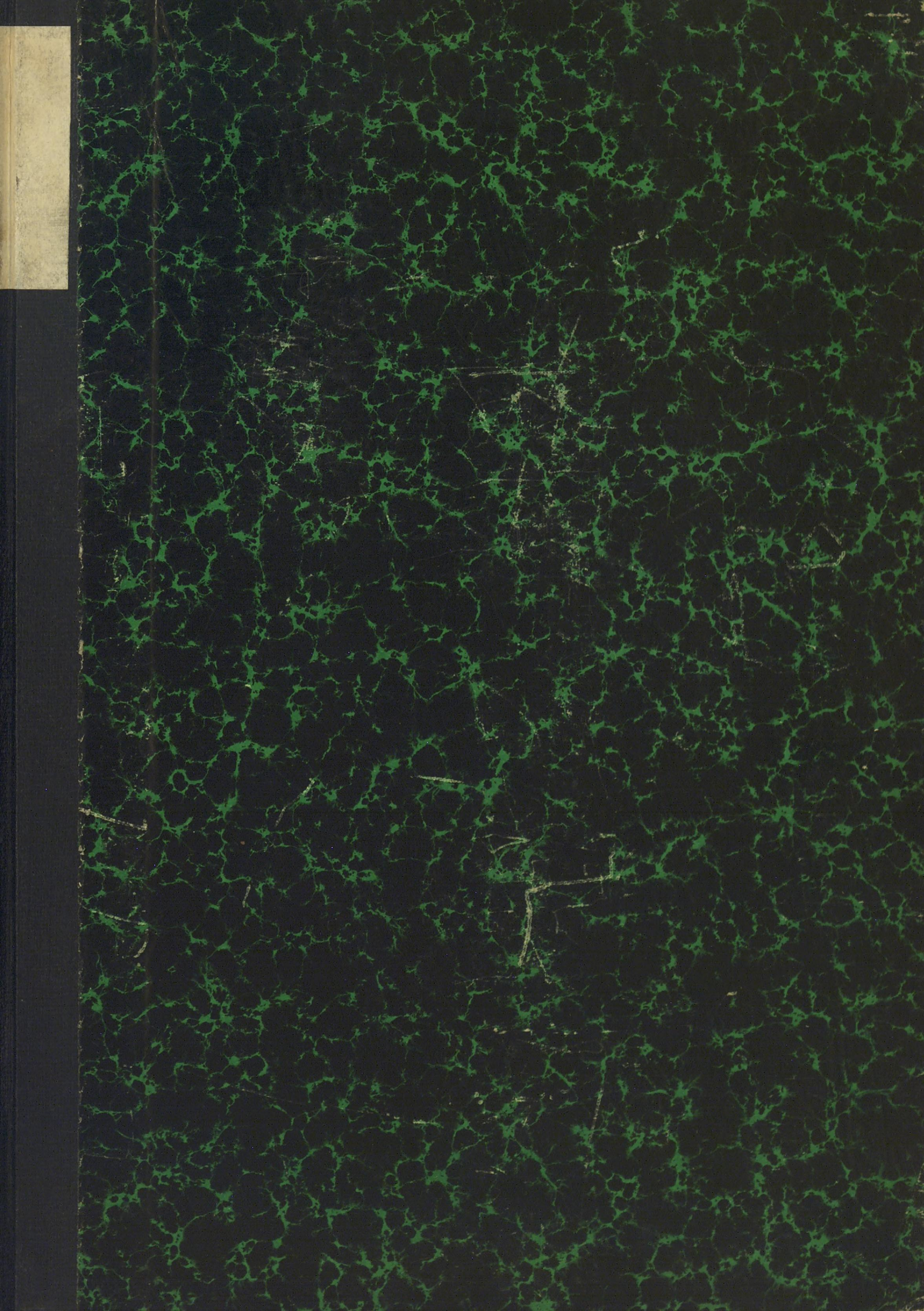

NYLÆNDE

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG

UDGIVET OG REDIGERET

AF

GINA KROG.

21 Aargang.

KRISTIANIA
BOGTRYKKERIET »MINERVA«
1907.

Indholdsregister.

Side.

e aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 1.
KRISTIANIA, 1 januar 1907.

Den literære markedstrafik.

Juleflommen, bogflommen herjer mer end nogensinde og udbreder ødelæggelse viden om. Den bruser frem og river med sig smag og dømmekraft og overbevisning. Hulter til bulter gaar det — der er ikke forskjel paa godt og ondt. Det ubetydelige ophøies til mesterværker, mens det sjeldne og udmerkede synker i værdi. Hvor mange bøger mon har faat paaskriften: dette er den bedste bog iaar, dette er den rette julebog, denne er det som vinder prisen.

De rigtige kritikere, de som kan udøve kritik med kyndighed og vil udøve den med redelighed, de har det ikke godt. Anmeldernes skare voxer. Venner og bekjendte er med. Rundt omkring i alle landets blade møder man deres skjønne ord. Derfra kommer de ind i forlæggerens store annoncer.

Hos publikum hersker den yderligste forvirring. Hvorledes kan det være anderledes. Hjem kommer de — fædre og mødre, brødre og søstre med sine bogpakker, og bibliotekerne blir derefter. Se paa dem længer udover vinteren, naar man har faat lidt isvand i blodet.

Og forfatterne — for dem er det allerværst. De er jo mennesker de med, de vil leve af sit forfatterskab, og de vil høste ære af

det er det muligt. Men derfor behøved de ikke udsættes for at bli helt besat af kræmmeraanden. Det vil saa vist ikke gavne deres produktion. Fra skikkelige og samvittighedsfulde anmeldere kan man høre bemerkninger som disse: »der sættes nu mest pris paa at anmeldelserne er saaledes indrettet, at der kan tages smaabeter ud af dem til forlæggerens annoncer — det væsentlige har ingen betydning, — om vi efter juleaften gir udtryk for vor anerkjendelse gjennem en indgaaende studie, saa vil det regnes for intet i sammenligning med et par flade rosende udtryk før jul.»

I flere udenlandske blade bruger man kun at anmelde det man finder anmeldelse værd. Resten lar man falde til jorden. Men om et og andet blad herhjemme følger dette princip, udretter det intet for det hele, der sørges saa alligevel for at skrabet ikke falder til jorden. Desuden kan det bli uretfærdigt det med. Det er saa letvindt at kassere. Det stilfærdige med gode udviklingsmuligheder kan derved komme til at forbigaas og kvæles.

Nei, la kritiken ta alvorlig fat paa det alt sammen, la den sætte skille mellem lys og mørke. Skille mellem de forskjellige forfattere, og skille mellem godt og ondt hos den enkelte forfatter og i det enkelte arbeide.

Med andre ord: la os søge at komme den værste humbug tillivs. Den ligger i sagens natur, sier man. Langtfra. Den værste humbug ligger i et arrangement af rent praktisk natur.

Det er det literære julemarked som det er, der er skyld i det. Det er det som avler al staaheien, al stasen, alt juglet.

Vi har aar efter aar — med undtagelse af julen 1905 — talt om hvor uheldigt det er for vort aandsliv at vi kun har en enkelt kortvarig forlags- og omsætningstid for literatur, og at denne kommer op i al den anden juletravlhed. Hvis det ikke er muligt at faa bøger forlagt og afsat jevnt aaret rundt, saa bør man — har vi fremholdt — faa det samlet til flere gange om aaret og ikke bare engang. Barnebøger og billedbøger ved juletid, skjønliteratur, filosofisk og fagliteratur til andre tider.

Skal man da ikke gi bøger som julepresenter? spørges der. Der er ingenting iveien for det. Men hvorfor ikke ty til hvad der kommer ud i aarets løb og hvad der er udkommet tidligere. Derved har man større chancer for ikke at forkjøbe sig paa skrab.

Iaar er da literaturflommen blit saa veldig at alle blir opmerksom paa det. Det svulmer over alle grænser med bøger, billedhefter, tidsskrifter, blade m. m.

Alle faar syn for sagn.

Enkelte dagblade begynder at ta sig af sagen. Det er ikke for tidligt. Endelig kan vi da vel haabe at faa oparbeidet en opinion, saa den slemme markedstrafik kan faa dødsstødet. —

*

I aar er der imidlertid ikke nedgang i værdi, tvertimod, det er merkeligt at der ikke er langt større procent daarligt og ubetydeligt. Der er særdeles meget godt, men vent bare. Hvis det fortsættes paa denne vis, maa ugræsset kvæle den gode sæd.

Der er som et opsving i bevidstheden nu — i følelsen af alt det gamle som gaar, og af det nye som bryder igjennem. Det gir liv og kraft og vext. Vi ser vidnesbyrd om det. Saa af indre grunde klarer det sig iaar, men det klarer sig ikke i længden.

Af hvad vi har sagt vil man forstaa, at vi ikke gjør os nogen illussion om at de anmeldelser vi gir paa det nye aar skal ha nogensomhelst betydning paa markedet. Men en bog skulde nu være noget mer end en handelsvare. Og der er mer end en bog fra i vinter som indbyder til nærmere og grundigere bekjendtskab. Saa der skal komme flere bogkritiker efterhvert.

Nytt-aars-hilsen.

Leve det nye Norges yngste sønner, arbeiderne! Og leve dets yngste døtre, de frisindede intelligente kvinder! Disse er det genreiste Norges nyfødde børn; de vil bygge broer som fører oppad mod de sollyse tinder som vi kalder idealer.

Leve fremtidens børn i fremtidens Norge!

Leve det genreiste, nye Norge!

Aasta Hansteen.

Indbydelse

er nu udsendt til dannelse af et

Nordmands-Forbund

omfattende landsmænd over den hele jord.

I løbet af det sidste aar har samfølelsen mellem nordmænd gjort sig varmt og kraftigt gjældende som aldrig før. Denne følelse er for os alle, ude og hjemme, en styrke og en glæde.

Det vil være *Normands-Forbundets* betydningsfulde opgave at give denne samfølelse et levende udtryk, et praktisk og virksomt arbeidsfelt.*)

*) Organisationsplanen se tillægsheftet.

Om særlige beskyttelseslove for arbeidende kvinder.

Forskjellige udtalelser.

(Fortsættelse fra no. 23 1906.)

Vi gir denne gang først ordet til Finland:

Det vilde se underligt ud om vi kvinder, som i aarhundreder har staat under formynderskab og ved lov har været udestængt fra de fleste erhvervsgrene, og som netop har faat en smule alburum — om vi nu vilde gaa ind paa igjen at la os lægge i lænker og ved hjælp af lovparagrafer la os forvise fra adskillige arbeidsfelter. Ti dette princip, som man for tiden vil gjøre gjældende ligeoverfor den kropsarbeidende kvinde, vil senere med lethed kunne udstrækkes til alle kvinder og akkurat med samme motivering. Man vil komme til at si: »hun kan ikke, hun formaar ikke at udføre samme arbeide som manden, hendes helbred og dermed hele den kommende slegt vil svækkes ved at hun udfører arbeide paa en skole, tjenestegjør i en bank, er amamuensis ved et kemisk labaratorium med dets giftige gaser, redigerer en politisk avis som fordrer anstrengende natarbeide osv.

Og at særskilte beskyttelseslove for kvinder ikke er i overensstemmelse med en rationel arbeidslovgivning i det hele tat, kommer, synes jeg, bedst tilsyne derved, at mens der endnn staar saa meget tilbage at ønske i den sidste retning — mens arbeiderne kun skridt for skridt og under stor modstand fra de magthavende maa tilkjæmpe sig en kortere arbeidsdag og mere hygieniske forhold — saa har ikke en eneste gruppe af lovgivere og politikere, de kalde sig nu ved navnet: frisindede, konservative, kirkelige, radikalere socialister eller borgerlige — modsat sig disse særegne lovparagrafer for kvinderne. De er i de fleste land opstaat gjennem mændenes initiativ og er i de lovgivende forsamlinger blit antat med stort bifald, mens derimod de love som har udvidet kvindernes arbeidsomraader og git dem selvbestemmelsesret først gjennem aarelange kampe har kunnet komme istand, og har i begyndelsen kun fundet gjenklang og forstaaelse hos de mest fordomsfrie og ideelt anlagte mennesker.

Denne omstændighed burde efter mit skjøn lyde som et »se op« for alle de kvinder som i sandhed har følelse for sit kjøns frigjørelse og ønske om bedring af kvindernes livsvilkaar.

Helsingfors.

Maikki Friberg.
Dr. phil.

Fra *Belgien* kommer følgende udtalelse:

Jeg godkjender ikke en lov som indskrænker og hemmer fuldvoxne personers arbeide, det være sig mænd eller kvinder. Loven bør ikke undertrykke arbeidet paa nogen kant, *alle arbeidsomraader og fag bør derfor kvinder ha adgang til.* Hendes egen sag er det at bedømme sine kræfter og kritisere sine evner.

Kvinderne venter heller ikke noget godt af disse beskyttelseslove. De forstaar at indskrænkninger som kun gjælder dem, var de end gjort i den bedste mening, ikke kan opveie selvbestemmelsesret, og at den bedste reglementering ikke kan maale sig med frihed og jevnbyrdighed.

Bryssel.

Marie Popelin.
Dr. juris.

En bekjendt svensk dame, som paa grund af sin stilling maa være særlig skikket til at gi gode raad, udtaler følgende:

Alle særskilte beskyttelseslove for kvinder *hvorved arbeidsmulighederne for hende har udsigt til at formindskes* er naturligvis af det onde. Ti for kvinderne gjælder det jo netop at tilkjæmpe sig lige lovlig ret til arbeide som mændene.

Undtagelser herfra kan kun gjælde beskyttelse for barselkvinder, denne maa jo naturnødvendig være særskilt beskyttelse, eftersom kvinderne er alene om at føde barnene til verden. Og i et samfund hvor alt er vel ordnet, vil vi ogsaa ha saameget beskyttelse for barn, som vi kan faa. At forbyde kvinderne helt at arbelde i sit fag nogle uger før og nogle uger efter nedkomsten, synes mig dog er overdrivelse. En begrænsning af arbeidstiden, om noget saadant kunde la sig ordne, vilde vistnok være det naturligste. Men det sier sig selv at saadan beskyttelse uden økonomisk erstatning er en uting. Det er endog nødvendigt at arbeide paa at faa forbud for arbeidsgiveren mod at afskedige kvinder paa grund af barnefødsel. Det bør bli skik og brug at kvinden kan ha sit erhvervsarbeide, skjønt hun er mor, og loven maa hjælpe hende til at faa denne sin enkle rettighed respekteret.

Inden erhverv hvor kvinden er saa godt som alene, erhverv som ofte er de uslest lønnede, kan der dog være spørsmaal om beskyttelse ikke var nyttig, for her risikerer de ikke konkurrance fra mandens side, og deres arbeidsudsigter vilde derfor ikke formindskes, dertil er disse arbeider altfor daarlig betalte. Det er imidlertid netop disse daarlig lønnende kvinder som er mindst istand til at organisere sig. Beskyttelseslovene kunde da bli dem en hjælp *istedetfor organisation.*

Den form af beskyttelse som er mest urimelig er forbud mod natar-

beide. Kvinder, hvis natarbeide som mor og sygepleierske intet samfund kan undvære — dem skulde det forbydes at arbeide om natten i *erhverv?* Hvad er mest anstrengende at vaage over barn og syge eller over søm typografkasserne o. l.

Anna Lindhagen,
barnavårdsinspektör.

Tilsidst er vi saa heldig at kunne bringe en udtalelse fra Frankrig ved Mme Martin.

Jeg tror at alle »særbeskyttelseslove for kvinder« virker til deres underkuelse og ikke til deres beskyttelse. Lovgiverne kan ha saa gode hensigter de vil, saa virker de galt i praxis; hvis man lægger hindringer iveien, hvor det gjælder kvinders arbeide, vil arbeidsgiverne heller ansætte mænd. Og kvinderne blir saaledes hindret i at tjene sit brød paa en skikkelig maade.

Og læg merke til: disse love forbyr kvinder at arbeide om natten, men ikke at prostituere sig om natten, hvad der er ligesaa forkasteligt fra hygienens som fra moralens synspunkt.

Vi maa ogsaa af al kraft protestere mod at kvinder sættes i klasse med barn, det er ligesaa meget mod al sund sans som at sætte manden og barnet i samme klasse, og at underkaste ham de samme lovbestemmelser.

Paris. *Maria Martin,*
(Dce) du »*Journal des Femmes.*«

Tjenestepigebladet.

Organ for Norges kvindelige tyendestand

har sendt os sit første no.

»Tjenestepigebladet« vil have til opgave at være et talerør for standen, et bindeled mellem de tusinde tjenestepiger i by og bygd. Det vil paa en ærlig og sømmelig maade arbeide for standens sociale og økonomiske fremgang uden derfor at være forhindret fra at staa frit til alle sider, naar det behøves, kritik er nødvendigt baade fra det ene og andet hold. Eftersom tiderne og udviklingen fordrer at alle klasser maa samarbeide indbyrdes — kan ikke tjenerstanden undlade at gjøre det samme.«

En af bladets artikler har til overskrift: *Ên standsforening.* Der omtales i denne at man før har havt en tjenestepigeforening her i Kr.a, men at man nu ikke hører noget om den — og det fremholdes at man i Finland og i Danmark har tjenestepigeforeninger.

Det skulde glæde os meget om det kunde lykkes tjenestepigerne her at faa organiseret sig paa sikkert grundlag, og om det nye blad kunde hjælpe frem standens interesse til held for hjem og samfund.

Bladet koster 50 øre pr. kvartal 1 kr. pr. halvaar. Det trykkes hos Amund Amundsen, Grænsen 19, hvor expeditionen er. Redaktørens navn er ikke opgit i dette no.

„Ugifte mødre."

Fahlstrøms teater.

Titelen paa *Brieux's* skuespil: *Maternité* burde ikke være oversat med »Ugifte mødre.« Bedre var det at kalde det *Mødre*, eller kanske heller *Mødrene*. Det er nemlig ikke bare de ugifte mødres forhold som belyses. Forfatteren har gravet dybere ned og trængt længer ind. Han har set at baade de gifte og de ugifte mødre er ilde stedt i samfundet, hver paa sin maade. Og glødende af harme tar han op sagen i hele dens bredde og plæderer den. Det er bogstavelig talt en proces. For dramaets sidste akt er en retsscene, hvor forfatteren i en advokats skikkelse er forsvarer for mødrene kontra mændenes love og vedtægter og skikke. Det konkluderer med at hvis de ikke ændres, saa kommer streikene, saa kommer revolutionen. Der peges paa proletariatets, men veldigere blir mødrenes streik, kvindernes revolution.

Stort set er det det samme drama som spilles i virkelighedens verden i alle land, og scenen er det moderne samfund. Men intetsteds kan det hele faa saa godt et perspektiv, vise sig saa klart og skarpt, som i Frankrig. Og intetsteds kommer paradoxet saa løierlig frem. I Frankrig forbyr loven at efterspore barnefaren, og sammesteds er affolkningsspørsmaalet for tiden det mest brændende. Man øiner en truende fare for staten. Man sætter præmie for barnefødsel! Man danner foreninger for befolkningens vext! Og levelystne lykkejægere, samvittighedsløse forførere og mer eller mindre bevidste Tartuffer vimser omkring, fædrelandsbekymrede allesammen.

Det kunde bli en god komedie at le af, men forf. tar det anderledes, og vi sidder dybt rystet af alvoret — for vi hører skriget fra de forurettede, ulykkelige mødre.

I de to første akter ser man en representant for de ugifte mødre og en for de gifte mødre. Den første er offer for en lumpen forfører, som forlader hende, den anden er lænket til en feig, utro, haardhjertet mand.

Jeg har det værst, sier hun, jeg har fienden lige ind paa mig Hun tar tilsidst sine barn og forlader manden, for at følge sin hjelpeløse, forskudte søster. Det gaar dem elendig. Fattigdommen tvinger dem i knæ. Et fuldstændigt nederlag. Det blir den enes ulykkelige død og den andens ulykkelige liv i al sin trøstesløshed. Forf. er konsekvent. Ikke et glimt af barmhjertighed i samfundet som det er. Disse to akter staar i enhver henseende meget høit, der er liv, der er finhed, der er phychologisk sandhed, en ægthed som man kan lede længe efter.

Saa spændende og sterk retsscenen end er, vil man heller ta en tredie

akt i lighed med, og som udvikling af, de to første. Den ligefremme procedure er ikke saa betagende, som det at følge hvad der foregaar i de to kvinders sind, mens de vikles tættere og tættere ind i ulykken.

Der er en tredie mor med. Hun er kommet paa den trygge side i livet, men hvad har hun ikke sat til af alt det som gjør livet fint og dyrebart!

Denne lille rolle spilles fortræffelig af fru *Meilænder Hellesen;* den ulykkelige unge pige spilles af frk. *Ræstad*, saa man tror paa hendes fortvilelse. Om fru *Wettergrens* spil er der kun et ord at si: det er fuldkomment. Ogsaa de fleste andre roller gives med dygtighed. Samspillet er særdeles godt. Man følger aandeløs med under hele fremstillingen.

Men det trækker ikke fuldt hus. Det er jo et tendensstykke — sies der fornemt. For en snak. Naar det er kunst — og ingen vil negte det — hvad er da det for en indvending. Midt op i mangfoldigheden af flau æstetik og skøierstykker og udstyrsstykker, maa det virke helt forfriskende, ogsaa for den som ikke hylder tendensen, at se Brieux's revolutionsdrama.

Og det er godt gjort af Fahlstrøms teater at ta det op. Det og andet. Den ene aften ser en Dostojewskis Raskolnikoff, med *Orleneff* i hovedrollen, en oplevelse er det selv om man ikke forstaar et eneste ord russisk — og den næste aften faar vi dette.

Det ser næsten ud som det var *for* godt for publikum, for nu er det ene teater lukket.

Men det andet har samlet alle kræfter. Og holder det frem som det stevner, saa vil det tilsidst vinde. Det blir med om at skabe publikum, og det faar et som det kan være tjent med, det bedste. Og det bedste publikum vil voxe sig større og større. *G. K.*

Fru Ingeborg Knudsson har stor ære af sin danseundervisning. Den 15te decb. var der elevopvisning i Grand hotel. Særdeles flinke var de, baade gutter og piger. Jo mindre de er, desto morsommere er de at se paa. Allermest i de zirlige gamle danse, menuet, gavotte o. l. Vals, polka, française og lanciers beholder naturligvis altid sin plads. Men der kommer stadig nye danse til, hentet fra alle jordens lande. Enkelte af disse er da «mere merkelige end fagre,« som der staar i sagaen. Og det spørsmaal kom op blandt tilskuerne: Hvorfor saa ikke nogle norske danse, og islandske og færøiske — til afvexling med *Anglo Dane* og *Militair New York* f. ex.?

Men udmerket gik de internationale danse over tilje. Og enkelte elever som havde rent balletanlæg blev prisbelønnet. Og tilsidst fik de alle sin løn i et muntert afskedsbal.

Bøger.

Dr. K. Krogh-Tonning. *En konvertits erindringer.*
Høst & søn, Kjøbenhavn 1906.

Hvem skulde for en 40—50 aar siden, eller endog blot for en 20—30 aar siden, have sagt. at en norsk luthersk prest skulde gaa over til den *katholske kirke.* Katholiker blev jo regnet omtrent som jøder og hedninger, og vi takkede jo alle i kirken vorherre for, at han havde ført os ud »fra den græsselige pavedoms vildfarelse.« Og saa træder for nogle aar siden en, der ikke blot er luthersk præst, men vort lands lærdeste dogmatiker, forfatter af de mest brugte theologiske lærebøger, dr. theol., bispeemne, over til denne kirke.

Letlivede personer søgte naturligvis at forklare det paa sin maade og hviskede, hvad de ikke netop vilde sige høit.

Nu kan enhver i dr. Krogh-Tonnings nye bog »En konvertits erindringer« selv undersøge, om han har havt gode *grunde* til sin overgang eller om udenforliggende hensyn har indvirket.

Han gjør der rede for resultaterne af sit anstrengende og samvittighedsfulde theologiske arbeide.

Lutherdommens to grundprinciper var »*Troen* alene«, og »*Bibelen* alene.«

Dr. Krogh-Tonning beviser, at det første princip, «Troen alene«, som for Luther var det alt afgjørende, ikke længer har nogen betydning. *Nutidens* lutheranere forstaar med den retfærdiggjørende tro altid den *sande levende* tro, som viser sin sandhed i *gjerning*, og naar troen opfattes saaledes, bliver der ingen forskjel paa luthersk og katholsk lære paa det punkt. Luther havde et greiere standpunkt. Han mente kirken paa dette vigtige punkt aabenbart lærte feil og mod skriftens tydelige ord, og paa det grundlag *protesterede* han. Nutidens lutheranere maa fordreie den katholske lære og besmykke den oprindelig lutherske for at kunne vedligeholde differentsen og striden. Luther saa det klart og sagde lige ud: »Gir vi efter paa dette punkt, da er vi forlorne.» Nutidens lutheraner har git efter, men luller sig alligevel ind i sine egne drømmespind.

Det andet princip »*Bibelen* alene« mener dr. Krogh-Tonning i tidens løb har vist sig umuligt. Det fører kun til endeløs opløsning. Og naar det endnu ikke har aabenbaret sig i sin fulde konsekvents, saa kommer det af, at man, principet tiltrods, har formuleret bestemte konfessioner, og ved *statens* hjelp forpligtet saavel prest som menighed derpaa. Man skulde jo

ogsaa tro, at vore dages theologiske strid maa aabne alles øine for, at bibelen ikke er saa klar og tydelig, som Luther vilde have den til. Naar to saa lærde og retsindige mænd som prof *Ording* og prof. *Odland* begge professorer i theologi ikke kan blive enige om en saa vigtig lære som læren om *daaben*, kan da bibelen være saa klar for alle og en hver, saaledes som den lutherske kirke lærer det.

Og daaben er da noget, der omhandles i bibelen, men dukker der ikke ofte spørgsmaal op, som er af den største betydning for den enkelte, men som han forgjæves vil søge svar paa i bibelen, da de ikke engang der omtales?

At den lutherske kirkes fortrin skulde bestaa i, at man i den kan gaa direkte til vorherre og ikke behøver nogenslags menneskelig formidling, er en af de *fraser*, som saa ofte høres, men som derfor er lige galt. Den lutherske kirke anerkjender jo ogsaa »menneskelig» formidling. Den bruger *sakramenter;* den lærer der gives et *skriftord.* Den tror ikke, at hver enkelt kristen bliver *umiddelbart* oplyst og gjenfødt fra himmelen. Saa er det da ingen anden forskjel, end at den katholske kirke lærer, at Kristus foruden skrift og sakramenter ogsaa har indsat en geistlig lærerstand, som han er med at bistaa indtil verdens ende.

Det vanskeligste punkt for dr. Krogh-Tonning var, som naturligt, den *pavelige ufeilbarhedslære.* Saa sent som i 1899 udtalte han om den til en bekjendt: »Det er den mur, som stanser mig, og det er en forfærdelig mur.«*) Det er vistnok ogsaa flere, som har hørt ham sige: »Jeg kan af den grund *aldrig* blive katholik.« Og dog har forskning og tænkning ogsaa bragt ham til at anerkjende denne lære.

»En konvertits erindringer« vil særlig have betydning, som man i den faar forklaring paa, hvorledes i vore dage en, der sidder inde med den høieste videnskabelige dannelse, kan forlade den protestantiske kirke og gaa over til den katholske. Og enhver voksen protestant — han være mand eller kvinde — bør dog vel søge fra første haand at lære at kjende et saa gammelt og udbredt kirkeligt samfund som den katholske kirke. Hvad han har faaet høre om dette samfund i skole og kirke er saa ofte urigtigt. Og saa faar han da dømme hvem der maatte have ret. En protestant kan jo, ifølge sit princip, ikke ubetinget stole paa den religiøse lærdom, som han er opdragen i. Han vilde jo isaafald ophøre at være protestant og overføre det katholske princip paa felter, hvor det ikke hører hjemme, og hvor det ikke er berettiget.

*) Se »Le protestantisme contemporain« par le Dr. Krogh-Tonning, Paris 1901 S. 8.

Men dr. Krogh-Tonnings bog er ikke blot belærende, men ogsaa underholdende. Særlig fængslende og gribende er det at læse uddrag af breve til ham fra hans fromme moder.

Vi faar da haabe dr. Krogh-Tonnings bog maa finde mange læsere. Vi fik fornylig tilsendt en fortegnelse over »aarets nye bøger.« Dr. Krogh-Tonnings bog var ikke engang nævnt. Det er som i vor tid blot den *skjøn-litteraire døgn*litteratur skal have lov til at vække opmerksomhed: som om livets vigtigste spørgsmaal ikke skulde høre livet til; som om kun det, der smager af varieté skal passe og anstaa et moderne menneske.

Men endnu findes der dog vel alvorlige mennesker, som mener at selve alvoret er glædens sikreste underlag, og som derfor gjerne vil læse dr. Krogh-Tonnings bog og dermed faa sin synskreds udvidet.*)

— Alvoret er dog netop det, der kan begrunde sand glæde i verden. —

X,
(katholik).

Kristelige foredrag. **Gustav Jensen, Jens Tandberg, Chr. Ihlen, Bernt Støylen. Chr. Knudsen.** Steenske forlag, Kristiania 1906.

Ved gjennemlæsningen af denne apologetiske, høist forsigtig skrevne bog, blir min tanke denne: hver der har knyttet sig til den gamle theologi vil synes bogen (foredragene) er fortræffelig, og hver der føler sig dragen mod den nye theologi, vil derimod lade den gaa sig uberørt forbi. Med hensyn til religiøs anskuelse, spiller selvsagt naturellet stærkt ind. Et mod det katolske tenderende romansk naturel vil derfor føle sig tiltalt af bogen, en germansk natur derimod, som føler sig tiltrukken af protestantismens og sammes evne til udvikling, — dette, som er dens dybe fortrin fremfor katolicismen — vil ikke annamme samme.

Jensens foredrag er præget af personlig paalidelighed og nøiagtighed, men er, som sedvanligt vekt og uden positivt resultat. Tandbergs er ihvertfald kraftigere. Ianledning af Knudsens foredrag kan det siges, at »tro« (theologi) nu engang ikke er videnskab. — Troen er og vil altid blive en »forvisning« og ikke »viden.« — At forsøge at gjøre tro til en viden, er at ødelægge troen. Troens styrke og glæde bestaar netop i, at den ikke

*) Et par unøiagtigheder har vi ved bogens gjennemlæsning stødt paa. Der fortælles et sted om et par egtefolk, som var de eneste, der var igjen af en protestantisk sekt. Da saa en sagde til konen. »Kan du nu tro, at du og Ola er de eneste, som har den sande kristendom,« svarede konen. »Jeg er ræd for en Ola.« Dette er en engelsk historie, som saaledes i nyeste tid af en eller anden er bleven lokaliseret til Norge.

S. 99 8 linier fra n. skulde man af udtrykkene kunne tro, at forf. mente. at »Ave-Maria-bønnen var lært kirken af jomfru Maria selv. Dette er naturligvis ikke hans mening. Det er ordene i evangeliet«: Fra nn af skal alle slegter prise mig salig.« som han har tænkt paa.

er viden. Tro betegner kamp og seir, videnskab betegner arbeide og seir, men sjælskamp vil altid, baade i og for sig og i sit resultat, være kvalitativt forskjelligt fra intelligents-arbeide. Overvindelse af det vidunderlige, vil altid medføre en »saligere« glæde end overvindelse af det skjulte. Det er overhovedet noget særskilt ved dette, som for en kvinde at føle glæde ved en »skabelse« fremfor over en »opdagelse».

En anden sag er det, at selve bearbeidelsen af troens historiske og andre kilder og materiale kan behandles efter en videnskabelig methode, modsat kvaksalveriet.

Det kan ikke forstaaes at Knudsens foredrag egentlig indeholder noget fra eller til. *Th. Fr.*

Ved fru Elisa Knudtzons død mister kvindeorganisationerne i Bergen en af sine mest interesserede, virksomste medlemmer, og Bergens by en af sine mest varmhjertede og mest afholdte kvinder. Fru Knudtzon greb ivrig fat med socialt arbeide for at bringe hjælp. Hun er saaledes stifter af kaffestuerne for bryggearbeidere, hvor hun og hendes datter selv var med at skjænke ud kaffen. Men især var det barnehjælp som laa hende paa hjerte. Det var en trøst for alle hendes venner at hendes bror konsul Mohr kom hjem før hendes død, og tidsnok til at kunne melde hende at han havde oprettet et legat til feriekolonier for gutter, og at det skulde bære hendes navn. — Der var storartet deltagelse ved begravelsen. — Norsk kvindesagsforening sendte en krans.

Indsendt til red.

Paa Gyldendals forlag: **Karl Gjellerup**: *Pilgrimen Kamanita.* **Gyrithe Lemche**: *Naadsens aar.* **Palle Rosenkrantz**: *Den store slange*, En dansk Robinsonade. **Marie Henckel**: *Erik Plovpennings Døtre.* En saga fra svundne tider. **Selma Lagerløff**: *Lille Niels Holgersens vidunderlige reise med vildgæssene. En bog om Sverige.*

Mons Lie: *Ved hottellets dækkede bord.* (Udk. i 2det oplag.)

Peter Egge: *Komedier.* **Asta Lie Isaachsen**: Anne Louise Hading, paa Hadingborg. **Erik Lie**: Af første generation.

Viggo Chrstiansen: *Christian den* VIIs *sindssygdom.*

Fru Constantin: *Smaapigernes kogebog.* **Adolph Stender**: *Frisk mod.*

Paa teosofiske samfunds norske forlag: *Følelsernes videnskab* af **Bhagavan Das, M. H.** Oversat af Eva Blytt.

Norske gutter: Aargang for 1906 i bogfor-mat.

Ekko 17de december 1 aargang nr. 2 1906. Redaktør og udgiver Aksel Arstal.

Kjærlighed og død.

af

C. S.

Oversat for »Nylænde.»

»Du kan tro jeg er blit ilde behandlet, *Stewart*, saa ilde at det er til at fortvile over.«

»Og jeg som trodde Du var blit usædvanlig godt behandlet, først og fremst af skjæbnen naturligvis, som har ladet Dig faa Dine ønsker opfyldt, og saa af Din far, som har git Dig midlerne til det. Og hvad mer kan en mand forlange?

»Ingenting mer — hvis han ikke er en gift mand.«

»Aa! slap det saaledes ud. Et feilgreb. Jeg beklager Dig, gamle kamerat, ja — vore daarskaber pleier skaffe os værre plager end vore synder.«

»Ja, og ulykken føles værre, naar det er andres og ikke egen daarskab, som er skyld i den. Bryr Du Dig om det, skal jeg fortælle Dig det hele, her vi staar, Stewart, Jeg er i meddelsom stemning ikveld.«

De to mænd stod paa *Khartoums* fordæk. Det var paa vei til Indien og laa nu og vented paa post i *Brindisis* havn.

Maanen stod og lyste med sterk glans over den skidne by og den store sjø og den fjerne strand med de tyrkiske haver, og over de indiske sjømænd, som bøied sine smidige kropper under den dyrebare vegt af postkontorets forseglede pakker. En efter en gik de over skibsbroen, stille, hurtig og regelmæssig. Skade at natten var saa lys. Dunkelheden vilde laant endmere trylleri til den hele scene og de lydløse, lynsnare bevægelser.

Saa begyndte den fremmede at tale. — »Jeg var bare syv aar gammel« sa han, »da min bedstefar sendte mig til England, og siden det har jeg, som Du ved, havt mit hjem der. Men endnu har jeg erindringen om indisk lys og lyd — musik og glimrende farver og duft af roser. Jeg husker hende som maa ha været min mor, omgit af pratende tjenestekvinder, som gav mig søde sager og smigred og forkjæled mig.

Men hvad mine minder tilsidst samler sig om er en larmende proession paa en glødende midtsommerdag. Klædt i en dragt af skinnende blaat og bøiet under den dobbelte vegt af tunge smykker og sterkt duftende blomster, red jeg paa en vrinskende hingst, mens san-

gerne gik i spidsen og musikanterne fulgte efter. Men midt i toget sad en dame, og hun spilte ikke paa tamburin, men hun trommed med sine smaa *henna*-farvede hænder paa hestens hals, som hun sad foran mig — — —

Man underretter mig nu om at dette betydde saa meget som mit giftermaal! —

Det maa vistnok ha været lige efter dette at jeg blev sendt afsted til mine kjære gamle damer i *Summerton*, hvor Du og jeg første gang mødtes, *Stewart*, for der er slutten paa mine erindringer om Indien, naar jeg leder i min hukommelse. Og i denne lange tid har min far ikke sagt et ord om sagen, før i sit sidste brev, hvor han ganske rolig fortæller mig at baade et velkommen, og en brud venter mig i mine fædres land! Er det saa ikke skammeligt, Stewart. Hun er vel blit holdt halvveis som en fange hele sit liv og kjender vel ingenting til verden, hverken som Gud har skabt den eller menneskene har gjort den; og heller ikke til bøger ikke engang i sit eget tungemaal, tænker jeg.

Sagtens kan hun lave en god indisk middag og skure kogekarene — men nei, dette er ikke vakkert gjort mod mig. Systemer ændres ikke paa en dag vil man si. Ganske rigtig. Men hvorfor saa i det hele forandre dem paa slig en ensidig maade? Hvorfor skabe en falsk stilling for et par uskyldige barn. Aa ja, jeg forstaar, det er haardt mod hende ogsaa, stakkar. Det er et stort feilgreb det hele. Nye lapper blir bare til værre rifter i det gamle klæde!

»Stakkars gamle kamerat,« sa Stewart. »Nei slig en slem historie trodde jeg ikke det var. Men saa har du nu dit arbeide ved du, og hvem ved om hun er saa umulig alligevel. Kanske kan det lykkes Dig at opdrage hende.«

Man kom ikke tilbage til dette tema under hele reisen. Og da de kom frem, fik den unge Inder og hans ven ofre al sin tid paa pesten, som herjed frygtelig. Den la fuldstændig beslag paa dem. Baade velkomsten og hustruen maatte vente. «Foreløbig frihed« sa den indiske doktor i en bitter tone; men der blev liden tid til grublerier over en selv, enten af glædelig eller af sørgelig art. Han var paa jagt efter smitten fra gade til gade, hver tanke og hver evne maatte ofres den. Og hvor sørgeligt det var alt sammen! De stakkars hjælpemidler de kunde bringe, den tapre kamp mod de mest aabenbare symptomer, de fortvilede forsøg paa at overvinde mikroben, og tilsist den triste underkastelse under skjæbnen! Begge de unge

læger gik der tunge om hjertet. Sygdom og død var sørgeligt nok i sig selv. Men mangfoldig værre naar overtroen kom til.

Om morgenen var et vanvittigt tog gaat forbi, som bar de døde og pestsmittede rotter paa stænger, mens sørgende mødre og fortvilede hustruer ledsaged det med hyl, en serenade, skrækkelig i sin patos! Den indiske læge reiste sig fra sin frokost. »Nei,« sa han »dette er ikke til at holde ud længer. Skriv til hovedkontoret, Stewart, og bed dem sende en kvindelig læge og en sygepleierske. De maa overlade os dem. De stakkars kvinder i bazarbodene maa underkaste sig vor behandling. Der er jo ingen anden raad. Men som Du ser vælger de høiere klassers kvinder heller døden end at tillade en mand at undersøge sig. Og jeg maa tilstaa jeg har meget imod at visitere deres boliger. Tror ikke Du som jeg, at det er fordi vi ikke kan behandle denne klasse af syge at vi ikke vinder bugt med mikroben?

»Jo« svarte Stewart, »jeg er enig, og jeg skriver strax.«

En uge efter kom svaret. Anmodningen var kommet i rette tid. En indisk dame med europæisk uddannelse havde netop tilbudt sin tjeneste. Overlægen havde tænkt at sende hende andetsteds, men da dette var saa hellig og rettroende en by, og da hun kjendte sproget i det distrikt, kunde hun overlades som assistent til Stewart i 6 maaneder. De kunde vente hende og en sygepleierske om fjorten dage.

»Det var en lykke,« sa Inderen, »endelig kan vi ha haab om at komme pesten tillivs.«

Hun var høi og slank, et mere livfuldt og intelligent end egentlig smukt ansigt, og hun førte sig med den frihed og ro som er eiendommelig for hendes race. Hendes tiltrækning laa i bevægelsens ynde, i forholdenes hamoni, og i en forfinet følelsesfuldhed, som alle maatte lægge merke til. For det arbeide hun havde at gjøre var hun ganske særlig skikket, taktfuld, blid, overtalende som hun var.

Og hvis hun gav saa meget af personlig sympati til alle lidende, var saa det en feil? Hendes mandlige kolleger mente at det var. »De vil ødelægge Dem rent,« sa de, «og saa er det ikke rigtig forretningsmæssigt.« Og de tilraaded fælles adspredelser for at modarbeide overanstrengelse — *golf* paa de brune marker mod vest, bortenfor templerne, fri for luften fra den forpestede by, og *tennis* i civilingeniørens have, civilingeniørens hustru og *padrens* hustru var de eneste damer paa stedet foruden den kvindelige læge, og begge var gjæstfrie og venskabelige til det yderste.

For et lys der laa over de eftermiddage.

Lidelser, døden og al hæsligheden glemtes i sundt kameratskab og sympatisk samvær. Den unge pige havde draget til sig det bedste af den vesterlandske kultur uden at miste noget af sin egen henrivende personlighed.

Virkningen blev som af en herlig farvelægning af en mesters pensel. Endog kvinderne elsked hende. Og hvorledes maatte det saa gaa med mændene? Ja, hvad den ene af dem angaar — saa har man vel alt gjættet det. Det maatte saa være, det var uundgaaeligt. Kunde det være anderledes med to personer af samstemmende smag, som udførte det samme arbeide, bar den samme tunge byrde, saa den bedste og mest uselviske side af hinandens karakter og væsen. At det kom som en overraskelse, en aabenbaring for begge, gjorde det ikke bedre. Og saa dette forunderlige at deres oplevelser, deres skjæbne var saa lig. Der var en dobbelt hindring for deres forening. Der var en barnebrudgom, som der var en barnebrud iveien. (Forts.)

»**Vinter i Norge**.« Cammermeyers forlag, er solgt i 18000 expl.

1907.

Husk i 1907 skal kommunevalgene foregaa.

Husk i den nuværende stortingsperiode skal **kvindestemmeretsforslagene** frem.

Nu gjælder det mer end nogensinde!

Indholdsfortegnelse.

1ste janaar 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

Nylænde

Tidsskrift for kvindernes sag.

20 aar.

Siden 1ste januarhefte udkom, har Nylænde været i ilden — bogstavelig talt for en gangs skyld. Der har været stor brand i trykkeriet.

Af den grund blir dette hefte betydelig forsinket og udkommer uden »solblomstens merke.«

Det var jo ikke saaledes vi havde tænkt os jubilæet. Oprigtig talt havde vi slet ikke tænkt at feire de 20 aar. Vi mente ikke at stanse op et øieblik ved dette veimerke, men da skjæbnen har tvunget os til en pause, og dertil besørget illuminationen, saa faar vi følge vinket og minde om at omkring slutningen af januar 1887 udkom det første hefte af »Nylænde«, et dobbelt hefte: 1ste og 15de januar. Udgiver var dengang Norsk kvindesagsforening, redaktør var den samme som idag er udgiver og redaktør.

Vi skal ikke selv udtale os om hvad »Nylænde« har udrettet i dette tidsrum, og vi tror overhodet det ikke endnu lar sig efterspore. Men vi har det haab, at siden bladet er kommet saapas godt ivei, som det er, og har redet af saamange storme, som det har, saa skal det i de fem aar som gaar, inden det egentlige jubilæum — det 25 aars — indtræder, kunne udrette mer end i de passerede 20 aar tilsammen. Og isaafald vil bladet kunne feire sin fest med glans.

Skjæbnen har vist villet at vore abonnenter, vore læsere, alle vore venner skulde stanse et øieblik og tænke over stillingen. Tænke over om ikke hver og en af dem kunde gjøre noget for at dette haab skal opfyldes, for at deres skare kan voxe, mangedobles, og Nylænde derved vinde magt. Skal bladet beholde sin indflydelse og øge den, maa der magt til desværre. Skaffer man os nok af den, blir det til

uberegneligt fremskridt for kvindernes sag og særlig for norske kvinder.

Tiden arbeider fort nu mod før. En stadig øgende fart. Det gir stort haab. Men det bringer ogsaa større fare.

Sæt at det gled tilbage, sies der, saa vil det ogsaa ske med fart. Sandt — men den tanke bør kun anspore til større energi. Frygten maa ligesaavel som haabet drive alle til at samle sig om den fælles opgave: at gjøre fiender til venner, de fjerne og ligegyldige til varme tilhængere, og dem som staar ledige til ivrige arbeidere.

*

Vore medarbeidere vil vi ved denne anledning underrette om at hvad de skriver i Nylænde gaar viden om. Til mange land, hvor man ofte har norskkyndige til at oversætte og gjengi. Adskillige af Nylændes artikler er saaledes kommet i *Review of Reviews*. Derved gaar det verden rundt. Det er jo altid lidt opmuntrende.

*

Vi benytter dernæst anledningen til at anmode dem af vore abonnenter som samler Nylænde til indbinding, om at melde itide naar de ønsker manglende hefter tilsendt. Det har desværre hændt at vi ikke har kunnet efterkomme opfordringen om at supplere, fordi vi for sent har faat besked om det. De gjælder mest for de ældre aargange. Der er faa igjen af dem. Det samlede verk er afhængig af dem, dermed er de meget dyrebare. De som samler bør fortsætte til det omtalte 25-aars jubilæum. Saa vil de ha et værdifult verk i eie. Der gaar mer og mer historie i det selvfølgelig.

*

Tilsidst overtar vi en meddelelse til paa expeditionens vegne. Nytaarsaften expederedes Nylænde herfra til vestlandet. En hel del var med *Lindholmen* paa den ulykkelige tur og brændte op. Vi har søgt hurtigst at erstatte med ny sending til stederne: Flekkefjord — Bergen. Men for det tilfælde at ikke alle abonnenter har faat 1ste januarheftet ber vi det meldt snarest, saa skal det komme.

*

Det er saaledes lidt af hvert som har grebet forstyrrende ind i denne tid. Men vi haaber at snart skal alt gaa regelmæssig og stot.

Med en varm tak til alle trofaste venner og med haab om at vinde mange nye, drager vi igjen ud paa færden.

Red.

Telefonistinderne.

Naar spørsmaalet om nye lønningsregler for de kvindelige funktionærer ved Kristiania telefonanlæg, samt telefonistinderne ved Trondhjems telefonanlæg, om en tid skal behandles i stortinget — er vi sikker paa det vil vække interesse hos publikum og at mange gode ønsker vil følge dem det gjælder.

Der er ingen funktionærer vi under vor daglige gjerning kommer mere stadig i rapport med. En del af os plager dem ustanselig, og altid fordrer vi den bedste og elskværdigste behandling af dem. Det vilde være befriende at vide, at de under sit anstrengende arbeide ikke maa plages for meget paa andre maader f. ex. ved tanken paa altfor daarlige og usikre økonomiske kaar.

Da staten overtog Kr.a telefonanlæg i 1901, skede ingen forandring i lønningsbestemmelserne Et regulativ fra 1897 gjælder, saavidt vides, endnu. Ser man paa lønningssatserne for telefonistinderne her, finder man dem mislige. I en fremstilling fra telefonanlæggets direktør paapeges ogsaa at de maa forhøies, hvis man skal kunne gjøre regning paa at beholde et dygtigt personale.

Man har dog i praxis bedret dem paa forskjellig maade — ved dyrtidstillæg o. a.

I telefonanlæggets forslag til nyt lønningsregulativ har man i det hele søgt at regulere lønningerne nogenlunde i overensstemmelse med hvad det nuværende personale oppebærer i form af fast løn, dyrtidstillæg og bidrag til pensionsindskud. Arbeidsdepartementet har ikke helt sluttet sig til de her opførte lønninger. Saaledes ikke for telefoninstindernes vedkommende. I det store tat er disses lønninger sat endel høiere. Af den foreliggende stortingsproposition refererer vi lønningssatser for de poster som indehaves eller antagelig vil komme til at indehaves af kvinder.

Kontorassistenter af 1ste klasse 1000 kr. stigende med alderstillæg à kr. 200 hvert 3die aar indtil kr. 2200.

Kontorassistenter af 2den klasse og underkasserere (kasseassistenter) kr. 900, stigende med alderstillæg à kr. 100 hvert 3die aar indtil kr. 1500.

Kontorassistenter af 3die klasse 700, stigende med alderstillæg à kr. 100 hvert 3die aar indtil kr. 1300.*)

*) Efter den nuværende ordning er der kun to lønningsklasser, en for mandlige og en for kvindelige kontorassistenter. Ti damer er ansat i denne stilling ved Kr.a telefonanlæg. De har kontortid baade formiddag og eftermiddag. Begyndergage kr. 600, stiger til 960. Mandlige assistenter har langt høiere løn. Efter ovenstaaende ordning maa ogsaa de kvindelige assistenter ha adgang til at rykke op i klasse 1 og 2.

Overbestyrerinde 1400, stigende med alderstillæg à kr. 200 hvert 3die aar indtil kr. 2000.

Bestyrerinder 1200 stigende med alderstillæg à kr. 100 hvert 5te aar indtil kr. 1500.*)

Telefonistinder 700, stigende med alderstillæg à kr. 100 hvert 3die aar indtil kr. 1300.

For telefonistinder ved Trondhjems telefonanlæg det samme.

Aldersgrænsen for telefonistinderne ved Kr.a telefonanlæg blev i sin tid sat til 40 aar. Det barbariske ræsonnement var vel følgende: De lønnes daarlig, har enerverende arbeide, følgelig slides de tidlig ud — saa væk med dem. Denne bestemmelse skal dog til dato ikke være praktiseret. Flere damer som har været længe i tjenesten er forfremmet til bestyrerinder eller gaat over til kontorposter ved anlægget, og for disse sættes ingen aldersgrænse.

40 aars grænsen, er det nu blit fremholdt af telefondirektøren, er saa lav at dens bibehold vilde umuliggjøre enhver pensionsordning. Den foreslaaes forhøiet til 55 aar.

Ogsaa det er jo almindelig set en meget lav aldersgrænse, men yderst faa telefonistinder vil vel ønske at fortsætte sit nerveslidende arbeide længer, naar de kan sikre sig en rimelig pension.

I stortingsprp. ang. ordningen af disse pensionsforholde foreslaaes at de kvindelige funktionærer skal indtræde i pensionskassen for statens tjenestemænd, og selv bære de fortsatte pensionsindskud uden tilskud af telegrafvæsenet, mens deres understøttelsesfond gaar over i pensionskassen. Indskuddet foreslaaes sat til 120 kr. aarlig for samtlige. Ved indskuddenes begyndelse i 20 à 22 aars alderen vil pensionen da ved opnaaet aldersgrænse og efter pensionskassens nuværende ordning udgjøre 700 à 800 kr. aarl. **)

Det er jo ikke daarligt resultat, men det tar svært paa aarsindtægten, hvad de faar tænke paa som synes de løningsvilkaar som stilles i udsigt er saa glimrende. I realiteten faar nemlig efter dette telefonistinderne i de tre første aar blot kr. 580, og de ældste kan ikke drive det høiere end til 1180 kr.

Forøvrigt er den i propositionen foreslaaede indlemmelse af telefonistindernes understøttelsesfond i pensionskassen for statens tjenestemænd for tiden ikke tilraadelig, idet lovene for pensionskassen i en nær fremtid skal forandres. En bedre løsning af spørsmaalet paapeges i et subsidiært forslag fra telegrafstyrelsen. Det blir for vidtløftigt her at gaa nærmere ind paa

*) Det er lidt paafaldende at bestyrerinderne kun faar alderstillæg hvert 5te aar og begynder med en løn som blir lavere end de ældste telefonistinders.

**) Forudsætningen er at telefonistinderne ved Trondhjems telefonanlæg staar paa lige fod med telefonistinderne i Kr.a.

dette, vi skal blot udtale forvisningen om at den ordning som her foreslaaes vil vinde bifald hos alle de kvindelige funktionærer.

Naar telefonistindernes kaar har været paa tale, er det blit fremhævet at de bare har fem timers arbeide om dagen. De som sier: *bare* tænker sig formodentlig at man kan sidde i træk de fem timer, og saa være fri, men sligt røber blot totalt ubekjendtskab med forholdene. Fem timer er helt umuligt. Tre timer i træk maa ikke overskrides, saa det er fuldt dagsarbeide.

Der er nemlig lidt af arbeidets farer ved denne bestilling, men det kan modarbeides ved at man faar leve under nogenlunde gode forhold.

Det er derfor at ønske at stortinget, naar der nu skal regulere lønningsforholdene for denne gruppe af kvindelige telefonfunktionærer i vort land, maa sætte et godt exempel, baade for staten og for private arbeidsgivere, saa hele standens kaar efterhvert kan bedres.

Gifte kvindelige funktionærer i statens tjeneste –

deres stilling, og om de skal ha lov at bli i sin stilling er et spørsmaal som er paa dagsordenen i flere land. Ethvert skridt til spørsmaalets løsning er derfor af almen interesse.

I vort blad har særlig telegrafistindernes ret til at beholde sin stilling efter indtrædelse i ægteskab været diskuteret. I telegrafstyrelsens cirkulære af 30/11 06 finder man nu bestemmelser herom. Vi indskrænker os her til at referere dem:

I henhold til det kgl. arbeidsdepartements skrivelse af 3die novbr. 06 gives der de kvindelige funktionærer ved telegrafvæsenet adgang til at bli staaende i tjenesten efter indtrædelse i egteskab paa følgende nærmere betingelser:

»1. Telegrafdirektørens tilladelse skal i ethvert tilfælde indhentes. Ved spørgsmaalets afgjørelse skal særlig komme i betragtning, hvorvidt vedkommende kvindelige funktionærs mand er i en saadan stilling, som det er forbudt telegrafvæsenets funktionærer at indehave.

2. Paa grund af barnefødsel eller abortering kan der gives gift kvindelig funktionær indtil ialt 8 maaneder tjenestefrihed før og efter fødselen. Vikarudgifter under fraværet skal i tilfælde i sin helhed bestrides af vedkommende selv. Ønskes længere tjenestefrihed, kan saadan erholdes uden løn efter de for saadan permission gjældende regler.

3. I andre tilfælde, hvor kvindelig funktionærs sygdomsforfald skyldes hendes stilling som hustru eller mor, skal hun selv udrede eventuelle vikarudgifter, og det tilkommer telegrafdirektøren at afgjøre, hvorvidt tilfælde af denne art foreligger.

4. Hvis gift kvindelig funktionær udenfor svangerskabstiden og den nærmeste tid

derefter ikke maatte udføre sine tjenestepligter paa tilfredsstillende maade, vil hun, selv om forholdet skyldes hendes familiestilling, efter forudgaaende varsel kunne fjernes fra tjenesten.

5. Forat gift kvindelig funktionær ved afsked fra telegrafvæsenets tjeneste skal kunne erholde tilskud af tillægspensionsfondet til sin selverhvervede pension, maa det godtgjøres, at den paagjældende sygdom eller svækkelse ikke skyldes hendes stilling som hustru eller mor.«

Andragender om at blive staaende i tjenesten efter indtrædelse i egteskab indsendes paa forhaand til telegrafstyrelsen gjennem vedkommende bestyrer og inspektør, som ledsager samme med sin udtalelse, og de maa indeholde nøiagtige oplysninger om mandens stilling. De kvindelige funktionærer, som allerede har indtraadt i egteskab, og som ønsker at blive staaende i sine stillinger, maa snarest indsende andragende derom i overensstemmelse med punkt 1 ovenfor.

Ogsaa om *kvindelige postfunktionærers* adgang til at bli staaende i tjeneste efter indtrædelse i egteskab er der fattet bestemmelse.

I cirkulære fra poststyrelsen decb. 06 heder det i § 31 c.:

a. Poststyrelsens tilladelse skal i ethvert tilfælde indhentes.

Bestemmelserne i det følgende b. c. d. svarer til indhold til 2, 3. og 4, i det foregaaende, kun at »telegrafdirektøren« ombyttes med »poststyrelsen«.

Fra Finland.

Finlands første kvindelige fabrikinspektør. Kvindelige landtdagskandidater.

Hvorledes er saa prøven med kvindelige fabrikinspektører faldt ud i Finland? — spurgte vi en finsk dame, som har opholdt sig en tid her i Kristiania.

— Saaledes at herefter kan ingen si at kvinder er uskikket til det arbeide. Der er nu gaat saa lang tid at man med tryghed kan udtale sig om det. *Vera Hjelt* har i 4 aar været fabrikinspektør, en af de fire inspektører for hele landet, og har afgit 3 aarsberetninger. Hun faar den største anerkjendelse for sit arbeide baade af mænd og kvinder, og i aviserne fremhæves hendes indberetninger som særlig værdifulde. I *Nya Pressen* stod forleden en helt begeistret anmeldelse af hendes sidste indberetning. Den er ogsaa interessant at læse. Det er tydeligt at det har lykkedes den kvindelige inspektør at se meget som undgaar mændene, og at komme i et mere personligt forhold til dem hun har at gjøre med.

Hvorledes staar hun sig saa med sine mandlige kolleger?

— Udmerket. De skal arbeide særdeles godt sammen.

Er fabrikinspektørerne i Finland for særbeskyttelse for kvindelige arbeidere?

— Neppe nogen af dem. Man vil heller faa arbeidstid o. a. bedre reguleret baade for mænd og kvinder under et.

Vera Hjelt er altsaa den bedste pioner man kan ønske sig. Saa høit hun er anset kommer hun vel til at bli med blandt de første landtdagskvinder? Man har jo forholdsvalg, og der er vel flere partier som gjerne vil faa hende frem?

— Desværre nei. Hos os gaar al partiinddeling efter sprogspørsmaal, og *Vera Hjelt* er ikke med i den kamp.

Hvilke partier blir det saa? —

— Gammel-fenomanernes, ung-fenomanernes og det svenske folkeparti.

Et demokratisk parti?

— Nei — det er svekomanernes gruppe som kalder sig saa. Der er vistnok baade et høire og venstre inden partiet, men sproginteressen overskygger som sagt det hele.

Men socialisterne. Vil ikke de danne et landtdagsparti for sig?

— Det er nok muligt. Kanske blir der flere partier, men de som er nævnt er vi sikre paa.

Man faar vel kvinder med i landtdagen?

— Det anser vi som sikkert.

Og ved kommunevalgene hvorledes gaar det der?

— Det er det pudsige, der har vi ikke stemmeret endnu, men vi faar den selvfølgelig ved første anledning.

Saa er man ganske uøvet ved de første politiske valg.

— Ja, men det er nu ikke saa farligt. For mængden af mænd er jo lærlinger ligesaavel som vi.

Viser kvinderne stor interesse?

— Hvad Helsingfors angaar maa der svares ja. Der var nylig et prøvevalg inden det svenske folkeparti, og der mødte flere kvinder end mænd. Man fortalte løierlige smaatræk herfra, som f. ex. at flere opfatted adgangstegnet til mødet som stemmeseddel o. l. Men vel at merke feiltagelserne faldt paa begge kjøn.

Kan de nævne kvinder som De sikkert tror blir med?

— Jeg vil da nævne *Lucina Hagman* og *Helena Westermarck*. Men det er jo en stund siden jeg var i Finland.

Efter dette har vi gjennem privatbrev faat høre at flere andre af Nylændes bekjendte er opstillet paa listerne. Saaledes *Maikki Friberg* paa ungfenomanernes parti, *Alexandra Gripenberg* paa gammelfenomanernes og *Annie Furuhjelm*, red af »Nutid«, paa det svenske folkeparti.

Josephine Butler.

13de april 1828 — 30 december 1906.

I 1870 tog kampen mod «den lovbeskyttede last,« sin begyndelse i England. Mrs. Josephine *Butler* blev af den lille flok som tog den op udset til at være anfører, og hun veg ikke tilbage, skjønt hun forstod hvad det vilde koste at sætte sig op mod den hele verden. At angribe den reglementerede prostitution det maatte straffes med had, spot og foragt. Men hun fik ogsaa helt fra begyndelsen de bedstes sympati.

Saaledes skrev *John Stuart Mill* til Mrs. Butler og hendes første medarbeidere:

«Frygter ikke, naar man bebreider eder fanatisme eller overspændte anskuelser, gaar modig fremad efter moden overveielse, naar I først er overbeviste om at handle ret. Fremad, selv om I udsætter eder for at bli revne istykker netop af de mænd, gjennem hvis forandrede hjerter vort maal engang skal naaes.»

Og hun gik fremad. Gjennem stor personlig sorg blev Mrs. Butler vakt til arbeide for menneskeheden. Hun voxte større og større under dette arbeide.

Hun søgte ikke sit eget, sier de som kjendte hende, hun sveg ikke, og hun veg ikke tilbage hvad ondt der end mødte hende. Hun er en af de helteskikkelser som det er godt at fæste øie paa, naar mangt som kommer en ind paa livet truer med at fordunkle de lyse haab. I 1875 blev den internationale abolitionitiske føderation grundlagt. Mrs. Butler blev dens president gjennem en række af aar. Da hun følte kræfterne ikke strak til længer, blev pladsen overtat af hendes ven og medarbeider professor *James Stuart*, og Mrs. Butler blev ærespresident.

I 1905 holdt forbundet sin 30 aars fest i *Neufchatel*. Det sendte da sin varme og ærbødige hyldest til den store pioner.

Skjønt Mrs. Butler ikke kunde ta synderlig aktiv del i arbeidet i de

senere aar, og trak sig tilbage i ensomhed og stilhed, var hun glad ved at leve og se det lysne mer og mer for den store retfærdighedssag. Enkelte land har jo alt reist sig mod det frygtelige princip hun bekjæmped, andre staar paa vei til at gjøre det.

Josephine Butler døde stille og fredelig i *Wooler, Northumberland* ikke langt fra den egn hvor hun var født og havde levet sin barndom.

*

Til Norge kom Mrs. Butler aldrig, men i Kjøbenhavn var hun i 1886 og holdt foredrag. *Alvilde Prydz* skrev dengang i en korrespondance*) om hende og om hvad indtryk hun gjorde særlig paa de unge mænd. »Hun stod for dem som en ny aabenbarelsesform af det kvindelige — som lærer for mænd. Deres øine skinnede, det saa ud som der i dette øieblik gik op for dem en anden forstaaelse af hvad det kunde sige at være kvinde.«

*

Ældre abonnenter vil erindre at de har læst flere artikler om Josephine Butler og set billede af hende i Nylænde.**)

De som vil ha nærmere besked bør skaffe sig et lidet skrift: »Korstog mod Lasten« af Ida Welhaven. Det udkom i 1893 i »Kristelige smaaskrifter« udgivet af nuværende *biskop Nielsen* i Kjøbenhavn, og er nu at erholde Hauffs boglade.

Til formanden for Frisindet kvindesagsforening, Fredriksstad

har de engelske stemmeretskvinder sendt følgende svar paa den omtalte adresse:***)

»Vi takker Dem paa det hjerteligste for Deres venlige og sympatiske brev. Det er som de ganske rigtig siger, vor kamp har været haard — med pressen og autoriteterne mod os. Pressen har været ondskabsfuld og uærlig i sine indberetninger; men den offentlige opinion har nu vendt sig og vil ikke længere taale det.

Førstkommende tirsdag skal der holdes en stor banket til ære for de løsladte fanger, og vi har hørt, at der har været en saa overordentlig stor efterspørgsel efter billetter, at de langtfra strækker til. Dette vil give nogen idé om, hvad vore fængslede kvinder har gjort for sin sag i sit eget land; og vor kamp er, som De saa venlig siger, en kamp for hele verdens kvinder, og vor seir vil ogsaa blive deres.

Vi føler det som en ære for vort land at have været istand til at gjøre det, vi har gjort, og vi føler os taknemmelige overfor kvinderne i Eders forening for deres elskværdige paaskjønnelse af vort arbeide.«

---

*) Optat i »Akkorder« 1905.
**) Vi henviser til no. 15 12te aargang, hvor en smuk buste af J. B. er gjengit.
***) Se no. 24 06.

Paa Nationalteatret

har man i lange tider været glad med de glade. Med enken og hendes beilere. Hvorfor skulde man ogsaa skumle over *den glade enke?* Hun har trukket folk fra *de stærke mænd*, hvilket er høist fortjenstfuldt, og bragt penge i kassen — om end ikke de bekjendte »tyve millioner», som skulde til for at frelse »den pontevedrinske stat« saa dog en ganske god hjælp.

»Et sekondteaterstykke«! sier skumlerne.

Teoretisk ja, men i praxis, hvem vil negte at den glade enke er som hjemme paa vort nationalteater? — — kanske skyldes det mest udførelsen af den mandlige hovedrolle. Den spilles med saa stort talent og med en saa overordentlig finhed og elegance af hr. Ingolf Schanche at det usmageligste glider glat ned og den store illusion efterhvert breder sig over det hele.

Og alle maa se det, og mange gaar mange gange for at vugges af de bløde melodier og daares af grev Danilo. En fordel ved det glade stykke er det ogsaa at det gir flere af vore mest fremtrædende skuespillere anledning til at hvile sig, og kritikerne med. For naar de har sagt at musik og dans og udstyr er tiltalende, at vitserne er tilstrækkelig bløde, og at baade enken og de andre spiller kvikt, og *Danilo charmant*, saa er der ikke mer at si fra kritikens side. La publikum om det.

Men indimellem, naar ogsaa de glade skal nyde lidt hvile paa laurbærene, har *Henrik Ibsens, Et dukkehjem* faat lov at samle nogle mennesker om sig, i al enkelhed og stilhed forstaar sig.

Blandt disse er der nogle som sidder og tænker paa da dramaet kom, og da tæppet første gang gik op for det vidunderlige. Dramaet er skrevet i *Amalfi*, og det var som sydens ild fulgte med det slig som fru *Johanne Juell* dengang spilte det. Baade naar hun talte, leged og dansed. Og forvandlingen kom uventet, usammenhængende, ufornuftig, skræmmende, som et vulkansk udbrud maa virke.

Hvor helt anderledes datteren, fru Johanne Dybwad. Hun lægger vegten paa det sammenhængende, paa det sjælelige. Hun vil overbevise os om at det er nødvendigt det som sker, at det er sandhed, og at dukkehjemmets port maa lukke sig efter hende — og hun overbeviser os. Det er bare maskeradedragten som kastes, og under den ser vi Nora, kjender hende igjen. Nora som har lært at forstaa noget som var skjult for hende, og som derved drives til at søge mere og, som saa mangen en før hende, maa ty til ensomheden, maa forlade alt for at følge kaldet: *Kjend dig selv.*

Sandere kan Nora neppe tolkes.

Da *Et dukkehjem* kom ud, hvor vi hilste det med glødende begeistring, fordi det gav ord til det som hvilte i vore sind. Det blev det store symbol for os.

Det var mand og kvinde som stod ansigt til ansigt. Og endnu kommer symboliken frem, naar man ser paa det en stund, en ligefrem følge af at det gaar dybt. Men sandhederne er ikke saa nye længer at det drager al interessen bort fra det psychologiske En har tid til at se nærmere paa de to personer: den ene mand og den ene kvinde, og paa alle dramaets personer.

Og med forundring ser vi hvor menneskelige de er allesammen; under det forkomne, det daarlige, det haarde og egenkjærlige er det mennesket vi ser, de er hverken fordærvede eller fortabte. Og livet som nedbrød maa igjen kunne bringe fornyelsen, det vidunderlige.

Kritiken kan finde noget at udsætte paa enkeltheder i udførelsen, men det er helheden det kommer an paa. Og naar folk gaar derfra med ny beundring for mesteren som skabte dramaet, saa er det væsentlige i orden.

G. K.

Harriet Backer udstiller i Kunstforeningen malerier fra ældre og nyere tid. Et par landskaber og portræter, men mest interiører. Det er ogsaa disse man stadig vender tilbage til og glæder sig over. Harriet Backer var med i gjennembruddet i 80-aarene, og enkelte af billederne er vistnok opimod de snes aar gamle. Naar man paa denne maade faar se tilbage over et kunstnerliv, ligger det nær at tænke paa fremtiden og hvorledes dens dom vil bli. Her føler man større tryghed end vanlig. Her findes kunstverker som de skiftende moder ikke vil fordunkle, for de er ægte perler.

Damernes gave til dronningen har været udstillet i længere tid og har vakt beundring. Den presenterer sig som en værdig, stilfuld og staselig gave.

En international udstilling af fagblade og tidsskrifter skal afholdes i Kjøbenhavn i mai—juni maaned. Der er alt anmeldt 3000 fagblade og tidskrifter paa henved 40 sprog. Hvert af de nordiske lande vil faa anvist en særlig plads i midten af udstillingens hovedhal.

Baronesse Burdett Coutts, verdensberømt for sin storladne velgjørenhed, er nylig død og blev begravet i Westminster Abbey.

Bøger.

Alvilde Prydz: *Barnene paa Herø gaard.*

Gyldendalske boghandel, Nordisk forlag 1906.

Mens saamange af vore større og mindre forfattere nøier sig med at gi smaa udsnit af livet, det hvileløse, jagende, ubarmhjertige, det kaotiske liv, der leves paa denne vor planet, er Alvilde Prydz i sin digtning optat med at finde og fremholde de evige, straalende love, der i sin uendelige gjentagelse tilslut af kaos skaber kosmos — i menneskesjælen og over hele jordens kreds. Hendes bøger eier derfor den styrkende, livsforhøiende luft, der gjør saa godt i denne enerverende og viljeslappende tid. Og hendes digtning aander en saa sterk ømhed for spirende og voksende liv, for lykkemulighederne, og bæres af saa stor og lys en tro paa fremskridtets seirrige lov, at den argeste pessimist paa hendes bøger maatte kunne læse sig glad og varm om hjertet.

Alvilde Prydz vil nu ikke engang nøie sig med det gamle dogme, at menneskene aldrig vil komme ud over det stadium selv at ødelægge sine lykkemuligheder for tilsidst at maatte redde sig paa stumperne, som bedst man kan.

Hun tror paa virkeliggjørelsen af barndommens og ungdommens gyldne drømme, hun ser selve virkeligheden bag dem.

Ja hun har git sit liv og sin digtning og hele sin modige tro for det ene: at være med om at skabe høiere livsformer, fuldkomnere lykke blandt menneskene. Og veien til dette maal ser hun først og fremst i en forebyggende, en opbyggende og skabende virksomhed, som efterhaanden skulde gjøre livsforlisene færre, sorgerne mindre bitre og haabløse.

Alvilde Prydz's livsfilosofi staar — som man vil se — i rapport med tidens største tanker. Kan ikke verdensudviklingen i sit forhold til smerte og lidelse paa jorden opsummeres i disse faa ord: Først straffed man. Saa læged man. Nu vil man forebygge.

Foran dette gigantiske haab samler tiden sine høieste kræfter. Her begeistres sociologen, lægen, kunstneren.

Ud fra dette haab er det, at Alvilde Prydz har skrevet sin skjønne og gode bog: Barnene paa Hærø gaard.

Vi ser Veslefar og Little-Gunn som smaa barn færdes i hei og ved strand i alskens veir, mens de har præg af havets alvor og vælde, af hjemmets godhed og varme.

Vi følger dem i ungdommens kampe og fristelser, indtil deres »naturs

trang til renhed, dens tørst efter fuldkommenhed« brød op i dem og bragte seiren hjem.

Little-Gunn er vokset op til at bli en ny, en lykkeligere Gunvor Thorsdatter til Hærø, men Veslefar, Esekiel, er helt uden forgjængere i Alvilde Prydz's produktion som i hele den norske literatur, — det skulde da være i enkelte af Bjørnsons bondefortællinger. Men i Barnene fra Hærø gaard er konflikten mere moderne, problemet mere kompliceret og tilført momenter af ny og betydelig psykologisk interesse.

Der er noget epokegjørende i denne magtfulde skildring af et trodsigt vildt guttesind, knuget under tung, mørk slegtsarv, af dette ærgjærrighedens og viljens hede basketag med sig selv og hele den omgivende verden under ungdomsaarenes *Sturm und Drang* tid.

Det er ikke smaa værdier, der staar paa spil, det er heller ikke barneseire der tilslut bæres hjem.

Store enkle livssandheder løfter sig ud fra denne gribende skildring. Om Little-Gunn heder det saaledes:

»Dernede havde hun glemt alt fra før, bare tænkt paa sig selv, og det var ikke gaat bra. Nu fik hun se, om hun kunde gjøre lidt for de andre!«

Det kunde være fristende at pege bare paa de aller betydningsfuldeste momenter i denne storslagne bog, den kunstnerisk mest fuldendte, der endnu er leveret fra Alvilde Prydz's haand.

Men det vilde være uoverkommeligt i en kort anmeldelse som denne. Og overflødigt ligeoverfor en bog, der læses i en udstrækning som tilfældet er og vil bli med dette værk. Det taler tydeligst og bedst for sig selv.

Et spørgsmaal skal dog til slutning fremsættes til overveielse for literært interesserede norske kvinder, naar talen er om Alvilde Prydz's sidste store bog:

Er det ikke denne evne til at se fremtidens veie, er det ikke denne sterke kunstnerisk skabende vilje — viljen der af kaos skaber kosmos — er det ikke denne evne og denne vilje, der til alle tider har været med om at sætte den skarpe grænse mellem de smaa og de store aander, de smaa og de store digtere, Vi eier iblandt os en kvindelig digter med denne evne, med denne vilje.

Det er forlængst med aabenhjertighed konstateret af vore mandlige kritici, endog af det mandlige publikum.

End det kvindelige publikum, de kvindelige kritici?

Man vil maaske svare, at disse fænomener ikke existerer — endnu.

Jo de existerer.

Nylændes aargange har boganmeldelser fra kvindelige penne, som —

jeg vover at paastaa det — i finhed og dygtighed staar fuldt paa høide med dagens bedste mandlige kritik. Vi har virkelig literært interesserede kvinder, der ellers saa mangen gang myndig siger sit ord i dagens strid til tak eller til dom. Ved Alvilde Prydz's navn tier de.

Hvorfor? — Hvorlænge? —

Lilly Heber.

For at forebygge misforstaaelse skal vi oplyse om at det er kvindelige kritikere som har anmeldt Alvilde Prydz' bøger i Nylænde — og altid med beundring og sympati.

Red.

Skogliv.

Optegnelser af **Nicolai Martens**. Udgivet ved **Olaug Preuthun**

(Pris 2 kr. Norlis forlag.)

Forfatterens navn — afdøde skoginspektør Martens — vil være vel kjendt for forstmænd og alle for skogsagen interesserede mennesker i vort land. Og det har en overmaade god klang i hele det Trondhjemske, særlig Indtrøndelagen, som han i 43 aar ofrede sin hele arbeidskraft ogsaa paa andre omraader, og som blev ham saa kjær at han »skjønt Bergenser af fødsel aldrig kunde tænke paa at forlade de kjendte og kjære trakter.« For dem, der i en menneskealder har kunnet være vidne til denne mands store arbeidsomhed og energi og har set ham ta saamangt et tungt tag og sætte dybe spor i forskjellige retninger, er det en glæde at se denne bog med hans billede udkomme.

Disse »optegnelser« fortæller om hans reiser helt fra begyndelsen af 60-aarene deroppe i de naturskjønne, men haardbare og dengang uveisomme egne, under savn og strabadser saa store, at man bare maa undres over, at ikke baade helse og liv strøg med. Man gribes af beundring over den seige udholdenhed hos disse folk, som aar efter aar kunde aarke at færdes slig. Og hvad man mest maa beundre, er det friske mod og det gode humør, som lyser frem baade hos forfatteren og hans følgesvende, og det lune, hvormed forf. baade har set paa de mange gjenvordigheder og forstaat at skildre dem. Disse følgesvende, som han beholdt gjennem alle aarene under lidt efter lidt forbedrede forholde, har han tegnet saa træffende og karakteristisk, at man synes se dem for sig: Ole Bottenmoen med sin fatale byttemani, som ofte berøved ham endog de nødvendigste klædningsstykker, og Andreas Gravbrøt med sin uundgaaelige indledningssætning: »Det er en ting, som er tilfælde!

Foruden de egentlige reiseskildringer, hvoraf især maa nævnes den første og længste: «Min første reise til Finlierne«, indeholder bogen kortere afsnit med dels komiske, dels alvorlige hændelser, som f. eks: »Da Ole Bottenmoen mistede bukserne», »En ulv i håven«, »Udmattet« og »Hvad var det?« Fordringsløst og enkelt, som det alt er fortalt og skildret, er det med en iagttagelsesevne saa skarp og en humor saa sund, at man synes høre forfatteren selv fortælle med sit vanlige lune og det sjelden vakre smil.

For de mange prægtige naturskildringer skyldes ham ogsaa tak fra det herlige Indtrøndelagen, som hidtil saa lidet er skildret og omtalt, og vi haaber, bogen vil finde den udbredelse over landet som den i sandhed fortjener.

R. L.

Halfdan Hopstock: Leonardo da Vinci *som anatom.*

Et fint lidet verk ved den samme kyndige haand, som for ikke saa ret længe siden spredte lys over en af de mange veie, ad hvilke menneskeslægten har strævet sig frem til udvikling og viden. («Anatomiens historie«.)

Disse menneskeslægtens veie har været krogede og dunkle mangengang, og foregangsmændene mere eller mindre lette at forstaa. Der fandtes vel mellem mængden en og anden, som var et hoved høiere end alt folket, og for hvis klare øie taagerne deltes; men de saa for langt — de var forud for sin tid — derfor magtede denne heller ikke at drage sig dem til nytte.

En af disse er det altsaa forfatteren i det foreliggende arbeide har beskjæftiget sig med. Dette har vi vel for den sags skyld gjort en smule allesammen engang — kjære, hvem kjender ikke Leonardo da Vinci? Men en ganske flygtig præsentation var det nok oftest, og mesteren selv varede sig vel for at meddele os noget andet og mere, end hvad hans pensel berettede, skjønt dette i og for sig visselig var stort nok.

Forfatteren af ovenstaaende bog, doktor Hopstock, gir os nu anledning til nærmere at lære at kjende en af de største aander, der nogensinde udgik fra skaberens haand — saa stor at en af hans samtidige ved hans død kunde skrive til hans efterladte: »Enhver føler med smerte tabet af en saadan mand, som naturen ikke mere har det i sin magt at skabe.« Det er store ord dette, men enhver, der læser nærværende bog, maa erkjende deres berettigelse. Fremtiden vil maaske i endnu høiere grad maatte gjøre det.

Saa fristende det end kunde være endnu at anføre et par citater, finder jeg det dog rigtigst ikke paa forhaand at aabenbare mere, men vil kun lykonske enhver, som dertil maatte have anledning, med den nydelse og det udbytte, læsningen af dette interessante arbeide vil forskaffe ham.

A. G.

Lærerinde ved folkeskolen.

„Hvad vilde Mesteren?“

John Watson, oversat af **Anna Lassen**, *med forord af pastor Eugéne Hansen.* Steenske bogtr. og forlag (202 s. pris kr. 2.25.)

Bogen er frisindet, men ikke derfor mindre religiøs fordybelse i kristentroen. — De theologiske dogmer fremstilles som de nødvendige logiske former for Kristi tanker, men disse har evig ny spireevne og maa ikke overskygges af de med tid og sted skiftende dogmer.

Afgjort vegt lægger Kristus paa karakterens bearbeidelse, og hævder, at synd er en *viljessag;* — modsat Platons lære om uvidenhed, som syndens grund. Endvidere lægges vegten paa broderskabstanken og dens omsætning i handling.

I bjergprædikenen har Kristus fremført sin programtale, og afstanden fra den traditionelle lære har han markeret ved for første gang at fremstille Gud som *faderen.* Og troskab i forholdet til Gud skaber det evige liv, som optager i gudsriget.

Bogen er from og inderlig, af dybt tænkt og følt indhold. Den holder sig velgjørende fjernt fra ligegyldig tvist og er fri for saarende og skarpe udfald mod anderledes tænkende; gaar lige ind paa grundværdierne for livet og søger at vække til bevidsthed om dem, og kamp for dem: Det var det mesteren vilde. *A.*

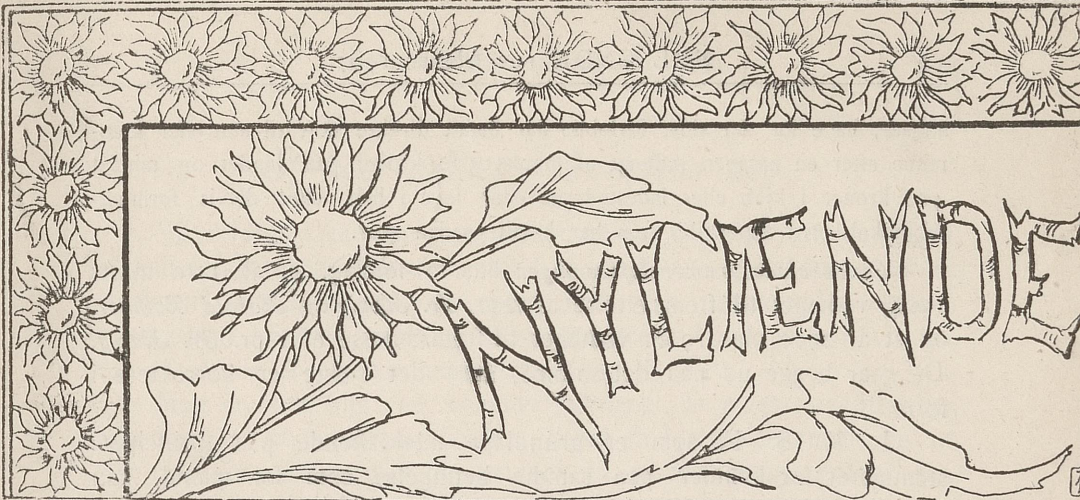
Om Sophie Frølichs kvindelig havebrugsskole, Næsodden se annoncen omslagets første side.

Indholdsfortegnelse.

15de januar 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 februar 1907. | No. 3.

Stemmeret for kvinder.

I denne stortingssæson agtes kvindestemmeretsforslagene behandlet.

Der foreligger ikke mindre end 6 grundlovsforslag som angaar kvindestemmeret; deriblandt et af *Thorleif Homme* om familiestemmeret, som vi ikke skal opholde os ved.

Kvindestemmeretsforeningens forslag, vedtaget til fremsættelse af representanten *Carl Stousland*, har to alternativer. *Alternativ A.* gaar ud paa almindelig statsborgerlig stemmeret for kvinder. *Alternativ B.* paa statsborgerlig stemmeret for kvinder paa samme betingelse som de nu har kommunal stemmeret.

Louise Qvams forslag, vedtaget af repr. A. *Galtvik*, har to alternativer, som begge i det væsentlige falder sammen med kvindestemmeretsforeningens.

W. Konows forslag falder i det væsentlige sammen med alternativ B. i de to ovennævnte forslag. Vi anfører det her.

Grundlovens § 50 skal herefter lyde:

§ 50.

Stemmeberettigede ere de norske borgere som have fyldt 25 aar, have været bosatte i landet i 5 aar og opholde sig der, samt hvad kvinderne

angaar, have for det sidst forløbne aar betalt direkte skat til stat eller kommune efter en antagen indtægt af mindst 300 kroner paa landet og mindst 400 kroner i kjøb eller ladestederne eller leve i helt eller delvis formuesfællesskab med ægtefælle, som har betalt saadan skat.

Landskvindestemmeretsforeningen har to forslag, et af 11te marts 1904, vedtaget til fremsættelse af repr. *Fr. Havig* og *Harald Bothner*, og et af 29de mai 1906. vedtaget til fremsættelse af repr. *Fr. Havig*. De gaar begge ud paa det samme, men det sidste er korrektere i form.

L. K. S. F. som er grundlagt udelukkende paa principet: stemmeret for kvinder paa samme betingelse som for mænd, kan naturligvis ikke ha alternativer i sit forslag, det gaar kun ud paa almindelig statsborgerlig stemmeret for kvinder og falder saaledes sammen med *alternativ A.* i Kvindestemmeretsforeningens og i L. Qvams forslag. Vi anfører det her:

Grundlovens § 50 skal herefter lyde saaledes.

§ 50

Stemmeberettigede ere de norske borgere, mænd og kvinder, som have fyldt 25 aar, have været bosatte i landet i 5 aar og opholde sig der.

*

Her er ingen tid at spilde. Det gjælder at faa alle norske kvinder ud af umyndigheden. Et stort maal, offere vel værd. Det er forunderlig stille i kvindernes leir. Vi faar haabe det er stilheden før stormen.

Hvor er de 300.000 fra 1905?

I Nordmandsforbundet bør alle som kan melde sig ind. Derved støtter man en fædrelandsk sag af stor betydning. Det koster 1 krone pr. aar. Liste bl. a. paa Nylændes kontor.

N. K. F. har erholdt tilladelse til at bruge samtlige folkeskolers gymnastiklokaler til afholdelse af foredrag og diskussion om kvindesagsemner, væsentlig beregnet paa arbeidende kvinder.

L. K. S. F.s landsmøde skal holdes 27de februar Styret agter at foreslaa dr. Trude Johnsen indvalgt i styret i dr. Kjølseths sted.

I Narvik er stiftet et led af L. K. S. F.

Et lidet indlæg i kvindens sag.

Vi vil forudskikke den bemerkning, at vort kjendskab til denne side af kvindesagsspørsmaalet er hentet fra smaabyer og landdistrikterne, storbyens opdragelsesmethode ligeoverfor den opvoksende ungdom har vi havt mindre anledning til at studere. Hvad vi her vil faa lov at omtale er pigebørnenes opdragelse.

Man er, som alle ved, kommet saa langt, at piger og gutter har anledning til at faa samme lærdom indtil middelskoleexamen, og at der videre er aabnet vei for kvinder til studering og lærdom paa omtrent alle omraader.

Der er nu saa mange veie aabnet for kvinder til at naa frem til selvstændig stilling i samfundet, at vi vel ikke har ret til at beklage os, men vor opfatning er, at der i hjemmene endnu mangler meget paa den fulde forstaaelse af, at pigerne har samme ret til uddannelse som gutterne. Og kanske om følelsen er der af pigernes berettigede krav paa dette, saa er det dog ikke kommet fuldt ind i bevidstheden, at der fra barn af burde lægges de samme planer for en piges fremtid som for en guts.

Hvor mange gange har jeg ikke kommet ind i en familie, hvor der er en flok børn, gutter og piger, og naar talen er kommet hen paa børnenes fremtid, da er det gutterne den dreier sig om, hvad anlæg og begavelse de er i besiddelse af, og hvilken stilling de tænker at vælge.

Hvor ingen særlige anlæg ligger i dagen svarer far eller mor som oftest: »Naar gutten er færdig med middelskoleexamen, faar han fortsætte til artium, og saa faar vi se.«

Skulde det ikke være lige nødvendigt, at forældre studerede ogsaa sine pigebørns mulige anlæg og ledede deres tanker fra barn af hen paa en bestemt arbeidsvei, ligesaa planmæssig som for gutterne.

Hvor ofte ser vi ikke, at en dum gut, som meget bedre vilde passet for praktisk arbeide, bliver drevet frem til studeringer, og at den langt mere begavede pige pent faar gaa uden at forældre kan finde midler til at sørge for hendes uddannelse, og først naar hun selv blir gammel nok til at forstaa — kommer sig frem til videre lærdom og da ofte ved egen hjælp.

Naar hører man, at en gut efter middelskoleexamen blir

gaaende hjemme for at lære skrædderfaget eller i skomagerlære for at kunne lappe sine egne sko eller beskjæftiget med lidt musik og sprog! Nei, da vilde alle skrige op: »Hvor den gutten søler tiden bort, og hvad skal der blive af ham?«

Men er ikke dette netop, hvad der i de fleste hjem gjøres ligeoverfor pigebørnene. — Der er ingen plan i det hele; det heder — den unge pige trænger hvile efter den anstrengende læsning til examen, og desuden bør hun lære lidt huslighed i hjemmet. For at bøde paa dette dagdriverliv i de bedste lærdoms aar faar hun kanske tage undervisning i musik og sprog. — En tid efter blir hun maaske sendt ud for at gaa paa en kogeskole eller et handelsgymnasium, o. s. v. men det hele er vaklende og uden bestemt maal.

Saaledes gaar de som oftest i den farligste alder halvt eller helt ledig, kommer ud af arbeidsvane, blir blegsottig og utilfreds.

Montro om »bachfischerne« vilde have saa mange isch'er og uff'er at udraabe over hjem og hjemsted, om de havde sit bestemte arbeide at fortsætte, saaledes som gutterne har det.

Vor tro er at ved fortsat lærdom, boglig eller praktisk — det faar blive frit valg efter anlæg og tilbøielighed — en hel del blegsot og usunde kjærlighedshistorier vilde undgaaes.

Skulde det ikke være en rig arbeidsmark for de kloge mænd og kvinder, der allerede har taget saa mange løft for kvindens selvstændighed, nu at hjelpe til at aabne forældres øine for døtrenes fuldt ud ligeberettigede krav til planmæssig uddannelse.

Mange vil vel indvende: »Men hvor bliver der af vore husmødre?« Vær ganske rolig, de kommer nok aldrig til at uddø. De som har anlæg i den retning gaar selvsagt over til dette arbeide, men først efter at have faaet de kundskaber, som er nødvendige for i vor tid at kunne fylde sin stilling. Hvilken ganske anden position i ægteskabet vil ikke den kvinde indtage, der har havt eller har sin selvstændige stilling, og hvormeget end manden protesterer, inderst i sit hjerte beundrer han dog enhver kvinde, der har vist. at hun kan staa paa egne ben.

Vor tro er, at ulykkelige ægteskaber vilde blive færre, og at megen kjede og strid vilde undgaaes, thi jo mere lig deres opdragelse blir, desto bedre vil de forstaa hinanden.

To nutids kvinder.

Ragnhild Jølsen: *Hollases Krønike*. Aschehougs forlag.

Helene Dickmar: *Psyche*. Samme forlag.

Planen om „Fælleshuset.“

At dømme efter fremmødet ved advokat *Dehlis* foredrag i Ynglingeforeningens sal vækker planen om »*Fælleshuset*« en lovende interesse. Salen var nemlig fyldt til sidste plads, og man fulgte med spændt opmærksomhed, hvorledes advokaten udviklede sin plan, illustreret ved lysbilleder.

Mødet indlededes med nogle korte bemærkninger af »Hjemmenes Vels« formand, der særlig betonede, at institutionen »Hjemmenes Vel« ved advokat Dehlis initiativ vistnok havde foranstaltet mødet, men endnu ikke taget noget afgjørende standpunkt ang. den foreliggende sag, hvorpaa ordet gaves til advokat Dehli.

I *Linstows* gade, lige ved slotsparken, tænkes »Fælleshuset« bygget som et stort komplex paa fire etager, indredet i familieleiligheder paa to à fem værelser og beregnet paa ca. 160 personer. Til hver leilighed hører entré, garderober, bad og en liden anretning. I det store, «Fælleskjøkken«, beliggende i kjelderetagen, tillaves maden og føres ved elektrisk heis op i de respektive anretningsrum, hvor man da kun har at servere maden. I anretningen er koldt og varmt vand, hylder og skabe til service og dækketøi, samt anledning til gaskogning, om man ønsker at servere lidt extra udenfor de reglementerede maaltider. Disse er fire pr. dag: Første og anden frokost, middag og aften. Har man gjæster, kan extraportioner serveres. Prisen vil efter den foreløbige beregning ikke overstige 300 kr. pro persona pr. aar. Selvfølgelig vil priserne variere: 3 personer i 3 værelsers leiligh. billigere end 2 personer i 3 vær. leiligh. osv. I kjelderetagen vil foruden fælleskjøkkenet med tjenerværelser ogsaa findes varmeledning, vask- og strygeindretning.

Idéen om »Fælleshuset« er opstaaet i Amerika og byder den store fordel fremfor pensionater at man kan leve sit isolerede familieliv uden det daglige samvær med fremmede mennesker og samtidig undgaa at føre husholdning. Saa kan man altsaa undvære tjenestepiger.

«Fælleshuset« er beregnet paa den dannede klasse med begrænsede indtægter, særlig hvor baade mand og hustru arbeider udenfor hjemmet. For enslige personer vil det være en kjærkommen anledning til at »leve familieliv,« f. e. hvor to à tre ugifte damer vil slaa sig sammen. Ligeledes for pensionerede embedsfamilier med voksne børn.

»Fælleshuset« tænkes startet som aktieforetagende, og aktionærer er fortrinsberettiget som leieboere; dette er ogsaa tilfældet i Kjøbenhavn, hvor »*Fælleshuset*« allerede i flere aar har vundet almindelig tilslutning, og i Stockholm, hvor »*Hemgården*« nylig er taget i brug.

*

I den paafølgende diskussion fremkom adskillige detaljerede spørsmaal, men da tiden var saa langt fremskreden, maatte den afbrydes. Jeg tror, advokat *Dehli* bør opfordres til at gjentage foredraget eller, kanske bedre: at der blir anledning til yderligere diskussion og forslag; f. ex. at enlige damer maatte kunne besørge renholdet selv, mod prisreduktion, og at man kunde holde sig selv med morgen og aften, ogsaa mod prisreduktion.

*

Der kan vel neppe være tvil om, at dette er typen paa »Fremtidens Hjem.« Alle tegn gaar i den retning og er en selvfølge af kvindens arbeide som samfundsmenneske. Hidtil har enhver husmor været henvist til kjøkkenet, selv om hendes evner og anlæg aldrig anviste hende *den* plads. Bare det at der herefter vil gives hende anledning til *valg*, er et stort fremskridt, og man maa være advokat Dehli taknemlig, fordi han tog initiativet.

Gerda Welhaven.

"Den store raadløysa".

Til Arne Garborg.

Ja, stor er den — og raadlaus, det er visst. Men det er forskjellen, det har De rett i, det er det gode i nutiden, at det nu er for alvor at den drages frem; fordi den føles som uudholdelig.

Derfor — »Den hader og forbander vi.« Derfor maa denne stygghed drages frem fra sitt skjul, fra sine mørke huler, fordi det onde ikke taaler lyset; da skrumper det ind og svinder bort i krogerne. Da kann det ikke brede sig, hoverende, som det eneste mulige.

Arne Garborg nevner *Synnøve Solbakken* som en skikkelse laget af sukker. Her trenges kvindeligt vidnesbyrd. Bjørnsons «Synnøve« er en lys *sand* kvinde-skikkelse, hun har egte kvindelig aand og natur i sig; derfor har hun saa stor magt. Hun kunde smelte, optine de norske frosne hjerter; og hun kunde glede og oplive de danske. Derfor vakte hun jubel i Danmark; og derfor blev hun oppfattet med saa dyb inderlighed i vort folk.

Arne Garborg har ogsaa — til held for sig, og for oss! — fremført en lys, *sand* kvindeskikkelse, *Veslemøy*. Hun har egte kvindelig aand og natur i sig.

Til held for sig! — Ja: thi den mand som ikke, i sitt indre ejer et kvindeligt lysbillede — hos ham er det mørkt.

Det er hjelp i disse lyse, *sande* kvinde-skikkelser. Nu gelder det

alvor. Manden trenger hjelp: »Jutuls-dottri narrad meg; eg fann inki vegin heim«. — Garborg siger: »Raadlaust er raadlaust; ein fær tru paa granskning og paa arbeid; og tru paa framtidi.« Jeg tilføier: Framtidi, det er *kvinna; kvendi.*

Nu gelder det alvor. Derfor skal det vere sagt.

1ode januar 1907.

Aasta Hansteen.

(Dagbladet 15—1 07.)

Til

Aasta Hansteen!

De hev rett: det gjeld Aalvor no.

De burde og hava Rett i, at her er Framvonir. Kvende og Mann skulde vel snart taka til aa skyna, at med kvarandre og ikkje mot kvarandre maa dei finne Vegen fram. For Mann og Kvende saman, det er Menneskja.

Lat oss vone, at denne Tanken vert sterk! Daa vil me klara baade den store Vansken og dei mange smaae Vanskane. «Kvinna er Framtidi«, det burde snart vera Sanning no. —

— For det gode Orde De gjev meg um »Veslemøy« maa eg faa takke. Eg skreiv den boki i ei trøytt tid; »Kvinne-spursmaale« og andre kloke Spursmaal hadde eg lagt ifraa meg til so lengi. Heim til Folke søkte eg, til dette rare Folke, som ikkje reiser spursmaal, men ofte uforvarande løyser deim. Kannhende var det her som stundom elles, at det som for dei vise var løynt, det var opinberra for dei umyndige?

I dei Spursmaali som gjeng djupast, d. e. som gjeld alle, lyt dei vise ofte søkje heim att til Folke, naar Visdomen deira hev ført deim for langt av leid. *Kann* Heimen koma upp att?

Med helsing
Arne Garborg.

(Dagbladet 24—1—07.)

Idet heftet gaar i pressen.

Hr. Malm har netop git et glansnummer tilbedste i Stortinget. Gik især ud over vore kvindelige læger. Det blev ikke sat tilstrækkelig pris paa. Man bad sig fritat for hr. Malms »kjønspolitik«.

Thesalonen »Iris« i Tostrupgaarden aabnet. Den er meget smuk og elegant. Den bedste beliggenhed. Udsigt over hele *strøget.* Har uden tvil fremtiden for sig.

Mindesmærke paa Sigvard og Laura Gundersens grav. Indbydelse er udgaat. Enhver som ved hvad landet skylder dette kunstnerpar vil være med at reise det. Liste ogsaa paa *Nylændes* kontor.

Bøger.

Elise Aubert. *Tidens tegn* (H. Aschehaug & co.s forlag 1906.)

Det ser ud som vore forfattere er blit enige om at redde de gamle slegtsgaarde i landet fra forglemmelse, før de forfalder, og ogsaa de gamle patricierslegter i by og bygd, før den nye tid helt har undergravet den grund de staar paa. Vist er at de spiller en paafaldende stor rolle i mange af vinterens bøger.

Men i ingen af de andre bøger har jeg fundet brydningen mellem dette gamle og det nye i tiden fremstillet saa klart og anskueligt som i *Tidens Tegn* af *Elise Aubert.*

Den lille by — jo vi har set den, med sine »forhenværende« rangspersoner, sine backfischer og al anden ambition og pudsighed.

Og *Braskeslegten*, som regjerer byen, enevældig, uindskrænket — som hævder sin »Braskejargon og bare blev applauderet, naar de snakked simpelt.» Drar vi ikke kjendsel paa den med?

Forøvrigt ser vi scepteret falde udaf dens haand. Sterkest gik det ned ad bakke, da Kathinka, eneste datter af den stolte Morten Brask paa *Vennelyst*, fik det indfald at gifte sig med første kontorist i forretningen: *Jørgen Ventoft.*

Dette tema, ægteskaber hvor manden tilhører et lavere samfundslag end hustruen, har ogsaa været sterkt fremme i literaturen paa det sidste. Som oftest skildres da manden som ægte første generations streber, energisk, begavet — men paa moralens og følelsens sideuudviklingsdygtig og umulig.

Her er forholdet mere sammensat og langt interessantere. Og mest sympati faar man med manden, som er beskeden og god og paa sin vis en fremtidens mand. Da de vaagner op af rusen, gaar det værst med ham. Vi ser mandens underkuelse, selvopgivelse, selvmord.

Senere samler interessen sig om hende. Hun reiser sig i al sin gamle slegts velde for paa nyt at bygge op anseelse og magt om sin søn. Men det lyktes ikke. Vi ser hende tilsidst segne til jorden og bli liggende under et af de gamle lindetræer i den mægtige *Vennelyst* allée. Og hun dør under følelsen af en gjengjældelsens lov og i angstfuld bøn.

Hun knustes ved opdagelsen af at den forgudede søn slet ikke dued. Denne unge dekadent og letsindige selvgode sportsmand, junkertypen som den kan studeres i mange af vore smaabyer, er glimrende tegnet.

Men dekadenten har en søster, hun har friskt blod i sig, og fremtiden lever i hende. Hun samler kvinderne om sin fane. Hun skal reise det sunkne. *Et tidens tegn.*

Forf. ser med forstaaelse og medfølelse paa det gamle. Med sympati og tro paa det nye som betegner fremtiden. Paa tiden som den forøvrigt er ser hun med kritik og undertiden med spot — paa alt smaat folk som »albuer sig frem« og paa hele forfængelighedens marked, som det arter sig paa vore breddegrader.

Stilen er kraftig, levende, klar og knap. Overfladen kruses af smaa ironiske udfald og vittige vendinger, men under det altsammen finder vi det dybeste alvor.

G. K.

Viggo Christiansen: *Christian den* VII *sindssygdom.* Gyldendalske boghandel. Nordisk forlag.

Dette arbeide er et udslag af den realisme som kjendemærker tiden: Den historisk psychologiske roman har fundet sit supplement i den medicinsk psychologiske, i dette tilfælde nærmest af *psychiatrisk* natur.

Det har sin betydelige interesse. Ogsaa denne fagmæssige bedømmelse af en fyrste ud fra menneskenaturens love, den minder om *Carlyles* berømte tilbøjelighed til at tænke sig enhver person afklædt al prunkende dragt, før han indlod sig paa analysen.

Forfatterens undersøgelse fører til det resultat, at Chr. VII var et arveligt belastet individ, bestemt af uafvendelig skjæbne for sindssygdom. Baade samtidens og eftertidens opfatning af opdragelsens medvirkning og andre uklare meninger om kongens tilstand — hævdes som uberettiget

Stor betydning faar bogen ogsaa derved, at den gir os forstaaelse, følgelig ogsaa sympathi, med vore ulykkeligste medmennesker. Og har man først forstaaelsen, er man jo ogsaa langt paa vei til den kjærlighed og overbærenhed, som den syge og lidende i første række kan ha krav paa.

A.

Gyrithe Lemche. »*Naadsens Aar.*« Gyldendalske boghandel. Nordisk forlag, 388 s.

Bogen er et stykke dansk-slesvig-holstensk historie. I et jevnt, let og behageligt sprog, som dog muligens havde vundet ved at sammentrænges lidt hist og her, fortæller den om begivenhederne fra 1848—64. Forf. lar personerne, som repræsenterer den tids forskjellige opfatninger, diskutere Danmarks holdning og politik overfor hertugdømmerne og synes at mene, at hvis de styrende havde forstaaet at bruge den mellemliggende tid, »Naadsensaarene», kunde Danmark været spart for sit ydmygende nederlag. Desværre savnet man det aabne blik for kravene, som laa i tiden. Skandinavismen, særlig dens studenterbevægelse, med sin begeistring, var en skjøn drøm,

hvorved man blev lullet ind i den tro, at naar det afgjørende øieblik kom, havde man hjælpsomme venner at stole paa.

Indenfor denne ramme af historiske begivenheder maa selvfølgelig ogsaa kjærligheden ha sin plads. Men kapitlet om kjærlighed har en dyster karakter. Hvad forf. her har paa hjerte maatte kunne sammenfattes i faa ord: Lad ikke andre mennesker afgjøre valget for Dig, men bestem selv over din skjæbne! Tag ikke bihensyn i disse alvorlige livsspørsmaal. Naturen og livet vil en dag kræve sin ret, og ædle menneskeliv forspildes. Disse ideér er jo ikke nye inden literaturen, men fortællingen har præg af iagttagelse og historisk virkelighed, — endog udover hvad man kunde vente meddelt om personer, der fremtræder som kjendte, i alle fald inden sine kredse.

Den lærdom som bogen i sin helhed sterkest indprenter er, at man har at kjende sin besøgelsestid eller bære følgerne. *A.*

Oscar Aagaard: *Kongen i kjælderen.* (Gyldendalske boghandel).

Det er som vi selv skulde være tilstede ved nytaarsopgjøret i kjældersjappen, vi hører og ser fuldmægtigen Jakob Knudsen med de ærlige melankolske øine, mens han efter mange forsøg endelig faar meddelt sin hidsige chef at han agter at »forandre sig«. Saa inderlig tilforladelig fortæller han, hvorledes det gik til, at han blev fangen som en flue i ædderkoppens spind, men det fangenskab er slet ikke ubehageligt, tvertimod.« Vi ser, hvorledes den nye elskov til enken og det gamle venskab for chefen strides om herredømmet over Jakob Knudsen — nogen forsoning er ikke mulig, for enken med sin butik er en slu, farlig konkurrent. Læseren faar interesse for begge hovedpersoner, den gamle ensomme chef som ingen anden blid følelse har end venskabet for sin mangeaarige fuldmægtig, og den ærlige fuldmægtig, som rolig har slidt for sin herre aar efter aar, men tilsidst lokkes ud af sjappen til en lysere tilværelse, som han mener.

Kapitlerne «Florissante tider« og den hemmelige klub paa »Fyrenes værelse« er morsomme, men Jakob Knudsen træder for meget ud af fortællingen, vi faar bare vide, at naar han havde haabet at blive »sin egen herre« ved giftermaalet med den velstaaende enke saa blir han grundig skuffet, «sin egen herer« er han mindre end nogensinde. Mødet mellem ham og hans forhenværende chef henimod slutningen er temmelig lavet. Der er meget godt og originalt i bogen, men ogsaa endel, som man synes er fortællingen uvedkommende og heller burde været væk.

N. T.

Fru Anna Bugge Wicksell vil tirsdag 5/2 holde foredrag i N. K. F. (fagskolens lokale) om *Kvindestemmeretsarbeidet* i Sverige.

Kvinderne og havebruget.

De bryder sig vei, trænger sig frem kvinderne.

Skal vi mænd saa ikke glædes over alt det livsmod der paa denne maade viser sig — over at samfundet faar sig tilført saa megen kraft? Ja, thi beundringsværdig kraft, seighed er saa mangen kvinde i besiddelse af.

Vi ser stadige exempler herpaa. Lad os derfor være enige om at glædes over fremgangen og uden fordom og uden —— konkurrencefrygt se lidt paa en af de veie, kvinderne bør knnne slaa ind paa.

Det ligger saa urimelig nær at vælge kontorernes indestængte, stillesiddende liv. Jeg siger med forsæt urimelig, thi er det nu saa i overensstemmelse med de fleste kvinders anlæg og kræfter? Vi kjender mer end en udslidt, bleg kontordame, hvis energi vi beundrer; men hvis skjæbne vi beklager.

Og saa ønsker vi dem ud i den frie natur. Da falder tanken naturlig paa havebruget, den mest intensive anvendelse af moder jord. Og som *Rousseau* engang tilraabte menneskeheden sit: tilbage til jorden, synes vi fremdeles, at den kan byde vederkvægelse for den store flok, der har git en del af sig selv hen uden anden paaskjønnelse end den, som bevistheden om vel udført arbeide gir. Ja for vi har saa altfor mange af disse udkjørte kvinder. Dette skulde ogsaa gi de unge et vink. Til dem siger jorden velkommen. Dyrk mig, gaa ud i den frie natur. —

Jordbrug med heste, kjør, tunge redskaber osv. passer neppe saa godt or kvinderne som havebruget. Og inden dette er der saa mange retninger. Skal tro, om ikke netop kvindens finere skjønhedssands skulde hjælpe hende til at kunne konkurrere, naar det gjaldt at anlægge en blomsterhave? Frembringelse og salg af blomster greier vist en kvinde bedre end de fleste mænd. Og hendes medfødte »husholdningssands« — skulde ikke den kunne komme til hjælp ved dyrkning af grønsager? End frugt og bær — nedlægning, fremstilling af vine?

Jeg vil tro paa, at en kvinde ikke alene klarer det, men vil like det arbeide. Og saa har det den fordel, at friskheden og skjønheden forstørres istedenfor at forsvinde.

Hvilken vei skal vi gaa for at bli uddannet til gartner? spørges der. Vi har jo faaet kvindelige havebrugsskoler nu. Der skal være en nede i *Smaalenene*, og jeg har netop liggende foran mig en plan over *Haslum* havebrugsskole for kvinder. Den bestyres af frøken havebrugskandidat *Frølich* og ligger paa *Næsodden*, kun 1 times dampskibsreise fra Kristiania.

Skolen har offentlig tilsynskomite. Der er et 7 maaneders kursus, som begynder 15de mars og afsluttes med examen. Der meddeles baade praktisk og theoretisk undervisning. Desuden er der for dem som maatte ønske det, anledning til at faa gjennemgaa kurser paa 6 uger. Dersom man vil gaa videre, bli havebrugskandidat, maa man ind paa *Norges Landbrugshøiskole*. Det er herfra, frk. *Frølich* demiteredes i 1904 som Norges første kvindelige havebrugskandidat. Senere vil vistnok flere følge efter.

De bryder sig vei, kvinderne.

Nationaløkonomisk interesserei.

(Eftertryk forbydes.)

Kjærlighed og død.

af

C. S.

Oversat for »Nylænde.»

(Slutning.)

»Jeg har altid syntes det var saa snilt af ham at han undte mig en engelsk opdragelse« sa hun, og saa har jeg bygget op hans billede omkring den ene kjendsgjerning. Men jeg udbad mig et aars frihed efter jeg kom til Indien — og nu, hvorledes skal jeg nu kunne udholde det uundgaaelige møde?

»Hvor er han?

»Det ved jeg ingenting om, men jeg tænker mig at han bor i den samme landsby hvor han blev født, at han er den forkjælede eneste søn, som er for ortodox til at kunne forlade sin eiendom, som han styrer med uvidende selvbehagelighed. Hvad jeg ikke kan forstaa er den frihed jeg har nydt. Der maa være en eller anden trediemand, som er inde paa reformernes vei, som har spillet et slags forsyn for mig. Jeg har altid før været saa nysgjerrig efter at faa vide hvorledes alt dette hænger sammen, men nu er nysgjerrigheden helt opslugt af angst og sorg.«

»Hvor det er sørgeligt at der ikke kan bli et par af de to,» sa Inderen. —

*

Det var ildgudens fest. «Om du end gaar gjennem ilden, skal den ikke brænde dig,« Hvem vil gi vidnesbyrd om at det guddommelige ord er sandt og gjennemgaa prøvelsen. Gjennem lange maa-

neders bøn og faste, havde enkelte henrevne fanatikere og ikke faa fromme kvinder forberedt sig paa at gi svar paa det spørsmaal. Og nu var endelig dagen kommet. Fra høiderne og ned til dalen kom i mængdevis af pilgrimme — de indviede ofre og deres publikum, alt i en masse, en snakkende, larmende, brusende, sydende masse — som en fjeldstrøm der søger dybderne, og som, naar de er fundet, fængsles, glitrer og skinner under solens glimrende straaler.

»Paa deres klædning skal I kjende dem« — mangefarvet, mangeformet, — og ogsaa paa deres kjøretøi. Den lange, lave baareformede kjærre, som mest ligner en kaproningsbaad paa skramlende hjul, har havt en anden geografisk oprindelse end den flade vuggelignende indretning af træstænger og bambusrør man ser ved siden af.

De store melkevide oxer med de blide øine, som yndefuldt bøier de trætte nakker, mens de stille slikker sig med de store graalige tunger, har aldrig før havt til nabo det undersætsige, senede kvæg, som bryster sig og ryster paa sine smaa hoder, saa de skarpe bjelder klinger og brøler i stakatotakt, som om de kom med en række inpertinente spørsmaal.

Men hele folkemassen bruger samme metoder, naar de slaar leir. Under hver kjærre er der fæstet en primitiv hængekøie, og op i den lægger man de pludrende smaabarn. Der er de sikkert ud af veien, mens forældrene vander dyrene og koger aftensmaden Her er de sikre for paatrængenhed. For staar ikke de høie fjelde vagt? Og rynker ikke skyerne selv sine bryn og raaber: hvem der? Alligevel, det var bedst at gjøre fort hvad de havde fore, for en vis regjering billiged ikke at liv letsindig blev ofret, og selv nu kunde vel et forbud komme fra nabolagets regjeringsagenter.

»Ved mørkeste midnatstime — ildprøven,« sa den geistlige herold, mens han bøied sig over *al fresco* kogekarrene og slog paa en ombundet tromme som laa der.

Langsomt, lidt efter lidt, glider stilheden over dalen, som en lang snigende skygge. Og udaf det ordløsê mørke hæver sig et stort baal med en mørk hidsig flamme. Den kaster sit skjær over tilskuermassen, med de alvorlige fanatiske ansigter. Den har sluttet en ring om den hellige scene — en falanx, sterk nok til at modstaa hvilkesomhelst bander af vovehalse, som kunde tænke paa at trænge sig ind. Og inden kredsen ser man ved baalets lys presternes gruppe og de hvidklædte helliges skikkelser.

Den øverste prest taler. »For den hellige«, sier han «er dette

intet letsindigt offer af liv, det er kun en hymne til guddommens pris — legemernes rytme med musik af flammernes vrede brøl. Den onde tar skade, men er det ikke den rette løn for deres synder?»

»La os gaa og se paa festen« havde den unge kvindelige læge sagt til sin ven. »Min mors slegt var af fjeldfolkenes stamme, og det er som jeg kommer i bevægelse, naar jeg tænker paa den store prøve. Jeg tror de vildes instinkter endnu maa leve i mig. Kjære la os gaa did, og saa vil jeg — ja jeg vil virkelig klæ mig i de helliges hvide dragt.«

Saa gik de did sammen, fulde af liv og forventning, det var et eventyr som satte dem begge i stor spænding.

De kom itide til at høre indledningen: prestens ord og trommerne som nu rørtes kraftig, mens underlige beværgelser toned frem — steg og sank — ud i natten. Nu skulde det første løb ske. En stakkers kvinde er besvimet — »før hende bort!«

Nu! — — — —

De er gjennem flammerne, usaaret. Et stort begeistringens raab hilser halvguderne, deres kanonisering er dyrt kjøbt.

Men mere spændende scener ventes. For der staar en gruppe unge piger haand i haand, glade venter de paa det hellige kald, det jubler i dem af martyrdomens fryd. Kun et øieblik, saa vil presten gi tegnet til det nye løb!

»Guderne vil stanse pesten« erklærer deres sendebud,« for de rene jomfruers frivillige offer. Hvem vil komme, hvem vil være dødens brud for at kjøbe liv for millioner? Hvem? Hvem? Blot et eneste sort øieblik er det for eder. I tapre fomfruer. Og for andre aar af lykke. Se sæden er rede til at høstes, men haanden som skulde høste er stiv. Kornet er i lade, men den som skulde tærske er død. Maaltidet er tilberedt, men de som skulde nyde det er døde! Døde, besmittede og bortført uden de hellige skikke, uden paakaldelser som kjøber dem den bedste evighed . . . . Kjøb den til dem, I unge jomfruer, kjøb liv nu og liv senere en dobbelt gave som eders hænder gir dem. I jomfruelige livgivere!«

I den stilhed som fulgte er det som kunde man høre livet pulsere! Og saa kommer pludselig et hurtigt sitrende suk — for henrevet, med tab af al selvbeherskelse, har den unge kvindelige læge sluttet sig til de hellige jomfruers ring. Ordet lyder, og der er de, de hvidklædte syv, trædende flammerne.

»O naadige! Brænd dem ikke helt,« synger presterne. «Lad

deres øie gaa til solen og deres aande til vinden! Gaar til skyerne eller til jorden, ti saa er ret, eller til vandene, hvis det er godt at være der. Men den udødelige, den ufødte del, varm den med din hede, din flamme! Bær dem i din kjærligste skikkelse til den verden hvor de er som har gjort det gode!«

»*Peste!*« hvorfor synger han dødssangen!« mumled mængden. »Det spaar ulykke!« — Og saa — ingen vidste hvorledes det var sked . . . . . »Den unge kvindelige læge!« skreg de. — — — —

Hun var smittet af de vantroes skikke! sa presten, »guderne var fortørnet!«

«Hun var ikke hurtig nok« sa hendes kamerater. »Hi! hi!« — klang sørgetonerne fra mængden. Men hendes ven sa ikke et eneste ord. Og hun bragtes skrækkelig forbrændt til afdelingen for ulykkeshændelser i hendes eget hospital.

Døden lod ikke længe vente paa sig. »Det var saa gudernes vilje« hvisked hun, og sovned ind med sin haand i hans.

*

Det var en maaned senere, doktoren sad i sit modtagelsesværelse. Af hans ansigtsudtryk kunde man læse at livet havde git ham sin bitreste lærdom. Foran ham laa hele hauger af forsømte breve, som fordred hans opmerksomhed. Og med en træt mine tog han det ene efter det andet ud af konvolutterne.

Pludselig flammed hans øine, og det bæved om de udtryksfulde læber, mens han læste et brev som var længere end de andre.

»Søn,« skrev efter en mængde omstændelige talemaader den far som han kjendte saa lidet, »tilgiv vort bedrag. Det var en del af din skjæbne. Den pige som arbeided i hospitalet var din hustru. Vi forsøgte at experimentere til dit bedste, men vi gjorde uret. Guderne billiger ikke experimenter, kun i ortodoxiens regelbundethed er der sikkerhed. Saa væk med alle reformer!«

Men den unge mand var af en anden mening.

Vi har modtat en artikel fra fru Qvam, et svar til frk. *Ellen Schiøtz* Eidsvold, paa en artikel i 1ste december heftet. Men den maa desværre vente til næste hefte. Den er af samme dato som den paa næste side, men ankom ikke destomindre et par dage senere. Og det holdt haardt at skaffe plads i sidste øieblik for den først komne. Fra Bergens led af L. K. S F. har vi faat sendt dets forslag til optagelse. Dette maa ogsaa vente. Vi beklager det, da L. K. S. F.s landsmøde skal være 27de februar men vi skal se at faa næste hefte ud lige i hælene paa dette. Til den tid er forhaabentlig følgerne af branden helt forvundet i trykkeriet.

Kvinders statsborgerlige stemmeret.

Da sagen antagelig med det første skal behandles i Storthinget, vil jeg anmode alle kvinder, som interesserer sig for vor stemmeret, om nu i den nærmeste fremtid med kraft at arbeide paa at faa gjennemført statsborgerlig stemmeret. Det kan gjøres paa saamange maader, som ikke koster meget hverken af tid eller af pekuniære udlæg. For exempel ved altid at bære det internationale stemmeretsmærke. *Jus suffragii.**) Derved faar man anledning til at tale om vore stemmeretskrav og forklare baade kvinder og mænd, at nu maa det beleilige tidspunkt nyttes, da det ikke er givet, at en saa gunstig politisk stilling oftere frembyder sig til at faa kvinders statsborgerlige stemmeret gjennemført; ved at klargjøre at det vil være til ubodelig skade for samfundet, at landets mænd atter skyder fra sig samarbeidet med kvinder paa de opgaver, som foreligger, og af hvis heldige og alsidige løsning vort lands fremtid afhænger.

Husk hver kvinde at arbeide for, at vort stemmeretskrav ved private samtaler, diskussion mellem flere og i pressen gjennemtrænger samfundsbevidstheden saaledes, at det ikke længer gaar an at nægte os vor ret!

Gjævran 23—1 1907. *J. M. Qvam.*

---

*) Angaaende mærket kan oplysning findes i no. 22 af Nylænde for 1906, side 335.

Det gjælder kvindestemmeret.

Nylænde

er det eneste blad som altid har havt kvindestemmeret først paa sit program, og derfor det eneste som nu kan retlede og sammenknytte alle interesserede.

Hold Nylænde!

Støt det paa enhver maade med abonnement, annoncering o. a. — saa det kan faa kraft til arbeidet.

 Udbred Nylænde!

I den tid som kommer maa det vidt udover det hele land og trænge ind i alle kredse og alle hjem.

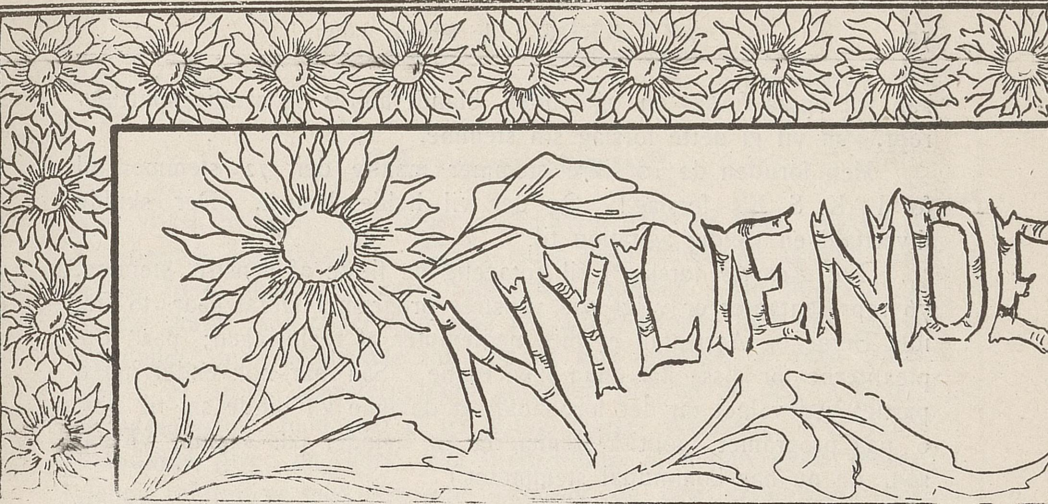
Se annoncen paa tillægsheftets 1ste side.

Indholdsfortegnelse.

1ste februar 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 februar 1907. | No. 4

Udsigterne for kvindestemmeretsforslagene.

Det sosialdemokratiske parti har som første post paa sit valgprogram: *Almindelig stemmeret for kvinder i stat og kommune.*

Venstre har paa sit valgprogram statsborgerlig stemmeret for kvinder paa samme betingelse som de nu har kommunal stemmeret.

Samlingspartiet og høire har ikke tat kvindestemmeret i nogen form op paa sit program.

Der kræves et flertal paa mindst 82 stemmer for at faa igjennem et grundlovsforslag.

For *Landskvindestemmeretsforeningens* forslag*) kan paaregnes samtlige socialdemokratiske representanters stemmer. Men det er ikke mere end 10. Mange foreninger inden venstreorganisationen har imidlertid udtalt sig for almindelig politisk stemmeret for kvinder, saa man kan vistnok ogsaa paaregne adskillige venstrestemmer for L. K. S. F.s forslag.

Det er vist de færreste af partiets representanter, om nogen, som har forpligtet sig til at stemme *kun* for det betingede forslag. Der

*) Se forrige hefte 1ste artikel.

kan vel ogsaa findes en og anden blandt høires og samlingspartiets repr. som vil gi dette forslag sin stemme.

Men foruden de 10 sikre stemmer maatte der 72 stemmer til for L. K. S. F.s forslag! Og det vil holde haardt. Der skulde ihvertfald en vældig agitation til.

Før *Konows* forslag*) vil antagelig de fleste af venstre stemme. 76 representanter er valgt paa venstres program. Deraf gaar to fra, idet Berge og Aarrestad er blit medlemmer af regjeringen; paa suppleanterne for disse kan man ikke regne. Saa har nok endel inden partiet ved valget tat det forbehold, at de ikke vil binde sig til post 6 paa programet (politisk stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som de nu har kommunal stemmeret.)

Der skal lykke til faar man 70 stemmer af venstre — saa er det de 12, eller flere, til som behøves for at skaffe ²/₃ majoritet. De maa findes blandt høire og samlingspartiet. De 10 socialdemokrater vil neppe stemme for det betingede forslag.

Som man ser er alt usikkert, men daarligst udsigter har L. K. S. F.s forslag. Det er den sørgelige sandhed.

Vi hat altid lagt særlig arbeide paa at støtte dette forslag, paa at faa samlet alle om dette krav. Det eneste som tilfredsstiller. Men desværre naar ikke vort blad frem til alle.

En hjælp havde det vist været om man havde sat igang en petition til stortinget paa L. K. S. F.s forslag, De lister som nu er ude, for at samle navne, er blot henvendelser til de enkelte representanter i hver valgkreds om at stemme for stemmeret for kvinder.

Vi hører der ingenting om *almindelig* stemmeret, om stemmeret for os *paa samme betingelse som for mænd.* Retfærdighedskravet kan derved ikke fremhæves, og dog ved vi at det først er under det merke vi kan vække begeistringen. Husk i 1905.

Ja vi har kanske alle skrydt vel meget af de 600 kvindeorganisationers demonstration, og de 300.000 navne. Den slaphed som nu raader viser, at der vel ikke laa saa stor frihedstrang og selvstændighedsfølelse bag som man har ment. Men alligevel. Der har vi en veiledning om hvorledes man skal agitere. Hvem ved om vi ikke kunde faat en mængde samlet om retfærdighedskravet, om vi havde prøvet paa samme maade.

Kanske er det endnu tid at forsøge. L. K. S. F. er selvskreven til at opta dette arbeide for sit eget forslag. L. K. S. F. har jo som omtalt kun dette krav, mens de andre forslagsstillere har flere alternativer eller kun det betingede forslag.

*) Se forrige hefte.

„Morgonbris“

faar vi fra Sverige. Saa heder »arbeider-kvindernes blad, udgivet af kvindernes fagforbund.« Tittelbilledet viser alvorlige kvinder skridende frem, med det store røde flag i spidsen. De følges af en veldig skare. De stiger opp mod en højde, hvorfra man ser udover havfladen; med opgaaende sol. Første side opptages af *John Stuart Mill*: et stort, mønstergyldigt gengivet portræt af den vidkendte kvindesagsven; med text af fru Anna Bugge Wicksell. Vor landsmandinde giver en kort, klar fremstilling af denne store tenker; denne reformator med den rene karakter og den krystalklare vilje. Det er hundred-aaret efter hans fødsel 1806, som ihukommes December 1906.

Bladets fjerde side har et stort, godt billede af Stefan Sindings »Den fangne moder,» som ejes af Ny Carlsberg kunstmusæum i København.

Med bagbundne hænder og liggende paa kne, bøjer moderen sig saa langt hun formaar, for af sitt fulde bryst at mætte sitt hungrende og tørstende barn, som med nød og neppe kann faa nyde godt at hendes rigdoms kilde.

Fru Ann Margret Holmgren giver dertil, i faa linier, en megtig, dybtgaaende text: Om denne skulpturgruppe holdt frøken Else Lüders en tale paa en fest ved den internationale kvindestemmeretskongress i København. Med en dyb og sand udlegning ser hun i dette billedværk et udtrykk for kvindens stilling i vor tid: *Hendes* barn er folket, *hendes* barn er menneskeheden; men hun kann ikke faa være for dem alt det hun vil, derfor at hun er bundet og fengslet.

Fru Holmgren tilføjer: »Ja, Else Lüders har rett, bagbundne er kvindens hænder paa næsten alle omraader; paa det sociale, som det økonomiske, paa det politske, som det egteskabelige.«

«Det findes vel ingen kvinde som ikke i nogen mon har erfaret sandheden heraf, hvor lykkelig stillet hun end maatte være. Det er paa høje tid, at alle kvinder i fællesskab oppløfter et rop af frihedslengsel, et rop saa enigt og sterkt, at enhver rettsindig mand maa lytte til »den fangne moders røst.«

Her hører vi den modne, myndige, moderlige kvindes røst: Vi lykkønsker det svenske blad, *Morgonbris* som fører den frem!

*

Vi kann glede oss ved at ogsaa paa denne side Kølen kendes luftninger fra det tyvende hunred-aars morgen. *Nylændes* nytt-aars-hefte melder: »Tjenestepige-bladet. Organ for Norges kvindelige tyendestand.« Vi hilser det velkomen! Det vil vere et talerør for standen; et bindeled mellem de tusinder af tjenestepiger i by og bygd. Det er et gledeligt tidens tegn; vi frygtede for at denne stand holdt paa at forsvinde. Vi hører fra flere steder, at det er egne i vort udstrakte land hvor det er umuligt at faa kvindelig hjelp til arbeide i huset.

Det vilde vere gledeligt om det kunde lykkes tjenestepigerne at faa organiseret *en standsforening* paa sikkert grundlag; det vilde være til held for hjem og samfund i det hele.

Og saa hører vi om *Frisindet kvindesagsforening* i Fredrikstad. Det lyder jo underfuldt! Denne forening har sendt en hyldnings-adresse til de engelske kvinder som har deltaget i den heltemodige stemmerets-kamp. Alle Norges kvindesagskvinder maa takke Frisindet kvindesags-forening og dens formand for denne handling.

Hil vere det tyvende hundred-aars morgenbris!

26de januar 1907. *Aasta Hansteen.*

Om svenske kvinders stemmeretsarbeide

talte fru *Anna Bugge Wicksell* paa et medlemsmøde i *Norsk kvindesags-forening* (fagskolens lokale) tirsdag den 5te februar.

Det vared længe før man tog op arbeidet for kvindestemmeret i Sverige, men da det først kom igang i 1902 dreves det frem med stor kraft.

Først blev en forening for *politisk röstrett för Kvinnor* grundlagt i Stockholm, hvor man fik kvinder af alle samfundslag og partier med. Saa blev en forening af samme navn stiftet i Gøteborg, og man beslutted saa at faa dannet foreninger udover det hele land og samle dem i et forbund. Fru *Ann Margret Holmgren* har stiftet de aller fleste af de 75 led som forbundet nu bestaar af. Frk. *Anna Whitlock* har især udmerket sig som organisator.

Det var intesessant at høre nærmere om denne anseede organisation, som nylig har holdt »rigsdag« (aarsmøde) i Karlstad, hvor delegerede fra viden om var mødt, og hvor mange talere var optraadt.

M. h. t. representation saa er den indrettet akkurat som vort national-raad, kun betegnelserne er forskjellige, idet man kalder det som svarer til N. K. N's representantkreds for centralstyre, og det vi kalder styre for udvalg. Men den er enklere og mindre end N. K. N., idet den ikke har

underafdelinger som i vore lokalraad, og kan ha aarlige landsmøder, hvor én representant fra hvert led møder.

Interessen for sagen er i sterk vext udover hele Sverige. Man mener at der snart vil komme privat forslag om kvindestemmeret, og man er meget forventningsfuld. —

Det udmerket orienterende foredrag paahørtes med den mest levende interesse. I det følgende selskabelige samvær kom en kort diskussion igang, hvor man udtalte sin glæde over at de svenske kvinder var kommet saa langt, men ogsaa haabet om at vi ikke maatte bli for langt agterudseilet.

L. K. S. F.

Bergens forslag

har vi fundet plads til i tillægsbladet. Her refererer vi dets

Motivering.

Efter resultatet af generalforsamlingen 1906 besluttede Bergens led af L. K. S. F. først i bestyrelsesmøde, senere i medlemsmøde, at gjenoptage sit forslag til nye love og indlevere det til generalforsamlingen 1907. I bestyrelsens svarbrev paa fru Qvams advarsel imod forslaget, betonede vi allerede, at vi i tilfælde af, at forslaget faldt, vilde tage det op igjen. Dette svarbrev forlangte vi ført til protokols.

Fra formanden i hovedstyret som fra formanden for et af leddene har vi faaet bøn og forespørgsel om at indstille det eventuelle forslag, da der menes, at det vil skade vore chancer paa tinget.

Heri er vi uenig.

1. Et indre foreningsanliggende vil ingensomhelst indflydelse have paa storthingsmændenes forhold til kvinders stemmeret.
2. Heller ikke vil det i noget mon afsvekke medlemmernes interesse for arbeidet. For udenforstaaende spiller det ingen rolle.
3. Selv om venstres forslag om kvinders stemmeret vinder pluralitet — hvad vi nærer stærke tvil om — er det uvist, paa hvilket tidspunkt i stortingssessionen det vil behandles. L. K. S. F. kan ikke opløses, før kravet om stemmeret for kvinder paa samme vilkaar som for mænd er imødekommet, og det tør være langt frem.

Derfor mener vi, at det for foreningens trivsel som for det fælles maal kun vil virke til det gode, hvis vore love kan ændres efter representativt mønster, den eneste rationelle form for en landsforenings organisation.

Derved sikres alle leds deltagelse i arbeidet, hvorved interessen for sagen øges og spredes.

At der aar om andet fremkommer forslag om nye love, og at disse forslag synes fuldstændig frugtesløse trods den stigende misnøie med den nuværende ordning, er et slaaende bevis for, at de gamle love ikke gir plads for det voksende liv.

Vi beklager selv, at vort forlsag ikke kan gjøres til gjenstand for drøftelse, prg. for prg. atter en følge af den nuværende, uheldige ordning. Da medlemmerne imidlertid nu er afskaaret herfra, faar man vedtage det i dets helhed. Man har i alle fald derved sikret sig midler til at kunne korrigere det ved næste aarsmøde. Som forholdene nu er, hvor vi er afskaaret fra en aaben debat paa en generalforsamling, hvor udfaldet er afgjort *forud* for mødet, vil det være omtrent utænkeligt, at et enkelt led skal kunne møde op med et forslag, der i alle sine pgr. vilde tilfredsstille de forskjellige meninger.

For at komme ud af denne vanskelighed, hvorved mange medlemmer fra forskjellige led føler sig brøstholdige, for at kunne faa et fast udgangspunkt for rationelt samarbeide anmodes det ærede hovedstyre som de forskjellige led om at stemme paa Bergensforslaget, selv om det ikke fyldestgjør ethvert krav.

Til L. K. S. F.s medlem i Eidsvolds led.

Frøken Ellen Sehiotz!

Først idag har jeg læst Deres opsæt i Nylænde om »L. K. S. F.s styre og medlemmer.«

Til deres forslag har jeg fortiden ikke videre at bemærke, da det ikke foreligger anderledes end som »antydning for nærmere udarbeidelse til diskussion paa landsmødet eller senere i en eventuel komite.« Jeg vil kun udtale, at jeg tror det ikke vil være heldigt at foretage noget med hensyn til at forandre L. K. S. F.s love nu vi har grundet haab om at faa vor stemmeret gjennemført. Skulde dette haab briste, da er tiden inde til at tænke paa nye midler til at naa vort maal, og da vil Deres forslag være et værdifuldt bidrag til diskussion paa et i den hensigt sammenkaldt landsmøde af medlemmer fra L. K. S. F.

Men et par ytringer i Deres stykke vil jeg alligevel imødegaa. De siger »som bekjendt er der en hel del af L. K. S. F.s medlemmer som er misfornøiet med lovene.« Hvordan lovene affattes, vil der altid findes dem, der er utilfredse. Men stemmegivningerne har vist, at disses tal er overmaade meget mindre end deres, der er fornøiet med lovene. At lovene ikke har noget afskrækkende ved sig, ser man ogsaa af at nye foreninger stiftes i tilslutning til disse. Jeg kan heller ikke forstaa andet, end at der for L. K. S. F.s medlemmer foreligger alle de momenter, som er nødvendige forat opgjøre sig en mening i hver sag. De skriftlige motiver, som ledsager ethvert forslag, indeholder jo altid alle argumenter, som er af vægt for sagen.

Det erkjendes fuldt ud, at et møde, hvor alle kunde være tilstede, og hvor de forskjellige meninger kunde udredes mundtlig, vilde være ulige interessantere, men da vort lands store udstrækning umuliggjør dette, bliver vi, indtil flyvemaskiner indføres, tvungen til at hjælpe os med pen og blæk.

Deres

Gjævran 23de januar 1907. *J. M. Qvam*

P. S. Hvad angaar forretningsordenen, saa vil styret visselig altid være taknemmelig for gjennem gode raad fra led eller medlemmer at kunne finde udveie, der forenkler eller letter arbeidet. Hvad Eidsvolds led sikkerlig vil erindre. D. S.

Da der ikke vil komme noget nyt hefte af Nylænde før L. K. S. F.s landsmøde, har redaktøren tilsendt mig ovenstaaende med spørgsmaal om jeg har nogle bemærkninger at tilføie.

Jeg kunde nok have lidt af hvert at tilføie, men da min tidligere artikel er blevet læst saa sent og besvaret saa nær indunder landsmødet, har jeg lidet haab om at udrette noget med det, og jeg skal indskrænke mig til følgende:

Ingen skulde være gladere end jeg om vi fik »vor stemmeret» gjennemført nu, jeg skulde da ikke spilde min tid med at tænke paa forbedringer, L. K. S. F. kunde jo opløses strax. Men jeg har desværre liden tro paa det. Kanske K. S. F. kan opnaa noget ifølge sit program; men L. K. S. F. har vist mange, lange aars tung og haard kamp foran sig for *sit: »stemmeret for kvinder paa samme betingelse som for mænd.«* Straks efter sagens behandling i stortinget iaar bør vi derfor staa færdige til at gjennemføre forbedringer i vor organisation.

Stemmegivningen ved landsmøderne de sidste aar har ikke givet noget korrekt udtryk for medlemmernes opfatning af lovene. Der har været saa mange andre hensyn, som har betinget stemmegivningen — ikke mindst det, at fru Qvam har erklært at ville gaa af som formand, hvis lovene rørtes, Nu naar de hensyn er borte tror jeg kanske der vil stemmes anderledes. og det tror jeg ogsaa vil være bra, for det er ikke bare dem, der *altid* er misfornøiede som finder, at lovene ikke passer for en saa stor, vidtforgrenet organisation. Vi udenfor Kristiania føler det bedst — og de nye led har ikke prøvet dem.

Jeg ser af sidste hefte af Nylænde, at Bergens forslag — som er omsendt til alle led — vil refereres i bladet samtidig med dette. De som læser det og husker min forrige artikkel vil forstaa, at jeg ikke kan anbefale det principale forslag. Men jeg haaber det subsidiære iaar maa samle stemmer nok saa mit forslag*) kan blive benyttet i en eventuel lovkomite.

Bedst vilde det været om forslaget fra de 3 enkeltmedl. fra ifjor var gjentaget iaar, men da disse desværre ikke er fremkommet med det paanyt, vil jeg varmt anbefale det foreliggende: *Bergens subsidiære.*

Skjønt jeg nok kanske tror, de omtalte »flyvemaskiner« ikke lader saa længe vente paa sig, saa vil jeg alligevel paanyt udtale at jeg finder det bedst at man, som erstatning for den mundtlige forhandling, benytter Nylænde — hvis redaktøren gaar med paa det.

Ellen Schiøtz.

*) Se Nylænde no. 23, 06.

Elise Aubert.

Læseforening for kvinder.

»Der skulde mod til at stifte Læseforening for kvinder. Kraft kjærlighed og humør til at bære den over vanskelighederne. Den er blit en forpost i kulturarbeidet. Vor varme tak til formanden, lederen gjennem alle aarene. Vore bedste ønsker for dagen og for fremtiden.« Saa lød et telegram som sammen med blomster sendtes fra medlemmer og gjæster i Læseforeningen til fru Elise Aubert, paa hendes 70 aars fødselsdag den 8de februar.

En af de mange hilsener var det af dem som fandt vei til hendes hjem i Slemdal paa den dag. — Da fru Aubert var syg af influenza kunde man ikke mundtlig faa overbragt dem.

Ellers vilde der været mødt sammen fra mange kanter: venner af hendes forfatterskab, venner af hendes forening og personlige venner. Disse grupper glider forøvrigt over i hinanden; for kommer man inden kredsen af fru Auberts indflydelse, saa har man forunderlig let for at føle sig som personlig ven.

Mere end en som har havt forfriskelse, hygge og glæde i Læseforeningen vil være med i dette vidnesbyrd.

Læseforening for kvinder havde sammenkomst torsdag den 7de februar. Frk. *Sophie Cappelen* holdt her et, saavel fra indholdets som fra formens side, udmerket foredrag om *Kvindebevægelsen i Italien.*

Senere paa aftenen blev det mindet om, at det næste dag var formandens fru Elise Aubert 70 aars fødselsdag, og det besluttedes at sende ovenstaaende telegrafiske hilsen.

Bøger.

Følelsernes videnskab. Bhagavan Das M. A. Oversat af Eva Blytt. Teosofisk samfunds norske forlag.

Forfatteren søger videnskabelig at forklare følelsernes udvikling.

Følelsen: nydelse og smerte — attraktion og repulsion, er et med selvet og udvikler sig samtidig med dette op igjennem skabningen, indtil den verden af følelser — egenskaber, dyder og laster — er frembragt, som vi kalder »det menneskelige selv.« Endog de høieste aandelige bevisthedstilstande, hvor tankeelementet, det intellektuelle, er stærkt og fremtrædende, mens begjærelementet ofte er umerkeligt, henregnes til følelsestilstande i selvet, med de to grundelementer, attraktion og repulsion, kjærlighed og had som rod.

For at analysere kjærlighedens og hadets oprindelse og disse følelsers maal maa forfatteren gjøre et metafysisk sprang ud i »al-selvet« og give et stykke skabelseshistorie. Dog skal det lades ham, at der er saa liden romantik som muligt. Blot en deling af al-selvet i fragmenter. Ingen skjøn Eros, som spreder morgenrøde over det øde chaos; intet eden med det første par, mand og kvinde, skabt i Guds billede, der kunde lade os drage en slutning om motivet til alselvets delıng eller øine aarsagen hvorfor fragmenterne fik mangfoldiggjørelsens princip i sig.

Der forsøges dog en slags forklaring af hvorledes det oprindelige kjøn har lært at adskille sig i to kjøn, hvis bestemmelse det igjen er at gaa over i enkjønnethed og i al-selvet.

Denne oprindelige ene, det sublime selv, *Pratyagatma*, er blevet delt i mange, og nu er kjærligheden en instinktmæssig iboende antagelse hos hvert saadant adskilt selv, »Jivaet,« om dets underliggende enhed og forening med al-selvets væsen og det deraf følgende forsøg paa at bryde igjennem murene, som adskiller det ene fra det andet, og saaledes gaa over i hverandre og danne paanyt det ene hele. Hadet derimod, repulsion, er en antagelse hos ethvert selv, som nu har identificeret sig med en større eller mindre mængde af »ikke-selvet« (stoffet) om væsensadskilthed hos hvert atom, og dets forsøg paa for enhver pris og ved alle mulige midler at vedligeholde en saadan adskilt existence. I den første halvdel af af *Jivaernes* liv, da det gjælder »at adskille sig« — paa vort sprog udvikle sig materielt og aandelig — er repulsionsfølelsen, følelserne paa hadssiden: selviskhed, mord, rov, at vokse paa andres bekostning, de stærkeste. Som hos den enkelte, saa ogsaa hos en nation, en race, en menneskehed. I den anden halvdel af livet, da loven derimod er at forene — eller hvad vi kalder

vokse i Gud — er følelserne paa kjærlighedssiden de stærkeste: at give, gaa op i alle, for igjen at gaa over i enheden.

Selvet er den urokkelige første livsbasis, siger forfatteren, »om man end maa betvivle dets usammensathed.« Man kan nemlig ikke naa ind i det uendelig smaas verden og begyndelsen. Selvet er det for os nærmeste og mest fattelige med sine tre bevidsthedstilstande, hvorigjennem det opfatter den ydre verden, de tre bevidsthedstilstande for erkjendelse, følelse og handling. Den indiske forfatter gjør her opmerksom paa, at selve bevægelsen af det fysiske selv, handling, blir hos Inderne regnet for en følelsestilstand i selvet, en aandelig funktion. Disse tre bevidsthedsstilstande er afhængige af og veksler i forhold til forbindelsen med det udenforværende: »Ikke-selvet.« Thi lige nødvendigt for livet er dette udenforværende, som af »Jivaet« erkjendes, føles eller virkes paa. Og et med Jivaet i dets forhold ligeoverfor ikke-selvet er de to følelsestilstande, nydelse og smerte, som vekselvis er oppe. Sammen med nydelse gaar attraktion — det at like — kjærlighed; sammen med smerte repulsion — det ikke at like — had. Selvets bevidsthedstilstand overfor det, som foraarsager det nydelse, er begjær, attraktion, ønsket om at være nærmere; den modsatte bevidsthedstilstand overfor det som foraarsager smerte er aversionens, ubehagets bevidsthedstilstand, ønsket om et være fjernere.

Dette begjær efter at bli forenet med eller skilt fra en gjenstand er kjærlighed eller had. At føle = føle sig bevæget.

Af denne enkle grundform — defineret som et begjær plus en intellektuel kundskab (erfaring om en foregaaende nydelse eller smerte) af denne bevægelse hen mod eller bort fra en gjenstand i tanken, udvikles de mere sammensatte former, som forekommer mellem mennesker.

Først er der de seks kardinalfølelser, i henhold til om attraktionen eller repulsionen gjælder ens lige, ens overlegne eller ens underlegne.

Tre følelser paa attraktionens enemerker: Tiltrækningen overfor sin lige er kjærlighed, overfor sin overlegne ærbødighed og for den underlegne godhed. Ligesaa tre paa repulsionssiden: vrede overfor sin lige, frygt overfor den overlegne og stolthed overfor den underlegne gjenstand. Af disse seks har igjen en hel verden af følelser udviklet sig; nogle i lige linje nedstigende, andre med blanding fra begge sider. Og saa igjen — og saa atter.

Det er dette indviklede net, forfatteren har søgt at klassificere videnskabelig. Omtrent med samme resultat, som »poetisk og religiøs fantasi« forenet med menneskeliv er kommet til hos os. Kun at vor forgrening er langt mere sammensat og fin. Og alligevel ikke en saa farlig labyrint at finde

rede i. Netop poetisk og religiøs fantasi og forenet med menneskeliv har i *Vesten* tvundet den ariadnetraad, som leder ud under blaa høi himmel — det vil sige giver endog den almene mand og kvinde en i selvet hvilende frugtbar forstaaelse.

Det er forøvrigt interessant at sammenligne og finde at det er den samme lov som hævdes i den kristne filosofi: »Naturens lov i vore lemmer og striden for at gaa over til og vinde Guds lov i vore hjerter.«

Men om der er en lighed mellem Vestens filosofi og den indiske i grundlaget, kan forfatteren ha ret, naar han siger, der er en forskjellig retning i udviklingen. »At Vestens filosofi mere er bleven til en psykologi om sanserne og begribelsen, erkjendelsesmidlerne.« Den havde nemlig virkeliggjørelsen af kjærlighedens bud i menneskelivet som maal. Vi kan ogsaa gaa med paa »at Vestens filosofi mere er en søgen efter sandheden.« Den skal stykkevis erkjende og forbedre, trænge ind, og lære at vække de forskjellige kræfter i menneskehjerterne. Ikke som en gyden over af sin egen overlegenhed, hvorved de modtagende mere blir som en flok nuller — og livet ensformigt. Nei, ved at fremkalde den forskjellige blomstring efter enhvers eiendommelighed. Derved synes vi livet blir rigt.

I den indiske forfatters bog er ingen livgivende understrømning. Han er ligesom steget ned fra sin metafysiske søgen paa kosmosets høider efter sjælen og har saa uden forbindende mellemled forenet sig med den moderne videnskab. Intet lys, ingen lykkefølelse, hverken i dybet eller i høiden — og ikke paa jorden heller. »*Den tilstand som er den kjedeligste af de kjedelige og den, som er over Buddhi, er de eneste lykkelige. De midtveis Jivaer er de ulykkelige.*« Sandt at sige forekommer alle tre tilstande os lige kjedelige. Og skjønt vi maa beundre den gigantiske evne manden har til paa det rent metafysiske felt at bygge systemer, og videnskabelig forfølge tingene — og klassificere — og skjønt vi ser ind i et dyb af selvbeherskelse og anspendt viljeliv, blir der dog noget goldt, fjernt, afvekslende med noget snusfornuftigt moderne i hans filosofi.

Men om vi end finder at der for os er noget øde og fremmed over bogen, saa kan vi dog vinde stor klarhed ved at læse hans skildring af hvorledes følelserne og selvet bygges op. Og der taler en saa dyb alvorlig aand, en saa intens sandhedstrang ud fra Østens filosofi — som den fremstilles her — og en saa loyal og harmonisk opfatning, at Europa maatte være glad, om der kunde gydes noget af den lydighedens og taalmodets aand over i dets nu saa rastløst stræbende liv. Og vi vil tro med forfatteren: »Hvis en sand videnskab om følelserne kunde opnaaes, vilde den kunst: bevidst, og med hensigt at dyrke de høiere og bedre følelser og frivillig udrydde de lavere og onde, bli en mulighed.«

At indlade sig paa noget referat af forfatterens indgaaende udredning af følelsernes ethik vilde her bli for vidløftigt. Men det var at ønske om særlig lærere og forfattere — *det er jo dem der skal formidle* — vilde benytte anledningen og tilegne sig af forfatterens rige psykologiske kundskab. I bogens fortale gjør forfatteren undskyldning for sin ufuldkommenhed og gjør opmerksom paa, at det er ikke let at udtrykke finesserne i den indiske tænkning paa et fremmed sprog — han skriver sin bog paa engelsk. Oversættelsen fra engelsk er besørget af frøken Eva Blytt — et kolossalt arbeide — men oversætteren er jo inde i teosofisk literatur. Sproget forekommer undertiden lidt tungt, det kommer kanske af den minutiøse gjengivelse af originalen — hvad jo den slags filosofi kræver.

A. B.

Mette Dahl.

Varmt og stærkt har hun sluttet sig til folkesaken, målsaken kvindesaken og hele den demokratiske utviklingslinje i vort folk; med sin bror folkeskolelærer Dahl i Sogndal virket hun imellem bondeungdommen. En sorgens dag blev det derfor for sognefolket da hun gik bort. Hun var blandt dem der blev elsket inden sin kreds. Men hendes navn lyser ogsaa utover hele landet. Man vidste altid at hun fandtes »paa den rette side«.

R. B.

Fru Charlotte Andersen paa *Tuengen*, som døde 1ste februar 84 aar gammel, var en i mange maader merkelig personlighed, med sterke interesser og frisindede anskuelser paa flere omraader. Hun gjorde meget godt og virked for almene opgaver og paa en selvstændigere maade end vanligt. Lige til det sidste var hun i livlig virksomhed. Den store bjerkeallé i Kirkeveien, som hun har plantet og vernet om, staar som et af de mange minder om hendes virksomhed.

Paa det til stortinget indsendte andragende om stemmeret for kvinder er der i *Holmestrands* by samlet 330 underskrifter, ligesom der gjennem Holmestrands led af L. K. S. F. er samlet 481 underskrifter i Skoger kreds og 105 i Jarlsberg kreds. Naar resultatet fra dette sted viser sig at være saa overmaade godt, skyldes dette udelukkende denne forenings dygtige og energiske formand, frk. cand. philos. Mathilde Eriksen.

E. N.

Naar roserne blomster.

Roser, bare roser. — Jeg syntes, ikke jeg saa andet end roser, — jeg levede for roser, jeg aandede i roser. —

Ikke om det havde gjaldt en dronning, kunde jeg den dag afskaaret en eneste af dem; thi for mig havde de alle faaet et liv, ikke bare rosens liv, nei, det var menneskeliv, jeg kunde høre dem aande, tale og le.

De var som det skjønneste selskab af straalende kvinder og mænd; men alle var de rene og gode, uberørte af verden og livet.

Det var en septemberdag, lummer og stille, slig fugtig varmt, som det kun kan være her ude ved kysten, naar havet ligger blik og elementerne sover. Luften var mættet med vellugt fra alle de blomster, som haven var fyldt af; men rosens duft overgik dem alle, den var saa sterk, at det virkede betagende, berusende. — Jeg sad paa verandaen og drømte og lod mit blik glide udover den deilige lille del af den vidunderlige verden, Gud har skabt til menneskers fryd. — Rosenduften drog mine tanker og mit blik hen til dens ophav, rosen selv. Jeg reiste mig og stod snart ved rosenbedet, og Wergelands deilige digt. »Den smukke familje,« kom i min tanke. Jeg følte roserne tale til mig.

Her var ikke en eller ti roser, nei, det var hundrede roser! Der var deilige farver fra lyseste rødt til dybeste purpur; her var hvide og gule, der var roser udfoldede, saa det syntes som et vindpust det svageste, vilde faa blad for blad til at falde. Der var roser struttende i matroneagtig rundhed; her var flagrende lette baldamer, der var blyge unge piger og den sprudlende smaapige; der var barnet, som endnu laa ved moderens bryst. Unge mænd med et freidigt blik paa livet og den modne mand som med rolig overlegenhed skuede tilbage paa det, der havde været og frem til det, der maa komme. Der var den lystige kvinde, som tænker paa alt og intet og sidst paa de farer, livet byder.

Her stod svulmende og stolt med sølvfnug paa rosenrøde blade »*La France* »*Général Jacqueminot*« straalende rød, det er manden med det overlegne blik. »*Keiserinde Augusta Viktoria*« en dronning lig, gulhvid i farve og helt udfoldet, saa det grønne blomsterfrø sees: hun gjemmer intet, men giver alt. »*Paul Nyron*« mægtig i form og farve, kjæmpen blandt roser. »*Madame Caroline Testoue*« lyserød

let og luftig, koket bøiende sit skjønne hoved, og «*Viscountess Folkestone*« gulhvid med skjær rød overkjole; hun lægger hovedet paa skakke og smiler forlegent til nærmeste nabo som er den stolte stramme »*Baronne de Rothschild*» med øine der lyser i ungdomsmod; men i mørkerød farve og med kinder, der blusser, staar «*Marie Baumann*« værdig og ser til.

»*Reine Marie Henriette*« slank og fin med blade, der skinner i solen; men dens roser ligner dryp af blod, er hun saaret i hjertet til døden?

»*The Bride*« med florfine hvide vinger staar i uendelig masse og smiler.

Frau Karl Druschki,« (»snedronningen«) kridhvid og uden duft ligner den evige sne efterglemt fra vinteren i det grønne; selv den hedeste sol kan ikke varme hendes kolde hjerte; Men *Marechal Niel*« er rosen af sitrende glødende guld; jeg ser den paa barmen af en straalende brunette.

Der var mange, mange flere. »*Bourbon*« rosen skjær og fin; den er kun for en dag eller to, saa spredes dens blade.

»*Centifolie*« rosen hvid og rød med knopperne indhyllede i grønt filligrans.—

Hvor meget mere kunde ikke siges om rosen men jeg kan ikke mere, kun dyrk og værn den og stor glæde vil ydes Dig og livet bliver endnu rigere end det var.

Kanske har du selv allerede for lang tid siden følt hvordan roserne kan tale. *fru Op.*

Fru Hildur Schirmer og hendes to søstre *Sophie og Brunhilde Koch* holder for tiden koncerter i forskjellige af Tysklands byer. Ifølge tyske blade gjør de stor lykke. Deres mission er at udbrede kjendskab til norsk musik. Den 12te februar holdes koncert i Leipzig hvor følgende norske komponister er representeret paa programet: Kjerulf, Grieg, Sinding og Selmer, den sidste særlig fremtrædende.

Om Mr. W. T. Steads besøg her og kvindernes fredsafdelings vellykkede fest for ham — i næste hefte. 22de februar holder foreningen fest til *Du Communs* minde.

I artiklen i forrige hefte: **Planen om »Fælleshuset«** har der desværre indsneget sig en meget forvildende trykfeil. Der staar: Prisen vil efter den foreløbige beregning ikke overstige *300 kr.* pro persona pr. aar. Skal være. *800 kr.* pro persona pr. aar.

Var det bare 300 kr. pr. aar vilde vi vist *en masse* storme ind i fælleshuset. 800 kr. pr. aar synes vi derimod ikke er saa svært billigt.

Isblomster.

Vinteren, den hårde, strenge mand
— med sin barske færd og kolde lader —
gjør som om han somrens skjønne land
af sit ganske hjerte håner, hader.
med dets duft, dets fagre blomsferflor,
med dets jubelglade sangerkor.

Dog i hjertets gjemmes stille vrå,
bagom bringens kolde isnaalspanser,
bag de hovmodshårde laders skanser,
mod det lyse land, han ei kan nå,
må saa længselsdyb en attrå gå
higende ham gjennem sind og sanser.
Længsel imod livets rige klang,
solgulds-varme, duft og jubelkvæde,
kjærlighedens lyse, skjære glæde,
lykken i dens blide, bløde fang. —

Og naar nattens himmel klar og blå.
hvælver høit sig om hans hvide haller,
månesølvets skjære glitterskin
om hans lange, hvide kåbe falder,
kastende sin diamantregn ind
i hver fold af skrudets blege lin, —
vintren da — helt sagte, taus på tå —
lister frem sig til min boligs rude.
Og han står så sorgfuld, trist derude
i den store, ørkenøde stilhed.
Bleg som døden, hjertesår i blik,
maler han med knokkelmager finger,
længslens drømmesyn, der sært ham gik
fagert, vinkende igjennem sindet,
seilende paa store bløde vinger;
maler underdeilig ud af mindet
billedpragt fra drømmene derude
under hvilen på sin snedunspude. —
Og med kunstnerevne rig og stor
— som den blege manden har i eie —
tegner han paa ruden Edens flor,
bugnende med underfagre blommer,
Paradisets salig skjønne sommer,
hvor de høie, slanke palmer gror,
og hvor lykkens fryd og fylde bor
blandt en tryllepragt af urters vrimmel
Hvor sin trille under klaren himmel
jubler ud det glade sangerkor.

— — — — — — — — — — —

Længe tungsindt stirrer han på bildet
af hin Paradisets egn den tabte,
som hans flinke kunstnerfinger skabte,
som paa rudens fine glar mon staa.
Egnen, som han ingensind kan nå,
hvor hans dybe længsel sårt end brænder.
Og han knuger sine kolde hænder,
mens en tåre, smertetung og stor.
lægger for hans øie sorgens flor,
funkler, fryser paa hans blege kind. — —
Så han atter taus og stille skrider
mod de kolde, golde hvide vidder.

— — — — — — — — — — — —

Hvad du under barske, kolde lader
søger i din barm at skjule godt,
har din skrift paa ruden mig forrådt,
arme sjæl, du længselssyge såre,
ensom med din store frosne tåre.

Fredrik Døcker-Smith.

For norske kvinder.

er tiden nu kommet til at samle sine interesser sterkt og fyldig om offentlige anliggender paa det sociale, kommunale og politiske omraade. Enten de opnaar statsborgerlig stemmeret nu eller først om nogle aar, enter flere eller færre foreløbig blir delagtiggjort i den saa maa intet øieblik spildes. De maa ta fat for at søge oplysning om sine rettigheder og dygtiggjøre sig til at fylde de krav og udøve de pligter som ved lovgivningen er paalagt dem eller vil paalægges dem. For hjemmenes og landets skyld maa de ryste ligegyldigheden af sig.

 Udbred Nylænde!

I den tid som kommer maa det vidt udover det hele land og trænge ind i alle kredse og alle hjem.

Se annoncen paa tillægsheftets 1ste side.

Indholdsfortegnelse.

15de februar 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Aktietrykkeriet „Minerva“ Kristiania.

NYLÆNDE

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 mars 1907. | No. 5.

Kvindestemmeretsforslagene under komitebehandling.

Naar dette læses er konstitutionskomiteen antagelig begyndt med behandlingen af kvindestemmeretsforslagene.

Det er med spænding vi venter paa udfaldet af komiteens arbeide, som igjen vil ha den største betydning for spørsmaalets afgjørelse i det samlede storting.

Spørsmaalet om vort land skal kjende sin besøgelsestid og være med blandt de første stater som har mod til at gjennemføre den store reform, som gir kvinder statsborgerlig stemmeret — eller om vi skal sakke agterud og staa bøiet under fortidens aag, mens det ene land efter det andet gaar os forbi der paa det menneskelige kulturomraade, hvor det er de smaa og frie staters særskilte mission at gaa i spidsen.

*

Finland staar som alle ved med palmer i hænde her i norden. Fuldt og uden afprutning har man git kvinderne statsborgerlig stemmeret og valgbarhed — paa samme betingelse som mænd — almindelig stemmeret. Det har æren af at være det eneste land i Europa

som har turdet ta det skridt. I ulykken lærte de den sundeste lærdom.

I de *Forenede stater* er kvinder fuldt ligestillet med mænd i fire stater. Da *Wyoming* blev ophøiet til stat i 1890 og Utah i 1895 havde alt kvinderne i begge territorier havt stemmeret i flere aar og benyttet den udmerket. I *Colorado* blev kvindestemmeret indført i 1893 og i *Idoha* i 1896.

I *Australien**) og *Ny Zeland* har kvinderne stemmeret efter samme regler som mænd (undtagen i Victoria), de er ikke valgbare. Men stemmeretten alene har udrettet vidundere.

Saa lyder vidnesbyrdet fra Ny Zeland, hvor reformen blev gjennemført i 1893: »Kvinderne tar endog mere og grundigere del i politiske spørsmaal end mænd.

Og de samme kvinder som, naar det gjaldt sociale emner, viste sig som rene sommerfugle, før de fik stemmeret, tar nu med intelligens og myndighed del i drøftelsen af offentlige anliggender.«

*

Dette sidste ber vi især lagt merke til. Kvinderne i det store tat kan ikke bli »modne« til politisk stemmeret, før de faar den.

Men kvinderne herhjemme er de ikke sløve og langt væk, er de ikke ligegyldige for offentlige anliggender? spør man. Vi kan desværre ikke altid med sandhed svare nei til dette.

Men baade forklaringen og hjelpen ligger snublende nær.

Frigjør dem! Løs dem af lænkerne! Og som man har vist retfærdighed mod alle mænd, saa vis den mod alle kvinder. Lad ikke de ringeste og forsvarsløseste af dem bli igjen i trældomen.

*

Konstitutionskomiteens medlemmer er: C. Berner, formand. Bryggesaa, sekretær. Grivi. Høstmark. Chr. Knudsen. Malm. Næss. Ruberg. Thallaug.

Det er let at se at kommiteindstillingen ikke blir enstemmig.

---

*) Se Nylænde no. 21 og 22 1906.

Samlingspartiet, ministerchefen og kvindestemmeretten.

Hvorledes staar samlingspartiets representanter til kvindestemmeretten — er det spørsmaal folk helst vil ha svar paa nu, naar sagen er paa tale.

Jeg maa tilstaa jeg ikke rigtig ved hvad der dækkes af det begreb. Men hvis man med dette navn vil betegne det parti, som konstituered sig i Kr.a i juni maaned 06 — det var enda umiddelbart efter Nordmandsforbundets fest paa St. Hanshaugen — til støtte for regjeringen, saa har jeg tidligere udtalt min store mistro til dets hensigter.

For det første var det en offentlig hemmelighed at hr. *Malm* var den egentlige grundlægger, for det andet udskilte dets program sig sterkest fra venstre ved at kvindestemmeret var udeladt. Saa kom regjeringen med sit program, som ogsaa udskilte sig ved ikke-kvindestemmeret.

I en redaktionsartikel i »Nylænde« for 15de juli 06 klandres regjeringen for denne dens malmske alliance — den samme regjering som 13de august 1905 havde talt saa smukke ord til kvinderne. Denne artikel blev optat i flere aviser her og udover landet.

Imidlertid paagik valgkampen. Under denne var der vist intet som vakte mere opsigt end statsminister Michelsens tale. I juni maaned holdtes den i Trondhjem. Her omtalte ministerchefen at grunden til at regjeringen ikke havde optat kvindestemmeret paa sit program ikke var at søge i mangel paa velvilje ligeoverfor kravet, men i den omstændighed at reformen endnu ikke kunde ansees at være moden i folket.

Men da ministerchefen holdt sin tale 7de august i Bergen, udtalte han i bestemtere og i varmere ordelag sin tilslutning til kvindestemmeretten.

«Personlig vil jeg udtale,*)« sa hr. Michelsen, »at jeg som medlem af stortinget med glæde vil stemme for et saadant forslag.« Derefter imødegaar statsministeren den opfatning at regjeringens stilling til sagen skulde være dikteret af enkelte kvinders optræden under Karlstaddagene. Da der jo er faa kvindelige forbrydere at vælge mellem, er adressen særdeles tydelig paaskrevet.

Disse kvinder er, foragtelig nok, bare nogle: »meget talende og meget skrivende overklasse-kvinder.« Som modsætning sættes saa, under stormende bifald, de mange tusener af ædle norske kvinder, hvis ytringer af fædrelandskjærlighed faldt i statsministerens smag.

Hr. Michelsen udtaler her sin varme kjærlighed til kvindestemmeretsreformen, en reform som han indtil da har formaaet at udrette — det er vist ikke overdrivelse at si — ganske forsvindende lidet for, og benytter saa

*) »Verdens Gangs« referat.

anledningen til at tale haanende om de kvinder som gjennem en lang række af aar har arbeidet den frem.

At regjeringens chef har lyst til at udlevere de omtalte overklassekvinder til bytte for sit begeistrede publikum, kan man godt forstaa. Men jeg synes anledningen ikke var smagfuldt valgt.

Ja det er nu over tyve aar siden vi tog fat med kvindestemmeretten, det var i slutten af 1885 vi begyndte, nu er vi i 1907. For mit eget vedkommende kan jeg si, at jeg i den mellemliggende tid har skrevet og talt adskilligt, men ikke saa meget som jeg har ønsket at gjøre det, og ikke saa meget som man har fordret det af mig. — Hvad andre midler skal vi da bruge i vor agitation? Var det kommet til haandgribeligheder, saa tror jeg ikke vi norske havde været saa heldige som de engelske stemmeretskvinder at vinde publikums sympati paa det. Heller ikke har vi fundet det fornødent, for norske mænd, det skal siges til deres ære, har ofte git os vidnesbyrd om at de hører paa og tar hensyn til vore argumenter.

Er det ikke ved mund og pen som vaaben vi helst bør vinde seirene i vor tid? Og for at gjøre statsministeren et samvittighedsspørsmaal. Hvad andre midler har han selv brugt under arbeidet med vore nationale anliggender? Det har jo ikke gaat paa knokerne løs. Og statsminister Michelsen har ligesaalidt som vi holdt grænsevagt. Han har bare talt og skrevet meget. Hr. statsminister Michelsen har ogsaa reist, siges der, det er sandt ja — (bl. a. til Karlstad og under valgkampen indenlands, det vil sent glemmes i Norges saga) — men i al beskedenhed har de omtalte damer gjort det samme. Vi har, som statsministeren, reist, talt og skrevet meget for at naa vore maal — men hvorfor er det da saa galt naar vi gjør det? Vi hører til »overklassen« — ja — men hr. Michelsen selv da, regner han sig til underklassen? Hvad mentes saa med at tale saa foragtelig om overklassekvinderne paa det folkemøde?

Det kan kommenteres forskjellig.

Men konklusionen i sin helhed blir denne: det er i sin orden at være en meget talende og meget skrivende overklassemand — men ikke at være en meget talende og meget skrivende overklassekvinde! — — Ved nærmere eftersyn opdaged vi altsaa den gamle Adams træk gjennem den unge kvindesagskjærligheds slør.

Det kan synes jeg kommer sent frem med disse bemerkninger.. Jeg var imidlertid hindret fra at gjøre det i sommer, jeg var ude at reise, tale og skrive — for Norges og kvindernes sag.

Derfor griber jeg den leilighed som tilbyr sig nu, for upaatalt bør ikke det angreb paa vor sags kvindelige talsmænd gaa.

*

Vi kan ikke sætte nok pris paa at regjeringens chef saa uforbeholdent har udtalt at han som stortingsrepresentant vilde stemme for kvindestemmeret. Med den store indflydelse hr. statsminister Michelsen har over sit partis representanter blir denne udtalelse af den største betydning. Hvem ved om den ikke alt har virket godt.

Og her staar vi ved udgangspunktet. Til samlingspartiet i stortinget regner man, tror jeg, i daglig tale hele høire med, det blir m. a. o. regjeringens tilhængere, og da først og fremst de 37 som ikke er valgt paa venstres og socialdemokraternes program.

Paa den regjeringsvenlige fraktion af venstre — for tiden omkr. 26 repr. — er vel regjeringschefens ord heller ikke spildt, om der skulde være tendenser til frafald fra programet i denne sag.

Jeg har ladet mig fortælle, at ikke saa faa af de 37 vil stemme for kvindestemmeret. Men kun for det betingede forslag, det som vil gi os statsborgerlig stemmeret efter de samme regler som vi nu har kommunal.

Disse burde lægge vel mærke til sin leders ord om overklassekvinder, de bør deri se et fingerpeg til ikke at begunstige disse, men stemme for almindelig stemmeret for kvinder.

Forøvrigt er jo venstre og socialdemokrater alene istand til at gjennemføre den reform. De kan det, og vi haaber de vil det.

Vi haaber at regjeringens frygt for at reformen ikke var moden i folket skal bli gjort tilskamme, og at statsministeren skal faa den glæde at sætte sit navn under den lov som gir alle norske kvinder stemmeret.

Gina Krog.

Formanden for Holmestrands led af L. K. S. F. kand filos. *Mathilde Eriksen* skriver til os:

Jeg skal faa lov at supplere E. N.s oplysninger om indsamling af underskrifter paa vor stemmeretsadresse, Nylænde no. 4, med følgende:

I vor by, Holmestrand, underskrev *330* kv. over 25 aar adressen. Byen har 2600 à 2700 indb. I 1904 var her ca. *333* stemmeberettigede kvinder.

At interessen for stemmeret viste sig at være saa stor, skyldes *dels* aaret 1905 og 7de juniadressen, dels den omstændighed, at kampen foran stortingsvalget iaar var meget skarp, og at mange kvinder af det jevne folk da ivrig ønskede at kunne stemme.

E. N.s mening at interessen skyldes formandens iver er jeg saaledes ikke enig i.

Hærens anvendelse i skogsagens tjeneste

af

Frans Bull.

(Udgivet af **det norske skogselskab.** 50 øre. Kristiania W. C. Fabritius & Sønner A/S 07)

Titelen angir hvad det lille skrift handler om. Der stilles os i udsigt at vor hær mer end før skal bli en armé i fredens tjeneste, den skal «ikke alene kunne verne, men ogsaa direkte bygge vort land.«

Hver vernepligtig mand skal være med i arbeidet for at klæ landet, gjøre det rigere, derved vil vor ungdom ogsaa hjælpes til at »vende blikket indover mod eget land« i kjærlighed.

De store sager, som vækker interesse hver paa sin kant, forsvarssagen fredssagen og skogsagen række hinanden haanden her. Et samlingens verk i allerbedste forstand.

Det er vanskeligt at finde en bog som formaar at sætte ens sind mere i bevægelse end denne lille brochure.

Kanske har dog den der, som nærværende anmelder, er fuldstændig ukyndig paa gebetet lettest for at henrives af planen. Der stiger ikke et eneste «men» op og fordunkler synet udover fremtidens land — mens en læser.

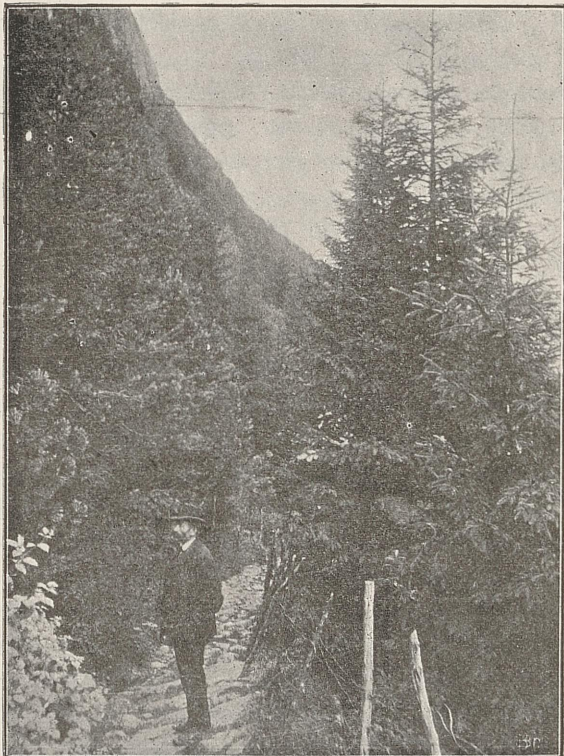
Men — selvfølgelig maa der her som ved andre omfattende planer være vanskeligheder og modstand at overvinde. Dette fremholder forfatteren selv, og det nævnes af de militære, hvis udtalelser er optat i skriftet. Om man end har godt haab, mener man det vil ta lang tid før tanken blir omsat i virkelighed.

Dette omtales ogsaa i udgiverens — skogselskabets — forord. «Men hvem ved« fortsættes der »kanske fremtidens militærøvelser med spaden og hakken kan forenes med nyttigt arbeide for skog og for landbrug til styrkelse af interessen for armeen ude blandt folket.«

Vi tror ihvertfald sikkert at det vil styrke interessen blandt kvinderne for vor hær og vort forsvar, og det er en faktor man ikke bør glemme at regne med.

Billedet over denne artikel er laant fra brochuren.

2den Akerhusske brigades underofficersskole, Kaptein *Methlie*, staar *opstillet til skogsaaning*. Kommandoordet «Arbeid!« — lyder fra kaptein til løitnant, fra løitnant til underbefal, fra underbefal til soldat.« — — —

Det er første gang militære under øvelse presenteres i Nylænde. Vi haaber det derfor vil vække opmerksomhed og skaffe brochuren en mængde læsere.

Der er i skriftet et billede til hvor man ser underofficersskolen under skogsaaning sommeren 1904, text og beskrivelse følger. Man har saaledes drevet experimenter og med held. Ogsaa i tidligere aar. Særlig omtales afdøde general Wergeland, som ved hjælp af garnisonerende afdelinger fik skogklædt Ravneheien ved Kristiansand, tiltrods for daarligt jordsmon.

Vi bringer et billede til fra det lille skrift, hvor man ikke finder militære. Under staar: »*Bergens skov & træplantningsselskab 1906.* Fløifjeldet mod vest, 200 m. o. h. Norsk gran og norsk furu 28 aar gammel, udplantet 1880»

Der er flere billeder i skriftet til illustration af dette plantningspionerarbeide i vort land. Og det nævnes at det var skogingeniør *Krog* som havde den forstlige ledelse af disse Bergensplantninger.

I 1904 bragte Nylænde nogle mindeord ved *Kitty Krogs* død. I Fane prestegjæld, ved Bergen, havde hun lagt øde hei ind under dyrkning og faat det til at voxe og blomstre.

Hun var en søster af ovennævnte skogingeniør *Nicolai Krog,* som døde for kort tid siden, den 3die februar 1907. Vi stanser en stund ogsaa ved hans minde, mens vi glæder os over at det, gjennem hans gjerning, vil leve længe i landet.

G. K.

Vore unge kvinder.

I dette vort land har vi, efter hvad jeg kan forstaa, en hel del unge kvinder i sine allerbedste aar, som slet ikke ved, hvad de skal ta sig til. Deres forældre har ofte med store opofrelser kostet paa dem. De har gaat høiere skoler og faat ikke saa lidet almen uddannelse, lært musik ofte en hel del finere haandarbeide og kanske dertil gaat et eller andet husholdningskursus. Nu skulde da tiden være kommet til at dette fond af kundskaber og færdigheder skulde komme dem tilgode. De begynder at se sig om efter pladser, søger og melder sig snart til denne og snart til hin plads, hvor det forlanges, de skal være til «nytte og hygge,« de skal ha »færdighed i musik, i haandarbeide, i huslige gjøremaal« osv. Og er de da endelig en gang saa heldige at faa en plads, saa er lønnen: »Frit ophold.« Jeg ved virkelig ikke enten man skal le eller graate over sligt, paa mig virker det ialfald rent tragi-komisk. Unge kvinder i sin allerfriskeste og kjækkeste alder, skal efter mange og lange aars stræv og kostbare uddannelse ikke ha udsigt til noget andet, naar de endelig en gang tør se sig om efter arbeide end «frit ophold.« Er det egentlig nogen mening i sligt? Endnu skal de altsaa ikke magte at klæ sig ved sit arbeide, men maa fremdeles trække store veksler paa forældrenes offervillighed og pengepung, som kanske er blit mere end slap før ved alle de krav, som stilles, for at faa børnene godt opdraget og uddannet.

Naar man tænker paa, hvorledes unge tjenestejenter, ofte bare saa vidt konfirmert, med en yderst elendig opdragelse og uddannelse for den gjerning,

de paatar sig, alligevel forstaar at stille og faa sine fordringer tilfredsstillet, saa maa det indrømmes, at dette her er et misforhold, som burde rettes paa. De unge skulde naturligvis gjøre streik og aldrig melde sig til den slags pladser, men stakkars dem, de er unge, de længes ud, trænger ogsaa at komme ud baade for at faa prøve, hvad de duger til og ofte ogsaa for at lette forældrenes budgetbyrde, derfor tar saa mange med aabne arme mod den slags karikaturer af pladser, idet de naturligvis tænker: Naar jeg ikke skal ha noget mere end maden, har de heller ingen ret til at stille nogen fordringer, mine pligter blir derefter.

Men er det paa den maade, man hjelper de unge til at bli samvittighedsfulde, bra og dygtige mennnsker; og det er jo det maal vi skal søge at naa med om muligt alle vore unge.

Nei disse pladser er netop en god lærepenge i modsat retning. Hvor ganske anderledes vilde det ikke virke paa deres vilje og energi naar de fik høre: De skal ha bra løn, følgelig stiller jeg fordringer til deres energi, dygtighed og omtanke.« Jeg føler mig forvisset om, at det blev ikke bare de unge som høstet fordel af dette. Den frue, som tog dem i sit hus paa den maade, vilde trods lønnen ha fordel af det.

Maa det ikke ogsaa indrømmes, at det er noget for os kvinder nedværdigende i dette, at vi endnu ikke selv er kommet længer i at værdsætte det kvindelige arbeide? Saalænge vi selv holder det nede paa den maade, kan vi da umulig vente manden sætter det noget særlig høit.

Det skulde være kjært om nogen vilde drøfte dette spørsmaal i »Nylænde«. Jeg mener det er noget som er vel værd at ta under overveielse. Det er ikke hyggeligt at vide, vi driver vore unge ind i modløshed, eller kanske over til Amerika, hvor de ved de kan faa sit arbeide betalt, eller endnu værre lærer dem at betragte ægteskabet som en nødhavn, de søger ind i uden at deres eget hjerte og vilje er med. Vi behandler vore unge uretfærdig, og det vil straffe sig. Vi forkvakler deres liv ikke bare til skade for dem selv, men ogsaa for det samfund, hvis fremtidsbærer jo vor ungdom er.

M. R. K.

Kvinder mod kvinder i fremtidens kulturkamp var den interessante titel paa et foredrag, som fru *Ragna Nielsen* har holdt i studentersamfundets lokale, til indtægt for Læseforening for kvinder, og senere i Kvindelige studenters klub. Begge steder for fuldt hus og med stort bifald. Af dem som staar paa den side som bør bekjæmpes nævnte fru Nielsen de to danske forfatterinder: Karin Michaëlis og Agnes Henningsen.

Kvinders natarbeide i fabriker.

Fra tidsskriftet «Nutid,» Helsingfors bringer vi nedenfor i oversættelse en artikel af Finlands kvindelige fabrikinspektør *Vera Hjelt.*

Naar natarbeide i fabriker har været paa tale har man altid fremholdt den skadelige indvirkning den maa ha paa kvinder, saavel i fysisk som i sædelig henseende. Deres svagere legemskonstitution maa let ta skade af det i høi grad anstrengende natarbeide. Man har fremholdt natarbeidets opløsende indvirkning paa familielivet, paaberaabt sig udlandets exempel, hvor kvinders natarbeide er blit gjennemført og betragtet den omstændighed at de nordiske lande har forsømt at indføre den reform som tegn paa at man er agterud.

Da det imidlertid her er spørsmaal om en saa alvorlig indgriben i kvindernes hele økonomiske og dermed sammenhængende sædelige liv, turde det ikke være af veien at belyse og granske fra forskjellige sider en saadan indskrænkning af hendes selvforsørgelsesret.

Principet, specielt at skulle forbyde kvinden at udføre natarbeide, strider mod hele vort nuværende udviklingsstandpunkt. Hun er nylig blit erklæret myndig i statslivet, og nu vil man gjennem lovbestemmelser berøve hende arbeidsfrihed. Derigjennem begrænses hendes frihed til at gjøre ud af livet, hvad hun selv gjennem sin livsstilling efter sit bedste skjøn formaar. Hun er saaledes i teori blit erklæret myndig, men trues gjennem stadig flere forbud med at selvbestemmelsesretten i praxis ophæves.

En ubestridelig sandhed er det at natarbeide ikke er gavnlig hverken for mand eller kvinde. Og som arbeidsprodukt er det oftest dyrere og daarligere end dagarbeide. Men da det alligevel ofte ikke kan undgaaes, maa det lønnes i forhold til det tyngre arbeide. Naar man kan fordre betydelig høiere løn for natarbeidet samt muligens paa grund af den større arbeidskraft den kræver minsket timeantal mod søndag, saa vil det hvor det kan undværes, ligesom det hidindtil har gjort, bortfalde mer og mer af sig selv uden lovbestemmelser.

Hvor natarbeide forekommer i fabrikerne er, som bekjendt, arbeidet fordelt i skifter med turvis dag og natarbeide hver anden uge. Enhver har sin detalj at udføre. Den som da ikke er med om natarbeidet, kan i de fleste tilfælde i smaa fabrikforhold ikke heller faa arbeide under dagskiftet. Ved gjennem lov at forbyde kvinder nat-

arbeide fratar man hende altsaa ogsaa muligheden for at faa dagarbeide ved de fleste fabriker, hvor natarbeide drives. Da ansætter fabrikerne naturligvis blot mandlige arbeidere, som har ret til at overta begge skifterne; for det er jo ikke tænkeligt at mindre fabriker paa landsbygden skulde ville holde sig med særskilt mandlig nat- og kvindeligt dagpersonale, da natarbeide ofte paa grund af mindre vareomsætning kun foregaar til enkelte tider.

Fabriken maa under saadanne forhold forsøge at anvende den arbeidskraft, dels tilfældig, dels fast, som paa stedet er at faa. Mange kvinder er paa denne maade fra tid til anden sysselsat med fabrikarbeide i sin hjembygd, saaledes med det s. k. sæsonarbeide. Ved dette tilfældige fabrikarbeide ophjælper de i betydelig grad sin og familiens økonomi for den tid som de paa den anden kant ofrer til landarbeide og hjemmestel.

Blandt saadant sæsonarbeide maa fortrinsvis nævnes vor over hele landet vidt udbredte sagindustri. I denne er overalt endel mest ældre kvinder sysselsat med det lettere arbeide som forefalder. Disse sagarbeidersker viser sig i det hele tat at være raske, livlige og glade mennesker, rimeligvis netop som følge af det legemlige arbeide ude i fri luft. Ja blandt arbeiderskernes skare har de, trods sit natarbeide, det friskeste udseende.

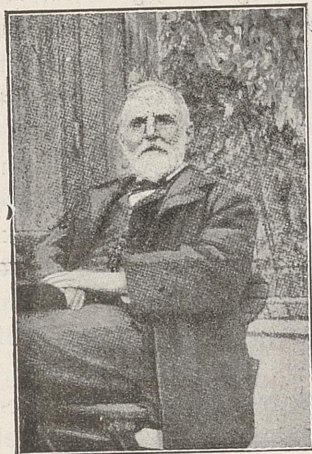
Hvad det angaar at kvindernes svagere legemskonstitution skulde ta skade af natarbeidet, bør man, uden at bestride natarbeidets skadelige indvirkning paa alle mennesker, mænd som kvinder, erindre den kjendsgjerning, at kvinden netop i natarbeide, som mor til mange barn til alle tider har git vidnesbyrd om sin store udholdenhed og styrke. I arbeiderfamilier med mange barn, hvor moren ikke kan ha tjenerhjælp, kan hun ikke som fabriksarbeiderskerne hver anden uge sove sin dag eller nat i ro. Som sygepleierske fordres der ogsaa regelmæssigt natarbeide af hende, hvori hun har vist en beundringsværdig udholdenhed.

(Forts.)

Paa Fahlstrøms teater

opførtes tirsdag den 19de fb. for første gang fru *Agnes Henningsens*: *Elskerinden* for fuldt hus, med mange fremkaldelser af de spillende og tilsidst af forfatterinden. Det var et middelmaadigt kunstverk, men et i flere henseender interessant spil, som imidlertid bedre kan bedømmes efter gjentagne opførelser.

Mr. W. T. Stead.

Vor kompliment til kvindernes norske fredsafdeling. Den ene dag faar den vide at den berømte Mr. *W. T. Stead* kommer, den næste har den en stor fest færdig arrangeret, — og smuk og vellykket blev den.

Her fik mange anledning til at lære at kjende den, mer end nogen anden, verdenskjendte mand. Vi har jo hørt om Mr. Stead fra mange aar tilbage, da han vakte opsigt ved sine afsløringer, ved den energi og klogskab han udviste.

Vi kjender ham som redaktør af *Review of Reviews*, som kvindestemmeretsforkjæmper, og som ivrig fredsapostel, som reiser rundt til statsoverhoderne, snart i den ene, snart i den anden verdensdel. Alt hvad han rører ved blir internationalt. Der gaar verden i det.

Et verdensmenneske, en verdensmand altsaa, men i en smule ny betydning af ordene — for Mr. Stead er en meget gemytlig og elskværdig gammel herre, som man øieblikkelig blir venner med og synes man har kjendt alle sine levedage.

Lørdag 9de februar holdtes festen i *Grand*, rococosalen. Formanden fru Blehr ønsked velkommen, hvorefter Mr. Stead holdt et længere foredrag. Sterkest stemning kom der frem, da han talte om kvindesag. Men mest af tiden ofred han paa at fortælle om sin nye fredsplan. I aviserne har man rimeligvis læst om den Den store pilgrimskomite som han søger dannet, af et vist antal mænd og kvinder fra hvert land. Der søges de mest ansete og verdenskjendte politikere, forfattere o. a. udenfor de almindelige freds-agitatorers kreds. Denne komite skal lægge sin indflydelse i vegtskaalen for mellemfolkeligt venskab, ved hoffer, parlamenter o. l. Fra Norge søger han tre mænd og én kvinde. Naar der i det hele maa være færre procent kvinder, var det fordi de hidindtil ikke havde havt saa stor anledning til at bli verdenskjendte, sa Mr. Stead.

Ved afskeden la Mr. Stead mig paa hjerte at tænke vel over hvem der skulde med som »pilgrimer« herfra. Jeg sa, det var ikke saa vanskeligt for herrernes vedkommende, med damerne var det værre. Det var en slem omstændighed at det bare skulde være én. Godt fik hun det ihvert-

fald ikke, denne eventuelle verdensdame. Et misundelsens slagtoffer blev hun. Eller kjendte han med sin verdensviden ikke det menneskelige — jeg sa ikke det kvindelige — hjerte? Mr. Stead lo og lod mig forstaa at i den indre verdens anliggender var han ikke saa stor ignorant som jeg mistænkte ham for.

Talen for hædersgjæsten holdtes af stortingspresident *Gunnar Knudsen* Tilsidst spilte *Armida Senatra* og *Backer Lunde* for os. Førte os over i tonernes verden, hvor der var saare godt at være. — —

G. K.

Et levende brændoffer.

I Gangesdalen 1828

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

Nei, jeg kan ikke *Dwarki!* sa lille *Tani.* Jeg elsker livet saa høit, livet som det er her. Jeg er glad i det altsammen — at se paa barnenes leg, at bade min lille Urmi; at sy hendes smaa klær, naar jeg ikke laver middagen og skurer gryderne — eller at se vandet boble i messingspandet naar jeg fylder det af brønden ved bambus træerne. Og det er ikke til at beskrive hvad glæde jeg føler, naar jeg har malet mine negle med den rigtige farve og tat paa mig mine vakreste klær og malt skyggerne under øinene — saa hun rigtig kan bli rasende af misundelse, hun *Gunga,* den halte, hun hvis hjerte er brændt saa tørt som den haardeste *babul*ved. Og alt dette skulde det være slut med. Ikke mere moro, ikke smykker — ikke husligt arbeide — og ingen glad seir mer over de andre. Nei! nei! Jeg kan ikke!»

Søstrene stod haand i haand, saa lig var de at de ikke kunde skilles fra hinanden, af ansigt, af figur og af høide. »Aldrig har vi set tvillinger saa lig hinanden« sa de i landsbyen. Men for den opmærksomme iagttager laa der i udtryk og i karakter en verden imellem dem.

Dwarki var hustru til en mand som paa *Andamanøerne* udtjente sin lange straf for meddelagtighed i en dristig opstand. Hun havde neppe set ham, for hun var et barn da han blev forvist, og hendes

liv havde været tilbragt i ydmyg tjeneste hos sin søster og hos sin søsters fordringsfulde svigermor *Chandri*.

Chandri havde git hende et hjem, da den dom som førte sønnen over »de sorte vande« var blit for hans svage mor et forvisningsbud til det fjerne land, hvorfra man ikke vender tilbage. Og det tillodes aldrig *Dwarki* at glemme denne hendes ædelmodighed.

Netop idagmorges havde *Chandri* gjentat denne kjendsgjerning, med mange anmærkninger om den minskning i madforraadet som en extra mund afstedkom (dog uden at notere de fordele som et villigt og flittigt par extra hænder bragte) og efter at ha arbeidet sig op i sin mest selv-medlidende grættenhed var hun gaat afsted for at tilbringe dagen paa landsbymarkedet. »Kanske blir jeg natten over,« havde hun raabt tilbage idetsamme sækken og stokken hendes og det skinnende messingspand forsvandt bag træerne i mangolunden.

»Det give guderne»! havde de to unge kvinder hvisket til hinanden.

Men nu var det skumring, og søstrene stod haand i haand mens *Tanis* mand laa stiv og kold paa matten ved deres fødder. Han var kommet vaklende ind fra sit arbeide og havde raabt. »Bed til Kali, jeg har faat sygdommen!«

Og skjønt der ingen mangel havde været hverken paa bønner eller andre midler til sygdommens fordrivelse, saa var han efter vaandefulde krampetrækninger gaat over til den evige hvile. Hvor denne hans tause nærværelse fyldte huset! Var der da ingen hjælp at finde! Ved daggry skulde naboerne komme og bære ham til baalet ved den hellige flod, og den lille varme, levende, bævende Tani skulde bindes til den kolde døde skikkelse, for at den gule ild kunde rense dem begge.

»Jeg kan ikke! Jeg kan ikke!» gjentog hun.

»Kjære søster!« sa Dwarki,» jeg skulde gjerne være i dit sted. At kjøbe udødelighed for sin mand, er ikke det livets krone og dødens salighed! Tænk om guderne havde ladet dig gaa først paa dødens vei, hvorledes havde det da gaat? Eller tænk paa mig uden mand og barn, og han som jeg er bundet til trællende i lænker eller kanske død — uden velsignelse og salighed! Hvem ved?»

«Nei, nei, jeg kan ikke« stønned *Tani*. »Det er umuligt. Husker du den dag, da jeg fik det stykke brændende træ i begge hænder? Aa, hvor det brændte. Jeg føler smerten endnu. Denne ulykke kommer vel fra *Gunga's* onde øie. For dengang skreg hun efter mig: Du skulde lære ilden bedre at kjende for din sjæls frelses

skyld. Hvorledes kunde hun vide at det skulde kræves af mig i live! Levende. Aa nei, *Dwarki* vis mig en udvei til flugt. Aldrig har du svigtet mig før. Frels mig nu saasandt du holder af mig. Svigermor er jo borte idag. Lad os skjule os, du og jeg ensteds i det lange græs ved floden, eller kanske i sukkerrørmarkene — indtil vi kan flygte til bjergene. Kom strax, strax, før naboerne faar vide det. *Ham* vil der sørges for paa rette maade — vi behøver ikke tænke paa det, og jeg har git ham en søn som siden kan udføre den prestelige tjeneste, aa, kom kom!

»Stakkars barn!» sa søsteren og tog hende i sine arme og kjærtegned og beroliged hende. »Gid du maatte undgaa dette, som du har saan skræk for. Hør, du behøver ikke endnu la landsbyfolkene vide noget, hvil du dig en stund, mens jeg gaar til templet i lunden og ber guderne om hjælp og raad. Kanske finder vi paa en udvei. Og først maa vi jo ha *mango*grenen, som skovene maa gi os, vi maa ikke forsømme denne enkestandens første pligt, hvad der saa vil komme. Saa er der ogsaa nogle indkjøb som skal gjøres.«

»Jeg vil ogsaa gaa ud af huset,« sa Tani, »barnene sover trygt.« Saa satte hun den underlige gamle hængelaas paa den ydre dør og gik ud.

Hos kræmmeren ved veikanten var nok at faa til at stille hungeren: afklaret smør blev heldt fra lerkrukken over i Dwarkis mæssingspand med en rigelig mængde af rød *kunkun*. Saa kjøbte hun ogsaa en kugle med sort opium. Opium kan være nyttig til sine tider.

Saa mødtes de igjen i sørgehuset. »Gav den hellige oxe dig et godt raad?« spurgte Tani aandeløs.

»Ja kjære søster« svarte Dwarki, med et alvorligt beslutsomt udtryk i sit ansigt. »Men spis nu først. Den forestaaende reise fritar os for faste.«

Og opiumskuglen laa i det eneste lille stykke brød som Tani lod sig overtale til at nyde! (Forts.)

Foreningen for arbeidshjem for børn (Arbeidsstuerne) har netop afsluttet en udstilling af børnenes arbeider, som har vakt interesse og beundring.

I kvindestemmeretsklubben diskuteres $^{28}/_{2}$. Bør kvinderne organisere sig politisk? Fru Anna Backer, Fredrikstad, holder indledningsforedraget.

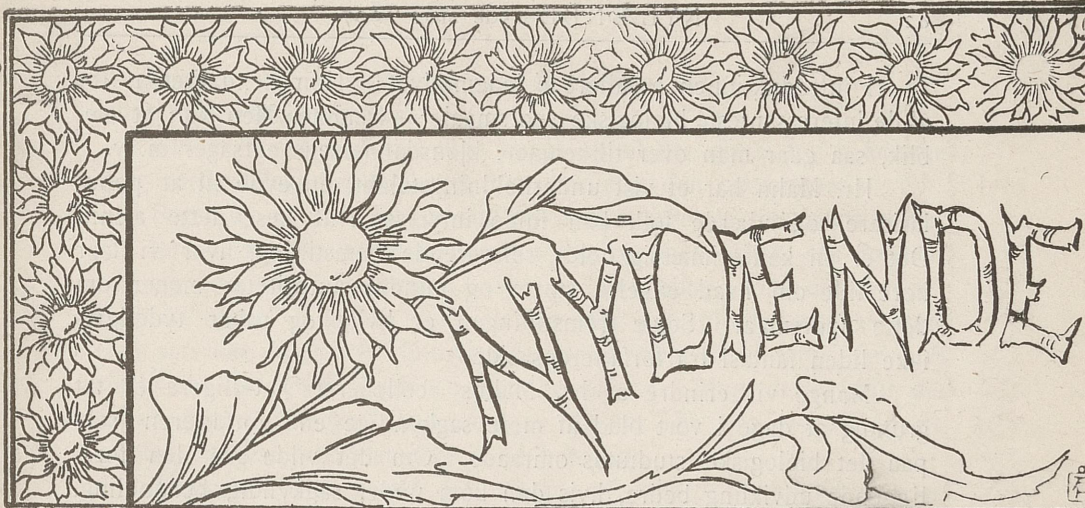
Telefonistinderne fik desværre en høist ubetydelig bedring i sin stilling. Alt i alt oplyses i et blad vil den effektive stigning i forhold til de nuværende lønninger kun bli tre kroner om maaneden. I propositionen var, som vi oplyste om i et tidligere hefte, foreslaat at lønnen skal kunne stige til 1300 kroner. Men jernbanekomiten havde enstemmig indstillet paa telegrafstyrelsens forslag med en høieste løn af 1200 kr. og en smule høiere begynderløn. Det blev fremholdt under debatten, at telefonistinderne selv havde sterkt ønske om at propositionens lønningssatser skulde antages. Ikke desto mindre paastod enkelte representanter, at de var bedre tjent med telegrafstyrelsens. Vi alene vide! — 50 repræsentanter af alle partier stemte dog mod den enstemmige komiteindstilling.

Indholdsfortegnelse.

1ste mars 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 6.
KRISTIANIA, 15 mars 1907.

Hr. Malm axler sit skind.

Vi talte i forrige hefte om konstitutionskomiteens indstilling. Man maa være forberedt paa et særdeles saftigt indlæg af hr. Malm.

En prøveballon er allerede udsendt. I Norsk magazin for lægevidenskab no. 3 1907 har O. Malm skrevet om »Kjønsdannelse og Homosexualitet.« Vi har fra forfatteren faat os tilsendt et særtryk af dette hans aandsfoster, uden tvil sendes det viden om og først og fremst til hver stortingsrepresentant, for at det skal kunne udøve sin missionerende gjerning der. Det er nemlig i egentligste forstand et leilighedsskrift med den sterkeste tendens.

Men videnskaben maa holde for. Hr. O. Malm optar i hast laan fra den her og der, for at kunne holde det gaaende, for at kunne paradere med dens klædebon, indtil den værste krise er over, d. v. s. indtil kvindestemmeretsforslagene er behandlet i stortinget — for den omstændighed at disse skal behandles er udenfor al tvil den egentlige grund til at hr. Malms studie saa forhastet har set lyset paa dette tidspunkt.

Vi maa nemlig tro, at hvis hr. Malm havde havt lidt bedre tid til selvkritik og mere lidenskabsfri omtanke, vilde han ikke for sin halvvidenskabelige anseelses skyld ha sendt ud et indlæg som dette.

I introduktionen er allerede ledemotivet: Homosexualiteten, «et af de interessanteste biologiske spørsmaal« — fremme. Men kun et øieblik, saa gaar man over til temaet: kjønsdannelsens aarsager m. v.

Hr. Malm har et vist underholdningstalent, en evne til at popularisere, og ulærde folk kan finde interesse i at læse dette afsnit. Det er en kauserimæssig holdt, refererende fremstilling, hvor vi faar høre lidt om hvad enkelte større og mindre autoriteter mener om dette spørsmaal. Selve fremstillingen er livlig og røber tydeligvis ikke liden fantasi fra forfatterens side.

Mange vil erindre at hr. Malms »cellelære.»*) tidligere er tat grundig af dage i vort blad af mere sagkyndige end forfatteren selv paa det biologiske studiums omraade. Om det vilde gaa den foreliggende udvikling bedre, hvis den kom under sagkyndig behandling, kunde vi vistnok ha interesse af at vide, men vi maa foreløbig la det passere for at skynde os frem til skriftets tendens. Kun maa vi udtale vor forundring over den raskhed, hvormed hr. Malm paa en som det ser ud til temmelig løs grund kommer til positive resultater angaaende ting der endnu almindelig ansees som uløste problemer.

Det maa ansees afgjort, sier saaledes forfatteren, at kjønnets karakter ene og alene bestemmes af den kvindelige organisme.

I samme øieblik hr. Malm udtaler dette, bøier han sig med en bedrøvet mine for den kvindelige overlegenhed!

Men hvorledes saa komme derfra over til sit antikvindestemmeretsindlæg?

Ja, hvorledes?

Jo hr. Malm har, som man her i hovedstaden vist vil erindre, af og til vist talent for brobygning, og dette talent tages i brug. Men nu gaar det galt.

Broen heder her *homosexualitet*. Paa dette sit ligesaa plumpe og hæslige som skrøbelige bygverk vover hr. Malm sig ud, med den følge at han dumper dybt ned og blir liggende hjælpeløst — paa alle fire.

For en tid siden hørte vi om en række skandalhistorier i Kjøbenhavn, hvori en hel del ældre og yngre mænd var impliceret. Dette har vakt interesse for spørsmaalet om homosexualitet herhjemme, især i medicinske kredse.

Og nu benyttes denne sensation af hr. Malm til et angreb paa

*) Lidt om hr. Malms cellelære og biologi forøvrigt af dr. phil. Emily Arnesen (no. 9 1905)

kvindesagen. Et væsentligt ansvar for denne antike last bærer den moderne kvindebevægelse!

Det er løierligt at se hvilke stygge spræl der gjøres for at komme over med helskindet logik, og hvor ynkelig den omkommer.

Sagen er at hvor meget end den forhenværende veterinærdirektør kan forstaa sig paa abnormiteter hos dyr og mennesker, saa forstaar han sig ikke paa kvindesagen. Her er han blind, som det ser ud, haabløst blind. Og han taler derfor som den blinde om farverne. Han ser ikke lyset. Er fuldstændig ude af stand til at fatte, om end aldrig saa lidet, af aanden i den bevægelse. Men derfor blir det heller ikke nogen synd mod aanden. Derfor har han vor fulde tilgivelse, for han ved slet ikke hvad han gjør.

Tilgivelse — mer end det. Burde vi ikke itide tænke paa en belønning til hr. Malm? Det er nemlig ingensomhelst tvil om at han gjør vor sag en uvurderlig tjeneste med sine angreb.

Ligegladheden er vor værste modstander, hr. Malm har ubestridelig en evne til at faa bugt med ligegladheden baade hos kvinder og mænd. Vi har i mange aar savnet en slig stimulans.

Husk i gamle dage biskop Heuch, da han talte i stortinget — for en festivitas! Man har bare af og til set en svag afglans af det senere, naar en og anden har talt om at kvindesagen vilde »borteliminere de kjønslige eiendommeligheder.»

Men hr. Malm med sin »kjønsødelæggende, naturstridige samfundsbevægelse« — han vil bringe humøret op igjen baade i og udenfor stortinget. Se bare til!

At en ĺeneste representant skulde la sig kaste blaar i øinene af hr. Malms amatørstudie anser vi for udelukket.

I England var Dickinsons forslag om kvindestemmeret fremme til behandling i underhuset 8de mars og blev besluttet henlagt. Dette var ingen skuffelse for engelske kvinder, ikke en af dem havde ventet sig andet denne gang. Men næste gang tror man sikkert det skal gaa bedre. Vi henviser til en tidligere artikel. *Det britiske parlament* (Nylænde no. 22 1906) hvis man vil ha besked om hvilke vanskeligheder et privat forslag har for at bane sig vei der.

Det internationale besøg vi tidligere har omtalt i Nylænde, kommer til at finde sted i slutningen af august maaned. Mange norske har lovet sin bistand. Foruden engelske kommer antagelig hollandske og amerikanske damer og herrer at besøge os og lære os at kjende saa godt det lar sig gjøre paa en 14 dages tid. — Programet vil snart foreligge.

Statsborgerlig stemmeret for kvinder.

I konstitutionskomiteens indstilling om statsborgerlig stemmeret for kvinder vil, siges der, de forskjelligste standpunkter faa sine talsmænd. Ingen stemmeret, begrænset stemmeret, almindelig stemmeret og subsidiært begrænset stemmeret, og blot almindelig stemmeret. Dette sidste er antagelig isaafald kun det socialdemokratiske komitemedlems standpunkt.

Venstre har, som oftere omtalt, paa sit program begrænset stemmeret for kvinder. Vi haaber at venstrerepresentanterne inden komiteen vil lægge vegten paa almindelig stemmeret, men det er ikke antageligt at de samme vil undlade subsidiært at holde paa den begrænsede, ellers vilde de jo svigte det program hvorpaa de er valgt.

Imidlertid er publikum meget forventningsfuld. Og mange kvinder, som før var yderst vantro og udtalte at »naar det kommer til stykket blir vi nok narret allesammen« — har i den sidste tid begyndt at se lysere paa sagen.

Der er i det hele nu saa stort haab oppe, at det vilde bli til dyb og sørgelig skuffelse, om det skulde briste.

Til Norges landskvindestemmeretsforening.

Kjære medarbeidere!

Hollandske søstre sender eder i anledning eders aarsmøde sine kjærligste hilsener. Fremgang for kvinders stemmeret er altid fælles fordel for alle dens arbeidsfæller hele verden over, og vi er sikker paa at I nu har en gunstigere stilling i Norge end vi med vor regjerings krise i Holland. Nu da eders sag foreligger i eders lands storthing, haaber vi, at eders forening vil være istand til at tilføre arbeidet for kvinders stemmeret al den enighed og styrke, som behøves for en kraftig og virkningsfuld optræden, og at I fremdeles arbeider saa ivrig, som I altid har gjort helt siden eders forbund blev stiftet.

Modtag vor søsterlige hilsen!

Dr. Aletta H. Jacobs.

Præsident for Hollands landskvindestemmeretsforening.

Martina G. Kramers,

2den sekretær i Hollands W. S. A.

Amsterdam 23de februar 1907.

Fru Vilhelmine Ullmann

fylder lørdag 16de mars 91 aar.

Ifjor paa den dato holdt *kvindestemmeretsforeningen* sit store vellykkede demonstrationsmøde for kvinders stemmeret, og vi kunde derfra sende vore hilsener ianl. fødselsdagen.

Iaar er vi ikke samlet til møde, men gjennem Nylænde ber vi fru Ullmann modta tuseners ærbødige og hjertelige lykønskning.

De nødlidende i Rusland.

Der kom for en tid siden opfordring til os fra finske kvinder om at der gjennem norske kvinder skulde stilles appel til almenheden i Norge om at samle bidrag til de nødlidende i Rusland. Imidlertid kom der omtrent samtidig med dette en offentlig opfordring i samme øiemed fra Morgenbladets redaktion, anbefalet af stortingspresidenten, statsministeren, formanden i det røde kors og universitetets rektor. Der oplyses om at pengene skal sendes til St. Petersburg med anmodning om at de snarest maa bli anvendt til uddeling af levnetsmidler gjennem det røde kors.

I flere land sætter man sig i bevægelse for at lindre nøden. I Finland er interessen især levende. I Helsingfors forberedes ifølge finske blade store tilstelninger inden societeten, som man haaber vil bringe ind en mængde penge. I spidsen for opraabet ianl. dette staar fru *Zèneide Gherard* og hr. *Edvard Krogius*.

M. h. t. de indkomne midlers rette fordeling fremkommer der imidlertid antydninger i pressen — saaledes en artikel i bladet »Framtid« for 15de februar, Helsingfors, som vi mener det kan være af interesse at bli bekjendt med her. Der skrives:

»Det vore emellertid helt naturlegt om de personer hvilka vilja efterkomma denna uppmaning fordrade att få veta huru medlen komma at användas. Skola de öfverlemnas åt Röda korset, denna institution hvilken visserligen i hof- och ämbetsmannakretsar åtnjuter stor popularitet, men som aldrig hos det ryska folket haft sympatier? Vi vilja vara öfvertygade om att fru *Gherard* tagit i beaktande, att de försnillningar, hvilka ständigt komma i dagen från Rödakorsets verksomhet beröfvat denna sammenslutning allt förtroende ute i Europa. Detta framgår bl. a. af det initiativ, som den amerikanska journalisten *Syboll* taget for kort tid sedan i afsigt att ställa fördelningen af det understöd för de nödlidande, hvilket insamlats i Europa och Amerika, under de utlänska konsulernas i Petersburg kontroll.»

De kvindelige typografer.

Som man vil ha set fik typograferne i Kristiania nylig sat igjennem at der for fremtiden skulde være samme uddannelse og samme løn for kvinder og mænd inden typograffaget, mens de kvinder som nu er ansat har lov til som hidtil at arbeide for lavere løn.

I en artikel i *Bergens Aftenblad* for 5/3, senere optat i *Aftenposten*, advares kvindesagskvinder mod at betragte dette som en indrømmelse man har gjort deres principielle krav; der lurer andre motiver bag.

Vi tror der er meget faa kvindesagskvinder, som har været naive nok til at opfatte dette som en uegennyttig indrømmelse fra de mandlige typografers side, flere har vist desværre heller været pessimistisk nok til at mene, som det omtalte blad, at den egentlige hensigt er i størst mulig grad at udelukke kvinder fra faget.

Imidlertid behøver man foreløbig ikke at slutte sig til nogen af disse opfatninger. Nærmere er det at gaa ud fra, at kravet er fremkommet fordi man vil hindre lønningerne fra at trækkes for langt ned. Og i det punkt vil mange gi dem sin sympati.

Hvad kvinderne angaar, saa er vi ogsaa vis paa, at selv om der i overgangstider kan være vanskeligheder, saa vil de i det lange løb staa sig paa at stilles paa samme vilkaar som mændene i sit arbeide.

Hvis det kunde lykkes helt at faa gjennemført de lige kaar. Men se, det opnaaes ikke ved at de inden sine fag faar samme betingelser. For der er noget andet som modarbeider det. Og modarbeidelsen sker fra det offentliges side. De indskrænkende bestemmelser for kvindearbeidets vedkommende modarbeider det.

Det er greit at naar dette virker sammen med de lige tariffer, da maa det efterhvert lede til at kvinderne drives ud af faget, af flere og flere fag. Og har typograferne havt dette i erindring, da de førte gjennem sin kamp, saa har hensigten neppe været den ædleste.

Imidlertid er jo de nuværende særlige indskrænkninger for kvindernes vedkommende ikke saa gjennemførte, at de behøver ha spillet nogen rolle i dette tilfælde.

Men der foreligger for tiden en kongelig proposition angaaende udfærdigelse af en lov om tilsyn med arbeide i fabriker m. v. Og der foreslaaes større og farligere indskrænkninger.

Vi skal se nærmere paa den i næste hefte. Den skal antagelig med det første behandles i stortingets socialkomite.

Kvinders natabeide i fabriker.

Vi fortsætter her den finske fabrikinspektør Vera Hjelts artikel, idet vi dog udelader hvad der mere specielt gjælder finske forhold.

Under de nuværende forhold fordeles natarbeidet i fabrikerne mellem mænd og kvinder. Med indførelse af den foreslaaede ordning kommer natarbeidet til udelukkende at lægges paa den mandlige arbeider overalt hvor kvinder kan bli antat i dagskiftet. Ogsaa den mandlige fabrikarbeiders helbred maa lide af for meget natarbeide.

— — Man har fremholdt at kvindernes natarbeide virker opløsende paa familielivet. Det kan naturligvis i dette tilfælde ikke bli spørsmaal om andet end den gifte kvinde. — —

Forfatteren fremholder ved statistik hvor yderlig faa gifte kvinder nu anvendes i natarbeide i Finland og fortsætter:

Skal da et lovforbud komme istand rettet mod alle kvinder, ogsaa ugifte og enker, fordi nogle faa hustruer, oftest af yderst tvingende omstændigheder — en mand som drikker op arbeidsfortjenesten og overlader konen alene at forsørge familien osv. — skal hindres i gjennem natarbeidet at »indvirke opløsende paa familielivet«. At familielivet lider ved at en del familiemedlemmer sover om dagen og arbeider om natten, er en ubestridelig sandhed, om det gjælder mand eller hustru. I arbeiderhjem viser det sig paa en iøinefaldende maade, da moren for familiefredens skyld med ængstelse og yderlig anstrengelse ofte forgjæves søger at holde den livlige og intet anende barneskare stille, for at den ikke i det eneste fælles værelse skal forstyrre den sovende far.

Man har sagt, at da natarbeide benyttes i saa ringe udstrækning hos os, kan et forbud ikke i nogen væsentlig grad komme til at indvirke forstyrrende enten paa industriens eller arbeiderskernes økonomiske stilling. Desto lettere skulde derfor forbudets gjennemførelse være.

Men man kan bedre forsvare det modsatte af samme grund. Hvorfor skal for nogle faas skyld, som muligens kan undvære dette arbeide, et forbud istandbringes, som gjælder ogsaa alle disse ulykkelige unge og ældre kvinder, som livet ofte kanske har faret værst med. Kvinder f. ex. der som enker og ugifte mødre ikke paa anden maade end gjennem frugterne af sit arbeide kan skaffe sine barn pleie og opdragelse, eller som uden mulighed for hæderlig forsør-

gelse, hjemfalder til prostitution, fysisk fordærvelse og aandelig fornedrelse.

Skal der være natarbeidsforbud, bør et saadant forbud uden i undtagelsestilfælde, hvor bearbeidelse af raastof fordrer det — *gjælde ligesaavel mand som kvinde.* Da bortfalder konkurrensespørsmaalet, principet om ret og uret.

Arbeidersken er endnu ikke saa udviklet, at hun er istand til i et spørsmaal som dette at være sin egen talsmand. Hun følger let partiledernes mening, og disse kan ikke altid ha et fuldstændigt indblik i forholdene. Heller ikke har man spurgt om hendes mening og lagt frem grundene for og imod for hende, naar lovreformen angaaende hendes livsspørsmaal er blit afgjorte. En lov som denne kan komme istand, hun tvinges at adlyde den. Man paaberaaber sig udlandet, hvor kvinderne ved reformens indførelse heller ikke er blit hørt. Kvinderne er der ved lov udelukket fra fabrikernes natarbeide, og hvad der saaledes er blit en kjendsgjerning, blir i de flestes øine tilfredsstillende, men hvem kan maale den moralske ruin som følger i en feilagtig om aldrig saa velment forholdsregels spor, naar kvinderne ved de indskrænkende lovparagrafer finder altid færre muligheder til en hæderlig levevei. Mon ophavsmændene til disse forbudslove har fulgt deres virkninger udenfor fabrikens sfære. Jeg vil si deres ødelæggende virkninger.

Enhver mand eller kvinde har ganske naturlig imod natarbeide. Det er derfor sandsynligt, at om man spør arbeidersken om hun gjennem lovforbud vil slippe natarbeidsstrævet, vil hun i de fleste tilfælde uden at betænke sig svare at det vilde være godt at slippe det. At en saadan reform hos os kommer til at virke indgribende ogsaa paa spørsmaalet om at faa dagarbeide, kan hun naturligvis først for sent indse. Hendes erfaring strækker overhodet ikke i regelen til at kunne bedømme almindelige forhold. — — —

Man paaberaaber sig alt for ofte at lignende reformer er vedtat i udlandet. Man anstrenger sig for at vise at eftersom udlandet mangesteds har fundet for godt at forby kvinder i alle aldre natarbeide, saa bør vi snarest muligt følge exemplet. Men kjender vi da hos os virkelig følgerne af reformens indførelse i udlandet? Der fremkommer nemlig fuldstændig modsigende udtalelser. Ved en overfladisk betragtning synes den at være til gavn, men paa den anden side er det fremholdt, hvorledes mændene har trængt ud kvinderne t. o. m. fra deres mest traditionelle arbeidsomraader, som

f. ex. fra vaskerierne. Flere og flere stemmer høres, som paastaar at elendigheden i hjemmet øges. At kvinder som er trængt ud fra flere arbeidsomraader istedet tar imod hjemmearbeide fra fabrikerne til underpris. Hun er nødsaget til at skaffe sig alslags hjemmearbeide ofte aflønnet med nogle ører om dagen, hvorved saa hele familien hjælpes, for at øge den urimelig lave fortjeneste. Hjemmene blir saaledes smaa fabriker med dag- og natarbeide for ung og gammel, ofte i de usleste lokaler, uden at disse hjemmefabriker kan inddrages under forskrifterne. Der findes ogsaa dem som vil paastaa at prostitutionen er tiltat, og som sætter dens vext i forbindelse med forbudslovene.

I hvertfald berøres herved forhold af saa skjæbnesvanger natur, at det uden sikkerhed for en bedre sagernes ordning, synes mer end dristigt at kaste sig ind i en beskyttelseslovgivning, uden foregaaende alsidig undersøgelse af forholdene. En beskyttelseslovgivning kan — uden dette — bli til den værste underkuelse for de enkelte samfundslemmer.

Det er blit fremholdt, at Sverige, Norge, Danmark og Finland endnu ikke følger flere af de store industrilandes exempel at forby natarbeide for kvinder. Jeg synes at dette tyder paa normale forhold, de mindre industrilande har gaat sin naturlige udviklings gang og har ordnet sig efter sine egne muligheder og ikke efter de store verdenscentrer. Forholdsregler, som paa grund af sin indgriben i myndig kvindes arbeidsfrihed i og for sig ikke kan forsvares, har alligevel kunnet gjennemføres i meget store industrisamfund med hundrede tusenvis af arbeidere, hvor alt og alle indpasses efter de store muligheder, men kan ikke uden skade indpasses i smaa forhold, hvor en ringere arbeidsenergi og øde bygder med faa arbeidsmuligheder ofte øger vanskelighederne. — — —

Man tar ikke nok i betragtning at fabrikarbeidersken ogsaa er familieforsørger, hun er enke og skal ifølge loven forsørge sine barn, hun er en ulykkelig forladt ugift mor med samme forpligtelser, hun er ugift kvinde og maa arbeide for egen og gamle slegtningers livsophold. Som hustru til en vanfør eller til en fordrukken mand stiller livet ogsaa store krav til hende til familiens underhold. Kort sagt: det gjælder for hende at staa sterk i den haarde kamp. Jo flere muligheder hun har til erhverv, desto mindre let dukker hun under, hvorimod arbeidsmangel og savnet af et tilstrækkelig aflønnet arbeide er den lige vei til fordærv. Gid man saa heller vilde øge

end minke arbeidsmulighederne for hende og derved hjælpe hende til at vinde den moralske styrke, som fordres til at kunne staa imod forvildelserne, som kan naa hende i nat- som i dagarbeide, ligesom overalt i livet, hvor hun gaar frem. Gid hun maa beholde sin arbeidsfrihed og erholde altid flere og bedre muligheder til dannelse og sædelig opdragelse.

I det følgende afsnit fremholder forf. hvilke punkter der tiltrænger nærmere belysning i Finland og nævner herunder: Kvindernes egen mening Tilsidst udtales:

Blandt arbeidersker har man ikke sjelden hørt udtale det haab at natarbeidsspørsmaalet maa løses i sammenhæng med spørsmaalet om 8 timers arbeidsdag for alle. 8 timer i tre skifter pr. døgn vilde bli betydelig mindre tungt, da natarbeidsskiftet, som bare udgjør en ringe del af døgnet, kun vilde komme igjen hver tredie uge.

Af ganske hjerte maa man forene sig i dette ønske, at løsningen af de to store spørsmaal paa tidens program maa kunne gaa sammen i et fælles resultat:

8 timers arbeidsdag lige for mænd og kvinder.

„To nutidskvinder“

gir i nr. 3 af »Nylænde« »et lidet indlæg i kvindens sag.» De hævder, at der ingen plan er i vore unge pigers opdragelse og uddannelse. De to indsendere er sikkert ikke alene om denne opfatning. Mangen en er kommet til den gjennem egen erfaring.

Jeg har lyst til at nævne endnu en omstændighed, som gjør det vanskeligt for en ung pige at udvikle sig jevnt, maalbevidst og at ofre sig for sit arbeide, vanskeligere for hende end for en ung mand. Det er de ulige større fordringer et hjem stiller til datteren end til sønnen, selv om de begge faar sin uddannelse eller har sit arbeide udenfor hjemmet, fordringer i retning af »nytte og hygge.»

Selv om der egentlig ingen trang er til datterens hjælp — der er tjenere, som lige saa godt kunde udføre arbeidet — lægger man beslag paa datterens tid. Mange hjem har det som princip »at unge piger har godt af at vænne sig til at være huslige.» I og for sig kan jo dette ikke skade; men det hindrer hende i at kunne lægge al sin kraft i sin uddannelse eller sit arbeide, slig som det er en selvfølge, at den unge mand skal kunne gjøre. Og dette forhold gjør

det vanskeligt for hende at holde skridt med sine mandlige kamerater. Jeg vil ikke paastaa at dette er tilfældet med alle unge piger. Heldigvis! Men med mange.

Jeg synes, jeg hører mødrene sukke: Skal vi da ingen hjælp ha af vore døtre? Skal vi bli gaaende alene med alt? — Jeg vil svare: Er stillingen slig, at hjælpen virkelig trænges, bør naturligvis ungdommen yde, hvad de kan af tid og kræfter, *saavidt deres arbeide tillader det. Ungdommen* — vel at merke, gutten ogsaa, ikke bare den unge pige. Ogsaa for ham er det sundt at lære at gi en haandsrækning iblandt, at hjælpe sig selv med de mange smaa ting, som nu søstre eller tjenere udfører for ham. Derved vilde kanske fordringerne til hans søstre bli mindre. Og selv vilde han vinde paa det. Han vilde ikke i samme grad som nu staa i fare for at bli egoist, han vilde faa mere forstaaelse af, at det huslige arbeide ogsaa er noget som maa gjøres, om det end slet ikke er saa morsomt; fremforalt han vilde med tiden bli en fordringsløs, elskværdig ægtefælle. Mange smiler kanske ved tanken paa, at unge gutter skulde »gaa i huset.» Jeg kan ikke indse, hvad der skulde være i veien for, at en ung gut redte sin seng, pudsed sine sko, lagde i en ovn, tog af bordet eller gik et erend. Og alt dette ser man dog forholdsvis sjelden en gut gjøre. — Tjenerspørsmaalet vil stadig berede vort samfund større vanskeligheder. Vi blir nødt til at hjælpe os selv i høiere grad end før. Da kan det komme vel med, at ogsaa gutterne er til en vis grad selvhjulpne.

De større fordringer, hjemmet har til datteren, gjælder ikke bare hjælpen, nytten, — ogsaa hyggen. Kommer der fremmede til familien, slegtninge eller folk, som besøger huset, ikke den enkelte, saa maa datteren være underholdende og elskværdig. Gutten sætter sig gjerne bort i en krog med en bog. Eller han fortrækker til sit værelse for ikke at bli forstyrret. Arbeider han, er det jo fuldstændig rigtigt, at han saa gjør. Datteren burde bare kunne gjøre det samme. Men ofte flygter han — ikke for tidens og arbeidets skyld — men fordi det er behageligere, interessantere at fordybe sig i sit eget. Ingen fordrer af ham synderlig elskværdighed overfor gjesterne. Heller ikke megen opmerksomhed overfor søskende og forældre. Det tilkommer ialfald i første række døtrene baade at hjælpe og være elskværdige.

Jeg gjentar: forholdene er ikke slig i alle hjem. Der er heldigvis de hjem, som følger med sin tid, som stiller lige fordringer til søn og datter, hvis de begge har sit eget arbeide. Men der er mange af den anden sort ogsaa, kanske flest udenfor Kristiania.

Ogsaa en nutidskvinde.

L. K. S. F.s aarsmøde

holdtes 27de februar under formanden fru Qvams ledelse. Ikke faa udenbys medlemmer var tilstede. Frk. Retvedt, formand i Drammens led, fik først ordet til diskussion. Hun fremkom med nogle kritiske bemerkninger mod ledelsen, talte derefter for Bergens principale forslag og slutted med at meddele at Drammens led enstemmig havde besluttet at gaa ud af forbundet, hvis der heller ikke iaar var udsigt til lovændringer. Men man vilde arbeide for sagen lige ivrig som før. Fru Welhaven Gunnerson, medlem af styret, udtalte sin tilslutning til Bergens forslag. Naar hun ikke stilled sin post til disposition, var det fordi sekretæren frk. Kjølseth gik af og formanden ikke bodde i Kr.a, saa hun derved kunde sætte styret i knibe. Naar hun ikke havde udtalt sig om forslagene samtidig med formanden, var det fordi der ikke var git hende anl. til det. Frk. student Christoffersen angreb frk. Retvedt i de sterkeste udtryk, angrebet blev eftertrykkelig tilbagevist af medlem af Drammens leds styre fru Wenche Sivle. Fru Bie fra Drammen talte ogsaa for lovændringer. Ligesaa frk. Tallaksen fra Porsgrund. Fru Keilhau fra Lillehammer udtalte at naar Lh. led iaar stemte med styret, var det kun fordi behandlingen af stemmeretsforslagene stod for døren. Efter at formanden havde repliceret og fru Borchgrevink fra Lillehammer og fru Hedvig Rosing m. fl. var fremkommet med nogle bemerkninger, gaves ordet til frk. Mørck, som udtalte at hun ikke kunde stemme for noget af forslagene. Bergens subsidiære forudsatte at man, hvis det gik igjennem, skulde vælge en komite paa landsmødet, men man fik ikke vide udfaldet paa mødet, stemmeoptællingen foregik udover natten. Anbefalte styret at imødekomme den voxende opposition og selv gjøre skridt til at nedsætte en lovkomite.

Formanden oplæste derpaa en adresse til stortinget, som hilstes med bifald. Frk. Krog spurgte om L. K. S. F. ikke kunde gjøre mer for at støtte sit eget forslag: almindelig stemmeret. Foreslog at der fra hvert led skulde ske henvendelser direkte til stortinget. Fru Blehr henstilled til styret at faa istand et stort demonstrationsmøde for stemmeret i Kristiania.

Efter at frk. Ida Welhaven havde takket formanden for godt arbeide og forsamlingen havde sluttet sig til med applaus, opløstes det livlige møde.

Resultatet af stemmeoptællingen forelaa først flere dage efter.

Fru *Qvam* havde ikke iaar som tidligere sat sin stilling ind paa afgjørelsen, og hun gjenvalgtes derfor med større majoritet end før — omtrent enstemmig. (Se nærmere tillægsbladet).

Dr. Marie Kjølseth havde som før nævnt frabedt sig gjenvalg, da hendes tid paa ingen maade tillod hende at fungere længer. Mange af medlemmerne beklager meget at foreningen skal miste sin intelligente og dygtige sekretær, selv om de maa bøie sig for at frk. Kjølseth vil ha afløsning i det besværlige arbeide. Sekretærposter er som oftest vanskelige stillinger og dobbelt i L. K. S. F. hvor formanden ikke bor i Kristiania, hvor kontoret er. — Dette var hos frk. Kjølseth, og did tydde man, naar man vilde konferere og spørge baade om det ene og det andet og blev altid mødt paa den elskværdigste maade.

L. K. S. F.

De sidste aarsmøder i L. K. S. F. har samlet ikke saa faa baade inden og udenbys medlemmer, har tiltrukket sig opmerksomheden i en grad, som et aarsmøde efter sit program igrunden ikke er berettiget til.

Programet er tørt nok og aldeles ikke egnet til at trække hus.

Naar saa alligevel er skeet maa dette vistnok bero paa en misforstaaelse, der kunde lade sig rette derved, at den for aarsmødet udviste interesse overflyttedes til et andet møde.

Jeg tillader mig i denne anledning at henstille til L. K. F. S.'s ærede styre: Lad os faa et møde i januar f. eks. Lad indbydelsen til dette helst med løftet om et eller andet foredrag med efterfølgende diskussion itide bli sendt om til leddene.

Det vilde være et træf, om ikke dette møde vilde komme til at tælle lige mange, forhaabentlig flere inden- og udenbys deltagere, og maatte der for disse være anledning til at komme med, hvad der laa paa hjertet, det være sig lovforslag — forslag til valg af bestyrelsesmedlemmer. m. m.

p. t. Kristiania 28/2 1907. *Gina Borchgrevink.*

Hjemmenes vel's aarsmøde holdtes den 11te mars under ledelse af formanden for representantskabet fru Ragna Nielsen. Det var et særdeles livligt møde. Diskussionen dreied sig mest om lovændringer og om en lovkomites nedsættelse. Det sidste besluttedes. Representantskab og styre i forening skulde nedsætte den. Fru Nielsen frabad sig gjenvalg i representantskabet. I hendes sted indvalgtes fru. Holmsen. Representantskabet vælger selv sin formand.

Inden styret vælges foreningens formand. Denne stilling indehaves for tiden af fru *Olga Thinn.*

N. K. F.s foredrag for alle ser det ud til det skal gaa godt med. Fru Olaug Løkens foredrag *Arbeide*, som slog saa udmerket an da det holdtes i Bolteløkkens skole lokale, gjentages nu i Møllergadens skole og forhaabentlig paa flere steder i byen.

Mit system. Den danske løitnant I. P. Müller foreviste den 5te mars i Turnhallen sit system, der velfortjent har faaet adskillig udbredelse ogsaa i Norge. Det var instruktivt at se de forskjellige øvelser udført saa fuldkomment, og man gik derfra overbevist om systemets fortræffelighed. Men vi vil ikke derved fordriste os til at paasta at det passer for alle vore læsere.

Om stemmeret for kvinder holder *Dr. Alfred Mjøen* foredrag i Nobelinstitutets festsal søndag den 17de mars kl. 6¼ efterm. Diskussion. Fri adgang for alle.

(Eftertryk forbydes.)

Et levende brændoffer.

I Gangesdalen 1828

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

(Forts. fra no. 5.)

»Hi! hi! Døden gjæster mig, ulykkelige!«

Den melankolske sang gled ud i natteluften, gik ind gjennem hver aaben dør, som en personlig indbydelse til sørgehuset. En og anden stansed i sin gjerning og fulgte lyden med hurtige skridt, indtil en hel liden mængde stod forsamlet udenfor det hus hvor tvillingerne bodde. Ved siden af den døde sad Dwarki og trykket til sit bryst den afbrudte gren, det maleriske tegn paa hendes brudte liv. Kvinderne omkring søgte at faa vide af hende hvorledes han var død, men hun rysted paa hodet, altfor overvældet til at si mere end: «Kali var ubønhørlig.« (Maatte hendes stemme ikke forraade hende!)

»Aa! sa de,» kolera! aa for en ulykke!« og de ældre kvinder begyndte at forberede de reglementerede ceremonier og salvninger — «Lad hende græde, stakkers barn!» sa de, mens de som havde stemme stilled sig i række ligeoverfor hinanden for at synge dødsklagen. Dwarki rokked frem og tilbage og istemte bare det regelmæssig tilbagevendende: Oh! oh! oh! oh!« — det kromatiske sørgekor.

»Hvor er Dwarki?« spurgte en pludselig.

»Gaat med svigermor til markedet!« kom det bedrageriske svar.

Det traf sig saa det blev den døde mands bror, som bar røgelseskaret, svingende det frem og tilbage, som han gik i spidsen for processionen, holdende takt med ligbaaren og kvindernes sang.

Han var kommet ved daggry fra nabolandsbyen, med efterretning om at den gamle mor var blit kjørt over paa markedet og ikke kunde komme hjem paa flere dage. Lidet vidste han til hvilken hellig tjeneste han netop skulde komme tidsnok. Bag ham kom anføreren for kastens broderskab og baaren, strød med røde roser over den grove bomuldsbund.

Dwarki gik lige efter i en falanx af syngende unge kvinder, holdende i hver haand de faderløse barn, rundøiede, forskrækkede.

Og imidlertid laa den virkelige enke opiumbedøvet, i det sikkert bortgjemte forraadsrum i det lille hus.

De er nu kommet til den hellige flods bredder, og trommeslag bebuder *suttee**) proklamationen.

Broren bringer en gryde med afklaret smør og en skaal med rød *kunkun* og ved hjælp af landsbyens øverste bader og salver han det døde legeme og ifører det nye rene klær. Og præsterne staar ved siden af, de har glemt det nuværende øieblik og ber for en værdig udførelse af det som skal komme.

Imidlertid gjøres alteret istand — en opbygning af pæler, bedækket med let brændbare ting, tørre kvister, og blade, blussende røde af skam over den brug menneskene gjør af dem; og kokusnøddens silkehamp og fibrer overgydt med olje og smør.

Kvinderne har samtidig tat sig af *Dwarki.* Hun har ogsaa for sidste gang badet i det hellige vand, og bærer den indviedes hvide dragt, med sin *obolus* til Charon, brændt ris og *kauris***) bundet ind i det ene hjørne. Barberen tilkommer det at male siderne af hendes fødder med rød *kunkun*; ingen som bærer det merke kan unddrage alteret sig selv som offer.

Hun staar midt i sine venners kreds, og tar af sine smykker, et for et. »Ta det halsbaand, *Kashe.* Og du *Kamala* disse ankelringe. Ofte har de klirret akkompagnement til vor passiar, naar vi i glad kameratskab trak vore spand op af brønden. Dette armbaand til min bedste ven.

Det bærer mit navn og mine horoskopiske trylleord, guderne give det maa bringe dig lykke. Til mig er der aldrig kommet nogen!«

Hun brød bryllypskjæderne om arm og fod — det sidste vidnesbyrd om at hun var enke — og en gysen for gjennem den stakkers kvindes skikkelse. For første gang faldt det hende ind at hun kanske fristed guderne, saa de i virkeligheden kunde gjøre hende til enke. Satte hun den forvistes liv i fare ved dette? For sent ihvertfald at gaa tilbage nu.

«Hvad tænker du paa, du den dødes efterladte?« sa den ældste af matronerne i gruppen. »Ræk ud dine hænder.« Og rundt om hvert af de tynde haandled bandtes det røde offerbaand. »Sig saa farvel til dine barn — hurtig, presterne venter paa dig.

»Gud velsigne eder begge!« sa *Dwarki.* Og hviskende, »sig

---

*) Sutti, offeret som brændes.

**) Skjæl, der bruges som mynt.

Tani at jeg elsked døden; den var befrielse for mig — og ingen frygt følte jeg: Kan du huske det lille gut?«

»Ja! ja!» sa han, gjentog budskabet og indprented sig: »elske, dø, ingen frygt!«

»Er du rede, du den dødes efterladte« raabte presterne. »Den hellige kreds er dannet.»

Idet hun trak sin enkedragt tættere om sig, bredte *Dwarki* ud den overhængende snip for at modta den portion ris, som skulde uddeles til de omkringstaaende. (Forts.)

Se endelig Borghild Arnesens udstilling Drammensveien 6.

Et svar til M. R. K.s artikel: »Vore unge kvinder« er sendt os, faar desværre ikke plads i dette hefte.

Der er ikke noget igjen af Nylændes oplag fra 1ste januar af, saa de som ønsker at erholde det, maa abonnere øieblikkelig.

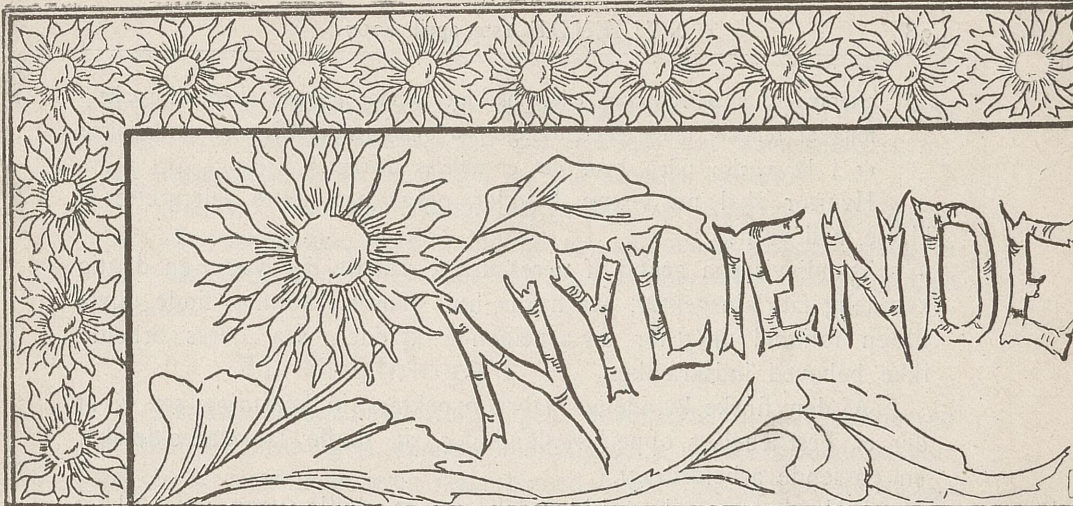
Der blir iaar af samme grund ogsaa anledning til at abonnere fra 1ste april.

Indholdsfortegnelse.

15de mars 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. | No. 7.

KRISTIANIA, 1 april 1907.

Kvindeligt fabriktilsyn.

Ot. prp. nr. 15 1906—1907. Angaaende udfærdigelse af en lov om tilsyn med arbeide i fabriker m. v.

Mens man i flere retninger herhjemme har gjort indrømmelser overfor kvindernes ret, som man i mange land endnu maa kjæmpe for — staar vi paa et punkt langt tilbage. Vi har fuldt op af kvindelige arbeidere i fabriker, og vi har kun mænd i fabrikinspektion.

Alt hvad der fra kvindernes leir gjennem aarene er anført til fordel for ansættelse af kvindelige fabrikinspektører og for kvindeligt tilsyn i det hele — er indtil nu faldt til jorden.

Det er en beklagelig kjendsgjerning. Man har gaat den bagvendte vei, har først gjennem lovgivningen bragt indskrænkende bestemmelser for kvinders arbeide, og begynder først derpaa saa smaat at tænke paa om der ikke skulde anvendes en smule kvindeligt tilsyn paa et begrænset felt. Istedetfor at man først skulde ha ansat kvinder, som grundig kunde undersøgt forholdene blandt de kvindelige arbeidere, og derpaa tat for sig spørsmaalet om forbud.

Vi skal illustrere med et exempel. Der er som bekjendt en bestemmelse i fabriktilsynsloven som lyder saa:

»Børn og kvinder maa ikke benyttes til rensning, smøring eller

eftersyn af akselledninger eller maskiner under gangen eller til paalægning af remme, tauge eller deslige paa omdreiende skiver, medens disse er i bevægelse uden hvor det er aldeles ufarligt.«

Hvorfor skal nu voxne kvinder ogsaa paa dette felt sættes i klasse med børn?

Tydeligvis paa grund af deres dragt. Havde der været en dygtig kvindelig fabrikinspektør, saa havde hun maaske kunnet finde udvei til en rationel dragt for de arbeidende kvinder, saa deres arbeide ikke behøved indskrænkes.

Af den finske kvindelige fabrikinspektørs indberetning ser vi at der er bestræbelser oppe i Finland for at skaffe fabrikarbeidersker en passende arbeidsdragt.

I Norge synes ihvertfald tiden nu at skulle være inde til at faa en kvindelig fabrikinspektør, nu da industrien begynder at dra saamange interesser til sig, og da en i forhold til tidligere »storindustriel« æra bebudes i vort land.

Men ifølge *Ot. prp. 15* er udsigterne for denne reform fremdeles smaa.

Vi skal senere ta frem de nye indskrænkende særbestemmelser angaaende kvinders arbeide i fabriker som findes i propositionen og her blot anføre et uddrag af kapitel IV om *Tilsynet*, som vil interessere dem der er ivrige for ansættelse af kvindeligt fabriktilsyn.

Tilsynet med denne lovs overholdelse besørges af en eller flere fabrikinspektører. — — —

Fabrikinspektørerne ansættes af kongen med 6 maaneders opsigelse og deres løn udredes af statskassen. Ved valget af dem skal det særlige haves for øie, at de er i besiddelse af teknisk indsigt. Til bistand for inspektørerne ansættes af vedkommende regjeringsdepartement med 6 maaneders opsigelse det fornødne antal mandlige eller kvindelige assistenter, hvis løn udredes af statskassen.

I enhver kommune, hvor der findes virksomheder, som gaar ind under denne lov, skal der være et af kommunestyret valgt stedligt tilsyn, bestaaende af 3 medlemmer, hvoraf en læge som formand og en arbeider. Ved valget af arbeideren og det tredie medlem bør haves for øie, at ialfald en af dem har noget kjendskab til maskiner og deres brug. I kommuner, hvor der er faa og mindre betydelige tilsynspligtige virksomheder skal vedkommende departement paa andragende fra kommunestyret dog kunne tillade, at der vælges et stedligt tilsyn bestaaende af kun 2 medlemmer, hvoraf en læge som formand. Ved valget af det andet medlem bør fortrinsvis tages

hensyn til, at vedkommende har noget kjendskab til maskiner og deres brug. Hvor omstændighederne gjør det ønskeligt, kan kommunestyret forøge tilsynsmedlemmernes antal og i saa fald indvælge kvinder.— —

Man bør være opmerksom paa at der i ovenstaaende staar mandlige *eller* kvindelige, ikke mandlige *og* kvindelige assistenter, og at der staar kommunestyret *kan* indvælge kvinder, ikke *skal* indvælge kvinder.

Til Storthinget!

Landskvindestemmeretsforeningens hovedstyre tillader sig herved at henlede storthingets opmærksomhed paa, at norske kvinder sikkert venter at storthinget øver retfærdigned ligeoverfor landets kvindelige borgere ved at gjennemføre kvinders statsborgerlige stemmeret.

Vi henviser til de finske mænds høisind og forstaaelse af tidens krav, da Finlands storthing den 28de mai 1906 vedtog kvinders statsborgerlige stemmeret.

Vi vil ogsaa fremholde at Norges kvinder har næret den tro, at saasnart landets mænd, slig som i 1905, har faaet syn for, hvilken samfundsuret, der hidtil er øvet mod halvparten af landets borgere, da blev Norges storthing den nationalforsamling, som først gik til at gjennemføre fuld retfærdighed — lige ret for alle!

Med det exempel for øie, som Australia, Ny Zeeland og flere amerikanske stater frembyder efter indførelsen af statborgerlig stemmeret for kvinder, tør man trygt udtale forvisningen om, at ogsaa i Norge kvinders stemmeret vil fremme et alsidigt samarbeide mellem mænd og kvinder, der skal føre frem til gjennemførelse af de opgaver, som foreligger, og af hvis heldige løsning vort lands fremtidige velfærd og anseelse afhænger.

Lad Norges storthing, tro mod sine bedste traditioner, gaa foran og i fredens dage give kvinderne den ret, som fælles kampe og lidelser for landets selvstændighed har bragt Finlands mænd til at dele med dets kvinder.

Skuf os ikke ved at opsætte til I tvungen af forholdenes magt bliver nødt til at skaffe os den ret, som vi nu beder om!

I ærbødighed
F. M. Qvam,
formand.

Elise Welhaven-Gunnerson. *Marie Kjølseth,*
sekretær.

Ovenstaaende henvendelse blev indsendt først i februar til storthinget.

Dr. Alfred Mjøens foredrag

om stemmeret for kvinder holdtes i Nobelgaardens festsal søndag 17de mars for overfyldt hus. Stortingspresident Berner og flere af stortingets repræsentanter var tilstede. Der var i det hele flere mænd tilstede end vanligt ved saadanne møder. Men som ventelig var kvinderne i stor majoritet.

De syntes det var en hel begivenhed dette at en mand selv tog initiativet til at indbyde til stemmeretsmøde og holde foredrag. Og det var med den mest spændte opmerksomhed og i ypperligt humør de lytted til hr. Mjøens livfulde fremstilling.

I indledningen fremholdes hvor stærkt det moderne samfund trænger fornyelse, og hvor nødvendigt det er at kvindernes stilling maa bli en anden end nu, samt at stemmeretten er den nødvendigste reform, ved dens hjælp vil de faa opfyldt de andre krav.

Kvindernes specielle anlæg kunde paa mange felter staa høiere end mandens, paa andre lavere. Først ved at faa frihed kunde de finde sit rette omraade. Polemiserte sterkt mod den opfatning at madlavningsfærdighed skulde være en medfødt begavelse hos kvinderne og gik «kjøkkendogmet» sterkt paa klingen.

Foredragsholderen tilbageviste derpaa indvendinger fra modstandernes side og stansed ved hr. Malm og den sidste literatur fra hans haand.

Paa den anden side toges frem autoriteters udtalelser for reformen. En kort historisk fremstilling fulgte saa. En skrivelse fra Keir Hardie til det engelske arbeiderparti, hvor han tar afsked med dette, fordi de har sveget retfærdighedskravet, da det gjaldt kvinderne, oplæstes under levende bifald.

Tilsidst fremsattes spørsmaalet om hvad sagens venner burde gjøre, hvis de heller ikke nu fik sine krav opfyldt. Foredragsholderen minded om hvilke sterke midler der altid var brugt i England, naar reformer af den art skulde gjennemføres, at ogsaa de engelske kvinder nu maatte bruge dem — og vi? — alle sad spændt, de vented sikkert at der skulde anbefales voldsomheder — men i sidste øieblik dreied foredragsholderen behændig af, et lettelsens suk gik gjennem publikum. Det blev til anbefaling af indkaldelse af et »kvindeligt storting.«

Sterkt bifald hilste foredragsholderen da han slutted.

En resolution med henvendelse til statsmagterne om nu at gi kvinder stemmeret — vedtoges mod et par stemmer. Stortingsrepresentanterne deltog ikke i stemmegivningen, men en af dem hr. Carl Stousland deltog i den livlige diskussion som fulgte.

De øvrige som deltog i diskussionen var hr. o.r.sagfører H. Aall, fru Marna Aars, dr. R. Hanson, frk. Holsen, frk. Krog, fru Nielsen, frk. Rogstad, fru Olga Thinn og fru Welhaven Gunnerson.

Kvindestemmeretten.

Udlandet.

Mens vi norske kvinder gaar og venter paa at erholde vore borgerrettigheder, skal vi fortælle lidt om hvorledes man tar sagen i udlandet.

I Finland

foregaar valgene, mens dette skrives, kvinderne møder i store mængder, ivrige og glade. Her et par ord til os.

Helsingfors 16 3 07.

Det var et stolt øieblik, da jeg igaar for første gang udøved min medborgerlige pligt og nedla min stemmeseddel i urnen!

Min tanke gik til de mange kvinder verden om som kjæmper for — saa synes det mig nu — den *naturligste* af alle rettigheder. Nu er det mit haab at Norges kvinder snart maa naa maalet, og at saa de andre lande efterhvert maa følge exemplet.

Annie Furuhjelm.

Et udmerket indtryk af hvor godt der er arbeidet i Finland efter at kvinderne fik politisk stemmeret, for at gjøre dem skikket til at udøve den, faar man gjennem en artikel af Alexandra Gripenberg i «Kvinden og Samfundet» no. 4.

Først fortælles om hvor alle foreninger satte sig i virksomhed og lod afholde foredrag. Senere begyndte man paa mere systematisk undervisning:

»Ifjor høst undervistes der mest i valglovene. Denne virksomhed blev afbrudt af glædesfester 1ste oktober, da den nye lov traadte i kraft.

Valgundervisningen foregik sædvanlig saaledes, at der først holdtes et foredrag, hvorefter der afholdtes valgøvelser. Møderne ledede af kvinder. De var sædvanligvis besøgt til trængsel, ved de finske foredrag var kvinder af alle aldre og samfundsklasser tilstede: gamle hvidhaarede koner, unge studerende piger, vaskekoner, tjenestepiger, forretningsdamer etc En glad stemning raaded. Efter foredraget bekjendtgjorde mødets leder, at det var tilladt at agitere for de forskjellige partier. Nu fremtraadte efterhaanden repræsentanter for de svenske og finske partier, socialdemokraterne, afholdsfolkene, det nye

finske parti — alle kvinder — og talte for deres respektive valglister. Derefter begyndte selve valghandlingen, der i et og alt foregik, som lovene foreskriver det. Til slut blev stemmerne talt sammen af forud dertil udvalgte kvinder. Medens dette gik for sig, afholdtes sædvanligvis foredrag om et eller andet af dagens politiske eller sociale spørsmaal. Resultatet af valget forklaredes med tal paa sorte tavler. I pauserne blev der sunget og spillet, og det hele slutted med fædrelandssangen.

Det kan uden overdrivelse siges, at saadanne valglovsforedrag og valgøvelser er blevet afholdt i tusindvis. Alle politiske partier har kvindelige foredragsholdere, som reiser fra sted til sted og underviser kvinderne i valgloven.

Jeg tror at kunne give et rigtigt billede af denne virksomhed, om jeg siger, at den indtil februar maaneds begyndelse fortrinsvis var af belærende karakter, medens de forskjellige partiers udsendinger nu da valgene nærmer sig, forklarer hver sit partis program og de punkter, hvori dette er forskjelligt fra andre partiers. Denne virksomhed bliver bestandig livligere jo mere valgene nærmer sig. Valgmanifester, brochurer, opraab etc. uddeles. Det finske partis kvindeorganisation, hvor jeg arbeider, har en styrelse i Helsingfors og organisationer over alt i landet. Flere af disse har indtil fire reisende foredragsholdere i deres tjeneste.

Det er et friskt om end trættende arbeidsliv. Naar man saa træffes en barsk vintermorgen eller nat, rystende af kulde, forsøgende ved en kop rygende hed kaffe at varme sine stivnede lemmer, da trykker man hverandres hænder: »Hvor reiser du hen?« Til X og du? »Til Y. Jeg kommer fra Z, hvor jeg havde et godt møde i gaar«, osv.

Den iver, hvormed udvidet kommunal stemmeret og valgbarhed, kirke og stat, arbeidsspørgsmaal, forbudslovgivning m. m. diskuteres, har ikke været uden indflydelse paa kvinderne.

Af de reisende foredragsholdersker er mange dygtige talere, som er godt inde i disse spørgsmaal. Man kan ogsaa blive inspireret af en tilhørerskare, der næsten udelukkende bestaar af almuekvinder i enkle, mørke dragter, maaske midt i en »ødemarksby«, lyttende med det for finnen egne intense alvor til beretningen om deres nye rettigheder. Ogsaa blandt almuekvinderne selv findes der gode talere, der er ansatte som reisende foredragsholdersker. Den fyndighed, varme fædrelandskjærlighed og det praktiske blik, som præger deres

foredrag, erstatter ofte, hvad der maaske mangler i formen. Naar en mandlig og kvindelig taler udsendes til samme møde, taler manden sædvanlig om programmet, medens kvinden holder sig til de ethiske spørgsmaal: Kvindesagen, afholdssagen, sædelighedssagen etc. Man maa sige, at vore mænd er beundringsværdige. Naar de nu engang har besluttet sig til et »helt højre om, fremad marsch»! saa gør de det uden at blinke Kvinder er medlemmer af partiernes styrelser, ordførere paa politiske møder, medlemmer af partikomiteer osv. kort sagt: lige saa ængsteligt som man tidligere udelukkede os fra politiken, lige saa villigt har man nu lukket dørene op paa vid gab for os. Den lille trylleformel «*stemmeret*« har vendt op og ned paa tingenes orden.

Et forbausende stort antal kvinder er opstillede som kandidater til landdagen. Idet dette skrives er der af det finske parti opstillet 16; af det svenske folkeparti 3, af socialdemokraterne 16, af det ungfinske parti 14, desuden nogle fra afholdsfolkene og fra kristelig sociale kredse. Hvor manges valg der vil gaa igjennem er derimod en anden sag. Vort folk kommer nok til at berede sig paa mange overraskelser ved valgene; de, hvis valg ansees for sikkert, falder maaske igjennem og omvendt. Vi har faat de nye politiske rettigheder saa hurtig, at vi ikke har havt lang forberedelsestid, og forstaar derfor ikke valgdisciplinens betydning. Atter maa jeg sige et rosende ord om vore mænd, de kvindelige kandidater maa med taknemmelighed erkjende, at deres mandlige kolleger med største imødekommenhed og hjælpsomhed staar dem bi.« — —

I Italien

er kvindebevægelsen i sterk vext, især i Nord Italien. Kvinder reiser sig for at protestere mod umyndigheden og sprænge de trange baand som indsnører dem.

Den 26de februar blev politisk kvindestemmeret debateret i det italienske kammer.

Der kom mange veltalende indlæg, saaledes fra republikaneren *Mirabello*, som betegned udtalelserne om kvindernes underlegenhed som ammestuesnak. Han pegte paa de store italienske universiteter i middelalderen. Den bekjendte statsøkonom *Luzzatti* minded om at kvinderne før dannelsen af kongeriget Italien allerede besad stemmeret i Lombardiet, Toskana og Venetien og udøved den med de bedste resultater.

De betydelige statsmænd *Minghetti* og *Perucci* havde været

erklærede tilhængere af kvindestemmeret. Og man havde ingen ret til at si at kvinderne naar de fik borgerrettigheder vilde fremhjælpe reaktionen.

Da ministerpresidenten som indvending pegte paa de italienske kvinders underordnede stilling for tiden, blev han afbrudt af socialisten *Costa* med den ytring: Havde de italienske patrioter tænkt ligedan, saa var Italiens ening aldrig blit fuldbragt.

Det blev besluttet at departementet for det indre skulde opnævne en komité til at behandle sagen. —

Fra *England* — de engelske kvinders demonstrationer 20de mars, — vil vi først berette, naar vi har faat direkte oplysninger.

Bøger.

Kvinderetsbevægelsen i Nordamerika. Efterladt arbeide af *Dagmar Hjort*. Udgivet ved *Niels Hjort*. Gyldendalske boghandel. Nordisk forlag 273 s.

Et i høi grad værdifuldt arbeide, der bør læses af alle, som har interesse for sagen uden dog — som tilfælde er med nærværende anmelder — at være fuldt inde i dens historie. Men ikke bare af dem. Har man *ikke* interesse, vil den uvilkaarlig vækkes under læsningen, og man vil komme til bevidsthed om den trang, som ligger skjult hos mere end en, til at være med i arbeidet for kvindernes sag — den sag som tør vise sig at være den hele menneskeheds sag.

Særlig anbefales bogen til alle dem — mænd og kvinder — som endnu maatte staa tvilende overfor den hele bevægelse, enten af frygt for at kvinder skal drages bort fra sit »egentlige kald« eller af manglende tro paa deres evner og anlæg, naar der spørges om virke udover den af »naturen satte grænse.«

I en kort indledning paavises at kvindebevægelsen var en logisk konsekvens af revolutionsideerne. — Fordi kvinden virkelig var et menneske (!) maatte hun, naar tiden var inde, med nødvendighed komme til at gjøre krav paa menneskeret, ogsaa for sig, om end baade filosofer og revolutionsmænd var inkonsekvente og i realiteten blot tænkte paa den ene halvdel af slægten.

Fremstillingen af kvindebevægelsen i Nordamerika gir et ganske klart udsnit af kvinderetsbevægelsen i det hele, verden over, med speciel tilknytning til hint unge samfund. Og denne fremstilling har alsidig plads for alle aandslivets og kulturens nuancer. Det paavises, hvorledes kvinder yder bidrag til kulturens fremme, — og forfatterinden har selv resonans for det alsidige menneskes væsen og hævder kvindens opgaver herved. — Det er

kjendsgjerningernes sprog som taler i hendes værk, og man vil vanskelig komme forbi den sandhed, at kvinden har aflagt beviser for at være mere alsidig udrustet end man har været tilbøielig til at indrømme hende.

Læs om hendes arbeide for slavernes frigjørelse, hendes forhold under borgerkrigen osv. hun tiltvinger sig uvilkaarlig respekt. Som medlem af juryen forstaar hun at bevare det klare hoved, trods at hjertet slaar varmt. Som administrator og organisator paa forskjellige omraader i skolevæsen, retsvæsen, fængselsvæsen under kampen for egne retfigheder osv.

Forfatterinden besidder en sjelden evne til at behandle det vidløftige stof, saa det blir fængslende og behageligt at læse. Fra begyndelsen til enden følger man fremstillingen med usvækket interesse, og naar man er færdig ønsker man, at mange vil benytte anledningen til at modta belærelse og udvidelse af sin synskreds ved det grundige og alsidige arbeide, som her er forelagt.

A.

Norske kvinders sanitetsforening afholdt sit aarsmøde den 20de mars under formandens fru F. M. Qvams ledelse. Foreningen omfatter nu 58 afdelinger rundt om i landet med tilsammen over 5000 medlemmer.

Paa tuberkulosehjemmet ved Grorud har ifjor været behandlet 44 kvinder og 32 mænd. Som bekjendt sælges der til indtægt for denne virksomhed merker med billede af dronningen, der er æresmedlem af foreningen. Selskabet »Idun« har skjænket 1000 kr. til hjemmet.

Der haves nu forsvarsmateriel — senge, undertøi o. a. — for 6833 kr. Af foreningens nødmateriel sendtes 100 sæt tøi til dem, der blev nødlidende ved ulykken ved Haugesund.

Sygepleiekurset har ifjor havt 17 elever. Ialt har foreningen uddannet 113 sygepleiersker, hvoraf 94 er i tjeneste. Foreningens sygehjem har havt et belæg af 1739 dage, fordelt paa 43 patienter.

De udtrædende funktionærer gjenvalgtes.

Unge pigers veninder har sendt ud en rettet udgave af sin udmerkede »*Veiviser*«. Veiviseren koster 10 øre og faaes hos frk. Ræder, Uranienborgterrasse 8 III. Ogsaa i N. K. N., Nylændes kontor, kan den erholdes. Vi anbefaler den paa det bedste til alle unge piger som reiser ud alene.

Johannes V. Jensen, Myther og jagter. Gyldendalske forlag.

Sigurd Mathiesen, Augustnætter. En kvindes optegnelser. Samme forl.

Gustaf af Geijerstam, Farlige magter oversat af *Chr. Krohg.* Samme forlag.

„Vore unge kvinder".

Et svar.

I «Nylænde» nr. 5 skriver M. R. K. en artikel kaldt »Vore unge kvinder» Hun gaar da i felten mod den skik at »unge piger, der har gaat en høiere skole igjennem og har faat ikke saa liden almen uddannelse, lært musik, ofte endel finere haandarbeide og *kanske**) dertil gaat et eller andet husholdningskursus igjennem» derpaa faar sig en plads »til nytte og hygge« uden anden løn end frit ophold. M. R. K. siger, at hun virkelig ikke ved, enten hun skal le eller graate derover, da det paa hende virker rent tragikomisk. Jeg forstaar absolut ikke det der. Er da lønnen, frit ophold ingenting eller for saa lidet at regne? Det er ikke som M. R. K. nævner blot »maden» ; frit ophold vil si for en nng dannet pige meddelagtighed i hele hjemmet, lys, varme, vask, hygge og alle hjemmets værelser. Tar vi en familie mand, kone, 2 barn og pige og beregner udgifterne for en saadan familie til husleie og mad, maa vi huske paa, at ca. femteparten af denne udgift falder paa den unge pige og udgjør hendes løn Her vil jeg instændig gjøre opmerksom paa, at man ikke maa sammenligne denne unge piges stilling med tjenestepigens, »som faar løn.« At tjenestepigen faar løn, er for det første rimeligere af den grund, at hun altid vil komme til at udføre det tyngre og ubehageligere arbeide i huset, for det andet har hun saa godtsom ikke noget av hjemmet og familien. Hun har sit lille firkantede rum, hvis pris snart kan beregnes, og i grunden intet forøvrigt av leiligheden At tjenestepigen da til vederlag for sit tyngre arbeide og sin ensomme stilling faar nogle kroner mere om maaneden i rede penge, synes mig naturlig. Min mening er nu den, at hverken denne eller hin burde kunne forlange mer end ophold det første aar hun er ude og tjener; — for de »unge kvinder« M. R. K. omtaler er ganske sikkert kun saadanne, som ikke har tjent før; en som kan fremlegge en god attest for dygtighed og elskværdighed vil ganske vist kunne skaffe sig plads endog med god løn. For er en ung pige ikke mer samvittighedsfuld av naturen, end at hun sjusker med sit arbeide og ingen interesse har for det, fordi hun »ingen penge faar» men i tilfælde kun en god attest, kan hun gjerne arbeide endel aar paa samme maade intil hun faar ansvarsfølelsen. Naar vi sammenligner en saadan ung piges »frie ophold» med hvad en kontordame tjener, som dog i reglen har maattet skaffe sig meget mer uddannelse, saa vil uden tvil vegtskaalen synke til den førstes side. Kontorposter med kontortid fra ca. 8½ om mor-

*) Udhævet her.

genen til 7—8 om aftenen med snau tid til at løbe hjem og spise, ofte aflønnet med kr. 40.—, eller 45.—, ja, hvorledes vil man, en saadan ung pige skal kunne skaffe sig tilnærmelsesvis det som det »frie ophold» i en familie skaffer den anden? Hvorledes kan man saa snakke om foragt for det kvindelige arbeide? Efter min mening lønnes det meget høiere end det kostbare og anstrengende kontorarbeide. Og hvem vil sammenligne arbeidets anstrengelse og dets sundhed? Nei min mening er at ingen, hverken tjenestepigen eller den unge dannede pige skulde kunne forlange rede penge det første aar de var ude at tjene. Selv om de har gjennemgaaet et «husholdningskursus« og lært en smule »finere haandarbeide», saa ved hver husmor ganske vist at vurdere hvor lidet dette vil si i det *praktiske* liv. — Vi ved det kolossale arbeide, tidsspilde og den store taalmodighed som kræves for at opdrage disse unge piger og lære dem at nyttiggjøre sig sine kundskaber. Det kulturarbeide som aar om andet nedlægges i landet av husmødrene ad denne vei, er det vel faa, som egentelig er klar over. Men hvad det koster hver enkelt av dem, hvad det kan ta paa deres humør, og hvorledes de maa anstrænge sig for at holde baade stemningen og familiehyggen oppe, og hvormeget de maa renoncere paa, det kan kun husmoderen selv berette. Men her kommer en anden og vigtigere ting til. Har noget større tal af vore middels eller endog embedsstandsfamilier raad til at betale den løn her er tale om? Til gjengjæld for det nævnte store opdragerarbeide som husmødre saa ofte paatar sig, yder den unge pige en hel del tjenester i huset, saa at hun alt i alt er beregnet at skulle lette husmødrenes arbeide. Hvor en familie har raad til at betale to velanbefalede piger, bør den ubetinget for samfundets skyld gjøre det, og vil ogsaa uden tvil *selv staa sig bedst paa dette.* Men hvor mange *kan* det nu tildags? Hører vi ikke snart sagt i hver familie om vanskeligheden bare ved at finde udvei til stats- og kommuneskatterne? I mange slige familier, er det lettere for husfaren at bestemme sig til at skaffe ophold og kost til en, som kan hjælpe hans hustru, end til desforuden at opføre en kontant betaling af ca. 150 kr. Hvis man skulde søge at faa ind i vore husmødre, at det var en skam at tage imod unge piger til opdragelse paa slige vilkaar, vilde følgen under nutidens trykkede sociale forhold simpelthen bli at store skarer af unge piger fik gaa hjemme uden anvendelse. Man faar se de økonomiske love lige i øinene. Hvem vilde vinde paa saadan ordning? Efter min mening skulde en god ledelse, et aars praksis, en attest for elskværdighed og dygtighed være vel værd at arbeide et aar for. Blev det skik at ingen havde ret paa »løn« uden et aars saadan uddannelse, vilde det kanske føre til, at vi endelig engang fik paalidelige attester, og det hele vilde kun bidrage til at hæve standen.

M. A.

Brefkort från Finland.

Efter at foranstaaende artikel om kvindestemmeretten i udlandet var trykt, har vi modtat nedenstaaende. Red.

Och den underbara dagen har grytt, den 15 mars har uppgått strålande med klar ren luft och blå himmel. Skolorna ha förvandlats till omröstningslokaler, barnen ha lof, de flesta affärer och fabriker äro stängda. På gatorna röra sig enskilda personer och grupper med värdighet i uttryk och åtbörder. Alla känna till dagens betydelse, alla veta att de nu genom att afgifva sin röst, få direkt deltaga i fäderneslandets öde. Den ganska lifliga agitationen, som pågått veckotal, ha nu tystnat och der hvilar ett stort lugn och en underbar trygghet öfver enhvar. Här och där finner man uppslagna plakat och upprop. Den främsta uppmärksomheten ådrager sig ovilkorligen det svenska folkpartiets meterhöga valupprop med sin stämningsfulla bild — en arbetare som högt svängande sin hatt står på stranden och hälsar dem välkomna, hvilka sjöledes infinna sig til valen — som blifvit upphängd å en mängd synliga platser samt dessutom föres omkring på gatorna. Tyvår ha de andra partierna: de konstitutionella, ungfennomanerna, de nationalistiska gammalfennomanerna, hvilka stoltsera med namnet »det finska partiet,« samt socialisterna icke forstått skaffa sig lika vackra värdiga valplakat.

Men låtom oss gå in i någon af de 25 omröstningslokaler i hvilken den viktiga förrättningen skall försiggå. Här ha vi helt nära en. Redan på gatan stå människor i kö och nu fortsättes den i trapporna och vestibylen, der den för att få mera utrymme bildar en dubbelrad. Alla se mycket säkra, och hoppfulla ut. Ordningen är mönstergill. Men så har man äfven dragit forsorg om att alla utskänkningsställena äro stängda. Det räcker länge och väl. Endast ett steg i sönder avanceror den långa kön och minuterna bli till halftimmar. Man hviskar om att nogra fått stå fyra timmar innan de kommit fram. Men enhvar har tagit en tillräckligt stor portion tålamod med sig och knotar icke.

Och kvinnorna äro minnsan icke de minst ifriga. De mötas «en masse», de bilda ju formeligen majoritet. Här kommer instultande en gammal krokig gumma stödd på sin staf, där står en korpulent dam af medelklassen, här en ung arbeterska osv. De ådagalägga alla, att de veta sätta värde på sin nya rättighet. Några miss-

taga sig i fråga om sitt distrikts omröstningslokal och få efter att ha stått 3—4 timmar besked om att gå till en annan lokal. Och de göra det, ställa sig åter i kö och vänta sina modiga timmar. Några ha icke reda på hvad de skola säga, då de komma fram och istället för att uppgifva sitt namn, göra de reda för sin partiståndpunkt. En tjänstejungfru träder fram helt gladeligen och säger: svensk, hvilket tolkas af valförrättaren att det är hennes namn. «Förnamnet?« säger han. »Hilma« lyder svaret. Nu söks där i oändlighet en person med namnet »Hilma Svensk«, men resultatløst. »Ni är icke upptagan i vallistan,» lyder utslaget, och hon går bort helt modfäld. Men på hemvägen får hon en idé. Kanhända hade hon bordt göra bättre rede för sig. Hon återvänder, ställer sig åter i kö, når sluttelig fram samt säger: «svenska folkpartiet.« Nu forstår man, tager reda på hennas namn och hon får rösta. En kvinlig gårdsvakt, som eljest alltid går omkring okammad, otvättad och slarvigt klädd, har dagen till ära tvättad och kammat sig för att äfven få vara med. Och när så den viktiga förrättningen är förbi säger hon snyftande: Nu känner jag mig äfven vara en människa och likstäld med alla öfriga.

Efter 2 veckor afkunnas valresultatet, men nu redan vet att de kvinliga väljarenas numer är öferstigit de manligas.

Helsingfors den 15de mars.

Maikki Friberg.

Konstitutionskomiteens indstilling angaaende stemmeret for kvinder vil først foreligge en tid efter paaske.

Lillehammer har nu faat sin kvindelige bogbinder, frk. *Margrethe Torp*, datter af distriktslæge Torp.

Den 19de mars talte fru Mathilde *Schjøtt* i Læseforening for kvinder om Vort sprog i skrift og tale. Diskussion. Samme aften talte frk. *Gina Krog* i kvindelige studenters klub om *Kvinder i socialpolitik.* Diskussion. Næste aften talte fru *Ingeborg Møller Lindholm* i kvindestemmeretsklubben om »Mennesket seet i teosofiens lys«. Sig saa at vi ikke forstaar at variere temaerne i vore foreninger.

Stephen Smith: *Et blik bag kullisserne.* Skrift mod Vivisektionen. Christiania. Carl C. Werner & co. 1907.

De Sandvigske Samlinger i tekst og billeder. Et bidrag til Guldbrandsdalens kulturhistorie af *Anders Sandvig.* Forlagt af D. Stribolts eft. Lillehammer. 1 hefte.

(Eftertryk forbydes.)

Et levende brændoffer.

I Gangesdalen 1828

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

(Slutning.)

«Husk tre gange rundt kredsen,« sa presten. Og hun gik langsomt rundt og la nogle korn i hver udstrakt haand. »Gud har gjort mig fattig« mente det; »gid det maa bli rigdom for dig.«

I bungaloen ved elveporten bodde overingeniøren. Da han saa den forsamlede mængde, gik han ned til flodbredden. Han kom tidsnok til første omgang i kredsen. Da hun rakte ud haanden, sa han til hende i hendes eget sprog: «du sorgens datter! vil du slippe fra det frygtelige, som er paalagt dig, saa staar jeg og mit hus til din tjeneste. Jeg behøver bare at gi et bud, saa vil der fra haven dernede komme nok af mænd til din befrielse.»

Hun gav et smil til tak, men rysted paa hodet.

»Tænk over det,« sa han, »trænger da ikke dine barn dig? Sig mig din beslutning ved næste omgang.»

Men da hun igjen passerte ham, var den bedrøvede lille rysten paa hodet hendes eneste svar.

»Der er endnu tid,« sa vesterlændingen. »Jeg venter til sidste omgang.«

»Den styrende finger har skrevet at dette skal ske,« var det svar han fik. Og manden gik bedrøvet bort. Videre indgriben var umulig.

Paa alteret laa gudernes offer, rundt alteret vandred presternes offer, uddelende brændt ris og kauris. *Kauri* er gangbar mynt i skyggernes verden!

»Underligt» sa hun til sig selv, mit eget ægteskabs *syv skridt* tog jeg aldrig, men guderne modtar af mig de syv skridt, som med rette tilkommer en andens begravelse.«

De bandt hende til liget paa alteret — den søde røgelseduft fyldte luften, og landsbyfolkene stod tause og alvorsfulde omkring. Fra mudderdybet af det hellige vand løfted en krokodil hodet, som med et

spørsmaal, og frøerne kvækked et tilfredsstillende svar. Saa langt øiet kunde naa strakte de endeløse sandbanker sig, med her og der en linje af triste *babul* buske. Et træ havde engang forsøgt at fæste rod ved enkestenen, men et lynnedslag havde forvandlet det til hvad der saa ud som et symbol paa den tragedie det saa ofte havde været vidne til.

»Hst!« sa en af hjælperne til sin kamerat. «Heis op de bambusene, en paa hver skulder, — saan — før rebene strammes.«

Men han stansed med alt det skinnende gule løftet iveiret; for flokken havde delt sig for at slippe frem en liden skikkelse, som kom i hurtigt løb — *Tani*, som netop var vaagnet af opiumssøvnen. Skræk, og dog en lettelsens glæde, fulgte paa forstaaelsen, mens hun stirred vildt omkring sig.

»Søster!« raabte hun henne ved den ubevægelige skikkelse.

Dwarki havde lukket øinene med gysen, da hun havde følt nærheden af hvad hun var bundet til, men hun aabned dem endnu engang mod Guds himmel og lod dem saa hvile paa det stakkers lille ansigt, som nu var nær hendes. Og da bambusene blev løftet lidt hvor de skulde ligge, og rebene blev bundet omkring hende, smilte hun, og der bredte sig et skjær af humor over hendes ansigt.

«Den opiumskuglen kunde væıet sparet« tænkte hun.

For *Tani* havde modtat hendes offer!

Indsendt til red.

Den undre världren. En lifshistoria. Stockholm, Wahlstrøm & Widstrand.

Folkeskolens kogebog af *Dorothea Christensen* og *Helga Helgesen* Kristiania, forlagt af H. Aschehoug & co. (W. Nygaard.)

Nordland. Foredrag i den polytekniske forening af *Sofus Arctander* statsraad. Kristiania. Marius Lund 1907.

Socialer Fortschritt. Hefte und Flugschriften für Volkswirtschaft und Socialpolitik. Unter Mitwirkung erster Sachkenner für Gebildete aller Kreise geschrieben. No. 92/93.

Wie urteilen Theologen über das kirchliche Stimmrecht der Frauen? Gesammelte Antworten auf eine Umfrage des Deutschen Verbandes für Frauenstimmrecht. Herausgegeben von *Martha Zietz.* Hamburg Otto Meiszners verlag.

Vi henleder opmerksomheden paa annoncen: *Ringnes alkoholfrie øl* i tillægsbladet.

Abonner
paa
Nylænde

Edv. Stormsgd. 3.
Pris pr. halvaar:
kr. 1.75 indenbys
« 1.93 udenbys

Telefon 9235.
Pris pr. aar:
kr. 3.50 indenbys
« 3.85 udenbys

kr. 4.70 udlandet.

1907.

Nogle udtalelser fra den udenbys presse.

Fredriksstad Tilskuer. Nylænde har virket saaledes at det har vundet en stadig øget anerkjendelse, og det vil vi haabe maa vise sig mere og mere ved en stadig større udbredelse. Oprigtig talt er det jo forunderligt at ikke hver dame i landet læser Nylænde. — — —

Breviksposten. Nylænde er et i sit slags udmærket skrift, der fortjener at læses ikke blot af den del af folket, for hvem det skulde ha størst interesse — kvinderne nemlig, men ogsaa af os mænd. — — —

Eidsvolds blad. »*Nylænde*«, det udmerkede tidsskrift for kvindernes sag, burde holdes af alle dem, som interesserer sig for gjennemførelsen af kvindernes berettigede krav. Det behandler de forskjellige emner paa en grei og oplysende maade, og fylder idetheletaget sin opgave med hæder.

Moss Aftenblad. — — — Men ogsaa de der stiller sig afvisende og skeptiske overfor dette brændende nutidsspørsmaal burde læse »Nylænde,« og jeg tror de snart vilde finde at kvinderne fortjener at være med. — —

Nylænde er helt igjennem sagligt og greit, alsidigt og interessant.

Kragerø blad. Hold Nylænde, kvindernes første blad. Enhver sag der er aktuel for kvinder blir der drøftet og behandlet som i intet andet blad, derfor bør ogsaa alle der har interesse for kvindens arbeide, fremskridt o, s. v. støtte bladet ved at abonnere paa det.

Der er ikke meget igjen af Nylændes oplag fra 1ste januar af, saa de som ønsker at erholde det, maa abonnere øieblikkelig.

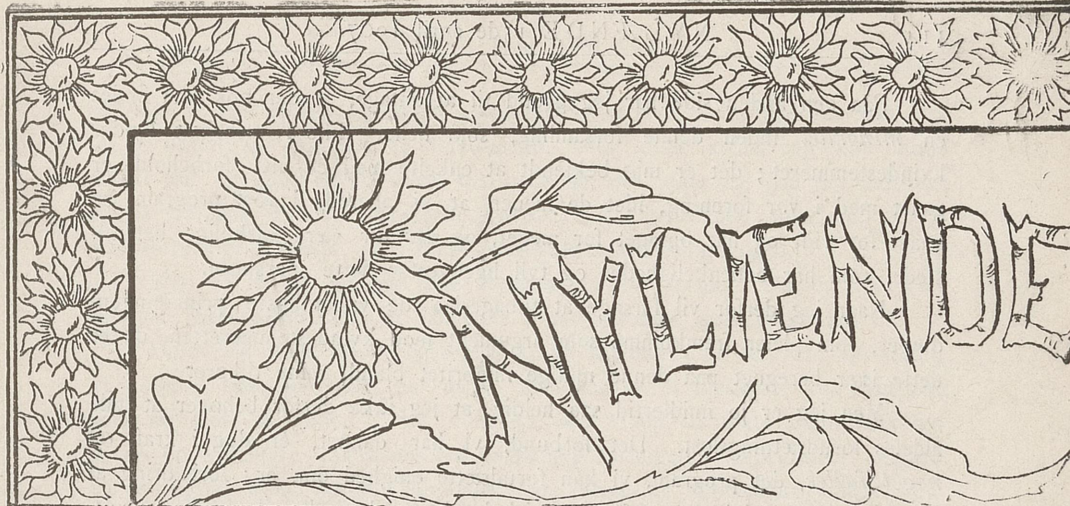
Der blir iaar af samme grund ogsaa anledning til at abonnere fra 1ste april.

Indholdsfortegnelse.

1ste april 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 april 1907. | No. 8.

Stemmeret for kvinder.

Foredrag

i

Norsk kvindesags-forening

den 27de november 1885.

af

Gina Krog.

Paa indbydelsen til at indtræde i Norsk kvindesags-forening er ikke opnaaelse af politisk stemmeret for kvinder nævnt som et af de specielle maal, vi skal arbeide til. Den passus, som kommer nærmest i berørelse med spørsmaalet er følgende: »Tiden er vistnok ogsaa hos os inde til at reise det spørsmaal, om det ikke er ret og gavnligt, at kvinden høres ved afgjørelsen af forskjellige samfundsanliggender,« men, efter hvad jeg kan se, har ingen medlemmer herigjennem forpligtet sig til at støtte arbeidet for politisk kvindestemmeret.

Det ligger alligevel nærmest at tro, at *flerheden* af denne forenings medlemmer finder, at dette bør være et maal for vore bestræbelser, — angaaende principet er de enige, medens der vel kan gjøre sig afvigende synsmaader gjældende, naar spørsmaalet tages frem som et praktisk anliggende og sagens detaljer kommer under diskussion.

Paa den anden side har jeg grund til at antage, at der nok kan findes en *minoritet* inden denne forsamling, som heller ikke i principet hylder kvindestemmeret; det er mig bekjendt at enkelte med et vist forbehold er gaaet med i vor forening, idet de mener, at vi allerede i vort program er gaaet for vidt og har optaget for meget, og der tør være adskillige her tilstede, som har betænkeligheder og tvil ligeoverfor dette spørsmaal.

Naar jeg derfor vil forsøge at tilbageslaa de væsentligste principinvendinger, som pleïer fremkomme som argument mod kvindestemmeretten, da er dette især beregnet paa denne mulige minoritet blandt mine tilhørere.

Men jeg er jo imidlertid saa heldig, at jeg ikke derfor behøver at tale aldeles forudsætningsløst. Det forbund, vi har dannet, er dog i kraft *af noget fælles*, det program, vi kan forudsætte enighed om, er: forbedring af kvindens kaar, udvidelse af hendes virkekreds, hvad vi alle vil, er fremskridt.

Jeg kan saaledes fritage mig for at drage tilfelts baade mod det orientalske og det feudale kvindeideal. Og jeg kan med det samme slippe at svare paa hele den gruppe af indvendinger, som tager sit udgangspunkt i det ræsonnement, at besiddelse af borgerrettigheder skulde skade kvinderne. Den mening, at kvinderne skulde blive mindre skikkede til at opfylde sine specielle pligter ved at blive meningsberettigede borgere i staten, kan vanskelig staa sig mod sund sans og en smule eftertanke, og de vulgære paastande om, at kvindeligheden skulde gaa sin vei ved at komme i berørelse med de almene interesser og det offentlige liv, har ikke mere værd.

Kan vi ikke ganske kort imødegaa dem saaledes: enten har de specielt kvindelige egenskaber, man tillægger os, virkeligt værd er dybt begrundede i vort væsen, og da vil de ikke forsvinde, de vil netop paa det større virkefelt finde rigere og mangfoldigere aabenbaringsformer, eller de er efemere og kunstig tilføiede, da vil de kanske forsvinde, men der er da ingen grund til at sørge over tabet af saa uægte varer.

Vi bør da heller ikke indlade os i disput med de faa, som oprigtig mener, at kvinderne er altfor ophøiede, poetiske væsener til at have noget med den prosaiske, simple politik at gjøre, der findes vist ikke nogen af disse madonnadyrkere blandt mine tilhørere.

De almindelige indvendinger derimod, som tager sit udgangspunkt i det ræsonnement, at *staten* ikke vil være tjent med, at kvinderne faar borgerrettigheder, skal vi se lidt nærmere paa.

Saaledes lyder formlen for denne paastand: Kvinderne mangler som regel: fasthed, upartiskhed, stort syn paa tingene, uhildet dømmekraft m. m. m., som kan sammenfattes i begrebet overlegenhed, altsaa kan de ikke være aktive borgere i staten. Det er vist sandt, at de færreste kvinder er i be-

siddelse af alle disse udmærkede egenskaber, og hvis kvinderne var paa vei til at begive sig ind paa et territorium, hvor disse dyder og kun disse dyder var og altid havde været de raadende, saa vilde jeg paa det indstændigste fraraade dem at overskride grænsen, jeg vilde minde dem om, at de var skrøbelige væsener, som ikke maatte betræde hellig grund.

Men det er nu engang ikke olympen, vi vil storme. Det er ikke blot heroiske egenskaber, som er raadende i det samfund, som vi vil ind i.

Under de sidste aars begivenheder, da saa meget af det, som var skjult, er kommet frem for lyset, har da vi, som har været tilskuere, kun seet det, som var stort og godt? Har vi ikke ved siden af dette, seet adskilligt smaat og ynkeligt: kjævl om ord, personlig forfølgelse, skjældsord, feighed og løgnagtighed m. m. m., som man har pleiet at sammenfatte under begrebet kjærringagtighed.

Man misforstaa mig nu ikke, som om jeg har isinde at fremstille mændenes daarligheder, for at kvindernes dyder kan skinne desto klarere. Intet er efter min smag triviellere end saadan mandjevning, og ingenting er desuden lettere end at staa udenfor kampen og raabe ak og ve over de stridende. Nei, hvad jeg har villet fremhæve er, at det er et grundfalsk ræsonnement, naar man — hvad der meget almindelig sker —, som et afgjørende argument mod at give kvinden borgerrettigheder, fremhæver kvindernes skrøbeligheder, idet man forudsætter staten som en idealstat, borgerne som idealborgere, istedetfor at fremstille det statsborgerlige samfund som et ufuldkomment menneskeligt samfund. Og saa vil jeg minde om, at de daarlige egenskaber, som man fortrinsvis tillægger kvinderne, det er netop dem, som næres i smaa og forpinte forhold, og et af vore bedste slagord for tiden er dette: store forhold føder store evner.

Historien giver heller ikke det vidnesbyrd, at kvinder har vist mangel paa politisk evne, hvor denne evne har været fordret hos dem.

En egen farve faar ofte disse anklager for politisk uskikkethed fra det ene — det liberale partis side. Det gaar ikke an, siger disse, at give kvinder stemmeret, de vil blive saa konservative, de vil stanse fremskridtet. Hvor har man nu egentlig denne sikre overbevisning fra? Er det ikke i regelen paa et meget snevert omraade, man anstiller sine undersøgelser, eller hvis man tager historien til iagttagelsesfelt, er det da ikke ofte ud fra en overfladisk opfatning af fænomenerne eller fra en snever tolkning af liberalismens væsen, at man drager sine slutninger? Det er sandt, at vi ofte har seet det sørgelige syn, kvinderne som de villigste redskaber til at holde masserne stængt inde i aandsmørke og trældom; det er sandt, at kvinderne, ofte lader sin religiøsitet og sin tro kue og binde under sneverhjertet kleri-

kalisme, men hvis vi her fik revet ud den hele kjæde af aarsag og virkning saa behøvede det ikke vise sig, at dette har sin grund i nogen fastgroet og uovervindelig konservatisme hos kvinderne. Det er ogsaa ganske vist saa, at kvinderne ikke altid begeistret har flokket sig om den politiske liberalismes banner, men er da det saa underligt, naar den frihed, som har været forkyndt, kun har været en frihed for *mænd?*

Naar befrielsen og fremskridtet har gjældt menneskeheden i det hele, da har ikke altid kvinderne vist ligegyldighed. Se ved de store religionsskifter. Ved kristendommens gjennembrud, da var det ikke kvinderne, som var dødvægten. Heller ikke var det nogen passiv og daarlig rolle de amerikanske kvinder spillede ved negerslaveriets afskaffelse.

Og hvor de patriotiske følelser og de enkelte folks helligste ret krænkes, der er det ikke kvinderne, som lader ilden slukke.

Jeg har aldrig hørt de polske kvinder klandre for mangel paa handlekraft og fædrelandssind, heller ikke, at de russiske kvinder staar tilbage for mændene i udholdenhed og mod. Og for at holde os paa et snevrere omraade fra den allersidste tid: i England er det den almindelige erfaring, at siden kvinderne blev medlemmer af fattig- og skolekommissioner, er der rusket ganske anderledes op i vane og slendrian end tidligere.

Ved de sociale opgaver, som tiden nu lægger frem for folkene, kunde det nok være, at det blir kvinderne, som kommer til at gaa i fortroppen. Og her maa jeg faa lov til at komme frem med min egen personlige mening: den, at tiden og samfundene specielt kræver kvinderne direkte medvirkende. Jeg vil nu nødig forøge forvirringen ved at føie min definition af begrebet kvindelighed til de mangfoldige andre, jeg ser i en forstand kvindesagens opgave netop i at befri de enkelte kvinder fra kollektivet »kvinden«. »Vi fruentimmer er nu saa forskjellige vi,« siger Gina Ekdal. «Nogen har det paa en vis og andre paa en anden.« Det skal vi lægge os paa hjerte, vi er indbyrdes saa rent forskjellige. Hvad vi mest maa holde oppe i bevidsthederne er dette: kvinderne som menneskelige individer, kvindernes ret til fri personudfoldelse. Men alligevel, jo mere jeg har tænkt over disse ting, desmere er jeg kommet til den opfatning, at hvert kjøn for sig alene, i det store og almindelige taget, ogsaa repræsenterer en aandelig ensidighed, og jo mere jeg har lyttet efter og ment — ogsaa jeg — at fornemme af sammenhængen og det store pulsslag, des mere er jeg kommet til den tro, at hvad tiden længes efter, det er kvinderne: menneskene med de moderlige hjerter. Moderligheden, frigjort fra det abeagtige, virkende stort og aandeligt, i sin livgivende, nærende, omfattende karakter, det er det samfundene trænger.

Thi den ensidig mandige, den krigersk-eventyrlige aand, kan ikke alene bringe menneskeslegten frem. Se paa de moderne kultursamfund den dag i dag. Med alle vore glimrende intellektuelle erobringer staar vi dumme og forknytte overfor de sociale spørsmaal. Mens vi hurtig og rastløst skaffer os indsigt i den fysiske naturs kræfter, ligger vi med vore moralske instinkter langt tilbage i barbariet, og medens herlige værker af kunst bringer glæde til de faa begunstigede af os, som forstaar at føle skjønhedsglæde, lever den store mængde et liv, som ikke er værd at leve. Jeg anser det da heller ikke for en tilfældighed, at paa samme tid, som kvinderne reiser sig i alle land med stærkere og stærkere krav paa deltagelse i det menneskelige fællesarbeide, paa samme tid trænger det hele sociale existence-pørsmaal sig nærmere og nærmere ind paa staterne med krav paa løsning.

Og i pagt med kvindernes aand er alt det, som er nyt og spirende i tiden: Den begyndende ansvarsfølelse ligeoverfor den kommende slegt, det ulmende had til krigersk eventyr-politik og længsel efter fredelige tilstande, efter bredere kultur, efter høiere moral, hele den altruistiske følelses vækkelse. Og hvad der i tiden er længsel og spire, det vil vel i fremtiden blive energi og væxt. Efter min mening er det derfor ikke alene raat og tarvelig følt, men ogsaa grovt og taabelig tænkt, naar August Strindberg siger: »Intet spørsmaal er kommet saa ubeleiligt som kvindespørsmaalet nu. Da samfundet stod i to klare partier, de sultne og de mætte, saa splittedes de, og man fik to nye partier, mænd og kvinder.« Spørsmaalet om fattige og rige vil nok neppe løses uden kvindernes medvirkning.

Men det kan ogsaa være os nogenlunde ligegyldigt, hvad Strindberg siger. Lad blot de gamle afgudsdyrkere og de nye smaa paradoxfabrikanter slaa sig sammen mod os. Aarhundredets store profeter er med os. Jeg kunde lade dem komme frem her og vidne for denne tro: fremtidsmagterne er i forbund med kvinderne.

Men dermed havde jeg jo rigtignok intet *bevist*. Det er jo netop dette med profetierne, at de foreløbig ikke lader sig bevise.

Jeg erkjender da — for at komme tilbage til, hvad vi gik ud fra — at jeg slet ikke har bevist, at fremskridtsmændenes frygt for, at kvinderne vilde blive altfor konservative er ugrundet. Men det behøver da heller ikke bevises. Thi selv om vore liberale frygtede, ja selv om de vidste, at kvinderne vilde benytte sine nye rettigheder til at modarbeide deres planer, saa kan de ikke modsætte sig kvindestemmeretsprincipet uden at komme i strid med sine egne principer.

Fra reaktionært standpunkt — ganske vist — der kan vor fordring tilbageslaaes. Hvor principet er: de enkelte faa skal regjere, alle de andre

skal lade sig regjere, der kan det være rimeligt at modsætte sig, heller ikke er uretfærdigheden mod kvinderne saa stor, naar de deler skjæbne med alle mænd paa de faa regjerende nær.

Men de liberales program er ikke det netop, at alt, som findes i samfundet skal faa ret til representation i samme forhold som de — naar beskyttelsessystemet er ophævet — forstaar at gjøre sine krav gjældende?

Heder det ikke, at jo bredere selvregjeringssystemet blir gjennemført, desto lykkeligere blir landet. Hvor ofte har ikke vore liberale herhjemme i den senere tid fortalt sine modstandere, at hvis en mening har evne til at arbeide sig op til majoritet, saa har den dermed bevist sin levedygtighed og sin ret til at blive en praktisk sag, har de ikke ofte sagt, at hvis de konservative — ifølge den nye stastskik — igjen kommer til at raade, saa er det ret og billigt, thi det beviser kun, at det hele samfund foreløbig ikke er modnet til størte fremskridtshastighed. Vore fremskridtsmænd kan ikke i principet vende sig imod os, uden at deres egne udtalelser vender sig imod dem som slag i ansigtet.

Fra de kvindelige aands-evners art og grad og forhold til mandens evner kan overhovedet ingen modstand reises. I de stater, hvor der er almindelig mandsstemmeret er den garanti, som direkte sættes for mænds intelligens og moralitet, at de ikke skal være vanvittige, idioter og forbrydere. Om man vil paastaa, at gjennemsnitskvinden staar under gjennemsnitsmanden ikke blot i fysisk og intellektuel kraft, men ogsaa i moralsk styrke og alle dyder, er dette dog ingen grund til at holde kvinderne ude. Det eneste fundament for en negtelse maatte da være, at den i intelligens og moral rigest udstyrede kvinde staar under den daarligst udstyrede normale mand. Men det paradox tror jeg alle dage vil vente paa sin apostel.

Og naar man maa forkaste underlegenhedslæren som oppositions-basis, saa kan man endnu mindre reise opposition ved at hævde artsforskjel mellem mand og kvinde. Hvis kvinden er aandelig forskjellig fra manden, da er det en grund mere til at give hende politiske rettigheder.

Er alle de, der har indflydelse paa sager, der berører hendes interesser, forskjellige fra hende, da er der grund til at frygte, at hendes interesser ikke blir ordentlig varetaget.

De fleste ting, som forhandles inden landenes lovgivende forsamlinger vedrører kvinder ligesaameget som mænd, enkelte sager kvinder mere end mænd. Og jo mere man bliver færdig med de fundamentale politiske spørsmaal og sager af mere social natur træder i forgrunden, desmere vil det gjælde, at afgjørelsen kommer til at gribe ind i de enkelte kvinders skjæbne, de enkelte hjems lykke. Er der rimelighed i, at kvinden ikke skal have ind-

flydelse paa tilblivelse af love, som angaar skole og kirke, moderens forhold til hendes barn, hustruens til ægtefællen, for ikke at tale om dem, som angaar hendes eget kjøns sikkerhed.

Jeg synes ogsaa, at vi af og til ser de sørgelige følger af, at mænd er alene om at give de love, som baade kvinder og mænd maa adlyde.

Altsaa fordi vi som menneskelige individer har interesser at forsvare, og fordi vi som *kvinder* har interesser at forsvare, kan vi fordre vor ret.

Mod kvindernes ligestillethed i borgerlig henseende hører man stundom en ganske speciel indvending, som vistnok efter de flestes mening ikke gjælder stort, men som jeg dog ikke vil undlade at berøre. Kvinderne vil siger man, begunstiges ved at opnaa stemmeret, idet de ikke bærer de samme byrder som mændene. Kvinderne forsvarer ikke i krigstilfælde sit land, de er fritaget for værnepligt. Jeg skal nu først minde om, at det ikke er overladt kvinderne selv at vælge, om de vil udøve værnepligt, ud fra et vist synspunkt kan dette endog opfattes som en ret, som er berøvet de enkelte kvinder. Sagen er, at staten ikke vilde se sin fordel i at lægge denne pligt paa kvinderne. Ogsaa enkelte stillinger fritager jo mænd fra værnepligt, efter den nugjældende værnepligtslov er geistlige embedsmænd, lodsoldermænd og faste lodse fritagne, efter de ældre love mange flere. Hvad der motiverer, at hele klasser af mænd fritages fra værnepligt maa vel være, at de forudsættes at gjøre staten større tjeneste ved at arbeide i sit specielle kald end ved at yde militærtjeneste, men det samme kan jo med fuld føie siges og har ofte været sagt om kvinderne.

At landets lovgivning ikke gjør forsvarsevnen til grundbetingelse for stemmeret fremgaar deraf, at de til militærtjenesten udygtige mænd ikke berøves sin stemmeret.

Kan man ikke ud fra hensigtsmæssighedshensyn negte kvinderne borgerrettigheder, saa kan man det endnu mindre udfra retfærdigheds- og billighedshensyn. Efter min mening ligger ingen sag inden det hele — jeg kan vel kalde det internationale — kvindesagsprogram saa klar som denne.

Idet jeg nu vender mig til dem, som i principet er enig med mig, og vi optager sagen som et praktisk anliggende, der har aktuel betydning i vort eget land, skal vi først tage nøie sigte paa, hvilket bestemt maal det er, vi vil naa. Vi kan vel forme det saaledes, at hvad vi ønsker at opnaa er, at kjønnet ikke længer skal ansees som en hindring for erhvervelse af politiske rettigheder. Den reform, vi ønsker gjennemført, skal naturligvis ikke gaa ud paa at give kvinderne nogen slags særrettigheder i egenskab af kvinder. Den eneste forandring i grundloven, som blev nødvendig, var derfor en tilføielse eller omredigering, hvorved opnaaedes, at de kvinder,

som nu opfylder de gjældende stemmeretsregler, fik anledning til at udøve sin stemmeret.

Tager vi for os stemmeretsreglerne, som de lyder efter grundlovsforandringen i 1884, finder vi, at det blot er de betingelser, som nævnes i litr. *a*: »at være eller have været embedsmænd«, som for tiden ikke kan opfyldes af kvinder i vort land, medens der intet er iveien for, at de i de øvrige litr. nævnte betingelser kan fyldestgjøres af kvinder. Der er kvinder som eier gaard, som er kjøbstadsborgere, og som er skattelignede efter en indtægt af mindst 800 kr. i byen og 500 kroner paa landet.

Hvormange kvinder, der ved stemmerettens udvidelse til dem vilde fylde disse betingelser, har jeg ikke seet mig istand til at skaffe oplysning om, da der for disse forhold ikke foreligger nogen offentlig statistik*).

Med sikkerhed kan man imidlertid udsige, at deres antal i forhold til mændenes vil blive lidet. Saaledes vil den store klasse af gifte kvinder ifølge den nuværende formuesretlige ordning være udelukket. Dette, at forholdsvis faa kvinder i den første tid vil komme til at indtræde i de stemmeberettigede borgeres klasse, bør nu fra vore modstanderes side ikke kunne anvendes som argument mod reformens antagelse. Det maa jo netop give en høi grad af betryggelse ligeoverfor de frygtede virkninger; og ogsaa vi kan finde det heldigt, at de nye love fra begyndelsen virker langsomt, og at fremskridtshastigheden bliver i forhold til de øvrige reformers udviklingsfart.

Der er nu dem, som mener, at ingen grundlovsforandring er nødvendig, at loven, som den staar, berettiger kvinden til at udøve stemmeret, thi »stemmeberettigede ere de norske borgere«, heder det. Sproglig kan nu vistnok *borgere* omfatte kvinder, da borgerinder er et ord, som ikke kan siges at have synderlig hjemmel i vort sprog. Det kan i forbindelse hermed være af interesse at se, at der lige efter vor grundlovs affattelse for et øieblik dukkede op en tvil, om ordet borger var adækvat nok betegnelse. En og anden af fædrene paa Eidsvold har kanske havt en anelse om, at dette spørsmaal engang vilde reises, ja har kanske allerede seet det fremme i Frankrig. Condorcet havde jo i 1790 i sit skrift: »Sur l'admission des femmes au droit de cité«, gjort fordring paa stemmeret for kvinder i et foredrag, saa ombygget med argumenter, at man har sagt, det den dag idag kunde staa som en artikel i et af de engelske kvindestemmeretsorganer.

Vist er det, Sibbern foreslog i 1816 at ved § 50 i grundloven skal der til »stemmeberettigede ere de norske borgere» føies ordene »af mandkjøn.« — Konstitutions-komitéen siger herom i 1818. »Hensigten med dette tillæg maa naturligvis være den bestemt at vise, at kvindekjønnet ikke er stemmeberettiget, men eftersom at vore fruentimmer endnu ikke har gjort fordring paa at deltage i staststyrelsen, saa kan heller ikke §'en forsaavidt misforstaaes, og det foreslaaede tillæg bør efter komitéens formening baade som unødvendigt og lidet passende forkastes.«

---

*) Ifølge velvillig meddelelse fra ligningskommissionens kontor er i Kristiania 1500 kvinder lignede efter en indtægt af 800 kr. eller mere. Flere af disse maa antages at være under 25 aar.

Nu hvorom alting er, saa kan vi — synes jeg — ikke uden at gjøre os skyldig i bogstavfortolkning betragte det, som om de norske kvinder er i besiddelse af stemmeret, i hele folkets almindelige bevidsthed er kvinderne udelukket og efter lovens mening ogsaa.

Og om nu en og anden kvinde vilde forsøge experimentet — hvad jeg har hørt ymte om de vil — og sans phrase gaa op til urnen med sin stemmeseddel, saa tror jeg ikke, at synderligt var vundet ved det. Det kunde rigtignok være ganske morsomt at se, hvad modtagelse de fik, en ganske kvik aabningsceremoni kunde det være, men heller ikke stort mere. Efter den erfaring, man har høstet i andre land, har heller ikke denne formelle methode vist sig at være synderlig virksom.

Jeg venter mig da ogsaa mindre diskussion inden vor forsamling om fremgangsmaaden end om *tiden* for at bringe forslaget til grundlovsforandringen frem. Min og flere baade kvinders og mænds mening er det, at det bør ske saa snart som muligt, at altsaa et forslag bør ind for stortinget i 1886. Men det kan vel være, at ligesaa mange vil foreslaa tiden udsat.

Jeg ved at adskillige af vore demokrater ræsonnerer saaledes: Vistnok skal kvinderne med tiden faa stemmeret, men først maa vi have gjennemført almindelig mandsstemmeret. Men hvorfor først? Naar man mener, at der ligger uretfærdighed i, at saa mange selvhjulpne individer er udelukket fra at udøve indflydelse paa valget af dem, som skal representere deres interesser, naar man siger med de engelske og amerikanske demokrater: »at betale skat uden at være representeret er tyranni.« bliver da ikke det første skridt, man maa gjøre imod en retfærdigere ordning at udstrække rettighederne til dem, der som individer allerede opfylder de betingelser og betaler de skatte, som staten nu kræver, og som kun udelukkes, fordi de er kvinder. Jo længere vi fjerner os fra det landsfaderlige regjeringssystem, desto større blir uretfærdigheden ved at udelukke alle kvinder. Og naar det kommer til stykket, kan det kanske gaa senere med at faa reformen gjennemført, naar først alle mænd regjerer, der kan være grund til at frygte, at mandfolkoppositionen da vil blive seigere end før.

Og den almindelige mandsstemmeret, naar den ikke samtidig er menneskestemmeret, har den altid vist sig at være af det gode? Det er ikke blot vore høireblade, som fortæller os, at der i Amerika viser sig tendens til, at hæderlige folk trækker sig bort fra det politiske liv. Frisindede amerikanske fædrelandsvenner omtaler det samme med sorg og søger midler, der kan kurere sygdommen.

En mere varmhjertet arbeiderven, en mere yderliggaaende demokrat end den amerikanske forfatter Henry George findes neppe. Han skildrer med mørke farver den politiske korruption i sit land, men i slutningskapitlet i sin bog »Social problems» siger han: »Jeg er kommet til den overbevisning, at en stor del af den samvittighedsløshed, som vi blir vidne til, ogsaa hvor det gjælder offentlige sager af den høieste vigtighed, har sin grund i den kjendsgjerning, at vi udestænger vore kvinder fra at tage del med os i arbeidet. Det er min faste tro, at vi gjør os skyldig i et stort misgreb, naar vi berøver det ene kjøn stemme i de offentlige sager, og at vi paa ingen bedre maade kan forøge den sum af intelligens og offervillighed, som

er nødvendig til løsningen af de sociale problemer end ved at give vore kvinder politiske rettigheder.«

Endel af kvindesagens venner har jeg igjen hørt ræsonnere saa: Vi vil, naar tiden kommer, arbeide for stemmeret, men først maa vi have alt det andet paa vort program gjennemført, vi maa ikke begynde paa toppen, kvinderne er ikke modne til politiske rettigheder. Først maa der vokse op en ny slegt af sundere, sterkere, mere oplyste og udviklede kvinder.

Nu hvis vi skulde være tvunget til at lægge alt det andet arbeide tilside for at begynde denne agitation, vilde jeg have betænkeligheder, men det er jo ingenlunde meningen, og jeg indser ikke, hvad der er iveien for at begynde arbeidet for dette, samtidig med, at vi fortsætter arbeidet for de øvrige sager paa vort program. Vi behøver vist ikke at frygte, at det vil gaa for hurtig med reformens gjennemførelse. Endskjønt jeg ved, at forslaget inden vort storting vil faa flere baade talentfulde og trofaste talsmænd, saa anser jeg det alligevel ikke umuligt, at der vil være vokset op en ny slegt af kvinder, før vi staar ved maalet. Det gaar ikke altid saa hurtig i andre lande heller. I vort naboland fik rigtignok et forslag i denne retning en mærkværdig gunstig modtagelse i rigsdagen 1884. F. T. Borgs motion om vàlgret og valgbarhed for kvinder til andra kammaren faldt mod blot 9 stemmers overvegt.*) Men saa er interessen for kvindernes sag i det hele i Sverige af langt ældre dato end her. Allerede fra aar 1859 har der saaledes existeret et tidsskrift, som har været organ for de svenske kvinders interesser. I de nordamerikanske fristater, hvor den hele bevægelse tog sin begyndelse i 1848, har kvinderne endnu blot politisk stemmeret i tre territorier. I hele det britiske rige er det, saavidt jeg ved, blot øen Man, hvor kvinderne, siden 1881, har politisk stemmeret. Skal man tro valgkandidaters løfter, saa ser det rigtignok ud til, at reformen nu snart vil være gjennemført i England, hvor forslaget første gang kom ind for parlamentet 1868. Hvis saa er, har det rigtignok ikke taget en hel menneskealder her, men den angelsaksiske race med sin følelse af kraft og sin stolte selvtillid har mere mod til at gjennemføre betydningsfulde reformer end alle andre.

Forøvrigt benegter jeg, at de kvinder i vort land, som ved grundlovsforandringen fik stemmeret, skulde mangle evne til at stemme som fornuftige mennesker. Forslaget kunde for den sags skyld, gjerne blive lov ved første anledning. I selve opfyldelsen af betingelserne skal jo garantierne for individets duelighed ligge. Og man har mere sikkerhed for, at de kvinder, som stemmeretten blev udvidet til, er i besiddelse af den fornødne intelligens, kundskab og selvstændighed, end mange af de mænd som allerede nu er i besiddelse af stemmeret, thi de fleste kvinder, som har arbeidet sig frem til en saavidt uafhængig stilling, som i de gjældende stemmeretsregler forudsættes, har havt flere hindringer at overvinde end mændene. Det er ofte paa ganske anderledes ubanede veie, de har maattet gaa.

Stemmerettens erhvervelse vil da ogsaa praktisk kunne hjælpe os til at fremme de andre sager paa vort program. — Her i vort land, hvor de

*) 44 for, 53 mod.

samme betingelser sættes for kommnnal og politisk stemmeret, ser jeg saaledes ingen logisk grund til først at optage en stor kamp for kommunal stemmeret alene. En anden ting er det, at det maaske er den kommunale, man først vil tilstaa os.

Men allermindst maa vi med hensyn til kvinderne glemme, hvad i den senere tid saa ofte og med rette er blevet fremholdt: rettighedernes og ansvarets opdragende magt. Det er netop kvindernes opdragelse vi arbeider for, naar vi kjæmper for stemmeret. Det er ikke paa toppen vi begynder. Rettighedernes besiddelse maa udigjennem tiderne skabe mere almensans, mere omfattende interesser, og det vil bedre end noget andet hjælpe kvinderne til at blive af med det barnagtige og jaalede, eller smaalige og bitre, som de gamle forkrøblende tilstande har frembragt. Naar man fortæller os om kvinderne i Wyoming, at de er blevet sterkere i evnen til at tænke, har faaet bredere syn og er blevet mere fædrelandssindede, ligesom de er blevet mere skikkede til at opdrage sine børn til gode borgere, siden de kom i besiddelse af politiske rettigheder, saa vil dette ikke forbause nogen, som har tænkt ordentlig over disse ting. Og ogsaa selve agitationen, selve arbeidet for at skaffe sig borgerrettigheder vil virke opdragende, ikke mindst derigjennem, at det vil samle kvinder af de forskjellige samfundsklasser om en fælles interesse.

At i det hele sagens fremgang for en væsentlig del vil være afhængig af, hvorledes kvinderne selv forholder sig til den, er tydeligt nok. Jo mere vort lands kvinder selv vil komme frem med sine krav, desto snarere vil den lovgivende forsamling erkjende, at det er skadeligt for samfundet og uretfærdigt mod individet at negte dem deres ret.

Den 3die decb. 1885 otte dage efter ovenstaaende foredrag var holdt, diskuteredes spørsmaalet i Norsk kvindesagsforening. Gjennem diskussionen viste det sig at der var store betænkeligheder inden foreningen mod at opta kvindestemmeretten i hele sin bredde. Formanden, nuværende borgermester Berner, fandt saaledes skridtet for radikalt. Det besluttedes derfor ikke at forcere det frem inden N. K. F. og 12 kvinder grundla en særskilt forening for stemmeret: *Kvindestemmeretsforeningen.* Foredragsholderen blev valgt til for mand. Foreningens første skridt var at henvende sig til stortingsrepresentant *V. Ullmann* med anmodning om at han vilde sørge for at forslag om stemmeret for kvinder paa samme betingelse som formænd blev fremsat snarest muligt. Forslaget blev fremsat af Ullmann og Qvam og kom frem til debat i næste stortingsperiode. 1890, da det blev meget grundig debatteret, 44 af de 114 representanter stemte for. Flere af kvindestemmeretsforeningens medlemmer havde i mel-

lemtiden reist rundt og talt paa flere steder i landet og faat samlet en petition undertegnet af 4533 kvinder.

Petitionens ordlyd var følgende:

Til Norges Storting!

I tillid til at det vil blive erkjendt som en uretfærdighed, at de nugjældende love udelukker norske borgere fra at udøve sine borgerrettigheder kun paa grund af deres kjøn og i overbevisning om, at det er skadeligt for landet at kvinderne holdes borte fra deltagelse i samfundsarbeidet — andrager undertegnede norske kvinder stortinget om at der i førstkommende tingperiode maa blive vedtaget en grundlovsforandring, hvorved de af vort lands kvinder, som opfylder grundlovens stemmeretsbetingelser, erholder stemmeret.«

I 1893 var forslaget igjen fremme til behandling med det udfald at 58 stemte for og 56 imod, det havde saaledes majoritet, men ikke den grundlovmæssige $^{2}/_{3}$.*) I 1895 fik det et par stemmer mindre. Det var dengang altid bare venstre som stemte for, og venstre var lidt svagere representeret end i foregaaende tingperiode.

Saa blev betingelserne for kommunal og statsborgerlig stemmeret skilt og de politiske strømninger bragte det hele ind i en ny fase. Almindelig politisk mandsstemmeret gjennemførtes. Det senere vil være i friskt minde.

*

Man vil maaske synes det er underligt at vi optar saa gamle sager. Men der er en ganske overordentlig efterspørsel efter historiske oplysninger for tiden, saa vi tror ikke det vil være saa lidet aktuelt endda at ta det frem, mens vi venter paa udfaldet af konstitutionskomiteens overlægninger.

Der existerer bare et par exemplarer af foranstaaende foredrag, og da det blev udgangspunktet for den hele agitation fortjener det at reddes fra fortabelse. Der gaar jo ogsaa saa mange rygter om den tidligere agitation og agitatorerne, om hvor »ukvindelige« og slemme de var, og om hvorledes de først senere er blit paavirket af kritikere og alle »bessermachere« saa de er blit fornuftigere. Man faar nu se om vi er saa meget bedre idag end vi var dengang.

Red.

---

*) Havde vi blot dengang været saa heldige at faa kvinder ind paa det givne grundlag, saa vilde antagelig ogsaa loven om formuesforholdet mellem ægtefæller idag været bedre end den er, og de gifte og ugifte sidestillet, hvad de som bekjendt ikke er nu m. h. t. kommunal stemmeret.

Vaarens venner

bedes iaar som ifjor i presse, hjem og skole at sprede opraabet:

Spar trær og busker!
Bryd ikke kvister af i toppen, men tag nederst paa træet.
Ryk ikke sjeldne blomster op med roden.
Værn om fuglene deres eg og reder!

Finlands kvindelige landtdagskandidater.

Til »Nylænde«s redaktion.

Udfaldet paa landtdagsvalgene blev en overraskelse saavel for de seirende som for de beseirede. Socialisterne havde ikke drømt om at de skulde bli landtdagens sterkeste parti, ikke heller ungfenomanerne om at de skulde reduceres til en minoritet — de som ved de to sidste standsrepresentationer har været flertallet, og de nationalistiske gammelfenomaner, hvis energiske agitation er uden sidestykke i vort land, havde haabet paa en absolut majoritet, men fik nøie sig med mindre. Det eneste parti som havde beregnet sine udsigter rigtig var det svenske folkepartis medlemmer, men saa var ogsaa partiet vel organiseret og vel forberedt til valgene.

Ogsaa forholdsvalgsystemet bidrog til disse overraskelser, da man jo aldrig ved dette paa forhaand med sikkerhed kan beregne hvorledes resultatet tilsidst vil bli. Mange faldt igjennem, som man havde anset for absolut sikre og mange blev mod al formodning indvalgt. Selv det svenske folkepartis første kvindelige kandidat forfatterinden *Helena Westermarck* faldt igjennem, hvad der vækker almindelig beklagelse, ligesaa de ungfinskes kandidater *Maikki Friberg* og *Thekla Hultin*, som begge paa grund af sit aarelange sociale arbeide bedre end de fleste vilde hævdet sin stilling som medlemmer af det nye enkammer.

Ungfenomanerne havde dog den glæde, at faa ind en af Finlands mest virksomme kvinder, skolebestyrerinde *Lucina Hagman*, den finske fællesskoles aandelige mor, og gjennem en række af aar kvindesagsforkjæmper. Fordi hun altid har indtat en stilling over de politiske partiers døgnstrid og kun har holdt sig til det som til alle tider er almenmenneskeligt, er hendes valg hilset med tilfredshed af alle partier. Ungfinnernes anden kvindelige representant er skolebestyrerinden *Alli Nissinen*, udgiver af tidsskriftet »Husmodern.«

Det svenske folkepartis kvindelige representanter blir seminarforstanderinde *Hedvig Sohlberg* og lærerinden *Dagmar Neovius*, som i ulykkesaarene kjæmped med saa stor energi for lov og ret.

Gammelfenomanerne har faat frem 6 kvindelige representanter, blandt dem baronesse *Alexandra Gripenberg* og fru *Hedvig Gebhard*, den sidste er den eneste kvindelige akademiker paa landtdagen.

Agrarforbundet har en kvik ung folkeskolelærerinde *Hilma Räsänen* og socialisterne representeres af ni kvinder; de fleste udgaat af de dybe lag. Den som antagelig kommer til at klare det bedst er tjenestepigeforeningens formand *Miina Sillanpää*. Hun savner al skoledannelse, men har vist sig at være i besiddelse af adskillig dygtighed og organisatorisk evne. Der er tilsammen 20 kvindelige representanter, det blir 10 % af det hele antal valgte.

Det er ikke uden ængstelse man spør sig hvad resultater der vil vise sig ved den nye landtdag, idet en stor del af dens mandlige medlemmer ikke bare savner vanen, men ogsaa den nødvendige indsigt.

Men paa den anden side var spranget fra en paa høi census hvilende stemmeret til den almindelige saapas stort, at man ikke kan undres over at resultatet første gang ikke blev bedre.

Man tør dog haabe at den almindelige stemmeret efterhvert skal virke opdragende og gjøre det indlysende for vedkommende selv, at ligesom enhver ikke er født til musiker, saa er man heller ikke født til politiker, men at dertil behøves uendelig mange forudsætninger, mangesidige kundskaber og megen praktisk erfaring.

Helsingfors 1. april 1907. *H. T.*

Stillingen i konstitutionskomiteen

med hensyn paa kvindernes stemmeret kan oplyses nærmere at være den, at *Berner, Bryggesaa, Thallaug, Næss og Ruberg* stemmer for begrænset stemmeret.

Grivi, Chr. H. Knudsen, Bryggesaa og *Ruberg* stemmer ogsaa for almindelig stemmeret.

Grivi og *Høstmark* forbeholdt sig endnu ikke at tage standpunkt til spørgsmaalet om begrænset stemmeret — og *Høstmark* tillige til stemmeretten overhovedet, og *Malm* stemmer mod enhver stemmeret for kvinder.

Sagens ordfører er *Bryggesaa*, som nu skal skrive indstillingen. *Malm* vil efter forlydende i indstillingen give en udførlig begrundelse af sit standpunkt. Aftp.

Vi unge!

Det er om «Nylændes« arbeide for os unge jeg vil si et par ord. Hver ny tanke, hver klar ide, der kan hjælpe os til lysere livsvilkaar, til udfoldelse af hver evne i os, alt dette kjæmper »Nylænde» frem.

I de hjem, hvor »Nylænde« faar indpas, svinder misforstaaelsen mellem gamle og unge bort som morgentaager, og den, der kjæmpede sig tilblods mod familiefordomme og mosgrodde traditioner, arbeider frem i solskin af sine nærmestes forstaaelse og sympati.

Og hvad det giver os direkte af impulser og nye tanker! Midt inde i hjertet af tidsstrømningerne staar det. Det nye — der tages det frem, der belyses det klart, før det endnu naar de mange.

»Nylænde« bærer som vi ved frem en ide, som vi alle elsker, bare vi lærer at kjende den — den store retfærdighedside. Og alt det som det gir os udenom dette blev formeget her at nævne. Det er heller ikke meningen med disse linier. Hvad bladet idet store taget skaber socialt har mange gange før været draget frem.

Men ingen har sagt os unge hvad bladet direkte gjør for os.

Jeg mener ikke at det henvender sig til os eller moraliserer for os eller indretter sig efter os — langtfra! Men der føler vi forstaaelsen, vi føler det aabner sig mod os, og at der er plads for os alle, og der faar vi klarhed over det nye som vi længes efter at arbeide med i.

Hvormeget kan ikke der drøftes med tryghed fordi det faar den form som verner.

Og altid paa nyt drages vi til det, fordi det eier det store mod som aldrig svigter.

Ja alt dette ved de unge som jeg taler til her i bladet. Men det har jeg erfaret at ikke en tiendepart af Norges ungdom kjender nok til »Nylænde,« for kjendte de det, vilde de elske det og flokke sig om det.

Det er det jeg mener bør være en opgave for os at drage stadig fler og fler unge ind under dets indflydelse. *Abigael Heber.*
stud. filol.

Af kvindelige artianere er der iaar i det hele anmeldt 119. Heraf falder paa der sproglig-historiske linje 63 damer, hvoraf 3 privatister; paa den sproglig-historiske linje med latin 37, hvoraf 12 privatister og paa reallinjen 20 damer, hvoraf 6 er privatister.

Ifjor var antallet af damer til artium 108.

Fra Stockholm. Begge kamre har besluttet at aabne svenske kvinder begrænset adgang til ansættelse i statens tjeneste.

Kvinder skal kunne ansættes som læger og lærere — dog ikke i theologiske lærerstillinger ved universitetet.

Desuden skal de have adgang til bestillinger ved indretninger for kunst, videnskab eller sløid.

Nylændes redaktør har siden paaske været syg af influenza og har som følge heraf ikke kunnet ta sig meget af redaktionen af dette no. Vi haaber at næste hefte skal bli mer afvexlende. Der vil paabegyndes en ny skisse fra *Indien* af *C. S.* C. S. er en hinduerinde, som har studeret i England. Vi haaber senere at faa presenteret hende for vore læsere, hvad vi ved vil interessere de fleste af dem.

Et nyt indlæg i diskussionen: »Vore unge kvinder« er sendt os og vil bli optat i næste hefte.

Nogle udtalelser fra den udenbys presse.

Fortsættelse fra forrige hefte.

Tromsø. Nylænde er et udmerket kvindeblad. Det har netop begyndt den nye aargang og viser at det vil bli kanske end mer interessant end tidligere. Nylænde arbeider for kvindestemmeret med uslidelig energi og dygtighed og forresten udredes der ogsaa andre store sociale spørsmaal.

Sarpen. Allerede dets alder er et bevis paa bladets levedygtighed og værdifulde indhold. Man finder der de bedste kvindelige penne i fuld virksomhed. Iaar faar bladets indhold forøget interesse under kampen om *kvindernes stemmeret.*

Norsk skoletidende — et godt redigeret blad med korte greie artikler som der gjerne er lidt fart og brand i. Alle interesserede — venner som modstandere — vil have nytte af at følge med i hvad der fra kvindens egen leir skrives om dagens brændende spørsmaal.

Tvedestrandsposten — Nylænde er vort ældste og bedst redigerede kvindeblad. Det er afvexlende, underholdende og sagligt i indhold, og stilen er klar og smuk. Forts.

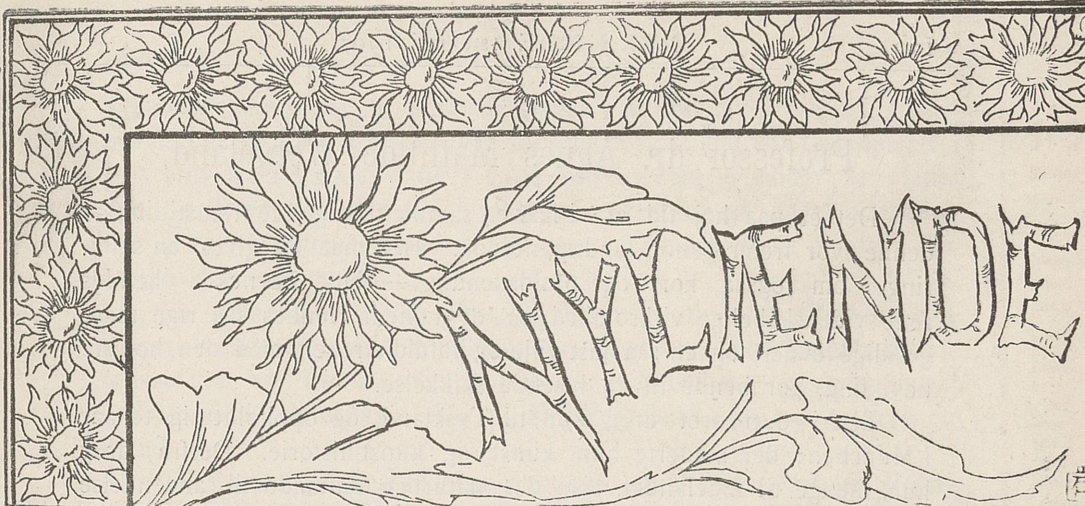
Nylændes annonce se tillægsbladets 4de side.

Indholdsfortegnelse.

15de april 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 9.
KRISTIANIA, 1 mai 1907.

Professor dr. Agnes Mathilde Wergeland.

Det er paa høj tid at vi faar en sammenhængende fremstilling af denne vor fremragende landsmandinde. Her maa nu gives en skildring, om ogsaa kort og ufuldstændig, — blot nevnes — hendes rent videnskabelige virksomhed og dygtighed. Hendes saa rige mangesidige evner, og en saa fast vilje og ildfuld streben mod den højeste udvikling, gør hende til en lysende skikkelse.

Sist i 80ti-aaret drog hun til Tyskland, og oppholdt sig to aar i München; der studerte hun kunst og kunst-historie. Derfra drog hun tilbage til fødelandet, som det naturlige omraade til anvendelse af sine evner og krefter. Men hun søgte forgæves; fødelandet havde ingen virksomhed at byde hende.

Hun drog derefter atter ud; dennegang til Schweiz, studerte ved universitetet i Zürich; tog der doktor-graden ved en afhandling over et juridisk emne: en arvelov paa Island. Efter et kort besøg i hjemlandet, som fremdeles intet kunde byde hende, drog hun over havet til Forenede stater.

Ved Bryn Mawr College, og senere ved Illinois's universitet, foredrog hun kunst-historie. Nogle aar efter blev hun ansatt ved Chicagos universitet, som docent i historie; specielt holdt hendes studier sig til Tyskland i middelalderen, og omfattede især dens forhold til da herskende livegenskab og trælestand.

Hun skrev store, dybt gaaende afhandlinger, som blev udgivne af universitetet. Hun udfoldede megen lærdom. En sommer som jeg havde sendt hende brev til Chicago, kom hendes svar til mig fra Berlin; hun var draget over Atlanterhavet i ferien, for at forsyne sig i det tyske riges hovedstad, med bøger som var nødvendige for hendes studier, og navnlig for en stor afhandling om det nevnte emne. Hun sendte mig et exemplar; udgiver: *University of Chicago.* Det er et megtigt bind, som indeholder dybtgaaende undersøgelser og granskning, med angivelse af kilder. Vi foreslaar dr. Agnes Mathilde Wergeland at sende et exemplar af dette hendes betydelige arbeide til en af vore historikere ved Norges universitet, for at det kan bli omtalt og bedømt.

Efter i fire aar at have veret ved Chicago universitet, som docent i to fag: Historie og fransk sprog, blev vor dygtige landsmandinde 1903 kaldet til Wyomings nye universitet; denne stat i det fjerne

Vest, hvor hovedstaden, Laramie, ligger paa høiderne omkring klippebjergene (*Rocky Mountains*), 1600 fod høiere end vor Galhøpiggen. I et brev fra Laramie, dateret 24de juni — som vi kalder St. Hansdag, og feirer med bluss og raketter — meldes at dagen dersteds blev feiret med tre tommer ny-sne; saa det er troligt at høiden der er saa stor som nevnt.

En afhandling af dr. Wergeland, som blev offentliggjort i et videnskabeligt tidsskrift, fremkaldte en særdeles anerkjendende udtalelse fra en fransk videnskabsmand. Skrivelsen begyndte med: „*Monsieur!*" Naturligvis! Dr. A. M. Wergeland, det maatte vere en mand.

Til slutning vil jeg hidsette følgende, efter *The Laramie Republican*:

»Dr. Wergelands foredrag.«

»Universitetet var særdeles heldigt stillet, ved, til sit kursus over Ibsen, at have en landsmandinde af digteren til disse foredrag, som var istand til ikke alene at give hans dramaer lokalfarven, men som tillige var fuldstendig fortrolig med de sociale forhold som omgiver karaktererne i disse store norske skuespil.«

»Dr. Wergeland har forhøjet interessen for Ibsens dramaer ved hendes erfaring om livet i Kristiania; det sted hvor fler af dramaerne foregaar; og den luftkreds som omgiver karaktererne er derved blit fortolket klarere, sterkere og mer indsigtsfuldt, og forfatterens sande mening tydet for tilhørerne. De Ibsen-dramaer, sjæle-dramaer (*mind dramas*) som blev gjennemgaaede og studerede var »Et dukkehjem,« »De unges forbund,« »Brand,« »Samfundets støtter,» »En folkefiende,« «Rosmersholm,» og »Fruen fra havet.«

»Dr. Wergeland har ligeledes gjennemgaaet den franske dramatiker, Dumas Fils, i forbindelse med hans skuespil »Camille«, og gav tillige et lærerigt og forstaaelsesfuldt foredrag over det franske dramas vekst og udvikling. Efter Dumas var det »den belgiske Shakespeare«, Maurice Maeterlinck, den mystiske skuespil-digter, som opptog forsamlingens oppmerksomhed i to aftener.«

»Dette universitets kursus i samenlignende dramatisk literatur har hidtil veret ledet af dr. Wergeland, som har vundet hjertelig paaskjønnelse af ethvert medlem af auditoriet for hendes ypperlige arbeide. Tillige har dr. Wergeland, som ved omfatende lesning er fuldt fortrolig med de foreliggende emner, udfyldt dette kursus med de mest beundringsverdige og originale afhandlinger om de forskjel-

lige forfattere som blev studeret, og af deres fremgangs-maader; ligeledes af den udviklingens process som ligger bag hver forfatters verker.»

»Den store tilhørerkreds som fulgte det hele kursus var næsten altid fuldtallig tilstede: dette viser den dybe interesse som dr. Wergeland har formaadd at vedligeholde.»

Lad os nu se efter hvad som af denne vor udmerkede landsmandindes udtalelser er naadd hjem til oss. I hendes store artikel: »Hvad driver vi mod?« (*i Norske Intelligentssedler*) finder vi en Wergelands dybe fedrelandskjerlighed. I hendes næste: »Hvad skal vi gjøre for ungdomen?« (*i For kirke og kultur*) ser vi den moderlige søster med den yngre broder ved haanden; hun oppdrager ham til en dygtig mand, tillige til en sandt menneskelig bevidsthed.

I hendes lærerige og varmtfølte afhandling: »Hvorfor folk udvandrer (*i Nylænde* Juni 1906) er hun jo traadt frem ansigt til ansigt med dette blads lesere. Og naar vi nu idag der til føier et stort fuldgodt billede af hendes ydre personlighed, saa staar hun i sandhed for oss saaledes som jeg begyndte med at nevne hende: En lysende skikkelse.

Vi maa slutte med ønsket om at fødelandet engang maa kunne byde hende en saadan stilling at vi kunde haabe at faa se hende virkende, vandrende lyslevende mellem oss.

12te april 1907. *Aasta Hansteen.*

Ianl. spørsmaalet om særbeskyttelseslove for kvindelige arbeidere

er der i pressen fremkommet udtalelser, som kunde bibringe folk den tro at kvindesagskvinderne i alle land er imod saadanne love. Dette er ikke saa. I Tyskland og Østerrig f. ex. vilde det vist falde vanskeligt at finde modstandere mod dem i kvindesagsleiren.

I England er heller ikke flerheden af kvindesagens forkjæmpere mod særbeskyttelseslove. Men fra en liden gruppe har der været ført en særdeles energisk kamp imod, og efter det sidste vi har hørt er vistnok oppositionen i vext der.

I Frankrige har enkelte talsmænd for kvinderettigheder med stor indignation bekjæmpet disse beskyttelseslove, som de mener seiler under helt falsk flag, de har lagt frem erklæringer om at arbeiderskerne er drevet ud af arbeide ved lovene. Men oppositionen har ikke været organiseret og er blit uden virkning.

I Schweitz har man saavidt vides ikke hidtil grebet ind fra kvindesagshold, men vi har nu netop faat meddelelse om at *Schweitziske kvinders nationalraad* — opfordret fra et af sine led: *de kvindelige arbeideres forbund i Basel* til at opta til drøftelse nogle nye forslag om forbud — har besluttet at ta for sig sit lands fabriklovgivning og at studere spørsmaalet i hele dets bredde. »Vi spør os selv« skriver de, »om saadanne undtagelseslove vil naa sit maal nu, da kampen om brødet er saa bitter — en kamp som kvinderne er blit saa daarlig udrustet til — om de ikke heller derved vil forurettes under konkurrancekampen med de mandlige arbeidere.«

Om Belgien er det nok at si at socialdemokratiet der er overmægtigt, en enkelt kvinderøst kan hæve sig imod, men blir ikke hørt.

Man maa gaa til de smaa lande mod nord: Finland Norge, Sverige, Danmark, og vi føier hertil Holland, — de af Europas lande hvor kvindesagen har fæstet dydest rod — for at faa se den sterkeste uvilje mod særbeskyttelseslovene*) for kvinder.

Naar kvindesagsarbeiderne i de store industricentrer holder paa vidtgaaende særbeskyttelse for kvinder, da er det fordi de anser dem for en nødvendighed. De kvindelige arbeidere, mener de, overanstrenges mest og udnyttes mest af arbeidsgivere, og kan mindst forsvare sig selv — derfor maa lovgivningen særlig forsvare dem. De anser det for nødvendigt, men de beklager at kvinderne, som sagerne staar, maa tvinges ind i en arbeidets underklasse. Mange trøster sig med at det kun er foreløbigt, og at de mandlige arbeidere om ikke saa længe skal stilles ved siden af kvinderne.

Der er mange som mener at hele dette ræsonnement hviler paa en falsk betragtning, og at man ogsaa i de store industricentrer ved særbeskyttelseslove for kvinder er kjørt ind paa et feil spor, og at det fører til ødelæggelse hvis man fortsætter.

Men lad os gaa ud fra at særlovene i de store lande er et *nødvendigt* onde, og at man, som forholdene der er, maa bøie sig for indgrebene, som man f. ex. bøier sig for paabud om isolation og karrantæne e. l. under farlige epidemier — saa blir spørsmaalet: er dette onde nødvendigt i vort land under vore mere gjennemsigtige forhold?

Er det bra at indføre flere af disse bestemmelser som Ot prp. 15 foreslaar? Det er naturligvis let at følge i sporet, langt lettere end at opta sagen selvstændig i eget land og undersøge grundig om ikke bedre metoder kunde føre til et bedre resultat — men det sidste er langt mere fortjenstfuldt. —

Der vil komme flere artikler om denne sag i vort blad.

---

*) Undtagen barselpausen

Fra Danmark.

Kommunal kvindestemmeret. Kvindelig læseforening.

Anne Bruun, som var delegeret ved Kr.a sædelighedsforenings 25 aars jubilæum, den 20de og 21 april, aflægger et besøg paa vort kontor og overfaldes øieblikkelig med en række spørsmaal.

— »Hvorledes forholder det sig egentlig med udsigterne for kommunal stemmeret for danske kvinder. Snart læser vi at et parti, snart et andet udtaler sig for reformen, og at man er sikker paa et godt udfald, saa er igjen pludselig alt formørket og udsat paa det uvisse. De meldinger som kommer forstaar vi ikke rigtig, det er vel de fornødne forkundskaber som mangler. De skulde ikke i en fart kunne bøde lidt paa uvidenheden?«

Anne Bruun synes nok det ikke er nogen let opgave, men gaar elskværdig og freidig ivei med det.

»Først,« sier hun, »kan jeg fortælle at alle partier har udtalt sig for kommunal valgret for kvinder.«

— »Ogsaa rebellerne — — hvad er »rebellerne« egentlig for et parti?«

»En gruppe som skilte sig ud i opposition mod regjeringen, som de fandt ikke var frisindet nok, da det gjaldt at indfri løfterne. Det er vort radikale parti — nærmer sig paa enkelte omraader socialdemokraterne — jo vore »rebeller« er som de andre for kommunal valgret for kvinder.«

— »Men spørsmaalet om gifte og ugifte er der uenighed om?«

»Ikke nu længer. Baade det og spørsmaalet om tyendes valgret er man over. Betingelsen for alle skal hvile paa census, ikke paa en bestemt skatteerlæggelse, men paa at ha erlagt skat, og naar en gift mand har betalt skat regnes det som hans hustru ogsaa har betalt den. Alle disse vanskeligheder er løst, men alligevel er den kvindelige valgret kjørt fast og kommer ikke af pletten. De ved at den kommunale valgret for kvinder kun er et led i forslaget til ny kommunal valglov — det hele er under revision.«

— »Jo — — vi har nok engang vidst det.« — —

»Og nu gaar rigsdagen snart fra hinanden uden at forslaget er blit behandlet. Hvorledes det kan gaa for sig? Jo der vælges efter et forældet system i amtsraadene, to vælgerklasser eller rettere en dobbelt vælgerklasse, de høist beskattede vælger to gange. Dette er da et system som de demokratiske partier vil ha væk. Saa har man manøvreret med et mæglingsforslag, alle som er over 40 aar, mænd som kvinder, fattig som rig, skulde ha dobbelt valgret. Der blev nedsat et fællesudvalg og saa igjen et under-

udvalg, og vi havde haab om at der skulde komme noget ud af det, men det gik i stykker, og nu hjemsendes representanterne snart, uden at ha faat frem denne — eller overhodet nogen større merkesag.«

— »Maa man saa vente paa nye valg?«

«Ja og det er over to aar til. Det har været paa tale at faa løst kvindevalgretten ud som en særskilt sag, men politikerne synes ikke om den udvei.«

— »Ikke af uvilje mod kvindestemmeretten i og for sig vel?« —

«Nei af politiske grunde. Nei, man mener det vistnok ærlig med os nu. Vi maa ikke være for skeptiske. Reformen maa ogsaa siges at være moden i folket; i alle samfundsklasser, og baade blandt mænd og kvinder er der ønske om at faa den gjennemført.«

— »Desto sørgeligere at man maa vente saa længe, er der da ingen udvei?«

»Det eneste skulde være om kongen opløste landstinget og der gjennem nye valg skulde bli bedre udsigter for forslaget, da kunde det forelægges igjen, naar rigsdagen samles til efteraaret. Men se, her er nogle knuder, i landstinget er der endel kongevalgte medlemmer, og man er for tiden ikke enig om disses stilling i tilfælde opløsning. — Nei som jeg sa — vi er kjørt fast. Og norske kvinder faar politisk valgret, længe før vi faar kommunal. Flere partier har jo sat sagen paa sit program, I har godt haab — ikke sandt?«

— »Det har vi. Man taler forresten meget om knuder og vanskeligheder her ogsaa. Der er flere forslag. Og nu sier rygterne at enkelte af vore stortingsrepresentanter, som i sit hjerte ikke bryr sig om kvindestemmeretten, vil bare for syns skyld gi sin stemme til det forslag de finder har mindst udsigt til at gaa igjennem. Det er stygge rygter, men dem tror vi ikke paa.«

«Ja vor lykønskning har I i tilfælde, — men nu maa jeg afsted.«

— »Nei — De faar ikke lov at gaa til fest, før de har sagt et par ord om »Kvindelig læseforening« i Kjøbenhavn. For flere af os norske, som har havt det godt i det hyggelige lokale, var det rent vemodig at høre at den skal flytte. Men kanske blir det endnu gjildere. Er det sandt I skal bygge?«

«Det har været paa tale, men i et møde, som holdtes lige før jeg reiste, var der ikke megen stemning for det.«

— »Hvorfor ikke, I har jo god raad?«

»Vi mente at man let kunde komme op i for meget praktisk arbeide med økonomi o. a. d., saa vort egentlige formaal vilde lide ved det. Der har været paa tale at kooperere med »Kvindernes bygning« — men se det

har ogsaa sine vanskeligheder. Der er forresten nedsat et udvalg som skal ta alt under overveielse. Og nu har de faaet nok om udvalg og knuder og vanskeligheder — har de kunnet samle det i farten?«

— «Saa nogenlunde, kommer der feil, saa retter De dem.«

»Farvel og paa gjensyn!«

— »Vel mødt igjen — — med knuderne løst eller overhugget!«

Aarsberetning fra Norsk Kvindesagsforening

1905—1906.

Paa generalforsamlingen i 1905 gjenvalgtes fru Blehr, fru Lampe og frk. Regine Mathiesen. Til suppleanter valgtes fru Keilhau-Svenningsen, fru Sofie Voss og frk. Inga Høst. Som tilsynshavende ved fagskolen valgtes frk. M. Aarøe og frk. Wiese. Da imidlertid begge disse damer har været forhindret fra at udføre dette hverv, har frk. Thies og frk. Bruun traadt i deres sted.

Paa bestyrelsesmøde d. 5te december 1905 gjenvalgtes fru Blehr til formand og fru Cecilie Krog til viceformand. Der har i aarets løb været afholdt 6 bestyrelsesmøder. Fru Blehr, fru Lampe og fru Strøm har ogsaa i det forløbne aar deltaget i de møder, som fagskolens tilsyn afholder hver maaned.

Den 1ste februar afholdtes møde i Studentersamfundets store sal i anledning af *fabriktilsynet*. Stortingets socialkomité og flere foreninger, som man mente kunde have interesse for det foreliggende emne, var indbudt. Formanden, fru Blehr, redegjorde for hvad N. K. F. tidligere havde gjort for at udvirke ansættelse af kvinder i fabriktilsynet. Frk. *Ellen Ellingsen* talte derefter om »Hvad bør vi gjøre for vore fabrikarbeidersker,« og redegjorde herunder for forhold paa fabrikerne. Heraf fremgik, at kvindeligt tilsyn er paatrængende nødvendigt. Frk. *Eva Blytt*, som var næste taler, oplyste om, hvorledes fabriktilsynet er ordnet i England, hvor kvinder i længere tid har virket baade i statens og de kommunevalgte tilsyn. Endelig talte frk. *Ida Welhaven* om «Solidaritet blandt kvinderne.«

Bestyrelsen har senere søgt at sætte sig i forbindelse med byens og omegnens fabrikarbeidersker for at erfare deres mening om disse sager. Resultatet heraf foreligger imidlertid ikke endnu.

Foreningens formand henledede for en tid siden vedkommende autoriteters opmerksomhed paa tilbud for unge kvinder om ansættelse ved tvilsomme etablissementer i udlandet. Dette havde tilfølge at bestyrelsen fik sikre oplysninger af den art, at man fandt at burde indrykke en advarsel i aviserne paa samme tid som man ogsaa gjorde centralkomiteen opmerksom paa sagen og sendte en rundskrivelse til landets øvrige kvindesagsforeninger saalydende:

»Et svensk blad bragte for nogen tid siden meddelelser om en udstil-

ling af nordisk hjemmesløid, som agtedes afholdt af indehaveren af kafeen, »Scandinavia« i Berlin. Ved udstillingen skulde der væves og drives andre husflidsarbeider, hvilket skulde udføres af unge nordiske piger i nationaldragt. Det svenske blad knyttede til disse meddelelser en advarsel til unge piger mod at modtage ansættelse ved denne udstilling. Norsk kvindesagsforenings formand gjorde i »Nylænde« straks opmerksom paa sagen og har faaet den undersøgt, saa der nu fra paalideligt hold foreligger oplysninger, som viser, at det svenske blads advarsel var fuldt begrundet.

Den paatænkte udstilling skulde afholdes i samme hus som restauranten »Scandinavia« og antoges nærmest sat istand for at trække kunder til denne. Da denne restaurant imidlertid er kjendt i Berlin som en af de mest berygtede natkafeer der, kan man ikke tvivle paa, at unge piger, som tog ansættelse ved udstillingen, vilde være udsat for farer af værste slags. N. K. F. har sendt de erholdte oplysninger til nationalkomiteen til modarbeidelse af den hvide slavehandel og indsendt notiser til aviser og tidsskrifter. Vi har imidlertid troet ogsaa at burde hendrage kvindesagsforeningernes opmerksomhed paa denne sag. Kafeens indehaver siges at have reist omkring i Norge i sommer og gjort indkjøb af forskjellige husflidsarbeider til udstillingen. Det ligger da nær at tænke, at han har benyttet anledningen til at engagere unge norske kvinder. Vi mener derfor, at det gjælder saa snart som muligt at faa de virkelige forhold ved udstillingen oplyst rundt om i landet og har tænkt os, at kvindesagsforeningerne vilde yde sin bistand hertil.«

Den 20de september sendte bestyrelsen følgende skrivelse til Kristiania skolestyre:

»N. K. F.s styre slutter sig fuldt ud til den resolution, som blev fattet paa lærerindeforeningens møde d. 17de ds. i anledning af ansættelse af kvindelige overlærere. Da folkeskolens lærerinder har samme uddannelse som lærerne, og da den stadig øgede ansættelse af lærerinder maa betragtes som et bevis paa at de udfører sit arbeide fyldestgjørende, mener vi at lærerinder har et uafviseligt krav paa samme adgang til forfremmelse som lærere.«

Bestyrelsen har udnævnt frk. *Aasta Hansteen* til foreningens æresmedlem.

Paa foreningens vegne la formanden en krans paa *Henrik Ibsens* baare den 1ste juni.

Den 14de nov. holdtes medlemsmøde i Wergelandsv. 19, hvor frk. Gina Krog holdt foredrag: »*Silhouetter fra internationale kvindekongresser.*«

Fagskolen har i aarets løb havt 64 elever fordelt paa 2 kurser. Eleverne kommer fra alle landets kanter, som oftest er det søstre eller veninder af tidligere elever. Næste kursus er fuldtegnet.

Aftenkurserne i madstel har havt 55 og kjolesømkurset 28 elever.

Kristiania 30te nov. 1906.

Cecilie Krog. *Aadel Lampe.*
Anna Strøm. *Regine Mathiesen.*
Sofie Voss. *M. Keilhau-Svenningsen.**)

*) Formanden, fru Blehr er fortiden fraværende paa en reise paa vestlandet.

I Thorsnæs fredsforening.

Om skydeøvelser i skolerne.

Regjeringens forslag om at indføre tvungne skydeøvelser i skolerne synes jo i høi grad at stride med fredsprogramet fra 1905, som berettiget os til at tro at *fredstanker* og *fredsmoral* var det ny som nu skulde indarbeides i folket, isteden ser det ud som militæraanden skal paakaldes dybere end nogensinde, naar nu endogsaa *barna i skolerne* skal *tvinges* til *skydeøvelser*; *er det* det ny som er igjære, da ser det jo ud som *fredsfremskridtet* i 1905 *angres*, og vi faar et endnu dybere tilbageskridt i krigsopdragelse. Maa ikke barna og vi alle have lov at studse og undre paa hvad der er for fiender der nu lurer, siden der trænges saadanne extra foranstaltninger? Den stygge *mistro* var det just vi skulde voxe os ud af — som man roper i skoven faar man svar — *tro* og *tillid* og *domstol* skal nu være vort værn. Men forsvare os maa vi, indvendes det, javist kun med andre midler: voldgift forligelseskommission istedenfor brutal magt og krig.

I bedste tilfælde er vel tanken med disse skydeøvelser i skolerne *den* at minke *militær***udgifterne** og *værnepligts***tiden**; men de *moralske* værdier som jo skulde være de grundlæggende for barnets fremtid ved at opdrage dem i tro paa det *godes, fredens, arbeidets, kulturens* **velsignelser,** hvordan vil det gaa med disse store værdier? eller er maaske ikke **aandsmagten** *nogen magt?* Vil ikke den tanke snige sig ind i barnesjælen at det er ikke de *rette* værdier og derved bane vei for materialismen og vantro og saaledes undergrave det bedste og vakreste i barnets sind, det moralske og vor *tro paa Gud og det godes* **seier?** Jeg tror det bidrag vi giver til det almene fredssind over hele verden ved at holde vore børns tanker borte fra krig, *fuldt* opveier den *smule* større militære færdighed som opnaaes ved skydeøvelser i skolerne, og at *det* vil være et *virksommere* **værn** om fædrelandet. — Det udkommer i Frankrig et skrift som hedder »*Fred ved opdragelsen*«, det synes mig en værdigere opgave for skolerne end skydeøvelser. — *Dikka Møller.*

Efter endel ordskifte blev følgende resolution vedtaget mod 3 stemmer.

Thorsnæs fredsforening samlet til møde 14 april anmoder i ærbødighed regjeringen om at forslaget om skydeøvelser i skolerne først maa forelægges landets skolekredse til udtalelse, forinden det forebringes stortinget.

Justisdepartementet har opnævnt fru *Oberst Nissen* og frk. *Dorothea Schjoldager* som medlemmer af tilsynsraadet ved landsfængslet for kvinder. Efter fru Nissens flytning til Bergen er i hendes sted fru overlærer Ellefsen opnævnt.

En misforstaaelse.

Jeg takker hjerteligt for den varme sympathi, hvormed flere norske anmeldere har omtalt ogsaa min sidste bog: „*Hvem kastede den første sten?*“

Men da den nylig af en ven i Norge blev beskyldt for at være „*et ensidigt angreb paa fredssagen,*“ vidste jeg i min forbauselse neppe, om jeg skulde tro mine egne øjne eller ei. Nu har jeg da siddet og efter evne søgt at slaa bro for Nordens ungdom mellem fredskærlighed og fædrelandskærlighed, og saa ser jeg pludselig, at jeg til den grad kunde blive misforstaaet.»

Da det muligt kan være gaaet andre læsere ligesaa, skjønt det er mig umuligt at begribe *hvordan*, maa jeg her tilbagevise denne beskyldning som fuldstændig ugrundet og uretfærdig. Rundt om i Norge har jeg, ligesom i Danmark, Sverige og Finland, for faa aar siden i forbindelse med sønderjyske foredrag holdt et foredrag om „*Fredssagen og nationaliteten.*“

Jeg tror, jeg tør sige, at det fandt tilslutning i Norge, ogsaa af fredsvenner, ligesom det svenske fredsorgan, dagen efter mit foredrag i Stockholm, i en ledende artikel erklærede sig fuldstændig enig med med mig i, at ethvert fredsarbeide absolut maa gaa ud fra det *nationale retsgrundlag*. Flere tyske fredsvenner har gjort ligesaa.

Dette foredrag udkommer nu i den nærmeste fremtid i et dansk tidsskrift ligesom i tidsskriftet: „*Menschheitsziele*“ i München. Redaktøren dr. Molenaar er selv fredsven og deler fuldtud min anskuelse.

Det er blandt andet ham, der er formand for den fransk-tyske liga, hvis maal er fredelig løsning (efter sprog og nationalitet) af det Elsas-lothringske spørgsmaal, og som har taget tilorde for tilbagegivelsen af Nordslesvig ved paragraf 5.s opfyldelse.

Men det er jo netop paa grundlag af dette samme foredrag at „*Hvem kastede den første sten?*“ er bleven skreven! Dets tanker er kun her bleven omsatte og fortolkede i livets handling. Jeg beder den norske ven læse bogen endnu en gang og omhyggeligere igjennem!

Efter mit eget, mangeaarige, nationale arbeide vidste jeg af erfaring, hvor mange, der havde vanskeligt ved at forlige fredskjærlighed med fædrelandskjærlighed, skjønt deres natur droges mod begge.

Disse mennesker vilde jeg saa gjerne i denne bog retlede og vise dem, at kjærligheden til freden ikke skulde være *paa trods af kjær-*

ligheden til fædreland og folk men netop i kraft af den«. Altsaa ikke *udenom* den men *igjennem* den.

Siger ikke den unge pige i min bog:

»Vi vil saa gjerne have fred, men kun, hvis den bringer os retfærdighed?«

Jeg kunde have henlagt denne fortælling til hvilket land som helst, men forholdene i Slesvig den gang, passede bedst til øiemedet, en bestemt tildragelse dér kastede det bedste lys over stoffet.

Nei, det er saa vist ikke fredssagen, jeg angriber, for hvem kan ivrigere arbeide for denne end netop dem, der paataler stormagternes vold mod de smaa og forurettede folk? — men jeg angriber den falske, forvrængede fredssag, den der siger: »Fred for enhver pris, selv for urettens og fornedrelsens.«

Fred, der ikke er bygget paa frihed og retfærdighed, er umoralsk. Den er i sig selv en livsløgn.*)

Fredssagen har længe og mange steder været koblet sammen med kosmopolitismens umulige drøm. Umulig som selve babelstaarnet! Men efterhvert som livskravet selv, naturens og virkelighedens nationale strømninger mere og mere bevidst river folkene med sig, har mangfoldige fredsvenner ændret kurs, og denne kurs er den rigtige.

Sagde ikke Bertha v. Suttner nylig hernede, at man hidtil var gaaet udenom forsvarskrigen, men at dette ikke mere kunde lade sig gjøre?

Norges historie i de sidste 20 aar synes ikke at tyde paa, at den norske fredssag har stjaalet selvhævdelsen og viljen til selvforsvar ud af det norske folk. Altsaa maa de norske fredsvenner være af samme mening som jeg.

»Alle de store, ledende folkeslag har været folk, der med modige hjerter fristede kampen for deres ret til at være. I det øieblik et folk taber denne haardføre, krigerske dyd, da, til trods for alt, hvad der ellers kan være tilbage, hvor dygtigt det end kan være osv., — det har opgivet og tabt sin stolte ret til at staa paa lige fod med jordens bedste folkeslag, feighed hos et folk, som hos den enkelte, er den synd, der aldrig tilgives!«

At den norske nobelkomité har kunnet give den mand freds-

*) Den engelske udgave af min bog: »Dit folk skal være mit folk" gav saaledes *William Courtney*, redaktøren af »*Fortnightly Review* anledning til i en lang, indgaaende anmeldelse i »*Daily Telegraph*« at mindes og fremholde ogsaa Englands uret mod Irland.

præmien, præsident Roosevelt, der nylig har sagt disse ord, viser bedst, at den ligesom jeg og andre ligesindede indser, —

at det ikke er den retfærdige forsvarskrig, men den uretfærdige angrebskrig, vi i retfærdighedens, frihedens og fredens navn skal rette vor kamp imod. Dermed hemmer vi bedst krigen og verner om freden.

De, der opgiver forsvaret, bøier sig frivilligt for den sterkeres ret og sætter netop derved militarismen i høisædet, vaabnenes brutale magt.

Folkeret! Folkeuret! det er dette spørgsmaal, der staar paa dagsordenen rundtom os — ialfald i Europa. Og vi bør alle arbeide hen til, at Europas moralske samvittighed ikke maa dysses i endnu dybere søvn, men blive vækket, saa den hører folkets røst, i dette tilfælde: Guds røst.

Spurgte ikke Gud Kain: »Hvor er din broder?« Og krævede hans broders liv af hans haand? Begynder folkets røst ikke ogsaa at lyde derover i Østasien?

Freden er stor, men ret og sandhed er endnu større. Den der tier til en uret, underskriver den.

Laura Kieler.

„Vore unge kvinder".

Man maa være M. R. K. taknemlig for, at hun har sat spørsmaalet om vore unge kvinders økonomiske kaar under debat i »Nylænde.« — Det har ikke liden interesse for mange hjem og stor betydning for de unge piger selv, hvem det i første række gjelder.

I det væsentlige maa jeg være enig med M. R. K. i hendes opfatning af sagen. Har en ung pige virkelig tilegnet sig kundskaber og færdigheder, som man skulde kunne tro gjorde hende skikket til den gjerning hvorom her spørges, saa er det ikke mere end billigt, at hun ogsaa faar løn. Og løn — det vil sige en vis sum penge foruden frit ophold, ellers er hun ikke økonomisk uafhængig. — Og hun maa ha ret til at kræve økonomisk uafhængighed ogsaa for sig, om hun udfører det arbeide, hun forpligter sig til, paa en tilfredsstillende maade.

Men de forskjellige hjem har forskjelligartet hjælp behov. Enhver vil forstaa, at det ikke nytter den unge pige at præstere de mest udmærkede attester for dygtighed i sprog og musik for den husmor, som mere trænger en haandsrækning i kjøkken og kjælder og et ordensvant øje og haand til

hjælp baade her og der. — Derimod vil den samme unge pige kunne gjøre udmærket fyldest for sig i et andet hjem. Man tænke paa gjennemgaaelse af lektier med børnene, det at kunne yde lidt underholdning og »hygge« med sin musik, højtlæsning o. s, v.

Jeg mener derfor, at det i hvert enkelt tilfælde maa bli at afgjøre, hvorvidt man passer for hinanden. Agter en husmor at opta en ung pige i sit hjem til »hygge og nytte« maa hun opgjøre med sig selv, hvad slags arbeide hun væsentlig trænger hendes hjælp til, paa forhaand gjøre vedkommende bekjendt med det, og saa blir det atter den unge piges sag at overveie, om hendes uddannelse, evner og kræfter gaar i den retning, at hun kan paata sig det arbeide, som i tilfælde vil bli hende forelagt og derefter ta sin bestemmelse.

Ved at ta sagen paa den maade turde man gjøre sig haab om at undgaa altfor store »mesalliancer« og derved ogsaa for husmødrenes vedkommende det opslitende og trættende opdragerarbeide, som M. A. nævner i «Et svar». Hun har saavist ret — desværre. Det er trættende for en husmor ikke at kunne stole paa den hjælp man har, men ofte fra morgen til kvæld at maatte undervise og rette paa alt. Men botemidlet hun foreslaar, tror jeg er feilagtigt.

Nei, — kræv ordentlig arbeide, og giv ordentlig løn! Derved vil man opnaa mere lyst og tilfredshed og forhaabentlig ogsaa undgaa den ulempe, at naar aaret var omme, var ogsaa begge parter saa inderlig trætte og kjede af hinanden, — den ene af at opdrage, den anden af at bli opdraget, at en skilsmisse vilde vise sig uundgaaelig.

Og følgen? For husmorens vedk. en fortsat opslitende og trættende kamp til kulturens fremme overført paa et nyt individ.

Det samme spørsmaal anvendt paa tjenestepiger maa faa omtrent den samme besvarelse. Præsterer hun godt arbeide, vil ingen misunde hende en god løn, tvertimod vil man gjerne stadig øge den for at beholde hende længst muligt. Men er hun uordentlig og savner ethvert begreb om renlighed, anvendt baade paa sin egen person og de ting, hun har at gjøre med — og hvem af os husmødre har ikke gjort triste erfaringer i den retning — antar jeg de fleste af os vil være enige i, at en forskole, en slags opdragelsesanstalt, vilde være ønskelig ogsaa for hende, inden hun kunde opnaa at bli antat som et *lønnet* medlem i en familje.

M. A. trækker ogsaa en sammenligning mellem kontordamernes lønninger og de unge pigers, som skal være til »hygge og nytte« og synes at mene, at disse unge piger har det vel saa godt med sit »frie ophold» i et hjem. Jeg tør ikke bestride dette, men forstaar ikke den logiske tankefor-

bindelse. Om man vilde si, at fordi en har det ondt, maa en anden ikke ha det bedre, vilde retfærdigheden ikke ske fyldest.

Men de som har til opgave at arbeide for alle kvinder uden tanke paa sine personlige forhold, de vil rette blikket skarpest mod de punkter hvor de økonomiske vanskeligheder er størst — og det kan vel hænde at kontordamerne eller jeg vil heller si forretningsdamernes store klasse nu staar nærmest for tur at hjælpes. *X.*

Kjærlighed og liv.

Af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

Som tanken i sit slør en sommerdag,
Som furuskogens kor med dæmpet stemme,
Som solnedgangens glans bag skyers lag, —
Som elskov fængslet i dit hjertes gjemme !

Kvinderne sad i rosenhaven. Det var paa *Zenana*kanten af paladset, beskyttet var den af høie mure og af vogterens hidsighed mod hver den som vilde tænke paa at trænge ind. Ikke fordi mure af noget slags var nødvendige, for de indenfor vilde heller dø end gaa udenfor sit omhegnede ly, og de udenfor? Der var jo ingen uden trællene - de kjendte sin pligt mod stedet og mod sin herre for godt til at ville gjøre forsøg paa at stjæle hans roser, det være sig gjennem eller over portgrinden.

Der i haven sad kvinderne. Der var to af dem. Deres alder? Vaar og sensommer saa det ud til. Vaar sad i en bred trægynge, under et løvrigt mangotræ. En dragt bar hun af den fineste lysegrønne silke, kunstig udsyd med guld og sølv. Den spirende kvindeligheds lokkende ynde laa over ansigt og skikkelse, og de umiskjendelige tegn paa spirende kjærlighed laa om mundens yndefulde buelinje og i de nedslagne lange fryndsede øienlaag. Hun sad tankefuld og bevæged en nøgen liden fod frem og tilbage over græsset i regelmæssig svingning.

Sommer — et billede paa utilfredshed og lede — havde netop sluttet et spil kort med sine tjenestekvinder, og førtes over fra trætten om spillet til sociale problemer.

»Fire dronninger til en konge er den grænse skriften sætter,

det er meget fornuftigere at gaa saa langt med engang — og at gjøre oprør ved en eneste yndling« sa hun: »Det blir mere underholdende paa det vis. Se nu paa os to. Der sidder barnet og tænker sine smaa tossede tanker som om hun var en bondes hustru. Hun vil ikke engang trætte med mig om hvis juveler er smukkest. Hvad hjælp er der for mig ved hendes selskab. Naar hun er inde sidder hun med næsen ned i bogen, ude sidder hun og fletter sine tanker i krans for at smykke — hvem ved hvilket alter med dem! For at sætte huset lidt paa ende til vor adspredelse talte jeg ilde om hendes piger. Men hun smilte til mig og sa, at hun gjerne vilde afskedige hvem jeg vilde. Se paa hende Moushi! For et barn hun er! Yndig er hun! Saant et barn kunde jeg ønsket at ha født, havde guderne villet det.«

„*Piari*“, raabte hun.

»Aa *Sandal Kuar*,« sa den lille, stansed med gyngingen og tripped let hen til gruppen. »Jeg vilde netop gaat til dig for at be dig fortælle mig en historie. Send disse kvinderne bort og lad mig hvile hodet mod dig, *saa* . . . mens du fortæller mig om min mor. Du kjendte hende. *Moushi* sier du kjendte hende. Og idag længes jeg efter hende, længes svært efter hende.« (Forts.)

Norsk kvindesagsforening og kvindestemmeretsf. vil sammen foranstalte et demonstrationsmøde for kvindestemmeret. Af talere kan vi nævne amtmand Ullmann og høiesteretsadvokat Stang Lund.

Den 12te mai som er fastsat som international demonstrationsdag for fred, vil kvindernes norske fredsgruppe foranledige en udtalelse fra norske foreninger, gaaende ud paa *at den kommende Haagkonferance maa fastslaa bindende former for voldgift og udvirke en international indskrænkning af rustningerne.*

Flere notiser se tillægsbladet. **Nylændes annonce** se første side.

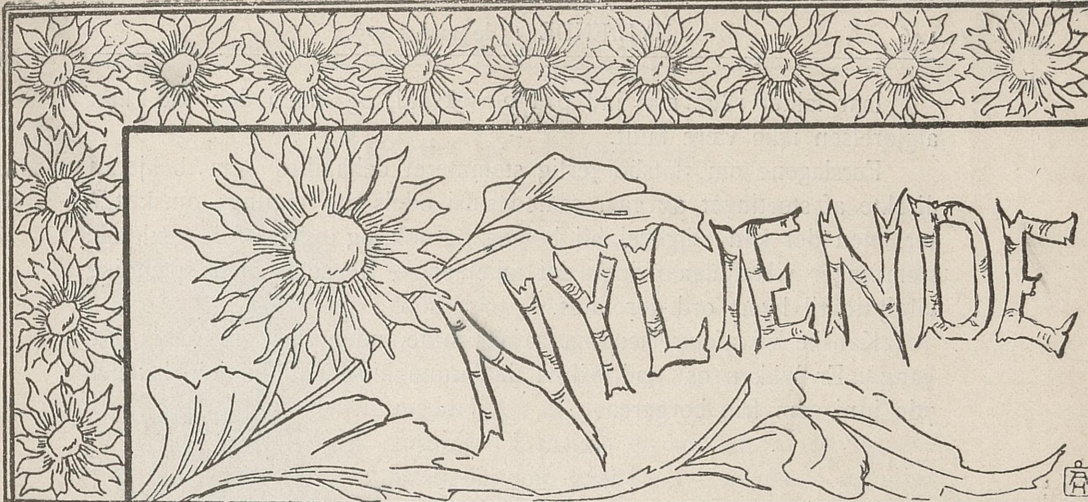
De mange af vore læsere som interesserer sig for *vegetariske fødemidler* ber vi læse nøiagtig annoncen fra *Jensen & co.* (Tillægsbladet) Der finder de alt hvad deres hjerte begjærer.

Indholdsfortegnelse.

1ste mai 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva“. Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 mai 1907. | No. 10.

17de mai.

Frihedsdagen. Nationaldagen.

Mange norske kvinder vil iaar feire 17de mai i et levende haab om at det maa være sidste frihedsdag de staar udenfor de myndige og frie borgeres rækker, sidste nationaldag de staar ubeskyttet — uden det bedste værn et land kan gi sine borgere: den statsborgerlige stemmeret.

Hvor helt anderledes det maa være at feire frihedsdagen, naar en selv er fri, nationaldagen, naar en selv er ansvarlig med i det nationale arbeide.

17de mai 1908! maa alle gode magter hjælpe os, saa den dag for alvor kan feires af os!

Ser vi tilbage over 17de maidagene saa stanser vi ved 1901, da var der liv i leiren. Kommunal stemmeret for kvinder var behandlet i odelstinget nogle dage iforveien, med uventet heldigt resultat. Man var glad og tryg. Paa en liden gruppe nær, som vidste bedre besked, vidste at lagtinget ved den anledning var et farligt skjær. Dagen derpaa — den 18de — kom ogsaa med nederlag. Men en uge efter kom pinsekveld med seir. Inden mai maaneds udgang var vi i besiddelse af de nye rettigheder.

Iaar falder 18de mai ind paa pinsekveld, og inden den tid kan afgjørelsen ikke være faldt.

Forslagene om statsborgerlig stemmeret behandles som bekjendt direkte af stortinget og gaar saaledes fri odels- og lagtings omskiftelser, men der kan alligevel bli bølgegang nok, og ingen af de vexlende stemninger vil undgaa dem det gjælder — de som med spænding vil lytte til hvert ord der tales.

Kanske vil afgjørelsen ogsaa iaar falde inden mai maaneds udgang. Er lykken os god, vil vi da kunne hilse uafhængighedsdagen 7de juni som frie borgere.

Mit land.

(*Hymne.*)

Mit land, mit land,
mit fagre land!
Det jubles ud
i vaarens skrud,
i somrens glæde,
i høstens blege farvebrand,
og vintrens hvide klæde:
Du er mit land, mit land,
mit fagre land.
Du er mit land, mit land
mit fagre land!

Gunnar Tveiten.

Hedevig Rosing.

Husker De at fru *Rosing* den *16de mai* fylder 80 aar, spurgte man mig forleden. Nei jeg havde ingen rede paa fru Rosings fødselsdag eller alder, men syntes sikker paa at hun ikke var naaet saa langt op i aarenes række. Jo det var sikkert nok — paastod meddeleren af den for mig forbausende oplysning. I saafald er hun en af de faa benaadede, som baade selv har glæde og giver andre glæde ved at være kommet saa uskadet af livets storme op i de høie talrækker. For fru Hedevig Rosing har siden jeg personlig lærte hende at kjende altid været den unge i sine interesser, i sin tænkning og i sit hjertelag. Første gang jeg mødte fru Hedevig Rosing var i hine dage, da Landskvindestemmeretsforeningen i 1898 blev stiftet og fru Rosing valgt til suppleant for dens styre. En stilling hvortil hun hvert aar gjenvalgtes, indtil hun paa aarsmødet 1905 frasagde sig gjenvalg, fordi hun i længere tid havde lidt af en, heldigvis senere hævet, øiensygdom, der vanskeliggjorde det for hende at forblive i en stilling, som stadig krævede hendes deltagelse i arbeidet. Hvor var det ikke trygt at søge hjælp hos fru Rosing og med hende at raadslaa angaaende de foreliggende spørgsmaal! Hun, der altid overlegent kunde se det væsentlige og finde det bedste ved enhver sag. Det var et stort tab for de tilbagestaaende i L. K. S. F.s styre at fru Rosing maatte trække sig tilbage. For os alle var det derfor en stor glæde at fru Rosing ifjor var villig til at representere L. K. S. F. paa den internationale stemmeretsalliances møde i Kjøbenhavn, hvor hun atter viste sig som den varmt interesserede for vor sag.

I Norsk kvindesagsforenings bestyrelse havde jeg ogsaa det held at samarbeide med fru Rosing fra 1899—1903, da hun ogsaa her paa grund af den før nævnte sygdom frabad sig gjenvalg. Hvad betydning hendes erfaring og dygtighed paa det administrative omraade havde for N. K. F. dengang, netop som den planlagde og grundlagde sin fagskole i huslig økonomi, vil man forstaa, naar man erindrer det fond af alsidige kundskaber og pædagogisk uddannelse, som fru Rosing

medbragte fra sit lange og opofrende arbeide for de døves oplærelse og udvikling i vort land. Ikke alene for bedre vilkaar for de døve har fru Rosing kjæmpet og seiret, men for kvindernes sag paa saamange omraader. Det var hende som trodsede al modbør og slog hul i den mur, som stængte for kvinderne paa det felt, som nutidens unge kvinder tror, altid har været tilgjængeligt for vort kjøn — nemlig adgangen til at virke som lærere.*)

Hvem andre end hun har mellem norske kvinder naaet op til for samme arbeide at faa samme løn som den mandlige bestyrer? Hvis alle norske kvinder havde kjæmpet for vore ideer med den usvigelige troskab, dygtighed og kjærlighed som fru Rosing, vilde vi, selv om vi ikke eiede hendes særlige begavelse, være kommet længere end gjort. Lad os derfor ønske at vi maa se hende mellem os, som den, der har banet den vei vi skal følge, saa vinder vi vor ret og lykke og hun den ære, som hun fortjener.

F. M. Qvam.

Doktor Ellen Sandelin.

Der er mange kvinder, som slaar sig til ro, naar de bare selv er naad frem til arbeide og stillinger som tilfredsstiller, stillinger som før var lukket for kvinder. Alle de andre, som leder efter og kjæmper for lysere kaar kommer dem ikke ved. I bedste fald sier de: ved at udføre vort særlige arbeide godt betaler vi vor gjæld til kvindesagen, det faar være nok.

Den hvis død vi her melder kunde ikke slaa sig til ro med det. Hendes iver saa ud til heller at øges end at kjølne, mens hendes stilling som læge gav hende den bedste anledning til at arbeide for kvinders vel. Den svenske kvindesag har lidt et stort tab ved hendes død, og ogsaa i det internationale arbeide staar en plads aaben efter hende. Hun var ved sin død korresponderende sekretær i det svenske kvinderaad, og hun har været representant ved en hel del kongresser og har bekjendte og venner viden om. Mange vil erindre hende fra kvindesagsmødet her i 1902.

Ellen Sandelin var ikke mindst kjendt i Norge, hvor hendes mor har sit hjem. I et par aar studerte hun ved Kristiania universitet og var ofte senere i besøg her. Med vemod vil budskabet om hendes død modtages i store kredse i vort land.

---

*) Der sigtes til at fru Rosing i 1859 gik til direktøren for almueskolerne i Kjøbenhavn og begjæred at bli antagen som lærerinde ved »fattigskolen«. Direktøren svarte at det gik ikke an, idet der kun kunde være lærere ved almueskoler. Kort efter blev imidlertid direktøren — hr. Borgen — udnævnt til kultusminister. Noget af det første han tog fat paa var at anordne lærerindeexamen. Og Hedevig Rosing blev den første lærerinde, i begyndelsen som vikar, senere i fast stilling. Fra 1865 er fru Rosing bosat i Norge. Red.

Fra Finmarken.

Til „Nylændes" redaktion.

Siden jeg kom til Finmarken, har det mer end engang været i mine tanker, at for »Nylændes« læserinder repræsentanterne for de moderne kvinder, maatte det ha sin interesse at høre noget om den sidste rest af nordens nomade, lapperne, og da særlig lappiske kvinder.

Men naar man skal til at fortælle noget om denne, i vor tid visselig høist mærkelige fremtoning, den lappiske kvinde, saa føler man, at man staar omtrent magtesløs. Sproget hindrer altid selv de bedst norsktalende og mest fornorskede fra at komme i nogen fortrolig samtale med norske, eller med andre ord: man kan vanskelig faa noget indblik i deres indre liv, og hvad som rører sig der.

Man studerer forgjæves de temmelig ensartede lappiske kvindefysiognomier: tilhører disse som det forekommer os intetsigende ansigter med sløve, udtryksløse øine, en race, der har overlevet sig selv og saaledes ubønhørlig er prisgivet tilintetgjørelsen — eller er denne rest først nu ved sin opvaagnen, og vil kulturen, der mere og mere siver ind, maaske gjøre undere. Spørsmaal som disse dukker uvilkaarlig op i en: »Staar man ikke her foran det urkvindelige?« Den lappiske kvinde, som man ser hende den dag i dag, fuldstændig uberørt af al civilisation; indhyllet i enslags sløv, forstokket konservatisme, der ligesom ikke lar hende ane, at derude i verden om hende, er hendes søstre for aarhundreder siden vaagnet til bevidsthed og bevidst kamp, er dette ikke kvinden, som hun var før civilisationen brød ind og frigjorde hende? Og man fristes videre til at spørge: Vil hun nogensinde vaagne? Vil ikke snarere kulturen fortrænge denne sidste, seige rest af dette gamle nomadefolk, saa det snart dør ud?

Den lille lappiske kvinde vækker dog som hun er ens interesse. Med sin uoplysthed, sin umiddelbarhed, sin uberørthed af tidens trang til forandring, luksus og nydelse, sin fuldstændige mangel paa de moderne nerver og alt hvad dermed staar i forbindelse, og først og sidst ved sin i ordets alleregentligste forstand naturlighed, med alt dette kan man, naar man er kommet i den rette stemning, finde at hun næsten virker velgjørende i en tid som vor.

— — — Se paa hende der hun staar i døren til sit telt, i sin nationaldragt, der hvad snit og farve angaar er den samme, hun i aarhundreder har brugt, stirrende sløvt men tilfreds ud i verden, med de skjæve, mongolske øine som teltlivets røg har gjort sure, — — eller kom indenfor og

se det du ikke troede eksisterte i vort land: fuldstændig nomadeliv, vildmandsliv. Se hende gaa indhyllet i renskind, med den tunge stav i haanden, følge sin mand med renhjorden, medens hendes hauking og hujing paa det fremmede sprog paa en forunderlig maade har blandet sig med hundenes gjøen, og renenes eiendommelige strubelyd. Eller iagtta hende under en lappisk lægprædikants indflydelse i en slags vild, religiøs ekstase, opførende en bakantisk dans, som man tænker sig maa staa i sammenhæng med de vilde indianerdanse nede paa øerne. — —

Ser man, alt dette, kan der paakomme en lyst til at skrige nedover fra polarlandet: »Kom hid du trætte, overnervøse og overkultiverte nutidskvinde, kom og se naturkvinden, urkvinden før kulturen fortrænger hende og hun dør ud.«

For hvem ved, maaske er denne kvinde lykkeligere, end de, der lever der hvor kulturen er allertykkest? Vistnok hidhører denne tilfredshed med livet, der er paafaldende hos den lappiske kvinde, fra sløvhed og mangel paa evne til at være ulykkelig; men kan man ikke af og til misunde hende denne enkle livsopfatning og denne fordringsløshed, der gjør, at hun altid kan være tilfreds. — — — —

Ja — saa'n kan stemningen ta en! — — —

Enkelte glimt kan man dog se i de mest opvaktes øine, glimt, der vidner om indre liv og indre rørelse. Man kan maaske ha lært dem noget, som de selv føler vil gjøre deres liv en smule rigere og lykkeligere, eller aabnet synet for dem udover vidder, de ikke før har skuet. Taknemmelighed, undren eller mistro, — eller er det misnøie med sig selv — kan da lyse ud af de ellers sky og sløve øine.

Ellers mærker man ingen forstaaelse af rettighederne som kvinde og som saadan som menneske; ingen stræben opad eller fremad, hverken i aandelig eller materiel henseende, ingen kamp mod nedarvede former eller fordomme, ingen længsel efter et høiere, friere menneskeliv med fylde og indhold. Udvikling, fremskridt, reformer er begreber hun ikke kjender til eller forstaar betydningen af.

Sløvt men tilfreds henlever hun livet ved sin mands side, denne mand, hvis værdi hun vistnok nærmest bestemmer efter det antal ren, han eier, eller den fiskeplads, han bebor.

Udover dette synes den lappiske kvinde at eie faa eller ingen forestillinger, naar undtages den med aarene tiltagende fanatiske religiøsitet,— enslags overtroisk, vild religiøsitet, — der kulminerer som ovenfor omtalt, og som er let forklarlig paa det kulturstandpunkt, hun staar.

m. m.

Breidablik.

Norske kvinders elev- og syge hjem

er vi saa heldig at kunne vise vore læsere idag. Der er tidligere berettet om hjemmets formaal og virksomhed. Mange er saa lykkelige at ha fundet hjelp og lindring der. En som staar os nær ved vi har fundet sit hjem der. *Aasta Hansteen.* Vi ser ikke paa billedet vinduerne paa hendes værelse, de vender til en anden kant. Men vi ser lidt af haven hvor hun om sommeren opholder sig meget. Der modtar hun besøg af fjern og nær. Ifjor sommer var der flere gange udenlandske gjæster, som søgte hende. Nu stunder sommeren til, vi haaber Aasta Hansteen ogsaa iaar vil tilbringe mange behagelige stunder i den hyggelige have og kunne modta sine gjæster kjæk og vel tilmode som før.

Hvor betydelig og vidt forgrenet *N. K. S.* og dens virksomhed er faar vi et indtryk af ved at læse følgende beretning fra.

N. K. S.

Molde & Omegns Sanitetsforening — som er sendt os med anmodning om optagelse:*)

Kredsmødet i Trondhjems kreds 19de og 20de februar var besøgt af 33 delegerede fra 16 foreninger inden kredsen, som ialt tæller 20 foreninger. Det var lærerigt og interessant at høre om de forskjellige maader at

*) Har desværre først kunnet faa plads i dette hefte.

arbeide paa og de resultater, som var indvundne, og at se den interesse, som særlig paa landsbygden næres for sanitetssagen.

Et indledende foredrag blev holdt af formanden i Trondhjems kreds, fru *Jahn*, og af formanden i N. K. S. hovedstyre, fru *Qvam*, som var tilstede ved møderne, og om aftenen foredrag om tuberkulosen af dr. *Støren* i Meldalen. Meldalens sanitetsforening har paa grund af de sørgelige forholde i hjemmene bygget et pleiehjem for tuberkuløse og andre. Der begyndtes med omtrent ingenting paa et hus, som nu haabes færdigt til paaske. Trods alle vanskeligheder har interessen og bidragene voxet efterhvert.

Paa anden dags møde gaves beretning fra de forskjelltge foreninger. Det interessanteste fortaltes fra Aalen, hvor nervefeberepidemi havde hersket i længere tid. Efter at ha laant sanitetssøster fra Trondhjem, fik de stiftet S. F., og ved hjælp af epidemilæge fra Kristiania blev epidemien stanset. Der blev anlagt lasaret, og herredsstyret afsatte i den anledning 1000 kr. til S. F. Paa meieriet blev anskaffet pasteuriseringsapparat.

Foreningen tæller mange steder paa landsbygden henimod 400 medlemmer, og bidrag ydes ofte *in natura* mere end ved fast kontingent. Fru Qvam fastholdt dog nødvendigheden af en fast kontingent. Der diskuteredes meget om hjælp og pleie af barselkvinder, og fru Qvam lagde foreningerne ogsaa paa hjerte at faa indkjøbt og udbudt fru *Olag Løkens* bog om barnepleie, som ved større indkjøb vil kunne faaes for $^1/_2$ pris.

En sanitetssøster, frk. *Lysholm*, gav en meget lærerig beretning om *Værdalens* pleiehjem for tuberkuløse, hvor hun havde været bestyrerinde, Blandt de mange gode ting, som fortaltes, skal her nævnes, at der blev sørget for passende beskjæftigelse for patienterne. Haven blev f. ex. passet udelukkende af disse, og poteter blev sat, hyppet, tat op og spist af pleiehjemmets personale. Det faldt lidt tungt at faa indført kold avrivning, den norske bondestand vil nødig til med det, men er mere samvittighedsfuld end nogen, naar de først faar greie paa det. Om ikke altid helbredelse kan opnaaes, saa opdrages patienterne til at forstaa nytten af lys, luft og vand.

Formanden i S. F., fru *Jahn*, lagde de fremmødte paa hjerte at virke for sygepleien, huske at det er kvindens særlige opgave at opsøge lidelser og lindre i kjærlighed, og at paavirke ordførere, præster, lærere og læger, mødre, søstre og lærerinder. En høitstaaende sanitetsofficer har nylig udtalt sin anerkjendelse af N. K. S. og git sagen stor opmuntring. Hun takket tilslut fru Qvam for hendes nærværelse og usvækkede iver for sanitetssagen og alt andet godt.

Fru Qvam oplyste om, at fra Danmark og Sverige var kommet henvendelse med spørgsmaal om N. K. S.s arbeidsmaade. Oplæste et brev fra

medicinaldirektør Holmboe med oplysning om, at 5te internationale tuberkulosekongres i Haag har opnævnt fru Qvam som korresponderende medlem. Et stort diplom ledsaget dette og fremvistes.

Tilslut fremførtes fra de fremmødte tak til fru Qvam og fru Jahn for mødet og samværet.

Fru Qvam maatte reise sydover for at holde foredrag næste dag, saa hun blev desværre ikke tilstede ved festen samme aften.

Festen var en overordentlig smuk og hyggelig sammenkomst. Som underholdning gaves flere vakre sange af fru *Hofseng*, Biskop *Wexelsen* talte om den rette kjærlighed, ikke den, som elsker sin næste »som sig selv,» altsaa tar sit udgangspunkt i egenkjærligheden, men den, som forklares af Kristi ord den siste aften til disciplene: »slig som jeg har elsket Eder«. Senere talte redaktør *Løken* om Ibsens digtning, om den røde traad, som gaar gjennem det altsammen, det som man kunde eiet, men har tabt, forspildt ved egen skyld, og som ligesom koncentreres i disse Per Gynts ord: »O, alvor — og aldrig kan det leges om! O angst — her var mit keiserdom!»

Meget blev forøvrigt diskuteret og oplyst under møderne, som det blev for langt at skrive om her; men det faar det da bli enhver delegerets sag at gjøre rede for til sin egen forening efter sin hjemkomst. Tilslut en tak til N. K. S.s bestyrelse i Trondhjem for mødet.

Delegeret.

Som man vil ha set er der af flere stortingsrepresentanter fremsat forslag om almindelig *kommunal* stemmeret for kvinder.

Konstitutionskomiteen indstiller paa, at dette forslag ikke blir at ta under behandling af indeværende odelsting.

Komiteen bemerker, at i 1903—04 gik odelstinget ikke med paa denne sag, da man fandt at ha for liden erfaring om, hvordan udvidelsen vilde virke.

Siden da har vi havt kommunevalgene i 1904; men man har ikke statistik over dem. Af den grund er den i de tre sidste aar vundne erfaring ikke meget stor. Komiteen gaar ud fra, at der tilveiebringes fuldstændig statistik vedkommende de nu forestaaende valg.

Under disse omstændigheder finder komiteen, uanseet de enkelte medlemmers stilling til selve sagen, at realitetsbehandling af det fremsatte forslag bør udstaa til næste aar.

Doktor Ellen Sandelins portræt med biografiske oplysninger findes i Nylænde nr. 13 1902.

Ved kommunevalgene iaar

vil der bli lagt særlig vegt paa om kvinderne møder godt ved stemmeurnene.

Nylænde vil nu som tidligere arbeide ivrig for at saa kan ske. Vi hidsætter til en begyndelse nedenstaaende:

§ 2

af lov om formandskaber paa landet.

§ 2. Stemmeberettigede fra den 1ste oktober det aar, da mandtallet affattes, ere

a. Mænd, som have de i grundlovens § 50 foreskrevne betingelser for stemmeret,*)

b. Kvinder, som da have fyldt 25 aar, have havt fast ophold i landet i fem aar, havt norsk statsborgerret og ved det kommunale stemmeretsmandtals afslutning enten selv have betalt skat til stat eller kommune for det sidst forløbne skatteaar ifølge ligning af antagen indtægt paa mindst 300 kroner eller leve i helt eller delvis formuesfællesskab med ægtefælle, der har betalt saadan skat.

naar de i de to sidste aar har havt fast ophold i herredet og ikke ere i noget tilfælde, som efter grundlovens §§ 52 og 53 bevirker suspension eller tab af stemmeret.

Enhver, der har en samlet indtægt af 300 kroner, skal lægges i skat til kommunen, selv om vedkommende efter de vedtagne skatteregler vilde blive skattefri. Skattebeløbet maa i dette tilfælde ikke være under 50 øre og ikke over 2 kroner.

§ 2

af lov om formandskaber i kjøbstæderne.

§ 2. Stemmeberettigede fra den 1ste december det aar, da mandtallet affattes ere

a. Mænd, som have de i grundlovens § 50 foreskrevne betingelser for stemmeret,*)

b. Kvinder, som da have fyldt 25 aar, have havt fast ophold i landet i fem aar, have norsk statsborgerret og ved det kommunale stemmeretsmandtals afslutning enten selv have betalt skat til stat eller kommune for det sidst forløbne skatteaar ifølge ligning af antagen indtægt paa mindst 400 kroner eller leve i helt eller delvis formuesfællesskab med ægtefælle, der har betalt saadan skat,

naar de i de to sidste aar have havt fast ophold i kjøbstaden og ikke ere i noget tilfælde, som efter grundlovens §§ 52 og 53 bevirker suspension eller tab af stemmeret.

Enhver, der har en samlet indtægt af 400 kroner, skal lægges i skat til kommunen, selv om vedkommende efter de vedtagne skatteregler vilde blive skattefri. Skattebeløbet maa i dette tilfælde ikke være under 50 øre og ikke over 2 kroner.

---

*) Grundlovens § 50 lyder; Stemmeberettigede ere de norske borgere, som have fyldt 25 aar, have været bosatte i landet i 5 aar og opholde sig der.

Symboliken i „Brand“.

En studie

af

Anna Bugge.

Det af Ibsens værker, som den store mængde sætter høiest, er »Brand;« dér anslaaes for alle saa vel kjendte strenge. Grundtonen i Brand er jo det samme krav, som møder os i bibelens profeter: »at give alt hen«. Og menneskene — saa underlig er det — trives ved at ha det krav over sig, at se det løftet i menneskeheden af den enkelte, — det gir os andre et glimt af vort guddommelige udspring og vort maal. Derfor straaler der en friskhed ud fra det Ibsens verk, en duft af ungdom, — en stærk, sund ungdom, der har lagt mandeviljen til for at holde idealet rent.

Ibsens tankedigt er en forklaring af bibelens frelseslære; den verdenshistoriske frelsesgjerning — og kampen i den enkelte sjæl for at blive den frelsende »nye Adam« — er her skildret gjentaget paa nutidens grund og i et nutidsmenneskes hjerte.

Brand bygger paa bibelens metafysik. Han har en »Adam skabt i Guds billede,« han har »Adams fald« — at den endnu ufuldkomne menneskeaand vil være Gud lig — og kravet, som følger den lighed, nemlig: »at ofre alt, som hører slægten og kjødet til,« eftersom Gud er *ren aand*, noget som er modsat slægten og hvad dens er. Men dette vilde jo ha umuliggjort gudsbilledets udvikling paa jorden og været døden for den endnu ufærdige aand. Derfor fik han — hvad der ogsaa var »bestemt i Guds raad fra evighed af« slægten at fuldkommengjøres igjennem. Som en »naade« — slægtslivet og menneskets »dyriske krav» skulde efter bibelen blive en brøde, som noget der er modsat Guds væsen, men det skulde paa samme tid blive midlet, hvorved aanden kan udvikles og naa sit maal: »Gudsbilledet i den nye Adam«. Den nye Adams frembringelse i slægten soner den brøde, som »muldets mænd« begaar mod sig selv som individer, betragtet i forhold til Guds billede. Der maa altid være saadanne sonere i slægten, hvis forsoningens gyldighed ikke skal afbrydes — og hvis seiren: den fuldkommenhed, som »fylder dalen«, engang skal naaes.

Det er det Ibsen vil ha frem, naar han taler om »slægtens brøde« og alligevel byder dem, hvis høieste krav er slægtslivet, at »være helt sig selv«, og paa den anden side stiller kravet til den enkelte, som har »kaldet», at han skal ofre alt og fremstille den nye Adam i sig selv. »Slægtens, tidens, skyldbetvinger.«

»Hvad du er, vær fuldt og helt,
og ikke stykkevis og delt.«

En omskrivning af Guds krav: Alt eller intet. »Det var dig bedre, om du var varm eller kold, den lunkne vil jeg udspy af min mund«. — En anden nutidens filosof og digter, Nietzsche, har i »Zarathustra« sat dette krav endnu mere paa spidsen. »Det er gavnligere, at et menneske gaar under ved sine laster, end at leve i halvhed.« Nietzsche har i Zarathustra valgt at være »kold,«

Ibsen derimod lar Brand sætte sin varme imod slægtens lunkenhed, frelse den, — Ibsen søger nemlig ogsaa at forklare forsoningens mysterium. Og det er ikke let gjennem de optrædende i et drama at faa frem den aandelige betydning af det krav *alt eller intet*, og forsoningen mellem disse to yderpunkter, — især for en heltud konsekvent nutidens tænker. Thi allerede det, at Ibsen sætter lidelsen og angren som en reddende vei, er jo en inkonsekvense mod fordringen »at være helt sig selv«. Men det er her, som sagt, samme forhold, som i den kristelige forsoningslære: Slægten, hele menneskets naturlige liv skal erkjendes som en brøde, det er naaden, som frelser, — anger og tro paa en andens fortjeneste. — »Mennesket er en overgang.«

Der er dyb symbolik i hele Ibsens stykke. Hvad er *mødet med Einars og Agnes's leg paa vidderne, hungersnøden i dalen — hans egteskab — og Gerd, iskirken, høgen* — andet end symboler, hvorved kampen i det hjerte, som har faaet »kaldet,« fremstilles. Ligeaa hans borgerlige- og sjælesørgerliv i bygden, indtil han igjen stiger op paa vidderne og møder sin sidste fristelse — seirer — og favner den store kjærlighed. Hvorpaa iskirken og høgen fældes — forvandles — blir »hvid som en due, fylder dalen.« — — — Fylder dalen — saa menneskene gjennem ham og hans arbeide stiger et trin høiere i erkjendelse.

Vil man derimod ta Brand som et blot og bart virkelighedsbillede, i theologisk og den gjængse forstaaelses lys, da kan man nok sige, at digtet har svage punkter. Thi præsten Brand, der i alt skal repræsentere dem hvem »friheden er i kjødet baaret«. er jo selv slægtsmenneske, han kan ikke sige som Kristus til moren (slægten): »Kvinde, hvad har jeg med dig at gjøre!« — han følger ikke som en ufeilbar Gud sin bane op mod ensomhedens høider for derfra at stige som et sonoffer mod den himlens Gud, som fordrer *alt*. Da kjærligheden kommer, gifter Brand sig, og da moren kommer, blir han for hendes skyld i bygden. Taget som virkelighedskildring burde Brand altsaa nu, hvis han skulde været konsekvent ligeoverfor sin egen ide «alt eller intet,« have erkjendt, at han som bygdens præst og

embedsmand og som gift og familiefar stod under samme forpligtelse som sin menighed, paa samme grund som de — »at være helt sig selv.« Først »sørge for de ting, som hører »huset« til »— og stille en anden op som sonoffer for sin egen halvhed og for bygdens folk idetheletaget. Og da vilde han ogsaa været theologisk klar. Men da maatte man fordømme hans haardhed mod mor, hustru, barn og menigheden. At Brand som familiefar og som embedsmand i statskirken, alligevel ubøielig vil gjennemføre og fordre gjennemført af alle i virkeligheden det asketismens krav at opfylde den guddommelige fuldkommenhedsfordring, give alt hen, det gjør digtet som virkelighedsbillede uklart og Brand ligesom præsten Sang i Bjørnsons »Over evne« til en fanatiker. Og uden bibelsk eller historisk grund under foden. Thi det er jo kun dem, som »forlader alt« og det er jo kun i hver krog af eget hjerte, at de ærlige asketer, de, som har tilgivelsens myndighed og mirakelevnens forjættelse, skal hævde idealet og gjenopreise »den nye Adam«.

»Om dit øie forarger dig, da riv det ud«. »*Men slegten skal tilgives meget for barnets skyld* — fremtidens frelser. Kun ét kan ikke tilgives: at den sætter sin egen halvhedsmoral i høisædet, — dér skal idealet lyse. —

Men over det slug, som adskiller virkelighed fra ideen, har netop de strengeste asketer — fordi de kjender menneskehjertet bedst — bygget en bro »naaden«. Ikke saa, at de slaar af paa idealet for sit eget vedkommende, de skal hævde det — og dø for det, — dømt og forladt paa halv vei af hele folket — dømt af selve naturen — gaa under i sluget — under jordskjælv og formørkelse — og smerte —: »Min Gud! min Cud! hvi har du forladt mig!« — eller som her Brand paa de nordiske høider — under sneskred og tordendrøn raaber opad:

Gjælder ei et frelsens fnug
Mandeviljens quantum satis?

Og under de revolutioner og den forvandling, som altid følger saadanne aanders liv og død i slægten, som følger det nyes skabelse, modtar Brand svaret:

Han er deus caritatis.

En saadan er ét med kjærlighedens Gud, en slægtens søn, der frelser slægten. Hans arbeide »fylder dalen,« saa menneskene gjennem ham og hans liv stiger et trin høiere i erkjendelse. Thi om end naaden er givet som frelse for den, der ikke naar op paa vidderne, saa skal dog ogsaa for dem idealet hævdes i sin fulde renhed og gjennem erkjendelsen berede grunden i de enkeltes hjerter for den store dag, da ogsaa de naar op — »skal se Gud« — og »dø«

Forts.

Eftertryk forbydes.)

Kjærlighed og liv.

Af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

(Forts. fra no. 9.)

»Din mor barn? Jeg har aldrig set hende, men hørt om hende, det har jeg. Det er nu mange aar siden hun døde, og du var saant et lidet barn: hvorledes kan du da længes efter din mor. Men jeg skal fortælle dig noget: Vid da, at han som vi ikke maa nævne, han elsked sin mor over alt paa jord, og ikke noget ønske fra hende vilde han lade uopfyldt. Da vi kjendte hende, havde hun opgit alle jordiske ønsker, og delt sin tid mellem bønner om en sønnesøn og taksigelser for den eneste mandlige arving som om saa kort tid skulde antænde hendes dødsbaal. Men paa sin søns navnedag pleied hun at aflægge de helliges dragt og iføre sig en klædning som det sømmed sig den dronning hun var. Og hun fortalte os da vidunderlige fortællinger om sin ungdom, om de land hun havde set, og alle de gamle dages legender om konger, som var guder, og kvinder, hvis venskab seired over alle hindringer. Hun havde, sa hun, havt en saadan ven, og hun leved endnu, men saa langt borte at bare en stor glæde eller en stor sorg kunde forene dem mer. Nu netop for atten aar siden og — ja det træffer sig underlig — netop idag sad vi, vi tre hustruer, af hvem jeg dengang var den sidste og den yngste — vi sad, de to som nu er døde og jeg, netop i denne have og snakked og trætted — hvem kan længer si om hvad? — men sikkert nok kjede af vort livs ensformighed og lengtende efter adspredelse og afvexling — da blev der, over den mur du ser der over den hvidt blomstrende syrinbusk, kastet en liden kugle! Hvor vi skjælved! Hvad fiende havde vi, som saaledes vilde ødelægge os — søge at faa os i tale over lukkede mure! De to ældre kvinder saa paa mig. »Hvad er meningen med dette?« sa de, for engangs skyld enige i sin vrede. Jeg fløi opskræmt hen til min svigermor: »Kom« sa jeg »forlad dine bønner, der kastes kugler over *zenana* muren, og der høres klirren som af et sværd mod stenene udenfor. Guderne beskytte os!« Den gamle kom strax, bønnekransen af ringblomster holdt hun endnu i haanden, og det hemmelighedsfulde søgende blik dvæled endnu i de matte dunkle øine.

Hun tog op kuglen; den var af træ, glat dreiet, af udseende som et rødt æble, og indi æblet laa en underlig formet amulet. Det hemmelighedsfulde blik veg og gav plads for et udtryk af forbauselse, og hun kunde knapt tale for bevægelse. »Sig til *Summon Ranjit!*« raabte hun (det var *zenana*'*ets* hushovmester) at han skal be min søn komme hid øieblikkelig.« Han kom lige fra raadskammeret, og vi tre bedækked vore hoder og stod i ærbødig afstand, skjønt nær nok til ikke at miste et ord. Bag mit slør hvisked jeg haanlig til de to andre, vilde indbilde dem at dette var min hemmelighed, men de skjønte bedre og bad mig holde mund. »Søn» sa den gamle kvinde, »du har aldrig negtet mig noget.« »Det ved du mor!« var hans svar.

»Se!« vedblev hun, »denne amulet tilhører min ungdoms veninde. Ved den svor vi evigt venskab, og hun lovte mig at hvis hun nogensinde skulde komme i nød, vilde hun sende mig denne. Hendes bud maa nu staa udenfor porten her. Lov mig min søn, at hvad hun end ber om — saa opfylder du det?«

»Jeg opfylder det« svarte kongen, og den lille knirkende portgrind blev øieblikkelig aabnet, og *Ranjit* førte ind en gammel kvinde i en dragt slidt og tilsølet af lang reise. Hun holdt en bylt i armen og gik lige op til den gamle mor og gjorde den hilsen som bruges ligeoverfor dronninger — du ved — med snippen af sin dragt i haanden, mens hun bøied panden mod jorden, en, to, tre gange, og saa gik hun til kongen og la tillidsfuldt bylten ved hans fødder. Den skreg, og han lo med en pudsig latter og løfted den op — og ud af bylten tog han den sødeste lille unge som guderne nogensinde har sendt til kongers slotte!

Vi samled os om den, vi glemte al etikette, vi fire ensomme kvinder; og tjenestekvinderne med — og vi prated, allesammen, med haand og stemme og løftede øienbryn. Saa tog den gamle den lille tingesten og legte med den — og saa som den blev kjælet for! Det er et under at vi ikke rev den i fire stykker imellem os.

Det var *dig*, barn! Guderne, store i sin uransagelige visdom, har sendt dig til din mor sent i hendes liv, længe efter den tid da kvindernes bryst er fyldt af haab; og hun som frygted sine medhustruers skinsyge, havde hurtig og hemmelig sendt dig til sin ungdoms ven. Disse mure har hørt din første pludren, og som aarene gik, hvad kunde der saa gjøres med dig uden det som er gjort. Naturligvis var det noget udenfor reglerne — ingen medgift, ingen kon-

trakt, men kongens mor ønsked det, og han elsked dig: Som man elsker et barn, forstaar du, — det er ikke den kjærlighed som kvinder vil ha, men ingen ved det engang — saa vær bare tilfreds!

Forts.

En af de kvindelige representanter i Finlands landtdag skriver til os: Jeg læser i vore aviser, at i eders presse fremhæves exemplet fra Finland som argument *mod* kvindestemmeret idet den hos os skal ha bragt socialisterne seir. Dette hviler selvfølgelig paa et fuldstændig falsk ræsonnement. Kvindernes stemmer har fordelt sig jevnt over *alle* partier. Socialisternes valgseir skyldes den uindskrænkede almindelige stemmeret, som førte folkets masse til stemmeurnerne.

Konstitutionskomiteens indstilling ianl. forslagene om statsborgerlig stemmeret for kvinder foreligger ikke tidsnok til at bli omtalt i dette hefte, der er hr Malms indlæg man venter paa. Men muligens foreligger den før heftet kommer vore læsere i hænde.

Frk. Fredrikke Mørk har som tidligere meldt maattet gaa af som formand i *De høiere skolers landslærerindeforening*, da hun er gaat over i bestyrerindestilling. Ved enstemmig beslutning i styret er frk. *Mørk* nu udnævnt til foreningens første æresmedlem.

Vi talte i vor artikel »Breidablik« (se foranstaaende billede med text) om Aasta Hanstens besøg. I det heftet gaar i pressen faar vi melding om at dronningen har besøgt »Breidablik» og underholdt sig længe med Aasta Hansteen.

Til udenbys abonnenter.

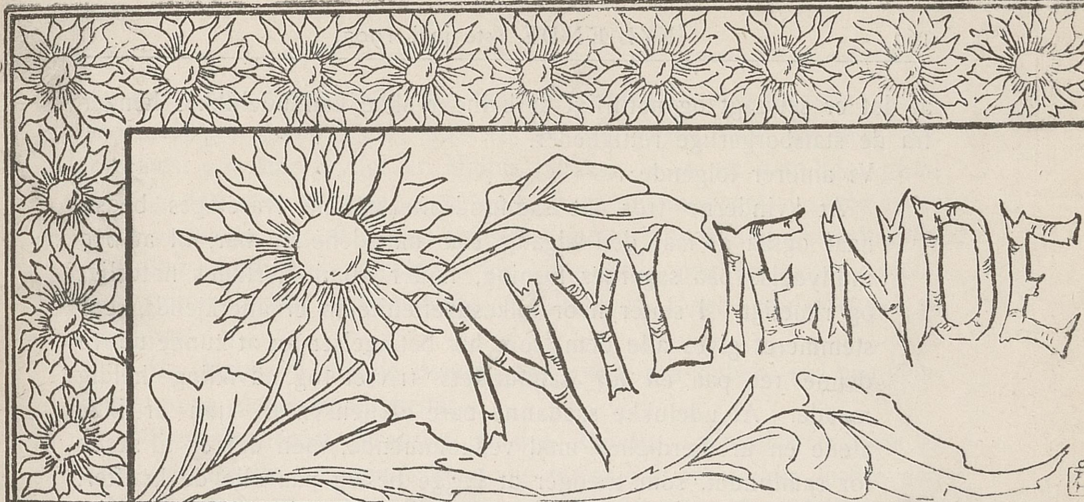
Resterende kontingent for tidligere aar bedes velvillig indsendt **snarest.**

Indholdsfortegnelse.

15de mai 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva“. Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 juni 1907. | No. 11.

Statsborgerlig stemmeret for kvinder.

Konstitutionskomiteens indstilling.

Afgjørelsen.

Konstitutionskomiteens indstilling angaaende forslagene om statsborgerlig stemmeret for kvinder forelaa trykt før pinse, saa man fik tid at læse den i ferierne. Og mange har læst den med levende interesse. Der gives først endel statistiske oplysninger og sandsynligheds beregninger ianl. spørsmaalet om antallet af de kvinder som vil bli stemmeberettigeret ved antagelse af de forskjellige forslag, derefter kommer en kort oversigt over kvindestemmerettens historie i stortinget og i landet.

De adresser som blev overrakt i august maaned 1905 fra Norske kvinders nationalraad, fra Drammen og opland, samt fra Landskvindestemmeretsforeningen refereres ordlydende, ligesaa presidentens udtalelser, da adressene refereredes i stortinget. Og der udtales at kvinderne i 1905 la for dagen »en fædrelandskjærlighed, en politisk interesse og en politisk takt« som bør erindres nu.

Efter en kort udsigt over sagens stilling i andre land, kommer saa flertallets motivering. Den er ganske kort, idet den gaar ud paa

at det er selvsagt og naturligt at kvinder ikke kan udelukkes længer fra de statsborgerlige rettigheder.

Vi anfører følgende:

At kvinderne tror, at samfundsinteresserne ivaretages bedst, naar ogsaa de faar den adgang, som mændene nu har, til at øve indflydelse paa sagernes løsning, finder komiteflertallet naturligt og rimeligt. I stater hvor folkesuveræniteten er anerkjendt, bør stemmeret gives alle dem, som har betingelser for at kunne udøve denne ret paa en for samfundets trivsel og udvikling heldig maade. At udelukke saadanne bare af hensyn til kjøn er ikke alene en uretfærdighed mod vedkommende, men det er til skade for samfundet, som trænger at lægge beslag paa alle de kræfter, det raader over. Spørsmaalet er da, om kvinderne har betingelser for at kunne udøve stemmeretten paa en heldig maade, og dette spørsmaal maa efter komiteflertallets mening besvares med ja. Saavel kvindens evner og begavelse som hendes uddannelse, karakter og intelligens anviser hende plads ved siden af manden til løsning af samfundsopgaver, som vanskelig kan løses helt tilfredsstillende uden en samvirken af alle kræfter inden samfundet.

Der har i den offentlige diskussion om denne sag været anket over, at forslag om statsborgerlig stemmeret for kvinder ikke er ledsaget af forslag om ophævelse af tvunget ombud. Komiteflertallet ser ingen fare i, at betingelserne for stemmeret og valgbarhed er de samme, og at de valgbare er forpligtede til at modtage valg efter grundlovens regler. Erfaring har vist, at »nationens høieste tillidshverv« ikke paatvinges nogen, og de kvinder, som ikke finder at kunne modtage hvervet, vil vistnok kunne være lige saa trygge paa at slippe, som saadanne mænd hidtil har været.

Fire af komiteens medl.: *Bryggesaa, Grivi, Knudsen* og *Ruberg* finder ingen betænkelighed ved at stemme for almindelig stemmeret. Fire andre: *Berner, Høstmark, Næss* og *Thallaug* finder at maatte bli staaende ved statsborgerlig stemmeret for kvinder paa samme betingelse som de nu har kommunal.

Bryggesaa og *Ruberg* stemmer subsidiært for begrænset stemmeret, altsaa i komiteen et flertal paa 6 for dette forslag,

Den eneste som stemmer imod er *Malm*, som begrunder sit standpunkt i en motivering 18 spalter lang. Den bereder vistnok en

og anden adskillig skuffelse, idet den kun indeholder de almindelige gamle indvendinger, mens der er lidet af den originalitet som, det maa indrømmes, ofte har prydet hr. Malms indlæg. Kun et mat lidet glimt her og der, som naar der siges at i en af de amerikanske stater synes man at ha accepteret denne konstitutionelle abnormitet (kvindestemmeretten) fordi man samtidig vilde gjøre ende paa en anden social abnormitet nemlig polygamiet. — Ellers er tonen paafaldende afdæmpet.

Hr. Malm vil nemlig denne gang »ikke gaa dybere ind paa kvindenaturens eiendommeligheder.«

Ræsonnementet forøvrigt er det kjendte: Kvindestemmeret er ikke at anse for en menneskeret og derfor kan man ikke fordre den af retfærdighedshensyn. Hensigtsmæssighedshensyn bør heller ikke paaberaabes. Det offentlige liv er familiens modsætning, og de to grundforskjellige organismer mænd og kvinder har hver sin vel adskilte opgave, kvinden familien og ikke staten, manden staten — — og ikke familien.

Et par avisartikler og et brev, som skal vise at kvindestemmeretten i de lande den er indført ikke virker gavnlig, citeres, og der foreslaaes tilsidst folkeafstemning.

Men der blir ganske vist ikke tale om at arrangere folkeafstemning. Stortingets representanter klarer afstemningen. Og vi haaber det skal vise sig at det dissenterende komitémedlems stat og familieopfatning kun vil faa tilslutning af en liden minoritet.

*

Der er lidt af hvert som har styrket os i troen paa et godt udfald. Ikke mindst modstandens art. Læg merke til hvad der i den sidste tid er bragt til torvs. Man griber til de sidste udveie. Man skræmmer og man lokker, abnormitet! raabes der. Man haaner sagens forkjæmpere, de fremstilles som slemme mennesker, eller som gjenstande for medlidenhed, ihvertfald som afskrækkende exempler.

Og man vender sig til »de sande kvinder« og spør vil I bli som disse, spør hvorledes det vil gaa deres sarte og fine væsen, naar de blir udsat for stemmerettens herjinger.

Naa — sligt er hørt før, især i de tidligere kampaar. Men der er forskjel, dengang kunde det finde gjenklang, der var troende skarer som sluttet sig omkring, men nu. Det føles det er forladt af livet og udviklingen, ordene falder døde og magtesløse til jorden, var det ikke fordi de var bragt ind i stortinget — spendertes

der ikke et øieblik paa dem. Man skraber bunden. Det er princip-indvendingernes bærme og bundfald som kommer for dagen — og saa tomhed, idel tomhed. —

Det er tidsindvendingerne, som har havt lykken mere med sig i de senere aar. Det har lydt godt, naar der er sagt. Vi er saa enig i principet — men tiden er ikke endnu kommet. Reformen er ikke moden i folket. Men nu er der ikke klang i det heller. Unionen som før var saa god at ta til — den er nu væk — hvad skal man saa finde paa? Den nye valgordning som først maa indøves? Nei — det gaar ikke. Sterkere og sterkere erkjendes at tiden er inde. Nu er den kommet.

Saa samler man sine lungers hele kraft og skriger: Stans allige-vel. Det er uprøvet. Vov ikke spranget ud i mørket!

Ja, var det saa at der var idel lys i vort samfund og rundt om-kring i samfundene, saa kunde der være noget i at stanse op foran det ukjendte og uprøvede. Men det er ikke lyst, det er i bedste fald halvmørke en gaar og famler i. Og ser en da en lysning paa en kant, saa faar en styre efter den. »Og lyst foran og mørkt bag« er løsenet her i Norge.

Vi hører strax de haanlige spørsmaal: Saa kvinderne er saa udmerkede! Skal det bli saa lysende en debut, naar de faar stem-meret.

Aa nei, det blir det vist ikke. Som om umyndigheden ikke skulde gjort os skade! Ingen forstaar skaden bedre end vi selv. Var vi med engang saa udmerkede, saa trængte vi ikke rettighederne saa haardt som vi gjør.

Vi indrømmer mer end gjerne at vi trænger hjælp. I politiken er vi lærlinger, og bare gjennem at faa rettighederne kan vi lære.

Paa den anden side, naar vi tænker paa den lange mørketid, som det har været netop for os — saa er det til at undre sig over at vi ikke er langt daarligere og mere uvidende end vi er. Faar vi saa sandt bare gjennemgaat lyskuren, saa blir det til hjælp for hele samfundet.

De norske mænd, de forstaar nu, at de bør dele med os, og deres retsind tilsier dem at gjøre det. Saa falder det vel let for dem? Ingen som kjender menneskehjertet kan tro at det er let. Det er ikke let at handle mod sine medfødte og indpodede instinkter og fordomme. Det er ikke let at opgi sine forrettigheder. Det er van-skeligt. Det er et tungt løft som nu kræves af dem.

Og alligevel hvor de er misundelsesværdige. Ja er det nogen en nu kan misunde, saa er det stortingets representanter som skal faa lov med sin stemme at gjennemføre den store reform. Lysbølgerne vil trænge ind i alle hjem, og den trældommens sæd som er til huse i dem alle, og som holder landets vext i frihed tilbage, den vil kunne udryddes. Og videre vil virkningen sprede sig.

Vi tænker først paa de kvinder i andre land som kjæmper saa tappert og storartet. For en glæde der vil gaa gjennem deres sind ved budskabet!

De vil i sit eget land pege paa vort exempel og si: se der, gjør ligesaa!

Et steds i førnævnte indlæg sies: kvindelig stemmeret er endnu ikke indført i en eneste selvstændig og souveræn stat.

Dette er sandt.

Den ære er forbeholdt Norge.

Hverken de australiske eller de nordamerikanske stater, som har indført politisk kvindestemmeret eller øen Man eller Finland er selvstændige og uafhængige stater i samme forstand som Norge er det. Saa vi kommer forsaavidt helt i spidsen.

Gavn og lykke indad og ære udad vil reformens gjennemførelse bringe os.

*

Det er ikke usandsynligt at mens dette hefte trykkes blir forslagene debatteret i stortinget, og at afgjørelsen er faldt før det kommer vore læsere i hænde. Men der er alligevel ingen skade skeet ved at disse betragtninger kommer frem.

Muligheden for at erholde almindelig statsborgerlig stemmeret er som man af konstitutionskomiteens indstilling vil se, ikke udelukket. Men der er ifølge denne størst sandsynlighed for at vi faar begrænset stemmeret, som, det maa vi indrømme, er overordentlig meget bedre end ingenting.

Skulde udfaldet bli ingenting, — da vil det udtryk vi her har git for vort haab ogsaa maale vor skuffelse. Hvad vil vi isaafald gjøre? — spør man.

Det samme som vi har gjort før. Vi maa fortsætte med at være »meget talende og meget skrivende,« og stræve at faa flere og flere kvinder at slutte sig til.

Vil vi ikke tilraade at negte skatteerlæggelse? —

Det skulde se vakkert ud, saa kunde vi ikke benytte vor kommunale stemmeret heller.

Om vi da ikke vil opgi haabet om kvindestemmerettens gjennemførelse?

Langtfra. Den som kjender til hvor det arbeider sig frem udover hele den civiliserede verden, opgir ikke haabet om det herhjemme heller. Naar først Sverige og Danmark fik det, saa kommer vi nok efter.

Nei om galt skal være, saa opgir vi ikke haabet, og vi lægger ikke hænderne i skjødet, vi fortviler ikke.

Men en stor sorg blir det for os, og sorgen, det kan vi med sandhed si, vil mindre gjælde kvinderne end landet.

Udover landet vil frosttaagen lægge sig, og som vi isnes af den, vil vi miste af vor tro paa vort folks mod, paa dets fremtid, paa dets evne til at gi sin indsats og forstaa sin besøgelsestid.

Se vi kaldes nu et frit folk. Hvad er det vundne hvis det bare skal være en form — det faar vel være et middel til at udøve frihed. Og nu vi staar som en nation blandt nationerne, skal vi nu ikke udrette noget, skal vi ikke gi et følgeværdigt exempel?

Stort og ærefuldt er det at gaa i spidsen her. Det er større end vundne slag. Det er den rette landeudvidelse. Og vinder vi ikke ære paa det idag, saa vinder vi den imorgen. Tiderne er under forvandling, for hver dag der gaar arbeider de nye idealer sig frem. Giv kvinderne friheden! Det vil trygge vort forsvar, det bygger vor fred, det gaar mod menneskespørsmaalets løsning. Kun kvinder og mænd sammen kan løse det.

*

I sagaen læser vi om Ragnhild, Sigurd Hjorts datter, at hun drømte store drømme. Men dronning Ragnhilds største drøm var den om træet som bredte sig over Norge og med grene endnu længer udover. Og drømmen gik i opfyldelse.

Saa skifted tiderne.

Men idag drømmer norske kvinder igjen store drømme for sit land. De maa opfyldes.

*

Nu alle gode vetter,
vi her jer stevne sætter,
saa mørketiden endes!
Op alle gjæve kvinder
saa seirens maal vi vinder
og livet atter tændes!

Mænd — fædre, brødre, sønner,
hør vore raad og bønner.
Myrd ei de lyse drømme!
Ryk trældom op med rode,
da dagene blir gode,
da bruser livets strømme.

Kom kvinder, mænd — tilsammen
hold vagt, slut ring om stammen!
da grønnes træet atter —
og frem i lys vil stige
det syn om Norges rige
*hun drømte Sigurds datter.**)

Norsk kvindesagsforening og Kvindestemmeretsforeningen holder, idet heftet gaar i pressen, demonstrationsmøde ianl. *Statsborgerlig stemmeret for kvinder.* Talere: frk. Anne Holsen, formand for K. S. F., advokat Stang-Lund, frk. Gina Krog, fru Randi Blehr, formand for N. K. F.

---

*) Nylænde 1ste januar 1906.

Almindelig kommunal kvindestemmeret.

Et forslag fra Hansson, Castberg m. fl., gaaende ud paa, at kvinder skulde erholde kommunal stemmeret efter de stemmeretsregler, som nu er gjældende for mænd, indstilledes som omtalt af konstitutionskomitéen enstemmig ikke tat under behandling paa dette odelsting.

Indstillingen behandledes i odelstinget lørdag $^{25}/_{5}$ eftermiddag.

Hansson beklaget indstillingen særlig fordi der iaar skulde afholdes kommunevalg, ligesom der flere steder skulde afholdes samlagsafstemning. Det vilde været bedre iaar at udsætte spørsmaalet om statsborgerlig stemmeret til næste aar, saa havde man imens ogsaa kunnet vinde nogen erfaring om almindelig kommunal stemmeret for kvinder.

Bj. Kristensen vilde stemme for Hanssons forslag, hvis det blev optat.

Bryggesaa, komitéens ordfører: Sagen selv er bedst tjent med, at den ikke nu optages til realitetsbehandling, før man sidder inde med et større statistisk materiale om, hvorledes den nuværende kommunale stemmeret for kvinder virket ved valgene i 1904. Et saadant materiale, som komitéen havde udtalt sig for, vil foreligge til næste aar.

Malm betegnet almindelig kommunal stemmeret for kvinderne som en yderst letsindig og skadelig foranstaltning. Det var forresten besynderlig, at der ikke allerede var optat en statistik over kvindestemmerettens udøvelse ved kommunevalgene.

Maguus Nilssen: Det er udemokratisk, at kvinders stemmeret er afhængig af penge, mens mænds stemmeret ikke er det. Sagen burde være realitetsbehandlet nu.

Castberg var ogsaa forbauset over den enstemmige indstilling, skjønt flere af komitéens medlemmer jo var for almindelig kommunal kvindestemmeret. Det var forholdsvis faa kvinder, som benyttet den stemmeret de nu havde, og indfører vi den udvidelse, som der nu er tale om, blir det ogsaa først efterhaanden, at kvinderne kommer med i større udstrækning. Den nuværende begrænsning af kvindestemmeretten var noget uretfærdig.

Statsraad *Bothner*: Den af komiteen ønskede statistik skal komme til næste aar Ved voteringen bifaldtes indstillingen med 57 mod følgende 24 stemmer, som afgaves for realitetsbehandling: Jorde, Vraa, Andersen, Saba, Myrvang, Eftestøl, Aaen, Magnus Nilssen, Castberg, Fedje, Bj. Kristensen, Gauslaa, Bjørnaali, Storjord, Dick, C. Stousland, P. Pedersen, Foshaug, Alfr. Eriksen, Buen, Sivertsen, Hansson, Friis Petersen og Sæbø. Fraværende: Backer, Wrangell, Eidem, Stang, Blilie, Krag-Torp, Bergersen, Brevig, Mowinckel, G. Knudsen og Brøgger (permitteret).

(N. Int.)

Symboliken i „Brand“.

En studie

af

Anna Bugge.

Ibsen vil ha frem: for at ikke idealet, som blev vundet af ham,

»der slog med freidig mandetro
fra kjød til aandens ophav bro,«

skal begynde at »falde i brokker« i menneskeheden, maa det leves og fornyes gjennem den udvalgte:

»saa Herren kjender
sin mand igjen, sit største verk,
sin ætling Adam ung og stærk«

Det er det Brand skal hævde i en slap slægt. Ubøieligt. I sit eget hjerte skal han hævde det.

Saadan taget som symbolsk tankedigt er digtet uovertruffet. Og saadan skal det tages. »Brand« er at betragte som en allegori i lighed med f. eks. John Bunyans Pilgrimsvandring, hvor personernes kamp og stræben fremstiller egenskabers, dyders og lasters brydning i menneskesjælen. Men Ibsen er nutidsmand og tænker, og med Ibsens tendens til realistisk skildring er virkelighedsbilledet blevet saa sterkt fremtrædende, at det ofte tar magten fra den metafysiske spekulation, som er grundlaget i digtet — nemlig altsaa: at trænge ind i det hjerte, som i tidens morgen »slog med freidig mandetro fra kjød til aandens ophav bro« og at skildre den sjæl, som i nutiden kjæmper for at hævde idealet.

Da vi først møder Brand paa vidderne stormer og gjærer kaldet i ham Han tror da det er paa samfundets høider han skal vinde disciple. Og ære.

»Kirkeprocessioners pragt,
hymner, virak, silkefaner.«

Men saa kommer fristelserne og senere kjærligheden og uddyber hans forstaaelse. Først »slapsind«. Derpaa Einars og Agnes's leg — Kjærligheden forenet med letsindet i Brands hjerte. Og det »vildsind,« der hos den store aand kan gjøre selv det onde til skjønhed. Det lokker:

»Først hundred aar i glædestimlen,
med bryllupslamper tændt hver nat, —
et liv, et hundredaars tagfat —
Og saa — ?«

Da loves der som et offer til hans evighedstanke: »Saa hjem igjen til himlen.«

Men evighedstanken er bleven for stærk i Brand, kjærligheden til kvin-

den er bleven aandeliggjort gjennem en religiøs opdragelse. Han ser at den leg fører ud over et stup. —

Der var en magt i Brand, som holdt igjen: den magt sad i selve hans kjærlighed. Kjærligheden er stor og skjøn for ham. — »Der glitrer lys om disse tvende!» — En dyb poesi — og den ber — Agnes ber — hun er et med kjærligheden, men ogsaa med evighedstanken:

»men fanger du mig under nettets spind,
saa rør ikke ved mine viuger!«

Og det overvundne letsind i hans hjerte svarer:

»Nei, jeg skal løfte dig varligt paa haand
og lukke dig ind i mit hjerte:
der kan du lege dit hele liv
deu gladeste leg, du lærte!«

Brands evighedstanke seirer, og hans kald klargjøres. «Hvor han vokste, mens han talte!»

Det andet møde med Agnes uddyber hans forstaaelse af sig selv og af sit kald. — »Slægtens nød og slægtens brøde« var kommen ham saa nær ved det billede af hungersnøden i dalen. Her havde han mødt den store lidelse og den stærke slægtsfølelse, han troed en betingelse for frelsen. Og han havde sat ind alt sit eget for at bringe trøst. Agnes havde fulgt, Agnes var med i hans offer, han havde sat ind sin kjærlighed. Men ved nøiere at prøve hjertegrunden hos disse bygdens besværede, havde han seet, at det var et andet bud, som var deres: at »være helt sig selv» paa slægtslivets omraade. Og han havde følt det som et bedrag, da den døende var blevet trøstet ved hans ord. Skulde ikke sjælen selv vinde sig fri gjennem livet her? — Han saa ogsaa, at det blot var en forbigaaende vækkelse, ved den kjærlighedsgjerning han havde udført blandt dem, som havde drevet bygdens folk til at be ham bli deres prest, og ligesom Kristus viste den rige unge mand tilbage til sit hus, havde han ladet disse gaa —:

»Kan ei Du være, hvad du *skal*, —
saa vær alvorligt hvad du *kan!*
vær helt og holdent muldets mand.«

Han maatte videre ud at vinde de disciple, som netop er »helt sig selv« naar de »ofrer alt,« hvis inderste krav det er at gjenreise den nye Adam.

Da stanses han af kjærlighededen. Det er den aandelige kjærlighed til kvinden, som Ibsen her skildrer, aanden lig hans, istand til at ofre alt, der gik med ham i baaden, og hvis ord dengang »der er tre ombord!« finder sin forklaring nu i hendes inspirerede udsyn. Hun ser den nye jord, som Brand skal grunde, ser den nye Adams fremtid og maal — en treenighed i kjærlighed, hvor Gud, den skabende aand, er den tredie i forholdet — naar begge her har naaet den fuldkommenhed, som de under kjærlighedens guddommelige klarsyn har seet i hinandens sjæle.

Og det er det billede og det krav, som kjærligheden har opladt for ham og som nu falder sammen med det religiøse krav — skal gaa helt op i det — som han i det følgende skal søge at opfylde.

Det viser ham at:

»Eget hjerte, — det er kloden,
nyskabt og til gudsliv moden;
der skal viljegribben dødes,
der den nye Adam fødes,«

Verden derude blir saa liden for den, i hvem en stor kjærlighed har forenet sig med det religiøse. De dybder ind i ens væsen, som da oplader sig og den mangfoldiggjørelse af evner og kald, der for et øieblik lar en føle sig som ét med al fuldkommenheds fader, fæstner et ideal, som sjælen senere aldrig kan slippe; den maa virkeliggjøre det — eller »fortabes.« Brand føler sig gjennem kjærlighedens guddommelig inspirerende magt et øieblik som den fuldstændige nye Adam, jordens Gud, han føler sig som ét med idealet — her Kristi ide forklaret gjennem kjærligheden — og udraaber i gjenfødelsens salige magtfølelse:

Plads paa hele jordens hvælv
til at være helt sig selv!«

Men den plads maa vindes gjennem strid; der er hindringer for idealets virkeliggjørelse. Og det er:

— — — — — — — — — — »vægten
af ens arv og gjæld fra slægten!«

Og se, der kommer slægten ham nær, nærmere end før i bygdens folk, personificeret i moderens skikkelse — hans eget kjød og blod.

Kampen begynder med, at Brands mor, der er skarp reflekterende som Ibsen selv, svarer paa det strenge krav som idealet sætter:

»Hvi blev min sjæl da født i kjød,
naar kjødets elsk er aandens død?«

En kritik af baade bibelens og Brands lære, — kjødets kamp mod aanden i Brands hjerte. Spørgsmaalet havde været der ogsaa ved sammenstødet med bygdens udsendte, han havde reflekteret over det paa frastand; med kjærligheden og ved mødet med moren var det kommet ham mere personlig nær.

Brand hænger sammen med denne mor; men vende tilbage under *den gamle Adams* regimente kan han ikke — han maa derfor føre hendes aand over paa *den nye Adams* territorium. Det samme *enten-eller*, mellemhvilket han skjælver — jo større aand jo større Gethsemaneangst —, det stiller han hende, dog mildnet efter den grad som svarer til hendes individualitet. Han gaar foran — og det er det tungeste at bryde vei.

For morens skyld blir Brand prest i ødemarken. Saaledes ogsaa

sjælesørger for de folk, han netop havde vist fra sig. Nu vil han ta dem op under samme ansvar. »Sjæl mod sjæl i tomandstale« vise dem:

»ét er maalet, det at blive
tavler, hvorpaa Gud kan skrive.«

Ogsaa for deres skyld skal Brand herefter ofre alt. Og »om igjen, om igjen« vil han bringe sit offer. I den slags aander er kjælrigheden og offertrangen uendelig. Paulus »vilde gjerne selv være en forbandet ting, om han derved kunde frelse sjælene: Og »Kristus nedfor og prædikede evangelium for aanderne, som var i forvaring.« Det vil anvendt her sige: Selv om Brands mor som aand betragtet i døden ikke kunde afstaa den sidste tiendedel af, hvad der hører denne jord til, eller om bygdens folk ikke kunde følge Brand paa vidderne, saa er der haab for dem, som for alle endnu bundne aander, der angrer, gjennem slægten at naa frem og frigjøres, saalænge der endnu findes en, som sætter alt ind for at hævde idealet og virkeliggjøre den store kjærlighed. Derfor er Brands mor nærmere frelsen, naar sønnen der er kaldet til helt at frigjøre gudsbilledet i sig, er ubøielig i sit krav. Kun den store kjærlighed kan — «prædike evangelium for aanderne der er i forvaring.« Men den store kjærlighed fødes først da i mennesket, naar de tre trolde letsind, slapsind og vildsind er beseiret. »Alt eller intet« er den bibelske Guds krav til sine udvalgte.

Og vi kan følge Brands kamp mod troldene, hvordan han trods sit menneskehjertes skrig og taarer ofrer alt, ligesom Kristus engang ofrede konger og ypperstepræster, mor, brødre, folk, sin egen stad — Guds folks egen stad — medens han »græd over staden.« Saadan river Brand ud af sit eget varme kjød og blod:

»Hør,« siger skolemesteren:
»Saa spiller han. Hør hver en tone.
er som han græd for barn og kone.«

Uden kjærlighed som undergrund i sjælen har intet offer værd. Derfor maa Brand fremstilles som bundet af livets ømmeste baand, som søn, husbond og far. Agnes er med. »Tre ombord.« Agnes har valgt, evighedstanken i hans kjærlighed har valgt:

»Gjennem døden.
Bagom dæmrer morgenrøden.«

Denne kamp mellem eget hjerte og Guds kald er den store tragedie paa jorden. Afgrunde som truer paa begge sider. Dersom kjærligheden blir kold, er man dømt, og dersom man ikke ubøieligt følger Guds kald, er man dømt. Kan nu Brand under denne kamp, hvor kulde og hovmod staar saa truende nær, naar sjælen atter og atter skal ofre, alligevel bevare kjærligheden — eller rettere forvandle den til den store kjærlighed, da har han seiret, er et med *deus caritatis*, en slægtens søn, der fortsætter den nye Adams billede, til frelse for slægtens børn.

Saadan taget som sjælens store tragedie, med den nye jord og en lykkeligere menneskehed som løsen, er ubøieligheden paa sin plads.

Da vi igjen møder Brand paa vidderne er han seiren nær. Men endnu har han sit Gethsemanes og sit Golgathas prøver igjen at bestaa. Slapsind kommer, personificeret i »de usynliges kor.« Og letsind, Agnes, lysklædt, ung og fager, men hun er nu forenet med en anden Agnes, hende, som var med i kaldet og som gav alt, hvad der hører slægten til, hen. Brand har reddet sin kjærlighed og kvinden i sin sjæl, og paa samme tid været ubøielig i sin lydighed mod Guds kald. Det ser vi af, at han er lige varm og offervillig. Da Agnes kommer, da vil han leve livet om igjen, — men kun for at gaa den samme vei. Og da saa slapsindet frister: «Hvorfor vil du slaa og pine dit hjerte? din kjærlighed? — aldrig blir du alligevel lig ham! Paradisets port forblir ligefuldt lukket.« — Da viser Brand ham bort med de ord: »Aaben lod han længslens vei.« Og paa de aandens høider, hvor længslen kan stige op, kan viljen engang føre aanden hen. Ved her at lægge grunden for det nye legeme. «Hvad du binder paa jorden, skal være bundet i himlen, og hvad du løser her, skal være løst histoppe.«

Dennegang har Brand seet høgen; seet, at den er ham saa nær, den er jo hans eget hjerte, den store frister, den er et med hans bestaaen som aand. Den kan fældes, men den dør ikke, den blot forvandles. Og det er foran denne forvandling Brand nu staar. Nu skal prøven staa, den sidste store prøve. Ligeved lurer »høgen» med Gerd, det hovmod og vildsind, som sidder i dybet af den sjæl, som ofrer alt. Ikke stormende kommer hovmodet nu, som en længe bekjæmpet tanke kommer det, Gerd kommer hviskende, ligesom kjærtegnende hans lidelser og ophøiende hans evne til at holde ud.

»— Folket slog dig — alle bedrog dig, trods at du havde hengivet alt for at vinde dem sandheden. Blodig er din tinding — du er den største!« — —

Og kun som et stille sjælens suk lyder modstanden i Brands hjerte: »daarlig tænkte jeg det næsten.»

»Se,« vedblir Gerd, du staar paa toppen af templets tinde — og »Svartetind peger ret i himlen ind.«

Men da viser Brand viljens og kjærlighedens seir.

»Paa det nederste trin af stigen mod fuldkommenhed staar jeg.« Og ved saaledes at beseire hovmodet i dets farligste form, naar han frem til forvandlingen, han favner sjælens brud: »Jesus, jeg har raabt dit navn!« — og føler tilbedelsens salighed.

(Sluttes).

En klub for kvindelige studenter og arbeidersker.

Til Nylændes redaktion.

Tør jeg be om plads til følgende uddrag af et privatbrev fra Upsala. Kanske kunde tanken fænge, saa vi fik noget lignende inden kvindelige studenters klub her:

«Vor forening havde sat som maal at være et baand mellem de kvindelige studenter. Den var tidligere mere for fortrolig omgang end egentlig nogen sammenslutning med specielle maal for øie. Nu har foreningen imidlertid udvidet sig, saa den er alt for omfattende til det program. Den stiftedes 1892 og har altsaa nu naaet bakfischalderen. Den har saa mange muligheder, men netop for øieblikket er den ikke klar over hvad den vil blive. Den er delt i flere grupper: Saaledes har vi f. eks. en klub for kv. studenter og arbeidersker. Den begyndte med at nogle kvindelige studenter søndags eftermiddagene samlede en del arbeidersker og underholdt dem med musik, dans og foredrag.

Nu har denne klub vokset sig stor og er for nylig omdannet til en forening, hvor arbeiderskerne sidder med i bestyrelsen og selv bidrager til underholdningen ved høitlæsning, diskussion, amatørkomedie m. m. Foreningen er paa den maade blevet et sambaand mellem os kv. studenter og arbeiderskerne, i den lærer vi hverandre at kjende, der omgaaes vi frit og utvungent.« — — *Kvindelig student.*

Fru Hedevig Rosings fødselsdag 16de mai blev feiret med stor modtagelse i hendes smukke landlige bolig i Briskebyveien. Masser af blomster var strømmet ind, fra foreningen for de døve, fra den Gyldendalske boghandel m. fl. En deputation fra L. K. S. F. med formanden fru Qvam som talsmand, overrakte som tegn paa foreningens store erkjendtlighed det internationale kvindestemmeretsmerke i guld.

For N. K. F. mødte en deputation med formanden fru Blehr i spidsen, som takked fru Rosing for alt hvad hun havde gjort for kvindesagen. — Et etui med ske og gaffel overraktes.

Nylændes redaktør frk. Krog overrakte blomster med tak, fordi fru Rosing var kommet hid op for at arbeide paa det norske nylænde.

Fru Sewall, født Aschehaug, overrakte en deilig buket fra de døve. En ung døv pige havde skrevet et vakkert digt som oplæstes.

Fru Rosing takked bevæget for al denne hyldest, hun foreslog de tilstedeværende at drikke paa at kvindernes stemmeret nu maatte gaa igjennem, skaalen blev drukket med jubel.

Eftertryk forbydes.)

Kjærlighed og liv.

Af
C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

(Forts. fra no. 10.)

Den lille dronning skjulte sit ansigt ved sin medhustrus skulder. »Jeg synes saa godt om den historien Sandal, sa hun «Og hvad var det du sa: han elsked mig *som et barn*, — jeg synes godt om den slags kjærlighed!«

Den anden vendte sig fort for at se paa hende — for stemmen havde en egen bævende klang. Men barnet var raskere, og ansigtet med det forræderiske udtryk var bøiet dybt over jasminkransen hun bandt, mens hun hurtig begyndte at tale om noget andet.

»Aa, Sandal Kuar, jeg blir flink, kan du tro. Jeg kan læse hele den *fjerde bog* i modersmaal nu, og *han* — — er saa fornøiet med mig. Nu skal han lære mig engelsk og ja — ogsaa at føre regnskab og læse aviser. Og da, sier han, blir jeg ligesaa flink som de fornemme damer han har truffet i England, og undertiden her ogsaa, de som taler til ham som om — som om der sad mænds hoder paa dem. Husker du den staselige middagen, da de modtog den store *sahib* med hele hans følge? Jeg kikked paa den muntre fest gjennem de daarlig lukkede skyvedøre. Det var vidunderligt! men jeg snakked med ham om det efterpaa, og da jeg sa jeg vilde ikke bry mig det mindste om at sidde ved siden af ham, jeg vilde saa meget heller opvarte ham — saa lo han og klapped mig paa kindet. «Og hvorledes gaar det med legene?« spurgte han. Men jeg svared: »Deres høihed, er det noget at spørge en som mig om. Hvorledes kunde vi nogensinde skrige og slaa bold med opløftede hænder i paasyn af vort livs krone?» Da lo han paanyt og sa, »Jeg er glad i dig som du er du lille.» Men saa blev jeg ræd for at han skulde tro jeg heller ikke vilde lære noget, og saa bad jeg ham igjen om at være min lærer, og han sa· »Ja, ja! jeg har jo lovet dig det. Du skal hjælpe mig med mit arbeide, som kongernes hustruer gjorde i gamle dage! Aa tror du jeg nogengang blir flink nok til det, Sandal?«

»Tøv!« sa den ældre kvinde,« livet er bare et skuespil, en leg; vi blir kjed af det første legetøi og saa af det næste. Er jeg ikke blit kjed af mine musikinstrumenter?« Kjøb hvad du vil« sa hans Høihed

og jeg kjøbte næsten hundrede. Hvor vi spilte paa dem, næsten hver time af dagen, mine kvinder og jeg! Og nu ligger de der itubrudt og glemt. Saaledes har du kjøbt bøger. Endnu morer de dig. Saaledes har kongen kjøbt dig!«

»Aa, nei« svarte den anden ivrig. Han har ikke kjøbt mig. Har du ikke netop fortalt mig hvorledes jeg kom til ham gjennem den rustne lille grinden dernede i *Zenana*-haven?

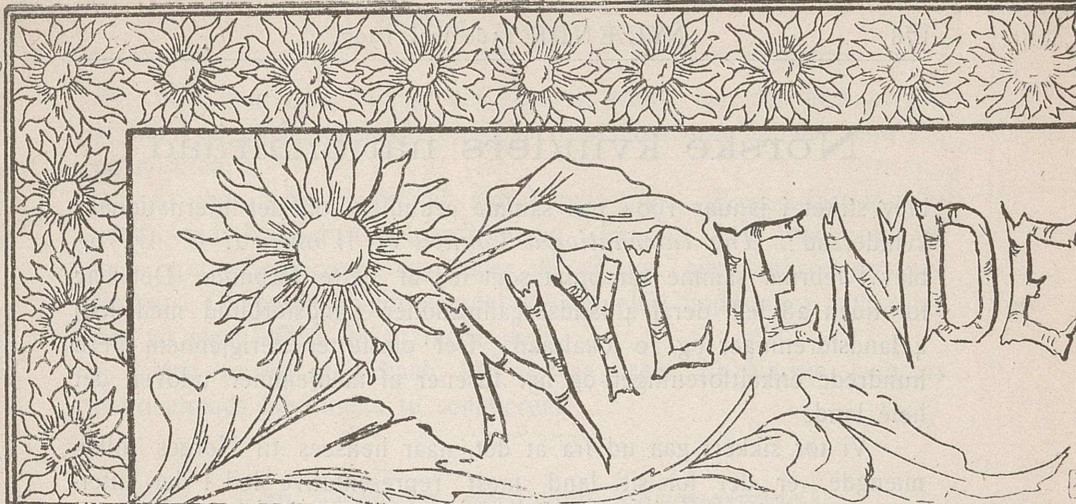
»For et barn du er!« svarte kvinden utaalmodig. »Vi er alle legetøi, tidens og rummets legetøi er vi, nogen værre medfaret end andre, men alle er vi legetøi, som snart maa gi plads for nye!«

Men barnet sa i sit hjerte: Nei! nei. Jeg ved bedre. Hvad der er skrevet er skrevet. Gud hvisker sin hemmelighed til os, til nogle faa af os. Hvorledes skulde de vide det, som aldrig har faat det hvisket i sit øre. Aa jeg ved det! Priset være den høieste af alle guder, jeg ved det! Forts.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 12.
KRISTIANIA, 15 juni 1907.

Statsborgerlig stemmeret for kvinder!

Tak!

Nylændes hefte laa der færdig til revision, men i sidste øieblik blev der revolution i artiklerne. De maa i farten gi plads, og det paa første side, til meldingen om vor seir.

Idag 14de juni kl. 2 gik et forslag igjennem i Norges storting, som gir kvinderne statsborgerlig stemmeret paa samme betingelse som de nu har kommunal. 96 representanter stemte for og 25 imod.

Her i landet og i nabolandene er budskabet alt viden omkring, men til mange i andre land har vi den glæde herigjennem at bringe det første bud om *vor* seir, som ogsaa er *deres* seir.

Vor tak, kvindernes hjertelige tak til hver og en af de 96 representanter i Norges storting, som gjennemførte den store reform.

14de september kl. 6 efterm. 1907.

Telefonen arbeider ustanselig og telegrammerne begynder alt at komme:

«Vi hilser den nye junidag i Norges historien!

Bergens kvindesagsforening og L. K. S. F.«

»Heder och lycka åt Norge och dets kvinnor — hälsar

Ann Margret Holmgren.»

Norske kvinders nationalraad

blev stiftet i januar 1904 paa samme grundlag som det internationale kvinderaad: *The International Council of Women I. C. W.* og blev i februar samme aar optat som led af dette forbund. Det har for tiden 28 led, deraf 4 landsorganisationer (landsforbund med led) 4 landsforeninger og 20 lokalraad. Det omslutter derigjennem flere hundrede enkeltforeninger og har tusener af medlemmer udover det hele land.

Vi tør sikkert gaa ud fra at det, naar hensees til Norges folkemængde, er det for sit land mest representative led i det internationale forbund.

N. K. N. skal ha sit første landsmøde i Trondhjem 3—6 juli. Til behandling paa mødet foreligger ikke mindre end fem forslag til ændring i lovene. To af disse gaar ud paa en meget indgribende forandring — en række arbeidssektioner, hvis formænd skal danne hovedstyret — en omstøbning af organisationen. Styrets fem medlemmer har enstemmig fraraadet antagelsen af disse forslag, som de finder ikke betegner fremskridt, og er selv fremkommet med et forslag, en række ændringer af mindre indgribende art.

Som rimeligt er vil der samle sig stor interesse om dette landsmøde. Med spænding vil man vente paa udfaldet, som kan bli skjæbnesvangert for norske kvinder, for deres udvikling og retningen i deres bestræbelser gjennem lange tider. Spørsmaalet om hvilke personer der skal ha ledelsen af den store organisation spiller selvfølgelig ogsaa en stor rolle.

Et godt ønske vil vi især udtale for landsmødet: at der vil komme megen klarhed ud af det. De vælgende faar de ledere, de institutioner de fortjener — heder det. Men som saa mange almensatser indeholder ogsaa denne kun en betinget sandhed, for en mængde mennesker kan ikke og har ikke kunnet skaffe sig lys nok over de forhold de vælger, til at de kan være ansvarlige for dem.

Men kommer der klarhed nok over det hele, saa man kan vælge med fuld bevidsthed om hvad det gjælder, saa kan det siges —, ogsaa i det foreliggende tilfælde kan det siges — at valget vil være et billede af vort eget standpunkt, og at man faar de institutioner, den ledelse og de ledere man fortjener.

Denne tanke kan bringe ro selv til de ivrigste paa begge sider.

For dem som ikke nu faar det efter sit ønske, kan det gi haab om at tiden og udviklingen vil rette paa hvad man maa dømme som feil og misgreb.

Et bør man ihvertfald aldrig tvile om. Fremskridtsideernes vext blandt kvinder som blandt mænd. Faar de ikke plads paa en kant og i en omgivelse, saa søger de sig nyt gjennembrud og nye former. Og ogsaa blandt kvinder vil der altid findes de ti retfærdige der vil gjøre offere for at redde dem.

Med ro og med haab kan vi se frem til Norske kvinders nationalraads landsmøde til sommeren.

Om Norske kvinders nationalraad

og landsmødet skriver »Husmoderen:«

Kristiania 24de mai 07.

»Norske kvinders nationalraad« — denne store sammenslutning af vort lands kvinder, end mere fuldstændiggjort i den sidste tid, da ogsaa de specielt for Guds riges sag arbeidende kvindeforeninger slutter sig til — holder sit første landsmøde i Trondhjem den 3dje juli førstk. Antagelig vil det vidtstrakte forbund paa dette møde organisere sig end fastere og mere virksomt, og vi vil sandsynligvis faa meget at berette. Det vil da ogsaa sætte vor læsekreds bedre ind i sagen og give mangt et orienterende svar paa det saa ofte fremsatte spørgsmaal: Hvad vil N. K. N. egentlig?« —

Enkelte udtryk i ovenstaaende trænger vistnok lidt kommentar for flere af vore læsere.

Med de »specielt for Guds riges sag arbeidende kvindeforeninger« som slutter sig til — menes et forbund af hedningemissionsarbeidere under navn af »Missionsarbeidernes Ring,« som har søgt om optagelse i N. K. N. Man maa høilig undre sig over disse ord. Mon hvilket rige *Husm.* synes de andre foreninger i N. K. N. arbeider for? De som f. ex. specielt arbeider for større retfærdighed og barmhjertighed blandt menneskene, hvilket riges sag virker de specielt for? Hvilken modsætning er det der stilles op mod Guds rige? — Der tales som om Guds rige var et hus med et eneste værelse, lavloftet, indelukket.

At »det vidtstrakte forbund paa dette møde vil organisere sig end fastere og mere virksomt,« betyr uden tvil at man antar de omtalte sektions-forslag vil gaa igjennem — og N. K. N. derved faa større interesse for »Husmoderens« læsekreds. Den sidste passus skal vi ikke kommentere.

G. K.

En hilsen fra Amerika.

Saa skal da min tanke realiseres, den gjennem Nylændes spalter at sende en hilsen til søstrene derhjemme.

At det først sker nu efter 4 aars ophold her, har sin grund deri, at jeg strax blev rykket op i dette pulserende, rastløse liv, dels som lærerinde og dels som arbeider for fremme af afholdssagen; har derfor ikke havt tid engang at samle mine tanker. Der er vistnok fremdeles mange derhjemme, som nærer altfor store illusioner om Amerika, særlig hvad kvindens stilling angaar, derfor troede jeg, at det maaske vilde intressere at høre en nøktern fremstilling af sagen. Breve til slægt og venner indeholder i regelen kun den halve sandhed, de gode sider blir for stærkt fremhævede medens det ubehagelige blir ganske udeladt.

Mit første indtryk af Amerika kan betegnes som et stort »spørgsmaalstegn.« Saavel overraskelser som skuffelser var der — og de sidste var nok i stor majoritet.

Skjæbnen førte mig midt ind blandt det norske kirkefolk som religionslærerinde, og megen iagttagelsesevne behøvedes ikke for at opdage, at her gjaldt det for en kvinde at holde mund; thi nogen selvstændig mening fra hende var jo en absurditet, der maatte kvæles i fødselen. Ikke engang paa en kvindeforening bør hun lade sin røst høre, thi der sad jo selveste præsten som hyrden blandt faarene.

Min største fadæse var, da jeg i min uskyldighed kom til at omtale min beundring for Bjørnson og Ibsen, hvis navne virkede som ild i et krudtoplag. Førstnævnte havde jo for 20 a 30 aar siden været herover og betragtedes som »Varg i Veum« blandt kirkefolket. Ibsen havde jo heldigvis ikke været her, men rygtet sagde, at han pleiede skrive skuespil for teatrene — — — aa bevare os vel for en saadan ugudelig mand.

Paa faa undtagelser nær, er kvindernes eneste interesse »huset og kirken.« Præsten slynger sit paulinske ris over kvindens hoved, og hun tror at gudsdyrkelsen bestaar netop deri, at bære svøbeslagene med taalmodighed.

Ved ægtevielse benyttes fremdeles det gamle ritual, skjønt jeg har hørt, at det begynder nu at skurre i ørene paa de unge piger.

Den gifte kvinde er bunden som en slave til huset, tjenere er næsten en sjeldenhed, derfor rækker husmoderen ikke langt, trods

det, at manden hjælper sin hustru mere her end tilfældet var derhjemme. Dette om de norske.

Den amerikanske kvinde er gjennemgaaende mere oplyst og følger mere med tidens krav, hun agtes høit af manden, fordi hun forstaar at hævde sig selv. En hustru er ingen slave, hun opvarter ikke manden, det blir hans lod at opvarte hende. Hun tillader — og fordrer af ham den samme forekommenhed og høflighed efter bryllupet som før, og dette varer for livet. Det vil sige et lykkeligt ægteskab.

En anden grund hvorfor manden respekterer hustruen er den, at gjennemgaaende er kvinderne mere kundskabsrige end mændene, der allerede i en alder af 12 a 14 aar forlader skolen for at begynde sin bane som forretningsmand, medens de unge kvinder fortsætter sin uddannelse til op i 20 aarene, selv om der ingen tanke er for faguddannelse. Hun er sikker og fri i sin optræden, altid paa vagt for at hævde sin ære og adel som kvinde. Disse frigjorte skabninger vilde nok ikke en eneste gang taale paulussvøben hverken i vielsesritualet eller fra prædikestolen.

W. C. T. U. organisationen har lokale afdelinger i næsten alle byer i landet, og ihærdigere arbeidere kan sjelden træffes. De trættes ikke, men vedbliver aar efter aar at indsende til myndighederne andragende om stemmeret, først iaar kom den op til behandling her i Minnesota. Under disse politiske forholde ser det mørkt ud for den sag. Det er pengemagten som hersker ved valgene, stemmekvæg kjøbes for tusinder af dollars dagene før valget skal foregaa, ja cigarer og brændevin benyttes ogsaa som agn, de der kan spendere mest faar flest stemmer. Disse gode herrer ved meget vel, hvad kvinderne vilde gjøre, om de kom med.

Ingen af embedsmændene har nogen gang vovet at lægge et ord ind for kvindesagen, i saa tilfælde vidste de jo, at næste aar vilde de blive kastet, det er udelukkende folkets vilje de er afhængig af. President *Roosevelt* nævner kvinderne kun ianledning hendes pligt at føde mange børn. Det er alt. Vi norske ærgrer os usigelig over, at storthinget skulde tildele ham Nobels fredspris.

Kvinderne har i rækker af aar vist, hvad de duer til. De indtager saagodt som alle lærerpladse i skoler, colleger og universiteter. Kvindelige overlærere er der ved alle folkeskoler her i byen, ligesaa ved de fleste af Chicago skoler, for ej at nævne alle de pladse hun med ære fylder i andre stillinger i dette land. Men naar de lov-

givende mænd vægrer sig for at tilstaa hende stemmeret, beror det ikke derpaa, at de nogengang tvivler om hendes dygtighed, men det gjelder dette: »Er det til fordel for manden at kvinden blir ganske selvstændig; vil en selvstændig kvinde blive let bytte for manden eller ej?» Her ligger hunden begraven.

Jeg maa fortælle, at jeg er meget stolt af at være norsk, naar jeg kan faa anledning at oplyse de amerikanske damer om Eders seire derhjemme, samt om, at jeg selv har været med at stemme angaaende samlagene. Hvad der begeistrer dem mest er beretningen om, at Norske kvinder kan fungere som jurymænd; »your men must be more liberal than ours!« udbryder de.

For en uges tid siden deltog jeg i en convention afholdt af W. C. T. U. kvinderne. Som udlænding gjorde de megen stas paa mig, og jeg fortalte til gjengjæld om vort arbeide for kvindesagen i Norge, naar og af hvem det første foredrag blev holdt, osv.

Maa ikke glemme at nævne om den store 17de maifest alle de norske skal have her i byen, den skal holdes paa auditoriet, mange taler for Norge vil blive afholdt af de bedste kræfter man har. Heller ikke 7de juni blir glemt maa I tro.

Saa tilslut en hjertelig hilsen med tak til Nylændes redaktør og til alle søstrene, der har stillet sig i rækkerne til kamp for vor vigtige sag. Vi følger Eders triumfer med glæde og beundring, vi fryder os over Eders arbeide i 1905, først nu faar jeg sende min gratulation med 7de juni og 13de august. Man følte at der stod kvinder bag!«

Minneapolis Minn, mai 1907.

Anna Ursin.

Til Haag

sendes den omtalte resolution fra den norske gruppe af kvindernes verdensfredsforbund. Mange foreninger slutter sig til, og det hele oversendes af Norske Kvinders Nationalraads styre, med varm anbefaling. Fra det internationale kvinderaad møder sekretæren — *Mrs. Ogilvie Gordon* (formanden Lady Aberdeen kan af helbredsgrunde ikke komme) — i spidsen for en deputation med representanter fra flere nationalraad. N. K. N. havde haabet at faa en dame der opholder sig i udlandet til at møde, men det mislykkedes, og adressen faar da gjøre tjeneste i stedet.

»Til *Haag*« lyder nu løsenet for landenes *officielle* representanter, og papirer med ord og hilsener strømmer ind i overflod og mangfoldighed.

Til *Haag* gaar ogsaa stille tanker, og inderlige ønsker om at der maa komme noget godt ud af mødet, at det maa bli et skridt, om end aldrig saa lidet, frem mod maalet: fred bygget paa frihedens og retfærdighedens grund.

Agathe Backer Grøndahl.

Naar Agathe Backer Grøndahls billede kommer frem for mig ser jeg hende næsten altid som ganske ung. For en del kanske fordi jeg traf hende oftest i gamle dage, men ogsaa fordi hun gjorde et eiendommeligt indtryk blandt de andre unge. Saa beskeden hun var, var der ved hende det som gav ærbødighed. Saa sikkert følte en det, at her var en som levet sit eget liv, havde sit indre syn, og som selv havde maalestokken. En som drømte om og søgte efter det bedste, en som selv havde den dybe ærbødighed — idealisten.

Dette var indtrykket som fæsted sig hos mig fra langt tilbage. Og nu ved hendes begravelse fik jeg det bekræftet af en som stod hende nær. Efter et langt livs kjendskab kunde taleren skildre hende som den rene af hjertet, som den strenge mod sig selv, som den evig stræbende mod større fuldkommenhed. Ens sind løfter sig mens en hører det. Saa er der da mennesker som naar et langt liv ud med »Guds stempel paa sin pande.«

Der kom vidnesbyrd fra hende selv, — tonerne fyldte kirkens rum, hun talte til os. Og der laa graven i den unge sommers straaler, med høie volde af blomster omkring — af skjære og fine, af rige og egenartede blomster. Fredssalmen klang udover til afsked. Det var skjønhed og harmoni en tog med sig hjem.

Men savnet efter hende er stort, ikke bare blandt hendes nærmeste, men i vide kredse udover.

Hun var saa snil, hjalp saa gjerne, gav i stor sympati. Mange minder kommer frem. Husk hvor hun spilte i vor klub. Gjennemblad Nylændes aargange, der er kompositioner hun sendte, der hendes billede, der beretning om de større anledninger, naar hun var med. Som ved Ibsenfesten da optoget med digterens kvindeskikkelser skred frem — som hun spilte! Og ved kvindesagsmødet i 1902 da hun selv indøved og leded den kantate hun tidligere havde komponeret over mit lille digt: »Nytaarsgry», — og festen hos generalkonsul og fru Butenschøn, da en række af *Agathe Backer Grøndahls* kompositioner blev givet, og hun selv udførte pianopartiet. Men enten det var ved store eller ved ganske smaa anledninger — altid havde hun denne hellige angst for at noget skulde forstyrre eller træde imellem, saa ikke det bedste og fineste kunde gives.

Agathe Backer Grøndals kunst, udtalte pastor Lunde i sin tale, vil forstaaes bedre og bedre, vil optages mer inderlig af vort folk udigjennem fremtiden end nu. Det har han saa vist ret i. Der er noget gjemt i hendes musik som ikke altid kommer frem første gang, der er saa tidlig en vaar, saa fuldt af fine spirer.

Og som hun da udigjennem tiden vil gi vidnesbyrd om sig selv og sit folks natur, saa vil hun ogsaa gi bud fra kvinders sjæleliv, vil vidne om aandens første tidlige vaar iblandt dem.

Indtrykket fra hendes ungdom, fra hendes kunst, fra hendes jordefærd gaar sammen, blir til ét.

Hun er ikke død — hun sover. *G. K.*

Beretning om fredsarbeidet i Norge 1904—1907

fra

N. K. N.s representant i I. C. W.s komite for fred og voldgift

(sendt til Mrs. May Wright Sewall, ærespresident i I. C. W.)

Siden den til Berlinerkongressen afgivne rapport om *fredsarbeidet i Norge* er her oplevet store historiske begivenheder, idet Norge er bleven helt selvstændig stat — 7de juni 1905 — med egen norsk konge. Konflikten med Sverige er bleven løst ad fredelig vei, uden blodsudgydelse, og man tør vistnok haabe at begge folk efterhaanden vil komme hinanden nermere i en mere virkelig broderlig forstaaelse — det som unionsforholdet hovedsaglig stod hindrende iveien for.

M. h. t. Norges *interparlamentariske fredsarbeide* er at nævne at rektor *Horst*, John *Lund* og flere af stortinget opnævnte mænd (aarlig) har været sendt til de interparlamentariske fredskonferancer. I 1905 blev Nobels fredspris af stortinget givet til baronesse *Bertha v. Suttner* og i 1906 til Amerikas president *Roosevelt.* Til Haagkonferancen juni 07 sendes Norges minister i Holland og Danmark, dr. juris *Hagerup.*

I *Norges fredsforening* er i 1906 stortingsmand Bernhard Hanssen atter bleven formand, og dermed er fredsarbeidet forhaabentlig kommen i det bedre gjænge ved ikke at betones som ensidigt. Norges fredsf. har sine aarlige landsmøder omkring i de forskjellige norske byer. I 1907 blev pastor Peder Christensen udsendt som taler for Norges fredsf. forevisende lysbilleder i fredens interesse. Af *Carnegis* bog »for voldgift og fred« har N. fredsfor. indkjøbt 1000 exempl. til uddeling.

Et forslag fra regjeringen om tvungen skydeøvelse i skolerne til fordel

for indskrænket værnepligtstjeneste og indskrænkning af militærbudgettet har fra adskillige fredsforeninger mødt stærk modstand.

Norges fredsforenings tidligere bestræbelser for en fast aarlig fredssøndag er senere gjennem pastor Christensen forelagt den norske gruppe af kvindernes verdensfredsforbund og er af denne optat og atter sendt til kirkestyrelsen, der imidlertid ikke har fundet tiden inde for at foreta noget. Adskillige præster har dog stor interesse for spørsmaalet, og der tales dels ved opfordring fra kvindernes gruppe ved flere anl. fredens sag ved søndagens kirkehøitid.

Kvindernes verdensfredsforbund, den norske gruppe, har sine godt besøgte møder under en dygtig bestyrelse. Sterkt optaget af og meddelagtig i tanken om at gi *faktiske upartiske* oplysninger til udenverdenen om *Norges statsretslige stilling i unionen med Sverige*, ydede den N. K. N.s formand sin loyaleste støtte ved skriftet »Norway«s udgivelse og under hele denne sags forløb.

Da Bertha von Suttner i 1906 holdt sit fredsforedrag i Kr.a, var det dette kvindeforbund, der anordnede en storstilet og stemningsfuld fest for sin berømte kvindelige medarbeider. Blandt de indbudne saaes stortingets præsidenter, regjeringen og de fremmede staters udsendinger med damer. Der var paa forhaand git bud rundt i landene og hilsener til hædersgjæsten indløb i strømme fra alle verdens hjørner. Ligeledes hyldedes hun ved digte, sange, laurbærkranse, norske flag etc.

For Mr. Stead anordnedes ogsaa i vaar en prægtig fest, og han gjorde gruppen den ære at holde foredrag om sine planer om en *pilgrimsfredsfærd til Haag*. Stortingspresident Gunnar Knudsen talte varmt for Mr. Stead. I anl. af 2den Haag-konferance har samme forbund formet en *resolution*, offentliggjort i alle landets blade, da demonstrationsdagen 12te mai falder paa en søndag er tillige præsterne opfordret til at erindre den i sin præken. Med et tillæg fra den norske gruppe*) slutter jeg med de bedste søsterlige hilsener.

Dikka Møller.

Kjære Nylænde!

Tak og ære! Heiser flaget til tops!

Randi Blehr.

14de juni 1907.

---

*) De omtalte adresser medfølger.

Symboliken i „Brand“.

En studie

af

Anna Bugge.

(Slutning fra no. 12.)

Da blegner Gerd — da falder iskirken — da forvandles høgen, idet han fældes. — — Den stærke frister og drivkraft i hans hjerte, den forvandles, den dør ikke, den vokser — den blir hvid — den fylder dalen. Den blir, saadan forvandlet, grunden under hans nye verden, den klode, Agnes har vist ham gjennem kjærlighedens inspirerende magt: »Denne jord skal du befolke!« — — —

Ibsen ser fremtiden stor. Der stod kvinder bag Brand og Ibsen. Derfor blir Brands hengiven af alt ikke til den hovmodsaand, som isolerer manden, saa han tror han er det fuldkomne, naar fristeren fører ham op paa »Svartetind,« blot ser sig selv, den mandlige aand, og for hvem derfor al den øvrige verden og fremtiden blir liden. — Saadan som Nietzsche saa verden og fremtiden. Men det var jo ogsaa mere et kulturfolk, der har tabt idealet og stillet sig selv et slapt lykkeideal, som Nietzsches fremtidssyn gjælder. — Brand derimod er:

»Sund og frisk
som aasens tall, som bakkens brisk.«

Fælles for begge filosofer er læren, at den store frister, den lidenskabens kraft, mennesket bær i sig, kan gjennem viljens seir forvandles til en god aand, til den hvide himmelgrund under foden.

»Tifold større himmeltelt
spændtes ud, da han blev fældt!
Aa, jeg vil ei længer grue;
han er hvid jo, som en due!

Da er Brand nær sit fuldbragt. »Klar, straalende og ligesom forynget« gaar han døden imøde. Kun i døden vinder menneskets aand sin fulde frihed.

»Ja, hver slægtens søn tildøde
dømmes maa for slægtens brøde!«
erkjender han.

Alle store epoker i menneskeheden, det gamles undergang og det nyes begyndelse, har været ledsaget af brydninger og revolutioner. Ligesaa forvandlingerne i det enkelte menneskes liv. Men den største forvandling det er døden. Og jo mere levende aand, jo mere strid for at hævde viljen og fastholde aandens forbund med den levende Gud under legemets opløsning.

Den indtil døden kjæmpende aand føler naturens vrede, synker i knæ under »slægtens brøde.« Historien har da ogsaa ved de seirende aanders død ladet naturen tale sit særlige vredessprog. Torden og mørke og jordskjælv ledsager Kristi sidste stund paa korset. — Men ét er det forfærdelige, som presser angstraabet frem fra hans pinte hjerte: »Min Gud! min Gud! hvi har du forladt mig!« — det er det vilde had, den haan, som slaar op mod den uendelige kjærlighedstrang i hans sjæl — — og fra den slægt han vil frelse! —

Det er ligeledes under dødens forvandling, at denne nordiske profet raaber opad mod himlen sit smertesraab:

»Svar mig, Gud, i dødens slug;
gjælder ei et frelsens fnug
Mandeviljens *quantum satis?*«

Og svaret kommer — for der har jo engang lydt et fuldbragt over jorden — en røst raaber gjennem sneskredet og larmen:

»Han er deus caritatis!«

En saadan er et med kjærlighedens Gud, en slægtens søn, der frelser slægten.

Den jødiske Messias er blevet inderliggjort for vor bevidsthed ved den kjærlighed, som op igjennem tiden har slynget sig om hans skikkelse — som levende aand: Kunst, videnskab, helligt menneskeliv. Han er blevet »Frelseren.«

Brand er en tankens skabning, bygget over denne Messias. Men paa samme tid skal Brand fremstille en anden, en nutidens frelser. Frelseren maa gjentages op igjennem slægten — som en fortløbende bygning. Den jødiske Messias er »hjørnestenen«, men alle forsagende og elskende menneskehjerter, som har bygget aandslivet over det ideal, det er menneskehedens levende verdenshistoriske »nye Adam«. Og den frelser kan aldrig stødes fra sin trone ved nogen bibelkritik, fordi den er ikke bogstav, men levende aand. Bogstavets »nye Adam« kan blive en død Gud, der gjør tiden sløv.

Brands samtid trængte vækkelse af tankelivet. Tiden var vokset fra »den bløde kost«, den trængte »haardere føde«, hvis aanden ikke skulde sløves. Og Ibsen kom med sin intense *vilje til sandhed*, — og sin *hvashed* paa det aandelige omraade. Men at Brands hjertegrund er haardhed faar man ikke indtryk af — undtagen ligeoverfor spidsborgerligheden og det trange livssyn, hvor det er sat som dommer. Og netop ved den hvashed har Ibsen gjort en reformatorisk tempelrensning i hjerterne som i samfundet. Og er ikke det at bygge op?

Det kan indrømmes, at der undertiden er en overflødighed af ord i Brand. Til at fremstille saa dybe tanker — en saadan rigdom af tanker —

i rimede vers, maa der ofte bruges billeder og omveie for at faa meningen klart frem og paa samme tid afrunde versene; og rimet kan vel ogsaa forføre til et og andet sidespring, som ikke netop var nødvendigt — kanske der ogsaa et par steder er taget reminiscenser med af digterens hjertebørn fra yngre dage, som nok kunde været borte, men — i det heletaget er Ibsen overtruffet af nogen her?

Naar man ser symboliken i stykket og den bibelske undergrund — og ser Brands kamp for at blive tro mod *kaldet*, som vi baade føler og ser ikke er noget opdigtet, men virkelig Guds kald i digterens sjæl, da blir digtet klart, og vi har for os et sjælemaleri, som ingen nutidens digter har givet det større.

Telegrafvæsenets kvindelige funktionærer

har ved en deputation henledet telegrafdirektørens opmerksomhed paa den uheldige ordning, som siden 1898 er etableret, derved at undervisningen for kvindelige og mandlige telegrafister ikke længere er den samme, idet kurserne for de mandlige elever ved den tid blev udvidet, saavel hvad fagkreds som varighed angaar, medens fagkredsen for de kvindelige elever samtidig betydelig indskrænkedes. Man paapegte ligeledes det uretfærdige ved det for kvindelige elever indførte «bostedsbaand,« hvorved kvinder fra landdistrikterne er blevet udelukket fra at søge sit erhverv i telegrafvæsenet. Endvidere fremholdtes den fuldstændige mangel paa avancementsposter for telegrafistinder samt de for telegrafen uheldige følger af den kombinerede telefon- og telegraftjeneste, idet det har vist sig, at funktionærer med saadan kombineret tjeneste vanskelig opnaar den for telegrafarbeidet nødvendige færdighed, ligesom telegrafvæsenet ved denne ordning gaar glip af en hel del habile ansøgere.

Telegrafdirektøren udtalte, at han, uden paa nærværende tidspunkt at kunne give noget løfte, vilde ofre sagen sin velvillige opmærksomhed, ligesom han udtrykte sin sympati for de kvindelige funktionærer og sin fulde tilfredshed med deres arbeide. —

Paa grund af sagens betydning for kvinderne har disse forhold vakt megen opmerksomhed og misnøie ogsaa mellem kvinder udenfor etaten. Resultatet af telegrafistindernes henvendelse til telegrafdirektøren imødesees derfor med stor interesse af alle.

Kjærlighed og liv.

Af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

(Forts. fra no. 11.)

II.

Det var engang — vi mødtes — du og jeg!
Der var en dør, jeg aldrig aabnet fik — —
Der var et slør, som stængte for mit blik, —
— — saa er der ikke mer om mig og dig!

»Hvad er det du synger Piari? Vær rolig, barn! *Han* kommer langs korridoren.« Piari dæmped sin stemme og gjorde den vanlige bøining med en egen sky ynde i blik og bevægelse. »Kom hid du lille« sa kongen efter at ha hilst paa den ældre dame med den ærbødighed som skyldtes hendes alder. »Hvad var det du sang? Det lød for mig som vindens sus i furulunden.« »Ja« sa hun ivrig, »det var om den hemmelighed som hviskes i furutrærnes sus og i havets bølger naar det klager, og — i det menneskelige hjerte, naar det lider« — hun stansed skamfuld over sin dristighed — »nei, det høres vist som der ikke er mening i det jeg sier.«

»Det er der heller ikke« sa den ældre dame. »Deres høihed — disse bøgerne er ikke gode for hende.«

Men kongen la sin haand blidt paa det bøiede hode, som hun sad ved siden af ham — der hvor hun havde for skik at sidde fra sine barndomsdage af — »Hvorledes kan du kjende lidelser barn?« sa han.

»Nei, nei« forsikred hun, »men tankerne kommer til mig — jeg ved ikke hvorfra de kommer. Jeg hører det klage — rosenbusken naar jeg plukker af roserne, sier, »hvorfor blomstrer jeg for at dø? Og den lille fuglen min som slog sig død mod vindusruden, aa hvor den spør mig hvorfor, og jeg maa græde for jeg kan ikke svare den. Og i stormen hører jeg de døendes suk — og aa — jeg hader al lidelse. Jeg hader skygge og mørke. Hvorfor kan ikke solen skinne bestandig?«

»Det gjør den,« svarede han blidt, »for alle dem som kjender dig, du lille. Lad os saa faa frem bøgerne strax, for jeg maa gaa tidlig i eftermiddag. Ministeren kommer med beretninger og overslag over kornhøstens udbytte og ganske vist skal han ogsaa plage mig

med mængdevis af andragender. Og de studerte hemmeligheden ved at *K. A. T.* blev til et mjauende dyr, og at de som foran sig havde *R* var de største, og de som havde *M* var de mindste af de dyr som den førnævnte mjauende yndling gjorde jagt paa — og idet de fordybed sig i disse gaader, glemte hun alle sorger over lukkede døre og tætte slør.

Disse lærertimer var dagens lyseste stunder for den plagede monark. Det var saa sødt at kunne vende ryggen til hofmændenes intriger og kampen med usynlige fiender og gaa til kvindernes bolig og til den ivrige og flinke lille elev. Undertiden sad de i blomsterhaven og de røde blomsterblade strøddes over hendes smaa nøgne tær, men oftest sad de i den lille salon, det »engelske værelse« som den ældre dronning pleied at kalde det.

Og som tiden gik lærte Piari nok til at hjælpe hans høihed med den indenlandske korrespondance, og for et stolt øieblik det var, da han roste hendes skrivekyndighed og sa hun var mere til nytte for ham end mange sekretærer. Dagene var altfor korte til alle de ting de skulde læse og lære. Aviser og tidsskrifter blev ophobed i »*Inglis*« salonen. Og Piari fandt frem billederne og forklarte dem for de undrende kvinder og oplived den indelukkede verden, de var i, med nyheder fra verden udenom — om krig og hændelser. Historien om hvorledes *Lord Robert's* søn vandt sit ærestegn var en yndling, og den fortaltes om igjen og om igjen; og hvorledes hans mor modtog medaljen til sin søn af »den største dronnings« haand. Hver gang den fortaltes fældte de taarer. »Og han var død« sa de til hinanden, »og fik aldrig vide hvorledes han blev hædret, men moren hun vidste det; og hendes hjertes tale vilde naa til hans aske.«

Fortællingen om familien med de mange sønner, som alle blev ofret til den store dronning, blev ogsaa ofte fortalt.

»Det vilde jeg ogsaa gjøre!» sa den unge kvinde stolt og rødmed med det samme, for var det ikke hendes hemmelighed? Aa gode guder lad det bli en gut, lad det bli en søn!«

Den ældre kvinde var meget god og umisundelig ligeoverfor Piari, da hun fik hemmeligheden at vide. »Jeg har jo kjendt dig fra du selv var en liden *baby*« sa hun »og jeg synes jeg alt begynder at føle mig som bedstemor.« Og alle kvinderne forkjælte hende, og drev sterkt paa med de vanlige ceremonier og var uhyre omhyggelig for hendes helbred og bad presterne sige extrabønner. For endnu var der ikke nogen mandlig arving til den gode Maharajahs hus.

Og *Piari* sad ofte drømmende og tænkte paa sin kjære herre kongen, nynnende sit furulunds vers.

»Der var en dør jeg aldrig aabnet fik.«

Saa var det! Døren fast laaset, sløret for tæt til at se igjennem. Men nu, — vilde døren nu bli aabnet for hende? Og sløret vilde det sønderrives?

Saa en dag, mens fremtidens drøm legte i hendes sind, kom kongen ind, men med en adspredt mine. »Forbered,« sa han »alt til modtagelse af en ny dronning, hun kommer med et følge paa fjorten kvinder. Giv hende min mors værelser. Bruden skal føres hid til slottet imorgen otte dage ved middagstider.«

»Som min herre ønsker det« sa den ældre dame koldt. »Vi har ikke hørt et ord om det iforveien, det kommer noget pludselig.«

»Det er sandt, det kom hurtig paa,« indrømmed kongen »og efter mit personlige ønske sker det ikke — — men, en politisk nødvendighed!« Han saa ikke paa »barnet,« men sa høit for at hun skulde høre det. »Det er den *Mussummet Kunti* som jeg har talt om. Hun er i flere henseender blit opdraget efter vesterlandske principer, har ikke til stadighed opholdt sig bag »*purdah**)«, er ugift i attenaarsalderen, og ingen ortodox fyrste vilde ægte hende. Hendes far og jeg har havt noget udestaaende med hinanden ianl. politiske anliggender. Det har voldt mig adskillig bekymring i den sidste tid, saa foreslog han dette til forlig. Vi blev gift paa hendes fars gods, sidste gang jeg var der . . . Hvad gjør saa det. Hun vil faa sine egne værelser. Vore lykkelige eftermiddage faar vi som før. Og hun kan bli til selskab for dig barn,« tilføied han og vendte sig til hende, »i de lange timer, naar jeg maa være borte. Og hun vil lære dig meget mer end jeg kan. Hun vilde gjerne ta med sig sin engelske lærerinde, men for øieblikket tillod jeg ikke det. Min mor var meget ortodox, hun vilde ikke ha likt det. Og nu maa jeg gaa, jeg har saa mange sager at ordne.« Og han skyndte sig bort, han var tydeligvis ude af humør.

Da døren luktes, aabnedes kvindernes læber, og de udtalte mange sandheder, men hviskende, for de saa »barnets« smertefuldt fortrukne ansigt.

»Saa er der ikke mer om mig og dig!«

Ikke mer! ikke mer! Linjen lød omigjen og omigjen i hendes

*) Tæppet.

stakkers lille hjerne. »Hun er lærd — hun kan endog mer end ham selv. Kan det være saa? Og hun vil hjælpe ham. Han kommer ikke til at trænge min hjælp mer. »Ikke mer om mig og dig!« Var hun vakker? «Nei!« sa den opvartende kvinde. «Vi spurgte kongens mænd, som netop er kommet fra hendes fars gods. Fed — med grove læber — og gaar saa'n! vagger afsted, hjulbenet« — (og gruppens humorist abed efter hendes gang).

»Vær ikke sørgmodig, du kjære. Den som føder kongen en søn blir altid hans yndling, ingen kan fortrænge hende af hans gunst!«

»Mener du virkelig det, *Moushi?*« spurgte hun alvorlig. Og i sit hjerte sa hun: aa en søn, en *søn!* »Hvem ved om det vil bli en søn? Jeg vil gjøre en prøve. Jeg vil lægge to ringblomster foran gudebilledet ved sengetid, og hvis bare en ligger der ved daggry, betyr det en søn!« I hendes lille hjerte svang pendelen mellem haab og frygt ved hendes barnslige experimenter. Snart sa guderne et, snart et andet. »Aa, de narrer mig!« græd hun — »det er sløret som stænger for mit blik«

Og saa gik ugen tilende, og musiken i slotsgaarden forkyndte at bruden kom:

Piari sprang ind i sit værelse og skjulte ansigtet i puderne. »*Ikke mer om dig og mig!*«

(Sluttes)

Vi henleder opmerksomheden paa annoncen om Ray-sæben. Det er os en fornøielse at anbefale den. En toiletsæbe der er mere velgjørende for huden kan man efter vor erfaring ikke finde.

Til udenbys abonnenter.

Resterende kontingent for tidligere aar bedes velvillig indsendt **snarest.**

Nylændes annonce se tillægsbladet.

Indholdsfortegnelse.

15de juni 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 13.
KRISTIANIA, 1 juli 1907.

14de junibeslutningen 1907

vil bli staaende som et af lyspunkterne i vor historie. Den kan som andre beslutninger ha tillæg der ikke er helt paa høide med dens eget princip, men det vundne er saa stort og lykkebringende for vort folk, at en ikke har hjerte til at dvæle ved skyggesider. Naar de mænd i stortinget som med os fordred at retfærdighedskravet skulde ske fyldest, gjorde det offer at gi sin stemme til det betingede forslag, saa maa ogsaa kritiken udenom forstumme. Nu kan vi sammen kjæmpe videre, mænd og kvinder, for fremtidens store demokratiske reform, helt gjennemført almindelig stemmeret. Paa seiren er vi sikker.

Som saa meget andet stort kom ogsaa kvindestemmeretten stilt. En formiddags debat, som aabenbared hvor fæstnet overbevisningen var hos tilhængerne — og vi havde den. For mange — om ikke af Nylændes læsere saa af andre — kom det pludselig og overraskende. Alt bruset fra «Mjøsreguleringen« havde overdøvet lyden af det som nærmed sig, den reform som vil ha større rækkevidde end for tiden kan overskues.

Men ogsaa de store følger vil visselig komme stilt, lidt efter lidt, og naturligt. Kvinderne tænker nok ikke paa at forbause verden med ét slag.

Efter hvad vi har erfaret tænker de mer paa det nye ansvar de har faat, og i glæden over det vundne glemmer de ikke at der skal arbeide til for at kunne nytte de nye rettigheder og udøve de nye pligter til gavn for sig selv og andre.

Først og sidst er de taknemlige mod de representanter i stortinget som gav sin stemme til deres frigjørelse.

Følgende 96 representanter stemte for det forslag som gik igjennem. (Kvindestemmeretsforeningens forslag alternativ B).

Thallaug, Th. Stousland, Foss, Bryggesaa, Kristensen, Gauslaa, Liestøl, Andersen Grimsø, Bjørnaali, Storjord, Bakkejord, Havig, Ellingsen, Dick, Aklestad, Langeland, Høstmark, Meisingset, Hestnes, C. Berner, Carl Stousland, Krag-Torp, Bøen, Larsen, P. Pedersen, Bergesen, Adolf Pedersen, Gjedrem, Lind Johansen, Foshaug, Alfred Erkisen, O. Erichsen, Klingenberg, Halvorsen, Buen, Øverland, Hagerup, Ivar Aavatsmark, O. S. Aavatsmark, Sivertsen, Wolden, Bergan, Fjermstad, Hoff, Friis Petersen, Holtsmark, Brevig, Ihlen, Bøhn, Mørland, Mowinkel, Sæbø, Næss, Hjertenæs, Abrahamsen, Gundersen, Rinde, Gunnar Knudsen, Grivi, Tveiten, Ruberg, Røsholm, Jorde, Hyggen, Rustand, Hans Hansen, Vraa, Andersen, Saba, O. Sand, Backer, Egede-Nissen, Wrangell, Konow, Myrvang, Haug, Sjursen, Eftestøl, Aaen, Olsen, Austeen, Strengehagen, Lindvig, Nilssen, Chr. Knudsen, Bratlie, Stang, Castberg. Fedje, Blilie, H. Jacobsen, Wold, Valeur, Hougen, Arnesen og Velo.

Følgende 48 representanter stemte for Landskvindestemmeretsforeningens forslag om almindelig stemmeret.

Th. Stousland, Foss, Bryggesaa, Gauslaa, Liestøl, Bjørnaali, Storjord, Havig, Ellingsen, Dick, Carl Stousland, Krag-Torp, Bøen, P. Pedersen, Lind Johansen, Foshaug, Alfred Eriksen, Buen, Øverland, Hagerup, Ivar Aavatsmark, O. S. Aavatsmark, Sivertsen, Hansson, Friis Petersen, Mowinkel, Sæbø, Abrahamsen, Grivi, Ruberg, Jorde, Hyggen, Vraa, Andersen, Saba, Backer, Egede-Nissen, Konow, Myrvang, Eftestøl, Olsen, Nilssen, Chr. Knudsen, Castberg, Fedje, Valeur, Hougen og Arnesen.

En tak til 14de juni.

Hyld dig datter i blomsterlin
dagen er din!
Slyng om din pande rosernes krans
træd ud i dagens den fulde glans!
Flet med din haand saa ren og fin
retfærdsideernes gyldne spind,
før dem fra tanke til værk uden stands!
Med blikket mod Gud,
før dem ud, før dem ud.

Datter, din mor sad ved rokken og spandt
og solen randt.
Hun reiste sig op fra sin krak hvor hun sad,
hun gik til sin husbond hun graat og hun bad:
Se, solen den randt over tind over tag
se, hvilken dag!
Ta mig med dig didud, lad din sorg være min
jeg skal virke et spind.
som skal lysne dit blik og skal høine dit sind!

Men ene han drog ud i mark ud i skov,
bygget land, bygget lov.
Graatkvalt jeg vandret fra vindu til dør,
Alleting tyktes saa stængt imod før.
Rokken jeg flyttede stilt ind i kov
tanker og virke blev længslernes rov.
Solglansen svandt som i graaveirs slør,
Mørket ség ind i stuen,
ilden døset i gruen.

Der gik over landet en junidag
et vaarluftsdrag.
Din fader traadte i stuen ind
med aabent blik og med tro i sind.
Han rakte os haand, han tog os med ud.
Kom følg mig min datter, staa hos mig min brud.
Jeg bringer fra landet jer kvinder et bud.
Før retfærden frem
skab af landet et hjem!

Rust dig da datter til arbeids fest!
Kun Gud er du næst.
Men mindes du maa, at i smaat og i stort,
dig følger den gjerning, du her faar gjort.
Rydd vei for den arme, og prøv som bedst
at bænke blandt fiender freden som gjæst.
Og husk, la den fattige ei lide tort!
Byg op af dit virke
fredsaandens kirke.

Men hør mig min husbond, som aabnet min dør!
Som aldrig før
skal hjemmet hygge ved lampens skin
og arnen lune mod storm og vind.
Dens flamme skal ildne i kamp og i fred,
ved den skal vi finde vort hvilested.
Lyse den skal paa hvad sammen vi gjør,
styrke vort mod, om ikke vi tør
vise os veien indtil vi dør!

Marna Aars, f, Aall.

21—6—07.

Efter 14de junibeslutningen

har der strømmet ind hilsener fra nær og fjern der gir udtryk for den glæde beslutningen har vakt.

Vi anfører her endel af dem som fortsættelse til de i forrige hefte nævnte.

300,000

af Norges kvinder har nu politisk stemmerett!

300,000 af Norges kvinder viste i 1905, at de fortjente at faa den!

Held over Norges folk:

Lys falder over Norges rige!

14de juni 1907. *Aasta Hansteen.*

Samlet til fest bringes vor varmeste tak og lykønskning.

Tromsø Stemmeretsforening.

Till vunna medborgerlige rettigheter lyckønska svenska kvinnor genom

Landsföreningen för kvinnans politiske röstret.

Anna Whitlock.

Ordförande.

Jag kan inte nöja mig med att endast komma i flock utan måste personligen faa sända er min glädjafyllda hälsning och lyckønskan till vunnen ärligt tillkämpad seger.

Frigga Carlberg.

Varmaste lyckönskningar till Norges kvinnnor med anledning af segern.

Elen Sjøstrøm.

Finsk kvinnoförenings ordførande.

Gratulerar, gratulerar til röstretten!

Maikki Friberg.

Hjertlig lyckönskan till seger!

Alexandra Gripenberg.

Mangfoldig hilsen. Tusind lykønskninger for storthingsdagen.

Margrethe Vullum.

Tusinde lykønskninger til Norges kvinder og til alle kvinder.

Johanne Münter.

Tusinde lykønskninger. Brug Eders frihed vel.

For danske kvinders nationalraad.

Charlotte Norrie.

London.

English suffrage societies send Norwegian women heartfelt congratulations,

Palliser.

Buxton.

Heartiest congratulations

Ishbel Aberdeen.

Philadelphia.

We rejoice in your freedom.

Anna Shaw,
president.

Sgravenhage.

Representatives other national councils send warmest congratulations success for womem suffrage cause.

Sgravenhage.

Forvisset om at den vundne seir vil være til fædrelandets lykke sender jeg de norske kvinder mine varmeste lykønskninger.

Hagerup.

My hearty congratulations with the succes of the Norwegian women. It is splendid! Though you did not get adult suffrage, I dare say the limited suffrage excluding relatively only a small part of the women is a great blessing, the more so because it gives you at the same time the means to work emphatically for the enfranchisement of all the adult Women of Norway.

The Hague June 22 1907.

N. W. W. I. Rutgers-Hoitsema.

---

*) Hilsenerne fra Haag er svar paa et telegram der sendtes fra formand for N. K. N- og formand for den norske fredsgruppe til Norges representant ved Haagkonferancen med anmodning om at melde de tilstedeværende kvindelige representanter fra de forskjellige lande budskabet om stemmeretsbeslutningen.

Ich sende den Norwegerinnen meine herzlichsten Glückwünsche zur Erlangung des Wahlrechts. Das ist eine frohe Botschaft für uns alle, an der ich freudigen Anteil nehme.

Ihre
Dr. Kathe Schirmacher
II Schriftführerinn I. A. W. S.

Paris 17de Juni 1907.

Fra et par af de damer i udlandet som tidligere har sendt telegramer er senere kommet breve.

Vi bringer et fra fru Ann Margret Holmgreen i uddrag og to andre i sin helhed. — —

— Att det blir til lycka för landet därom är jag viss, som känner de norska kvinnor i stad och på landsbygden.

Annu en ärorik dag i Norges historia. Här i Sverige hoppas vi på seger vid 1908 års riksdag. Det går raskt framåt med utvecklingen i Nordens länder. Vi kunna vara stolte och glada.

Et innerligt »lycka till« sändes Norges kvinnor.

Ann Margret Holmgreen,
f. Tersmeden.

London
— — — We heard last Saturday that 300,000 women in Norway had been enfranchised, and I need scarcely say how proud ve all feel here at your victory, and how heartily we rejoice with you.

Had always thought that the women of Norway would be enfranchised before the women of England, and though we regret that our country has not yet recognized the justice of the claim of women, we feel to day nothing but joy at the enfranchisement of the women of Norway. Your victory is one in which women all over the world will share — we are fighting for the same right — the battle you have won in Norway will help us in England. The committee of the Union send to the Norwegian Suffrage committee their hearty congratulations.

Believe me dear Madam yours faithfully.

Edith Palliser.

— — — Will you allow me, through you, to send my heartiest greetings to your Council for your National Meeting, and to say how much I hope that some day I may be able to make personal acquaintance with your members.

Let me take this opportunity of most heartily congratulating you on the notable event which has taken place in the granting of the

Suffrage to women in Norway on the same lines as municipal Suffrage. It was very kind of you to telegraph to me, and I earnestly hope that everyone will have occasion to see that the influence of the women's vote will be for the best welfare of the country and of the homes on which that welfare depends. Believe me.

Yours sincerely

Ishbel Aberdeen.

Kvindestemmeretsforeningens bestyrelse samlet i møte 15de juni sender dem en hjertelig tak for grundlæggende og opofrende arbeide og godt samarbeide for kvindestemmeretten.

Anne Holsen, *Anna Rogstad,*
Ragna Nielsen, *Ragna Rasmussen,*
Julie Otterbeck.

Gratulerer! Tak for kamp og tak for seier. Tak for alt hvad De gjennem »Nylænde« har ofret for statsborgerlig stemmeret.

Kr.sands led af L. K. S. F.

Mine Johnsen, *Andrea Hoch,* *Ragnhild Berg.*

*

Jeg har her bragt frem saamange af hilsenerne som paa nogen maade kan siges at høre offentligheden til; den store majoritet som er igjen er af saa personlig karakter, at de maa regnes for min privateiendom Jeg talte ikke sandt om jeg sa de derfor var mig mindre kjære. Min tak sender jeg herigjennem til hver og en af dem som i disse dage har git udtryk for sin tillid, sin glæde over mit arbeide og sin personlige sympati. Det behøver ikke siges at det vil bli til den allerstørste opmuntring for mig under min deltagelse i det arbeide som nu ligger foran os her i landet.

Hjertelig tak!

Naar en begivenhed som denne indtræder kommer det historiske en nær. Der er milepæle som skal sættes, der er tal og begivenheden som skal noteres, det maa saa være. Og saa er der navne som understreges. Navnene paa dem der er kjendt som sagens ledere.

Men hvad er vel lederne uden dem som staar ved siden af og hjælper og støtter, og som ogsaa sætter navnet ind, og ofte sin hjemlige fred. Men som i omstændighedernes medfør ikke nævnes blandt lederne, som vist heller ikke bryr sig stort om at faa lyskasterne stillet paa sig og komme fremst i rangforordringen. Men som arbeider og ofrer i ren kjærlighed til den store sag. Der er navne

som brænder mig paa tungen i denne tid. Jeg kunde ha lyst at rope dem ud, men hvor skal en begynde og hvor skal en slutte. Saa ber jeg at hver i sin kreds skal tænke vel efter og der vil stige frem for dem navne og billeder af personligheder, som ingen har lov til at glemme.

Et navn, som findes i de rækker jeg har talt om, har jeg dog lov at stanse ved. Det er Julie Otterbeck. 14de juni om aftenen var der en improviseret fest paa St. Hanshaugen i anledning stortingets afgjørelse. Der var hun, og jeg la specielt merke til hvor straalende glad hun var. Faa dage efter var hun død. Den store fest som Kvindestemmeretsforeningen havde indbudt til torsdag 20de blev indstillet, og sorgen kasted sin dæmper udover rækkerne.

Men de som lever og arbeider, gi dem støtte og sympati, det trænger de, det maa de ha. For hvad var vel alle vi som staar i det direkte arbeide uden den store skare som staar bag og bærer og verner, saa der kan bli vext. Den store stille skare af unge og gamle, som livet har ført og stadig fører ind paa fremskridtets vei mod de høie maal.

Gina Krog.

Stemmeret.

Saa fik vi den dog — — Til Nylænde vil der nu strømme jubelhymner allestedsfra og fylde dets knappe spalterum. Faar ikke hjælpe om det blir overfyldt, jeg maa faa være med.

Ja for jeg er saa glad saa glad! — Fordi vi har faat lidt mer magt? Aa nei — skjønt det er ondt at kjende sig magtesløs. Men jeg er saa glad, for det at vi har ret til at gi vor stemme med i laget, vil tilføre samfundet goder som det trænger saa saart, kvindelig indflydelse vil idet hele forædle, det er min tro. Og det trænges!

Norges kvinder føler glæde nu, og det en glæde saa uegennyttig, dyb og sand, at den vist skal formaa at bære vort haab og vor tro til alt godt oppe et godt stykke paa veien *hjem*.

Da efterretningen kom til mig om udfaldet, slap jeg hvad jeg havde i hænderne og blev staaende og se ret frem for mig: Mit hjerte det fyldtes af tak til Gud — til alle gode gavers giver, som havde lempet det slig, at vi dog tilsidst vandt lidt af vor ret! — Jeg vilde undset mig for at si dette her, men jeg er kommen i tan-

ker om, at vi kvindesagskvinder kanske burde *udtale* os lidt mer om vor kjærlighed til *Gud*. Det gaar saa sent med at vise sin tro af sine gjerninger. — Jeg for min del skal gjerne gaa tiltorvs med min troesbekjendelse, hvis det kan tjene til det gode og indregisterere mig blandt dem, der arbeider for guds rige. Altsaa: Jeg folded mine hænder og takked Gud — skjønt ingen af alle de øine, der i den stund vendtes mod mig saa *det*.

Dernæst tænkte jeg med tak paa alle de kvinder i vort land, som i aar og dage har slidt, stridt og lidt for den sag, som den 14de juni kronedes med seier.

Ære være vore trofaste forkjæmpere. Og ære være hver fordringsløs arbeidsbi i de tusinde hjem. Og ære være de 96 af Norges mænd som den dag var med om at øve retfærdighed!

Som jeg nu sidder og skriver ned hvad mit hjerte strømmer over med, kommer de frem for mig disse *kvindesagskvinder*, disse forposter, som saa trolig stod vagt før vor sag og jeg fyldes med tak. De har hver en af dem git os noget godt med paa veien for livets krav. Tak og ære til dem alle, alle! Men ingen vil undres paa at jeg idag adresserer denne min tak til frk. Gina Krog. Mon vi havde staat, hvor vi nu staar om ikke hendes *Nylænde* havde været?

Vi norske kvinder skylder hende stor tak. Aa, lad os gi hende den nu, mens den kan gavne og glæde hende! Lad os ikke følge skik og brug i Norge og vente til det er forsent og saa reise en kold sten paa graven og dermed slaa os tilfreds med at vi er svare til folk og intet lære deraf. *Ren glæde* har en egen evne til at gjøre folk gode mod hverandre.

Gud hjælpe os til at den glæde som nu fylder mangens hjerte kunde formaa at gjøre os mer hensynsfulde og fordragelige mod hverandre indbyrdes, saa her blev lidt lettere at leve blandt menneskene.

Vort fagre motto: »at gjøre mod andre som vi vil at de skal gjøre mod os,« skal ikke bare staa paa papiret, men øve sin forædlende indflydelse i vort liv. Og arbeidet derfor er det mest direkte arbeide for guds rige, den bedste bøn for: Komme dit rige!

Jeg tegner med glæde og stolthed

Juni 1907 en Kvindesagskvinde.

Marthea Rovelstad,

Henry George.

Det er under følelsen af at kvinderne nu de har faat statsborgerlige rettigheder ønsker at faa lys over socialøkonomiske spørsmaal, at N. K. N.s styre har faat et herhenhørende emne sat op paa foredragsprogrammet ved det forestaaende landsmøde. Det er Henry Georges sociale system som skal lægges frem af foredragsholderen — ikke til agitation — men til orientering.

Og da det er en saadan arbeidets jubilæumstid, mente vi det kunde være af interesse samtidig med dette at bringe en artikel, skrevet for 24 aar siden om det samme emne. Den har staat før i et blad, men har ikke før været trykt.

Den stod i et haandskrevet blad, som udgaves i en klub: *Skuld,* stiftet af de første kvindelige studenter i 1883. Artiklens forfatter er Nylændes redaktør Den er fra 1884 altsaa fra, et par aar før Nylænde saa dagens lys.

Henry George

af (*G. K.*)

Paa de store folkemøder i England optræder fra tid til anden en amerikaner Henry George som taler. Hans reformforslag er endog den strideste engelske radikaler for drøi kost. De engelske radikalere, som mere og mere erkjender, at det er de enkelte eieres monopolisering af jorden, som frembringer den forfærdeligste ulighed og elendighed for arbeiderklasserne, har sat det som sin opgave paa en eller anden maade at begrænse grundeiernes rettigheder, at konfiskere mere eller mindre af eiendommerne. Det vanskeligste spørsmaal for dem, naar dette skal realiseres, bliver saa, hvorledes og i hvor stor maalestok skal jordbesidderne holdes skadesløse for sit tab.

Det er denne knude Henry George hugger tvert over: De skal ingen erstatning have. Hvert individ, som fødes, har samme ret til jorden. Det store sociale spørsmaal vil løses, *naar vi gjør land til fælles eiendom.* — Forudsæt nu at man ud fra theoretisk retfærdighedshensyn er enig og vil spørge, paa hvad maade man kan søge gjennemført en saadan revolution i eiendomsforholdene, faar man til svar, *ved at afskaffe al beskatning af land.*

Det er i sin bog: »Fremskridt og Fattigdom« — første gang udgivet i 1879 H. George udvikler for os hvorledes han mener de sociale problemer maa løses, og han har tilegnet bogen: »Til alle dem, som ser hvormegen last og elendighed der skriver sig fra den ulige fordeling af rigdom og privilegier, som føler muligheden af en høiere social ordning, og som vil arbeide for dens virkeliggjørelse.«

»Progress and Poverty« er imidlertid for den ulærde læser en vanske-

lig bog, som mere maa studeres end læses. Er man ikke inde i den statsøkonomiske litteratur koster det adskilligt bryderi at følge med, da en stor del af bogen netop indeholder en imødegaaelse af de gjældende doktriner paa dette omraade. Da forfatterens hensigt er at lægge ansvaret for menneskenes ulykke paa samfundets ordning og fordelingen, og ikke paa naturen, maa han ogsaa polemisere stærkt mod de malthusiske hypotheser om tendensen til overbefolkning og hele den — man kan vel næsten kalde det — videnskab, som er bygget paa denne lære. Ogsaa ligeoverfor adskilligt i den moderne filosofi optræder han skeptisk. Al denne kritik gjør som sagt bogen tunglæst, tiltrods for den greie fremstilling.

Har man lyst til at stifte bekjendtskab med forfatteren paa en mere letvindt maade, bør man begynde med at læse hans nyere, kortfattede og meget populære bog: »Social Problems« (sociale problemer) Den er skrevet for hans egne landsmænd og udfra amerikanske forholde — hvad der i mine øine forhøier interessen.

Hvad det først er H. G. om at gjøre er at paavise en stor samfundsreforms nødvendighed. Han paaviser det gjennem at give en gribende fremstilling af den bestaaende ulighed og de gyseligheder, fattigdommen og den overdrevne rigdom afføder. Han søger dernæst at vise, hvorledes uligheden under de bestaaende forhold tenderer til at blive større og større istedetfor mindre. Han siger ikke blot som Stuart Mill, »at det er tvilsomt om alle de mekaniske opfindelser. som hidtil er gjort har lettet dagens slid for noget menneske,« han siger, de tekniske opfindelser gjør elendigheden større blandt de fattige og concentrerer magten endnu mere hos de rige. Men medens det gaar i retning af større og større social ulighed, gjør der sig gjældende en anden tendens. Dybt ned i masserne begynder en ulmende utilfredshed, prædikanter og morallærere, som søger at holde de undertrykte i ro med at lære, at forsynet har bestemt, at der skal være et svælgende dyb befæstet mellem fattige og rige her paa jorden — dem hører man ikke længere paa. Men halvkvalt stønnen og forbitrede raab begynder at lyde, og stemmerne vil samle sig og raabet vil stige til storm.

Og naar disse to strømme den voksende ulighed, det voksende misnøie mødes, da vil der blive sammenstød, som verden kanske aldrig har seet magen til, og barbarerne som samler sig blandt bærmen i vor bybefolkning, de vil have stærkere midler til at udrydde vor kultur end østens og nordens barbarer fra før til at ødelægge de gamle kulturer. Det gjælder altsaa bevidst modig at gribe ind for at redde vor kultur, der gjælder et, enten — eller. Enten vil vor civilisation dø, eller den vil udvikle sig rigere og skjønnere end nogensinde. Vi er stillet overfor sfinxens gaade, enten maa gaaden løses eller vi maa ødelægges.

Og sfinxens gaade løses, mener forfatteren, naar jorden ophører at være privat eiendom. Da først vil jorden blive for alvor dyrket, da vil arbeidets deling virkelig blive til velsignelse, og da vil enhver faa udbytte af sin flid. — Den bitre kamp for tilværelsen, den bitre konkurrance vil ophøre, vi vil faa frihed uden vilkaarlighed og lighed uden socialisternes kunstige indretninger. En nærmere bevisførelse for og udredning af dette er bogens væsentlige indhold. Maaske maa man have noget af forfatterens store, dog mefrie begeistrede religiøsitet for at kunne tro paa at et saadant tusindaarigt rige nogensinde kan blive andet end en drøm. Han er ogsaa opmærksom paa, at han vil møde forudfattet vantro, fordi det er altfor lykkelige tilstande han forespeiler os. Men, siger han, hvem vilde ikke for et aarhundrede siden været anseet for en utopisk drømmer, som havde forudsagt alle de vidundere, vi har oplevet, ved at vi har begyndt at finde lovene for den fysiske natur. Hidtil har ikke det moralske fremskridts arbeide holdt skridt med det materielle. Skal det ikke gaa os galt, maa vi skynde os med det social-moralske arbeide. Efter som civilisationen gaar frem fordres en finere samvittighed, en skarpere retfærdighedsfølelse, et varmere broderskab, en-videre, sandere almenaand. Vi kan ikke under saa fremskredne tilstande vedblive at leve med vildmandsmoralen: pas blot dine egne sager.

I slutningskapitlet siger forfatteren: »Jeg beder ikke dem, som læser denne bog at se med mine øine. Jeg beder dem at tænke selv. Førend der er korrekt tænkning kan der ikke blive korrekt handling. Magten er altid i massernes hænder, hvad der undertrykker dem er deres egen uvidenhed og kortsynede egoisme. Sin egen ret vinder man først ved at kjæmpe for andres ret. — Det store arbeide for enhver nutildags er at udbrede ideer. — Enhver som kan tænke, kan være med i dette arbeide. — Civilisationens fremskriden nødvendiggjør at flere og flere tager del i det almene arbeide. Og af denne grund, siger forfatteren, er jeg overbevist om, at vi begaar et stort misgreb ved at berøve det ene kjøn politiske rettigheder, og at vi ikke ad bedre vei kan forberede løsningen af de sociale problemer end ved at give kvinderne stemmeret.

Det skulde glæde mig om jeg ved disse ord havde formaaet at skaffe H. G.s bøger læsere. Jeg tør love, at man ikke vil finde den tid bortkastet man anvender paa dem. Man kan være uenig i theorierne, men man vil have den glæde at lære at kjende en af de udvalgte mennesker, som med høi intelligens forener enfold og ild i følelsen.

(Eftertryk forbydes.)

Kjærlighed og liv.

Af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«.)

(Slutning.)

III.

Værst var det den første eftermiddag. Kongen var tilbageholden og kvinderne var kolde og tause, og — nu ja — det var disse spørsmaal om formerne. Den nye hustru kjendte aabenbart ikke dette *zenanas* etikette. Hun sløifed den hilsen som blev saa yndefuldt udført af hendes kolleger. Hun vented at kongen skulde hilse hende som den engelske guvernør hilste sin hustru. Hun lo imidlertid godmodig og forsøgte en klodset efterligning, men den ældste dronning var forfærdet over hele hendes optræden, og de tjenende kvinder var alle som en fiendtlig stemt.

«Barnet« var mere optat af sin rivals ydre person. »Aa hun er styg,« sa hun til sig selv, »og saa skjeler hun — hun *skjeler!*«

Dagene trak sig langsomt frem nu. Det var mangt og meget som var vanskeligt at greie. Med den nye dames væsen og hendes interesser kunde de to andre ikke sympatisere; og kongen som saa hun var saa alene gav sig uvilkaarlig mere i tale med hende. De talte engelsk sammen, diskuterte bøger og personligheder, og de steder hvor hun havde været; for hun havde ogsaa reist.

Og skjønt »barnet« forstod dette, og skjønt hans kjærtegn altid gjaldt hende, saa led hendes barnehjerte den største pine, og i nattens mørke, hver eneste nat, hvisked hun omigjen og omigjen »ikke mer — ikke mer om mig og dig.«

Og dag for dag tog hendes drømme og fantasier magten fra hende. Hun kunde sidde i timevis og stirre uden at se paa noget.

»Furutræerne kalder paa mig« var det svar hun gav til den ældre dronnings moderlige bekymring.

Saa en morgen brød den ældre kvinde i sin angst al etikette, hun styrted ind i kongens soveværelse med det gaadefulde budskab: »Furutræerne har kaldt hende væk.«

Han sov som skik var under sin vagts dragne sværd; og *klink!* der stødte det dragne staal sammen, saa det klang udover ved den uventede afbrydelse.

Kongen gned sig med to fede hænder i de søvnige kongelige øine.

»Indigjen« (i *zenana* værelserne) strax, Sandal Kuar!« sa han strengt. «Du forglemmer dig. Jeg skal komme.«

Men, alt det han brumled, hørte han en bedrøvet liden stemme synge i sit øre.

Det var engang — vi mødtes — du og jeg!
Der var en dør, jeg aldrig aabnet fik — —
Der var et slør, som stængte for mit blik, —
— — saa er der ikke mer om mig og dig!

Ikke mer! døren hun aldrig fik aabnet! Mon nu?

De søgte hele den lange lyse dag, i landsbyen, langs veiene og med mænds uforstand paa alle de mest aabne pladse og befærdede steder. Det var den ældre dronning som tilsidst fandt hende. Hun kunde ikke længer taale uvirksomhedens lidelse: at sidde og lytte efter de fodtrin, som ikke kom —, saa skyndte hun sig til rosenhaven og ud til furulunden — aller længst ud til grænsen af slottets grund. Et spædt klynk gav hende det første vink, hun sprang didhen skjælvende i hvert lem, hun aned hvad det betydde.

Og der med vesthimlens glans over sig, blandt de vilde blomster og paa de brune furunaales friskt duftende leie — fandt hun barnet — og saa et barn til.

»Furutrærne kaldte paa mig, kjære Sandal Kuar«, sa hun, »og se! det er en gut! Guderne har bønhørt mig. Tror du ikke min herre vil bli glad nu? Aa, Sandal Kuar, døren er aabnet, sløret er sønderrevet! Men ikke mer om mig og dig, nei ikke mer! — *ikke mer* «— —

Den moderlige veninde fik i en fart bragt hjælp og fik det stakkars barn did hjem, hvor hun var saa længselsfuldt ventet, men hun vaagned ikke mer fra den dvale hun sank hen i under furutrærne. Hun havde sagt sandt. Sløret var sønderrevet »men ikke mer om mig og dig.«

»Furutrærnes gave« kalder de hendes lille søn. Siden han kom har ingen anden regjeret i slottet ved furulunden,

---

Ogsaa fra Kvinnosaksförbundet »Unionen« og fra det franske nationalraad er der kommet »officielle« hilsener, men desværre for sent til at indføres her.

1907

er udkaaret til at være et historisk aar for norske kvinder ser det ud til. Det er interessant, men slet ikke saa greit for dem der skal representere og orientere at alt kommer paa engang.

Der er kvindestemmeretten, der er Norske Kvinders Nationalraads møde i Trondhjem, som fortiden sluger al tid og kraft, der er Haagkonferancen m. m.

I Haag har der været en deputation fra 11 nationalraad for at overlevere I. C. W.s fredsadresse.

En for fredssagen varmt interesseret dame herhjemme havde tilbudt sig at overta udgifterne, hvis N. K. N.s formand frk. Krog vilde representere Norge ved den anledning. Men som man kan forstaa har N. K. N.s formand nærmere pligter, som umuliggjør udenlandsreiser.

N. K. N. er imidlertid representeret blandt underskrifterne i addressen og Norges kvinder er ikke blit glemt i Haag, takket være stemmeretsseiren.

De hefter af Nylænde som udkommer i somrens løb skal gi oplysninger fra alle kanter, og vi haaber de skal bli interessante og righoldige. Ogsaa i august og september forestaar begivenheder af høieste interesse.

15de juli og 1ste augusthefte vil antagelig udkomme samtidig.

Red.

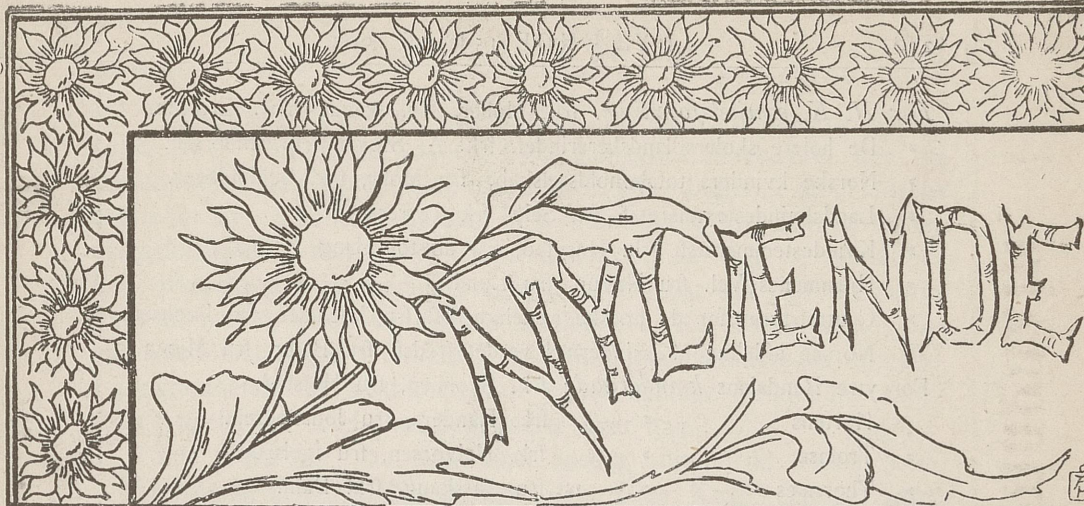
Til udenbys abonnenter.

Resterende kontingent for tidligere aar bedes velvillig indsendt **snarest.**

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 juli 1907. | No. 14.

Norske kvinders nationalraad.

Første landsmøde 3—7 juli 1907 i Trondhjem.

Norske kvinders nationalraads landsmøde er afsluttet. Der høres stor ros over det. Det er gaat godt. Man mener at mange, som stod skarpt mod hinanden før mødet, staar hinanden nærmere ved afslutningen. Forhandlingerne har været interessante. Først og sidst fremhæves landsmødet som en *betydningsfuld* begivenhed. »Kvindernes storting« er det blit kaldt.

Naar dette er den almindelige opfatning, saa bør ogsaa vort blad holde denne begivenhed saa sterkt fast, at den ikke glemmes. Vi maa ofre det den plads et ordnet og indgaaende referat trænger, paa bekostning af andet stof.

Vi tror vore abonnenter vil sætte pris paa at ha et N. K. N. hefte eller to til minde om begivenheden.

Ved landsmødet havde to representanter fra hvert af de tilsluttede led samt styrets medlemmer, fem i tal, stemmeret. Men medlemmer af alle de tilsluttede led havde adgang til mødet og kunde delta i diskussionen. Fra hvert af de 28 led mødte ogsaa to valgte delegerede eller deres stedfortrædere. Disse var:

For N. K. sanitetsforening: frk. Møller, frk. kand. filos. Eriksen.
» De høiere skolers landslærerindef. frk. A. Storm, frk. Andersen.
» Norske kvinders totalafholdsselskab, fru Mohr, frk. Schioldager.
» Landskvindestemmeretsf. fru Seip, frk Tørresen.
» Kvindestemmeretsf. frk. Rogstad, fru doktor Bang.
« Hjemmenes Vel. fru Nærup, fru Lund.
» Centralstyret for de norske sædelighedsf. fru Michelet, fru Isachsen.
» Norske afdeling af kvindernes verdensfredsf fru Blehr, fru Mjøen.
For ytre Rendalens *kvinderaad*: frk. Skolmen, fru Hofstad.
» Hortens » frk. Randers, fru Johannesen.
» Tromsø » frk. Halvorsen, fru Igelsrud.
» Thorsnæs » fru Aarskaug, frk. Dahl.
» Bergens » frk. A. Hansen, frk. Merlees.
» Stavanger » fru Vik, frk. Bærem.
» Haugesund » frk. Sund, frk. Olsen.
» Drammen » fru Kjelsberg, frk. Retvedt.
» Trondhjems » frk. Hiorthøy, frk. T. Storm.
» Kristiania » fru Dahl, fru Voss.
» Romerike & Odalens » fru Riis Bøhn, frk. Trøften.
» Lands » fru Øksne, fru Hammer.
» Vest Agders » frk. Abrahamsen, fru Urdal.
» Moss » frk. Englund, frk. Vogt.
» Fr.stad og omegns » frk. Lund, frk. Helland.
» Fr.halds og omegns » fru Stang, frk. Natvig.
» Kragerø » frk. B. Rennemo, frk. M. Rennemo.
» Sarpsborgs » fru Johnsen, fru Falck Ytter.
» Asker & Bærums » fru Hegermann, fru Melsom.
» Hamar » fru Borchgrevink, frk. Sælie.

Af styrets medlemmer var den korresponderende sekretær frk. Anna Hvoslef hindret fra at komme, saa suppleant mødte i hendes sted.

Tilstede var da: formand frk. Krog, viceformand fru Qvam, protokolførende sekretær frk. Schiøtz, kasserer frk. Mørk og fru Cecilie Krog.

Der blev efter dette 61 stemmeberettigede. Der var mellem 3—400 deltagere i mødet.

Man havde til mødet faaet leiet, i Haandverker og industriforeningens lokale, en stor og smuk sal med platform, hvor styret kunde ha sin plads, en mindre sal, samt et tilstødende rummeligt værelse. I dette var indrettet kontor, som var aabent allerede et par dage før mødet og velvillig betjentes af tre Trondhjems damer

frk. Bang, frk. Swensen og frk. Kavli. Her kunde deltagerne afhente sit merke: Trondhjems vaaben, trykt paa grønt silkebaand, det tog sig udmerket ud; havde man det fæstet paa dragten, stod dørene aabne for en. I kontoret fik man bl. a. udleveret trykte expl. af lovændringsforslagene, den trykte beretning om N. K. N.s og tilsluttede leds virksomhed, samt mødets program. Dette var saa vidt blit færdig trykt til mødet, efter konferance mellem N. K. N.s formand, som var ankommet dagen i forveien, og Trondhjems kvinderaads formand. I programheftet var trykt texten til endel smukke velkjendte sange til afsyngelse før mødernes begyndelse hver dag.

Som første sag paa programet onsdag 3die juli kl. 8 aften stod: Foredrag af N. K. N.s formand frk. Gina Krog: Om det internationale raad.

Trondhjems kvinderaads styre og N. K. N.s formand havde indbudt representanter, styremedlemmer samt komitémedlemmer til en »modtagelseste« samme eftermiddag kl. 5. Modtagelsen foregik i den lille sal. Der mødtes gamle bekjendte og venner, der fik man træffe personer, hvem man før kun kjendte af navn, og der blev grundlagt nye bekjendtskaber. Der blev strax et liv og en stemning, som spaadde godt for det kommende møde.

Til aftenens foredrag havde ogsaa ikke- deltagere adgang mod entre, og den store sal var fuld, da formanden traadte frem og holdt foredraget

om det internationale kvinderaad.

Et tidligere foredrag om dette emne har været optaget i Nylænde, og der er efter de internationale kongresser saa ofte git beretninger fra kvindernes verdensforbund, (I. C. W.) saa vi skal ikke her bringe noget længere referat af foredraget, men kun ta frem de vigtigste momenter:

I. C. W. blev grundlagt i Washington 1888, men kom først i virksomhed ved mødet i Chicago 1893. Generalforsamling med kongres holdtes derpaa i London 1899. Den følgende i Berlin 1904, den næste skal holdes i Canada 1909. Indimellem disse femaarlige møder holdes flere raadsmøder. Ved et saadant raadsmøde*) har kun styrets medlemmer og formændene for hvert tilsluttet nationalraad (eller deres stedfortrædere) stemmeret. Fra tid til anden holdes ogsaa i forskjellige land de engere styremøder, hvor kun medlemmer

*) kaldes i I C. W. »Executive«, forkortelse af Executive Committee.«

af styret er tilstede. Det internationale raad har havt meget at kjæmpe med, men staar nu fast og sterkt paa den grund det er bygget. 20 landes nationalraad er tilsluttet, flere vil snart optages. Fra 1893 var Lady Ishbel Aberdeen formand og har havt stor fortjeneste af at sætte raadet i virksomhed. Fra 1899 Mrs. May Wright Sewall, i hvis formandstid mange nye led slutted sig til, fra 1904 er igjen Lady Aberdeen i spidsen for I. C. W.

Foredragsholderen la vegt paa at faa forklaret at kvindernes verdensforbund ikke blev grundlagt paa nogen særskilt propaganda. Det var en trang hos vaagne og interesserede kvinder til at finde frem til hinanden, til at faa oparbeidet en kvindelig solidaritetsfølelse som drev dem til at arbeide for et verdensforbund. Der skede flere famlende forsøg, det var forbeholdt de amerikanske kvinder, som havde store ledere, og som i de Forenede staters konstitution havde det bedste mønster for organisation, at sætte ideen ud i verden. Forbundets grundregel udtrykkes i ordene: *Alt hvad I vil at andre skal gjøre mod eder, det skal I og gjøre mod dem.*

Der var, udtalte foredragsholderen, ingen modsigelse mod at grundvolden for sammenslutningen var uden særprogram, og at man senere havde optat forskjelligartet arbeide paa forbundets program; at man efterhvert var blit enig om at arbeide for flere fælles formaal. Naar I. C. W. optar et arbeide paa sit program, nedsætter det med det samme en international komite, med en representant fra hvert nationalraad.

Der var nu 7 saadanne komiteer, deraf 3 propaganda komiteer, en for fred og voldgift, en for politisk stemmeret for kvinder paa samme betingelser som for mænd, og en for samme moral for kvinder og mænd og arbeide mod hvid slavehandel.

Af I. C. W.s stiftere nævnte foredragsholderen flere, men dvæled især ved et navn: *Susan B Anthony.* Strax dette nævntes, reiste forsamlingen sig og blev staaende længe. N. K. N.s formand fortalte om sit møde med Susan Anthony i London 1899 og i Berlin 1904, skildred hvad indtryk denne store personlighed med den rene og ophøiede karakter havde gjort paa hende. I. C. W. — sa foredragsholderen idet hun afsluttet skildringen — har sat arbeidet for kvinders politiske stemmeret paa sit program. Vi kan nu sende det glade budskab til forbundet, at vi her i landet har hjulpet sagen et skridt fremad mod maalet, men dette skridt havde vi ikke kunnet ta, stemmeret havde vi ikke havt i Norge idag, hvis ikke *Susan Anthony*

havde levet.« Ved disse ord reiste forsamlingen sig paa nyt. Foredraget om det internationale raad fulgtes med stor interesse, mest har et enkelt afsnit vundet sympati, foredragsholderens udvikling af hvor saart solidaritetsfølelsen manglet hos kvinderne, hvor de ofte havde tilbøielighed til at udlevere hinanden, og hvilke sørgelige følger dette havde for alle kvinder som mænd.

Efter foredraget traadte viceformanden frem og overrakte formanden en blomsterbuket med tak for arbeidet. En særskilt tak bragte hun raadet, fordi dette efter forslag af L. K. S. F. havde udsat landsmødet et aar, saa der var blit bedre tid til at arbeide for kvindestemmeretten paa det vigtigste tidspunkt.

Tilsidst blev alle stemmeberettigede anmodet om at bli igjen for at vælge tre komiteer til hjælp under landsmødets arbeide: en fuldmagtskomite. som strax skulde faa rede paa leddenes delegerede, en valgkomite, som skulde assistere ved afstemningerne og en pressekomite, som skulde gi referater. Medlemmer til denne valgte man udenfor representanternes kreds, da man mente disse havde nok med at følge forhandlingerne for sin egen del og ikke fik tid til at referere.

Man var hermed fuldt forberedt til at paabegynde generalforsamlingens forhandlinger næste formiddag. Inden man skiltes blev det nævnt at der var anledning til at bivaane en andagt hver morgen, en halv time før mødets begyndelse. En del af mødets deltagere havde ansøgt om og faat sig overladt domkirkens sakristi til dette brug. Første dag talte frk. Dorothea Schioldager her, anden frk. Henny Dons og tredie fru Marie Michelet.

Først paa programet for torsdag form. kl. 10 stod: forretningsanliggender. Det forretningsanliggende, som skulde afgjøres var om

»Missionsarbeidernes Ring«

som havde søgt om optagelse, skulde optages som led af N. K. N. eller ei. Der havde været afstemt om denne sag før landsmødet; der var ikke afgit stemmer nok for dens optagelse, men der var heller ikke nok stemmer paa den anden side, idet et par led havde stemt for at sagen skulde henstaa til landsmødet. Styret havde derfor foreslaaet sagen behandlet paanyt paa mødet — saaledes at hvis udfaldet blev optagelse skulde to representanter af «Missionsarbeidernes Ring» ha samme adgang som de andre leds representanter paa landsmødet.

Efter dette forslag var omsendt, var der imidlertid lige indunder mødet indkommet forsinkede stemmer fra leddene, hvorved der var

blit sikkert stemmetal mod optagelse. Det blev hævdet fra enkelte representanter, at derved var sagen afgjort og burde ikke frem, men styret fastholdt sit forslag om ny behandling -- ogsaa paa grundlag af at der var kommet representanter for «Missionsarbeidernes Ring» tilstede*) — og blev støttet af forsamlingen. Der fremkom derpaa fra en af de delegerede forslag om, at sagen maatte henstaa til sidst paa mødet, men dette fik ikke tilslutning. Man gik strax til behandling af spørsmaalet, og beslutted at ogsaa i denne sag skulde ikke-representanter kunne delta i diskussionen.

Der blev en indgaaende debat.

Paa den ene side blev det fremholdt at ringens arbeide: *hedninge*missionsarbeidet ikke burde representers i N. K. N. og derigjennem i det internationale raad, som var et strengt konfessionsløst forbund, hvor tolerancens princip hersked, og hvor politiske og religiøse stridspørsmaal var udelukket fra programet. N. K. N. havde for sin del frihed til at hævde at ogsaa disse spørsmaal skulde ha plads, men da maatte konsekvenserne betænkes — tog man op foreninger med propaganda arbeide som var rettet mod andre bekjendelser, kunde man heller ikke negte optagelse af foreninger der vilde arbeide mod kristendommen. Dernæst fremholdtes at M. R., som var dannet af nogle faa og smaa foreninger, ikke med rette kunde representere det vældige hedningemissionsarbeide i landet med sin mængde af foreninger, saa meget mindre som missionsselskabets styre havde udtalt sig mod samarbeide med N. K. N.

Det vilde medføre fare for N. K. N. at opta ringen direkte, de enkelte missionsforeninger burde heller gaa ind i lokalraadene.

Fra den anden side blev det fremhævet at netop tolerancens aand kræved, at man optog M. R. at der ikke burde skjelnes mellem hedningemission og anden mission f. ex. sjømandsmission. At de mange missionsforeninger var løst organiseret. Det blev pegt paa at man havde den passus i N. K. N.s love: »andre sammenslutninger af foreninger« efter dette havde man ikke ret til at negte M. R. optagelse. Det blev sterkt fremholdt at det var modig gjort af de faa, at de i opposition med den store majoritet søgte forbund med N. K. N., deri var frisind og fremskridt. M. R.s ledere havde udtrykkelig erklæret at de hverken i N. K. N. eller I. C. W. vilde drive missionspropaganda.

Dette blev igjen imødegaat med at det ingen garanti var i en

---

*) Disse var fru Bolette Gjør og frk. Henny Dons.

liden fraktions løfter, og hvem kunde hindre, naar man gav denne fortolkning til N. K. N.s love, at ikke flere og flere missionsringe meldte sig ind under forskjellige navne.

Dette fremholdtes særlig skarpt af fru Urdal. I mulige ringdannelser, men ogsaa kun i dette saa hun de farlige konsekvenser for N. K. N. Formanden, der som talsmand for styret havde fremholdt flere synspunkter, begrunded sin egen stemmegivning paa samme maade. Frk. Randers udtalte sig i samme retning, vilde gjerne ha missionsarbeidet representeret i N. K. N. men ikke under de givne forhold. Paa styrets side, som enstemmig var imod optagelsen, talte ogsaa frk. Thora Storm, fru Ragna Stang og frk. Nathalie Lund.

Hovedtalere paa den anden side var fru Marie Michelet, der gav et kraftigt indlæg for optagelse af M. R. og fru Gjør, som gav en fremstilling af hedningemissionsarbeidet i Norge fra dets første begyndelse og fremholdt, at det betegned den første og den mest omfattende kvindebevægelse i landet. Fru Vik advared sterkt mod at udestænge M. R., en saadan beslutning vilde yderligere fjerne dem som stod udenfor og kunde maaske endog støde bort de missionsforeninger, som alt var gaat med i lokalraadene. Andre som talte for optagelse var: frk. Rogstad, fru Isachsen, frk. Natvig, fru Kjelsberg frk. Schioldager frk. Holsen, frk. Merlees, fru Riis Bøhn, frk. Tørresen.

Der kræves ²/₃ flertal for at opta et nyt led i N. K. N. 37 stemte for og 24 imod optagelse. »Missionsarbeidernes Ring« blev saaledes ikke optat.

Diskussionen vared hele formiddagen og holdt alle fast i spændt interesse, men deltagerne gik derved glip af en fornøielse, som Trondhjems kvinderaad havde arrangeret for dem kl. 1: at bese stiftsgaarden under kyndig veiledning. Eftermiddagens møder blev ogsaa altfor sterkt belastet, idet formandens oplæsning af beretningen maatte lægges over til da. Kassereren frk. Mørck oplæste saa extrakt af regnskabet og fik decharge. Man gik derpaa over til næste post: viceformandens beretning

om Nationalkomiteen og N. K. N's hjælpering i arbeidet mod den hvide slavehandel.

Fru Qvam gav under dette ogsaa skildring af selve trafiken: den hvide slavehandel, som samvittighedsløse mennesker har sat igang, og som styrter saa mange unge og uerfarne mennesker i fordærvelse. Mange var nu paafærde for at hjælpe. I England var saaledes en

forening som havde tat sig af over 1000 norske piger, som stod ubeskyttede, og som uden hjælp fra den var prostitutionen hjemfaldne.

Viceformanden endte med en varm appel til kvinderne om at ta sig af sagen.

I den paafølgende diskussion, med doktor Dagny Bang som dirigent, gav assessor Færden et længere indlæg i sagen, betoned at regjeringerne i flere land havde vist arbeidet mod slavehandelen sympati og ydet pekuniær støtte.

Taleren gik derefter over til det praktisk foreliggende arbeide og fremholdt at der maatte bli en fastere og enklere ordning. Nu stod de som skulde arbeide for sagen under to hoder: nationalkomiteen og nationalraadet, det kunde i længden ikke gaa, en af parterne maatte vige, og nationalkomiteen, der stod anerkjendt ligeoverfor udlandet, maatte gives fortrinet og trække det længste straa.

Frk. Schioldager og flere slutted sig til, og fru Mohr fremsatte et forslag (hvorom senere).

Fru Qvam havde tænkt sig det fordelt saa at N. K. N. overtog agitationsarbeidet og nationalkomiteen det øvrige, men fremholdt at man ikke kunde afgjøre noget her, det maatte først styrebehandles. Frk. Halvorsen talte mod at et bænkeforslag her skulde komme frem.

Dirigenten underrettet om at folk alt begyndte at indfinde sig til aftenens tillyste offentlige møde. Fru Mohr bad da indstændig om at hendes forslag maatte bli behandlet senere paa mødet. Formanden var ikke tilstede under den sidste diskussion, men frk. Mørck loved at hun vilde gjøre hvad hun kunde for at der kunde bli et styremøde, saa sagen senere kunde diskuteres.

Mødet havde varet i flere timer og nu stod et mer end timelangt offentligt møde for døren — hvorledes skulde det gaa de stakkers deltagere? Jo — det havde Trondhjems kvinderaad tænkt over. I de tilstødende værelser fandt de et udmerket maaltid beredt for sig til styrkelse og husvalelse.

Da dette var over og et stort publikum havde samlet sig i salen holdt formanden sin programtale. Den var nedskrevet og kan derfor gjengives her. Paa grund af den knappe tid gaves den i noget forkortet form, men hovedindholdet af det følgende blev ihvertfald fremført.

Ærede tilhørere — kolleger i styret, representanter, medlemmer af N. K. N. —

og alle de øvrge fremmødte her i Trondhjems by — jeg hilser jer velkommen til dette vort første landsmøde.

Jeg hilser jer — kvinder og mænd, som frie borgere i et frit land.

Siden vort raad for tre aar siden blev grundlagt er I blit det.

Frie borgere i et helt frit og uafhængigt Norge!

Hvor det opløfter og hvor det forpligter!

Ja det er begivenhedsrige aar de siden vort forbund grundlagdes. Vi kom sent ind i kvindernes verdensforbund, senere end vore nabolande og end andre stater i Europa med udviklet konstitutionelt liv — men saa kom vi bra da vi kom. Som i forudfølelsen af at noget forestod samled kvinderne sig som aldrig før her i landet.

Og vi kunde indmelde i det internationale forbund et raad, som, naar vi ser hen til landets folkemængde og forhold, er det mest representative nationalraad i I. C. W.

Vi har idag i vort forbund 8 landsorganisationer, deraf 4 landsforeninger og 4 landsforbund, som hvert igjen bestaar af mange enkeltforeninger, og vi har 20 lokalraad, som igjen bestaar af flere eller færre foreninger. Disse lokalraad har dannet sig efter initiativ af N. K. N. og i den hensigt at være med i raadet.

Nogen ordentlig statistik har det ikke været muligt at faa optat, men det ved vi at det omslutter mellem 2—300 enkeltforeninger og det derigjennem har mellem 20—30000 medlemmer. Desuden 32 enkeltmedlemmer.

Og det har vexten i sig. Flere lokalraad er under dannelse, helst vilde de været med før mødet, men kunde ikke faa alt i orden. Jeg maa her udtale min beklagelse over at alle i styret har sin tid saa sterk beslaglagt — formanden burde ihvertfald reist omkring og hjulpet med at danne nye led, men tiden har paa ingen maade slaat til.

Kommer intet splittende imellem, vil vi imidlertid kunne se hen til et forbund som vil voxe sterkt i omfang i næste valgtermin.

Vi kan da være glad over at vi i vort nationalraad har et forbund som er frie borgere fuldt værdigt, og som kvinderne — det er jeg sikker paa — som frie borgere netop vil lære at sætte pris paa.

N. K. N.s grundlov af 1904 er som Norges grundlov af 1814 bygget efter mønster fra de frieste stater. Vil vi nu saa sandt verne

den og udvikle den i den aand hvori den blev bygget — vil vi vise samme troskab og fremsyn som vore fædre — saa vil det vise sig at ogsaa denne vor grundlov skal passe ind i norske forhold. Og at det altid skal bære sit navn: Norske kvinders nationalraad med ære.

Saa ungt vort forbund er, saa kan vi med stolthed se paa at det alt har været til direkte nytte for vor nationale sag. Ved den store kongres i Berlin 1904 gav de norske representanter, hvor vi kunde, sin skjærv til at fjerne vildfarelser og hjælpe lidt paa uvidenheden om Norges rige. Fra 1905 har vi vort skrift Norway — det har udrettet mer end man skulde tro om saa lidet et skrift — og kanske har de vanskeligheder som fulgte efter udgivelsen hjulpet allermest paa uvidenheden.

Og saa har vi 13 august — da N. K. N. ifølge med 565 foreninger overrakte sin adresse med kvindernes *ja* til regjering og storting.

*

Saa et kort blik paa vort øvrige arbeide.

Paa I. C. W.s femaars møde i Berlin blev efter forslag af N. K. N. arbeidet mod den hvide slavehandel optat paa programet i I. C. W. og som selvfølge tog man det ogsaa op paa N. K. N.s. Nationalraadet og et af dets led: sædelighedsforeningens centralstyre har sammen rekonstrueret nationalkomiteen. Desuden er dannet N. K. N.s hjælpering i arbeidet mod den hvide slavehandel.

Om dette arbeide har vi hørt idag. Denne vagt i landet burde ikke alene drive tilbage den trafik som særlig betegnes med det navn, men bli et værn for ungdommen, specielt for den kvindelige ungdom — mest for de forladte kvinder, som trænger hjælpen saa haardt og har ondt for at be om den. Jeg haaber der maa findes midler, saa man vinder deres tillid og faar lov at hjælpe dem.

Saa søger vi at faa grundlagt oplysningsarbeide. Vi har experimenteret med held, git oplysninger om kvinders uddannelse. Vi maa faa dette arbeide paa bredere basis. Et stort oplysningskontor. Der foreligger planer som vi drøfter paa dette møde. Det vil være af den største betydning for almenheden at det kommer istand, vi haaber derfor ogsaa publikum vil gi sympati og støtte til virkeliggjørelsen af disse planer.

Styret har ogsaa et forslag fremme om et andet oplysningsarbeide. Det foreslaar at N. K. N. skal opta paa sit program arbeidet for at oplyse norske kvinder om deres vundne rettigheder og

dygtiggjøre dem til at fylde de nye krav som ved lovgivningen er paalagt dem. Vi tviler ikke paa at raadet vil gi sin tilslutning til dette.

Som man ser er det dette vi først har tænkt paa: fælles arbeide for at oplyse og verne. Som vi har faat bygget en konstitution der ikke er daarlig, mener vi at vi heller ikke behøver skamme os for den arbeidets grundvold som herved er lagt. Det blir dem som skal overta ledelsen som nu faar bygge høiere op paa den, og lægge mere land ind under dyrkning.

Nogle faa ord vil jeg si om det som forøvrigt fremkommer paa mødet.

De vil se vi skal ha en diskussion om høiskoleundervisning i husholdningsfag — et aktuelt emne, ikke sandt? Der har altfor længe gjort sig gjældende den opfatning at husligt arbeide var »kvindens kald« saa man ikke behøved at lære det. I denne opfatning foregaar der som bekjendt en omvæltning nu. Det erkjendes mer og mer som et fag der maa læres. Men da gjælder det at faa første rangs undervisning, saa faget kommer i værdighed. Bort med diletanteriet, gjælder det her med. Derved kan ogsaa den usunde konkurrance komme til at fordele sig, saa man søger mer til andre erhverv. Der staar mange andre praktiske fag og venter paa kvinderne.

Vi har ogsaa sat op et andet emne blandt foredragene: Det *sociale spørsmaal.* Nu naar kvinder staar som frie borgere vil de føle trang til at være med i løsningen af de sociale problemer. Vi har valgt at høre om *Henry George,* som er representant for en retning, som efter min mening hverken kan tages til indtægt af de borgerlige partier eller af socialdemokraterne, men staar i en særstilling, og hvis lære er praktiseret. Ogsaa dette til oplysning — ikke for at vinde proselyter. Vi fører ihvertfald frem for dem en ædel personlighed, talsmand for en livsanskuelse som er fuldt i overensstemmelse med vort valgsprog: «Alt hvad I vil at andre skal gjøre mod eder, det gjøre I og mod dem.« Og tænk efter — kan vi ha det valgsprog for vort forbund og negte at interessere os for og samle os om løsningen af de socialøkonomiske spørsmaal?

Inden vort raad skal vi tilsidst behandle flere forslag til ændring i vore love. Vi venter med spænding paa udfaldet af dette.

Jeg vil slutte med det ønske at hvad vi bestemmer maa bli — ikke til splittelse og brud men til forstaaelse og forbund, ikke til ødelæggelse men til vext og liv.

Gid sandhedens aand maa hvile over vort møde! Gid vi maa føle, naar vi skilles efter disse korte dage at vi for alvor har havt et godt udbytte af det. At vi er kommet hinanden nærmere i ny tillid. Lad os ikke glemme at med de nye rettigheder er vort ansvar dobbelt — ja mangedobbelt. Vi har ansvar for vort land, for Norges kvinder og for kvinderne langt udover Norges grænser.

*

Efter dette overbragte formanden en hilsen fra N. K. Ns eneste æresmedlem *Aasta Hansteen.*

Alle kjendte Aasta Hansteens navn, men ikke alle har rede paa hendes gjerning. Faa kan sætte sig ind i hvorledes det var da hun optraadte med sin udfordring til prester og lærde, fordi de under bogstavens trældom glemte aanden og underkued kvinderne. Hun har altid talt mod »den aand som vil herske i religionens navn, den som er en lav aand, men vil sidde i de høieste sæder.«

Naar hun dette har gjort, da er det netop fordi hun har saa levende en aandstro selv, fordi hendes religiøse sans er saa dyb og sterk. Den hilsen som Aasta Hansteen oversendte gjennem formanden lød saa: »Sig dem vor sag hviler paa religiøs grund og paa denne skal den seire.« Forsamlingen modtog denne hilsen staaende.

Paa programet var sat presentation og udvexling af hilsener. Samtlige leds delegerede skulde været presenteret. Man bad det sløifet da tiden var saa langt fremskredet. Men, sagde formanden, et led maatte vi ikke sløife og det var

Trondhjems kvinderaad,

takked af hjerte, fordi vi fik lov til at holde vort første landsmøde her paa klassisk grund, paa norsk grund, paa vigslet grund, det var et godt varsel for vort nationalraad. (Ovationer for Trondhjems kvinderaad.) Frk. Thora Storm takked. Var glad over at man var tilfreds med Trondhjems kvinder. Minded formanden om dengang hun havde været i Trondhjem i 1889 og talt for kvindestemmeret, da havde det ikke været saa greit, og vi havde ikke anet at vi skulde ha et sligt forbund fra Nordkap til Lindesnæs, og at vi skulde samles til dets møde som stemmeberettigede borgere. Bad forsamlingen takke formanden for 20 aars arbeide. (Bifald.)

Der var kommet hilsener til mødet paa flere sprog. Formanden anmoded fru Cläre Mjøen om at oplæse disse. Der blev ytred ønske om oversættelse. Men tiden var for knap.*)

---

*) refereres i næste hefte.

Fru Blehr foreslog en hilsen sendt til fredskonferancen i Haag, og frk. Storm et telegram til Aasta Hansteen — men man enedes om at samle alt dette til festen.

Ordet gaves derpaa til kand filos frk. Mathilde Eriksen, som holdt et grundigt og interessant foredrag om

Henry Georges teori.

For mange trak det for langt ud over aftenen — saa de forlod salen, men de som var igjen fulgte udviklingen med den høieste interesse og lønned foredragsholderen med meget sterkt bifald. Vi skal senere gi et længere referat af det i Nylænde Næste dag

fredag den 5te juli

var mødet sat til kl. 9 morgen. De sager som forelaa til behandling var N. K. N.s kontor og videre oplysningsarbeide.

Men ogsaa dette maatte skyves længer frem, da man ikke vilde afslaa anmodningen om at fortsætte den afbrudte diskussion om den hvide slavehandel. Fru Mohrs tidligere omtalte forslag lød saa:

N. K. N.s hjælpering i arbeidet mod den hvide slavehandel sorterer for fremtiden under nationalkomiteen.

Formanden udtalte ianl. dette at man vel kunde diskutere den praktiske ordning af arbeidet, men fatte en beslutning af principiel natur vilde være forhastet og uheldigt. Hun havde ikke engang faat konferere med styrets medlemmer om det, langt mindre havt styremøde.

Endel leds representanter udtalte at de havde for lidet kjendskab til sagen, at det var overrumpling, og at afgjørelsen ikke kunde finde sted paa mødet. Men flere fremholdt at en ordning strax maatte træffes, at mødet var souverænt, og at de delegerede fik stemme efter eget skjøn.

Man beslutted sagen afgjort paa mødet.

I realitetsdebatten var formanden eneste talsmand — naar undtages en kort replik fra fru Igelsrud — mod fru Mohrs forslag, mens en hel række talere forsvarte det. Formanden advared mod at ta ledelsen m h. t. denne programsag ud af N. K. N.s hænder. Det var en principsag af stor rækkevidde. Nationalkomiteen stod under et internationalt selskab, N. K. N. under et andet: I. C. W., som havde knyttet dette forslag til arbeidet mod den lovbeskyttede prostitution. Der kunde tænkes konflikter. Man havde alt hørt ymte om saadanne.

Hr. Færden, nationalkomiteens forretningsfører, gav beroligende

oplysninger m. h. t. det omtalte internationale selskabs forhold til prostitutionsspørsmaalet. Flere talere fremholdt, at naar N. K. N.s styre kunde vælge halvparten af nationalkomiteens medlemmer, saa havde det indflydelse nok. For det praktiske arbeides skyld maatte forslaget antages. Der blev indsat nogle ord i forslaget for juridisk at sikre N. K. N. eiendomsretten til sin hjælpering. Forøvrigt skulde N. K. N. for fremtiden, m. h. t. dette, kun arbeide for at faa nye medlemmer til hjælperingen, for saa at overlevere disse som arbeidere til nationalkomiteen.

I modsætning til formandens opfatning fremhæved enkelte representanter sterkt, at det var til hæder og ære for vort nationalraad at indta en saadan stilling ligeoverfor nationalkomiteen.

Fru Mohrs forslag blev vedtat med stor majoritet, idet blot 13 stemte imod. En minoritet inden styret, nemlig viceformanden og første suppleant stemte ogsaa for.

Den beslutning som blev fattet efter denne ganske skarpe »unoinsdebat«, som den blev kaldt, blev et par dage efter oversendt nationalkomiteen, den lyder i sin helhed saaledes:

»N. K. N.s hjælpering i arbeidet mod den hvide slavehandel« sorterer for fremtiden i sit arbeide under »Nationalkomiteen til bekjæmpelse af den hvide slavehandel.«

Man gik herefter over til dagens program:

N. K. N.s kontor

og merked strax man var kommet ind i nyt farvand. Dette var et udelukkende praktisk anliggende, og diskussionen arted sig mest som en gemytlig samtale om hvorledes det paa bedste maade skulde ordnes

Frk. Mørck, som havde været formand i kontorkomiteen, fremla to forslag til grundlæggelse af et oplysningskontor. Forsamlingen kunde ikke paa mødet ta nærmere afgjørelse. Men der blev dog fattet bestemmelse om to vigtige punkter: nemlig at der skulde erlægges betaling for oplysningerne, og at de som yded kontorhjælp kunde fordre løn.

Ogsaa med den næste sag gik det, om ikke fuldt saa idyllisk, saa dog ganske glat. Det var styrets forslag om

Landsomfattende oplysningsarbeide.

Frk. Holsen fandt at naar N. K. N. fik oplysningskontor, saa burde det ikke opta denne programpost. Hun begrunded nærmere hvorfor hun ikke fandt det nødvendigt og rigtigt at N. K. N. overtog dette arbeide. Andre talere fremhæved at arbeidet burde optages

men der burde gives garantier for inden hvilken ramme det skulde holdes. Der fremkom et par forslag paa denne basis, men de toges tilbage, da det blev paapeget at raadet havde det i sin magt at træffe afgjørelse om ordningen senere. Styrets forslag vedtoges mod tre stemmer. Beslutningen lyder saa;

N. K. N. optar paa sit program arbeidet for at oplyse norske kvinder om deres vundne rettigheder og dygtiggjøre dem til at fylde de krav og udøve de pligter, som ved lovgivningen er paalagt dem og — eftersom udviklingen skrider frem — vil paalægges dem paa det sociale, kirkelige, kommunale og politiske omraade.

Denne dag gik deltagerne ikke glip af hvad Trondhjems kvinderaad havde sat paa programet før middag. Man besaa domkirken med redaktør Haakon Løken som *guide*, der gav meget interessante historiske oplysninger.

Kl. 5 eftermiddag, offentligt møde.

Formanden for Trondhjems kvinderaad fik først ordet for at instruere publikum om hvorledes de skulde forholde sig efter mødet. Kl. 7 skulde nemlig den store tur op til Fjeldsæter sanatorium foregaa, som Trondhjems kvindesagsforening havde indbudt til, opimod 200 skulde delta, saa det var ikke bagateller at faa det ordnet.

Efter dette fik frk. kand filos Eriksen ordet til nogle oplysninger om

Selskabet for Norges vel.

Vi hidsætter endel af dette.

Selskabet for Norges Vel arbeider for at støtte landbruket og alle nærliggende sysler, havebruk, skogvæsen, fjærkræavl, husflid og madstel. Præses er godseier *Kai Møller*. Selskabet har omtrent 350 mandlige medlemmer og desuden en hel del underafdelinger, landhusholdningsselskaber, gartnerforbund, husflidsforeninger o. s. v. Og under disse igjen staar rundt om i bygderne sognelag. De arbeider væsentlig som kooperative ved indkjøb af varer bl. a. husholdningsvarer. Kvinder har hidindtil ikke været medlemmer. Men selskabet har udrettet meget for kvinderne.

I en række af 15 aar fra 1890—1905 har de holdt 4 å 5 husholdningsskoler. De har ogsaa oprettet melkekurser, kvægrøgterskoler, grønsagkurser, frugtkurser, og endelig har det uddelt en mængde medaljer for lang og tro tjeneste ogsaa til kvinder.

Frk. Eriksen havde hørt om at der engang var paa tale at vælge ind en kvinde i styret — men det blev ikke af. Hun havde da for to aar siden skrevet til sekretæren og spurgt om kvinder kunde

komme ind. Den gang var der flere af herrerne imod det. Men ifjor fik selskabet en ny præses. Og nu, sa frk. Eriksen, har jeg den fornøielse at kunne fortælle kvinderne her, at hvemsomhelst kan melde sig ind som medlem af det *kongelige selskab for Norges vel.* Kontingenten er 6 kr. for aaret. Hvis man ikke ønsker at melde sig ind i hovedselskabet, kan man melde sig ind i underselskaberne, mange af disse har ingen aarskontingent, men saa voteres man ind.

Frk. Eriksen anbefalte ogsaa kvinderne at melde sig ind i det norske skogselskab. Kvinderne burde melde sig ind i disse selskaber for at støtte næringslivet i vort land. Hun opfordred de tilstedeværende til at vække interessen for dette og foregaa med exempel.

Derpaa gik man over til eftermiddagens egentlige program.

(Fortsættes.)

Referatet i dette hefte er, som vil sees, sagligt og — som vi tror det vil erkjendes — objektivt holdt. Vi fortsætter paa samme maade i næste hefte, som dog ved siden heraf vil faa et festligere præg. Der kommer fremdeles hilsener ianl. stemmeretten, alt dette vil ogsaa samles i næste hefte — som vil foreligge om faa dage. —

Nestlé's usukrede Viking melk har vi havt anledning til at prøve, og vi tør anbefale den til husmødre der kan benytte den saavel som fløde som melk. Da den erholdes i hermetiske blikboxer, vil den ogsaa være til stor nytte for turister som til militært brug.

Til udenbys abonnenter.

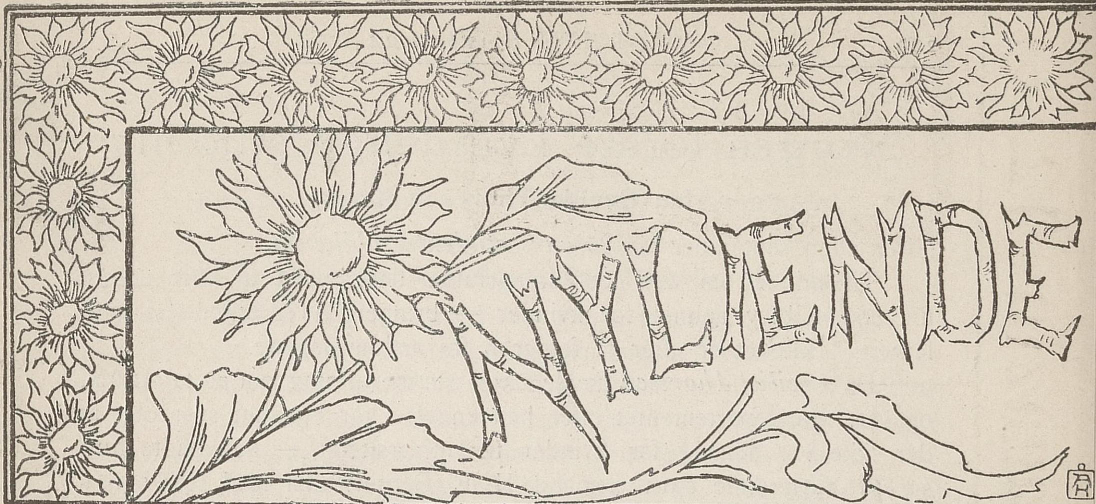
Resterende kontingent for tidligere aar bedes velvillig indsendt **snarest.**

Indholdsfortegnelse.

15de juli 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva“. Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 august 1907. | No. 15.

Cecilie Thoresen.

Norges første kvindelige student

fru Cecilie Thoresen Krog

feirer 2den september sit *25-aars studenterjubilæum.*

Til minde om den betydningsfulde begivenhed at vort eneste universitet blev aabnet for kvinder — bringer vi et billede af jubilanten. Billedet er efter et fotografi fra artiumsdagene.

Da *Cecilie Thoresen* havde fattet sin beslutning om at ta artium, og der fra departementet efter henvendelse var kommet svar om, at der ikke var adgang for kvinder til universitetet — henvendte hun sig til daværende stortingsmand H. E. Berner, som med stor beredvillighed tog sig af sagen og fremsatte forslag, der vedtoges mod en stemme.

Ved lov af 1882 blev universitetet aabnet for kvinder, samme sommer tog frk. Thoresen realartium og blev immatrikuleret 2den september.

Det var interesse for studier, men i endnu høiere grad bevidstheden om at hun brød veien for mange kvinder til den høieste dannelse i landet, som drev den første kvindelige student frem til sit maal.

En pioner var hun, med fuldt bevidst vilje. Derfor blev hun ogsaa, af de faa som dengang, for 25 aar siden, var ideens tilhængere hilset med en inderlighed og en begeistring som vanskelig kan beskrives.

Hvor stor seir der ved det skridt var vundet for vor sag forstaaes nu viden om, vi behøver ikke fremholde det her. Men et og andet, som kan belyse begivenhedens forudsætninger og følger nærmere, haaber vi at kunne bringe vore læsere inden jubilæet.

Kongelig sanktion

fik kvindestemmeretsloven den 1ste juli. Grundlovsbestemmelsen af 1ste juli 1907 — blir saaledes det officielle navn Men vi beholder navnet 14de junibeslutningen, og ianl. den kommer der fremdeles hilsener, saaledes fra landsmænd i Amerika, Fr. Bremerförbundet m. fl., de vil alle samles i ét hefte.

Norske kvinders nationalraad.

Første landsmøde 3—7 juli 1907 i Trondhjem.

(Fortsættelse fra no. 14.)

Om høiskole for faguddannelse i huslig økonomi

holdt fru *Randi Blehr* et med stor interesse paahørt foredrag.

Der var sked en forandring i opfatningen, fremholdt foredragsholderen, tænkende kvinder i vort land forstod nu for et vigtigt fag dette var: kokekunsten. Ogsaa i gamle dage, da de havde kulinariske fester hvor de tilfredsstilte mandens gane eller mave, mens samtidig folk sultet, og de fattige »slængte en gryde over ilden« for at faa vomfyld og føle sig mætte — ja ogsaa da var der en og anden som forstod det bagvendte i dette. Man læste af og til om hvor galt det var. Men nu var erkjendelsen kommet til mange. Og erkjende maatte vi at kvinderne ofte kogte saa, at de stoffe som bragtes vore medmennesker til føde er udtørret og ødelagt, saa der ikke findes trevl igjen uden skallen. Taleren fremholdt hvor nødvendigt det var at ta videnskab og statsøkonomi i brug i kjøkkenet. Til undersøgelsen af næringsmidler, til studium af folkets næringsstoffe og økonomi. Professor Helland havde anslaat det som gik tabt af vore fødemidler paa grund af daarlig udnyttelse til 5 %. Vore fødemidler skal andrage til en værdi af 188 millioner, 9½ million aarlig skulde altsaa gaa tabt paa grund af vankundighed i kokekunsten. 9½ million er mere end 75 % af det brændevin som mændene fortærer, disse tal kan sættes ved siden af hinanden, er neppe helt uafhængige af hverandre. Den mand som faar harsk flesk faar en sterk trang til brændevin, Helland citerte fader Holberg. Ingen sier »*hvorfor* Jeppe drikker«. Det kunde nok være, mente han, at det bedste middel for dem som ønsked at modarbeide drik var med kraft at arbeide for ordentligt stel i husene. Dette sker ved skoler.

Taleren nævnte ogsaa at dr. Alfred Mjøen, som nylig i et stemmeretsforedrag havde udtalt sig sterkt rosende om kvinders evner og arbeide i flere retninger, talte dadlende om deres kokekunst. Mangen en mor trængte til at komme paa universitetet for at lære om hvad hun skulde tilføre sit barn af næringsmidler. Vore kjøkkener burde bli smaa labaratorier, hvor det kunde undersøges om den mad som indkjøbtes var god.

N. K. N. skulde tilsammen danne en tæt og sterk fylking som kom frem med og stillet de krav, som allerede er fremsat i vort land: at faa dygtige fagkræfter paa dette omraade. Fru Blehr mente det især trængtes at faa fuldt uddannede kjøkkenskolelærerinder. Hun omtalte derpaa det andragende fra 10 kvinder som i mars maaned gjennem N. K. N. indsendtes til stortingets socialkomite.*) Socialkomiteen har sendt andragendet til regjeringen med sterk anbefaling. Der var ikke tvil om at fagkyndige kvinder vilde bli indsat i den komite som, efter forslag af socialkomiteen, vil bli nedsat for at drøfte sagen.

Imidlertid havde Selskabet for Norges vel ogsaa nedsat en komite, hvori der ogsaa sad kvinder. Og man kunde vente at der som følge heraf allerede fra høsten af vilde bli sat igang kurser ved Kr.a universitet med de bedste lærerkræfter, dels mandlige dels kvindelige.

Foredragsholderen endte med en opfordring til N. K. N. om her paa sin første generalforsamling at ta sig af et spørsmaal, som gjælder hele landets velfærd, og henstilled til alle de tilstedeværende at vise sin interesse.

Der kunde gjerne komme saamange adresser som muligt, det vilde være uhørt om norske mænd i stortinget skulde sidde og forhandle om et spørsmaal, som saa direkte angaar kvinderne, uden at disse var med.

Ved diskussionen om uddannelse af lærerinder i huslige fag foreslog frk. Krog frk. *Astfrid Storm*, formand for Trondhjems kvinderaad, som dirigent. Hun traadte frem under sterkt bifald fra forsamlingen og udtalte, at hun jo ikke havde saamegen erfaring i branchen, men kunde dog kanske meddele et og andet af interesse, som f. ex. dette at ved to af Tr.hjems folkeskoler meddeles undervisning i kjøkkenlære til gutter. Man havde først været bange for at gutterne skulde genere sig, saa tilslutningen skulde bli liden, men der har været stor tilstrømning. Det er jo heldigt at de fra smaa af kommer til at forstaa, at dette ikke bare er et fag for kvinder, men at ogsaa mænd bør kunne koke sin kaffe og sine poteter selv. Denne oplysning blev modtat med bifald fra forsamlingen.

Til den følgende diskussion gav fru Kjelsberg, fru Schønberg Erken, fru Sara Løken, fru Nærup, frk. Hansen og fru Mohr, det største bidrag. Der blev fremholdt af flere at der i det nævnte

*) Se Nylænde 15de mars. (Tillægsbladet.)

andragende var sat altfor kort tid: 4 maaneder. At man samtidig med dette talte om høiskoleundervisning var jo helt misvisende. Der blev ogsaa hævdet at man, med mindre det kunde tages grundig, ikke maatte anlægge undervisningen for teoretisk. Det kunde let bli humbug, den praktiske opøvelse vidste man derimod hvad var, og den skorted det mest paa. Dette fremholdtes sterkest af fru Sara Løken, med tilslutning af fru Nærup, fru Krog og delvis af fru Schønberg-Erken. Fru Kjelsberg omtalte at det var for at faa sagen igang man fra først af ikke kunde sætte for lang tid og bemerked bl. a. at dengang man ansøgte, havde man ikke statsborgerlig stemmeret, man kunde ikke dengang som nu si — faar vi ikke hvad vi ber om, stemmer vi ikke paa dere ved næste valg.

Fru Mohr syntes man skulde betone at den kvindelige uddannelse kræver sin tid ligesaavel som den mandlige. Se paa haandverklærlinger de brugte flere aar. Det var kvindernes feil og ulykke at de aldrig vilde ofre lang nok tid til sin uddannelse. De er altid vant til at ha daarlig raad.

Der blev ogsaa paapeget at man ikke maatte samle undervisningen formeget i Kristiania, og man fremholdt hvor ulig forholdene ofte var nordenfjelds og søndenfjelds.

Man enedes efter forslag af foredragsholderen om at fatte en resolution og indsende den til stortinget, men opsatte med at forme den til næste dag. Den kom til at lyde saa:

»N. K. N.s landsmøde anmoder regjeringen om hurtig fremme af oprettelse af statsunderstøttede tidsmæssige skoler for uddannelse af lærerinder i *huslig økonomi.*«

Saa sterkt end diskussionen interesserte, maatte den afsluttes, for kl. 7 stod vognene færdig til Fjeldsæterturen. Det var en storartet kortege. Ogsaa private havde sat sine hester og vogne til tjeneste — og man bares magelig opover den deilige chaussé som Trondhjems turistforening har anlagt. Veien stiger hurtig. Elven bugter sig langt nede, mens Domkirkens linjer og den hele by trækker sig mod baggrunden. Der peges paa sted efter sted, navn efter navn med historisk klang nævnes. Indover skogen blinker der frem kjern — og ved veikanten staar barneklynger, de rækker frem nydelige markblomsbukketter eller kaster dem ind i vognene. En ny udsigt aabner sig, der er igjen den stærke fjord, de blaa fjeld! Friskere og friskere skinner mark og skog, lifligere og lifligere dufter det, lettere og lettere blir luften.

Strax vognen stanser ved sanatoriet, skynder de mest letlivede

sig afsted, de vil op paa *Graakallen.* Ikke den store, men den lille Graakal naadde de og var tilbage igjen for at delta i det maaltid som rigelig var beredt for de mange hungrige gjæster i den store spisehal. Der var god appetit, og den livligste samtale stod som et sus op mod galleriet, hvor sanatoriets gjæster betragted skuespillet. Frk. *Figenbaum,* kvindesagsforeningens formand, ønsked velkommen og presenterte verterne: K. F.s styremedlemmer. N. K. N.s formand takked for de herlige frikvarterer man havde skaffet alle mødets arbeidere, hvorpaa en sang istemtes med kraftigere røst end vanligt.

Efter maaltidet var der endnu en times tid. De fleste gjæster tilbragte den i fri luft. Det var kvægende efter den anstrengende dag. Man havde arbeidet flittig og godt fra morgenen af og fortjente vel friheden. Men tankerne kunde nok ikke forlade mødet alligevel. For dagen efter, lørdag, forelaa den største afgjørelse. Da skulde de tidligere omtalte sektionsforslag behandles, man skulde fatte beslutninger, som blev bestemmende for N. K. N.s fremtid. Det var ikke liden sandsynlighed for at sektionsprincipet vilde antages, mange dygtige medlemmer havde arbeidet med det i flere aar, og allerede i de mange underskrivere under de to forslag var en stor gruppe vundet for det og bundet til det.

Styret havde paa sin side enstemmig fraraadet det, efter deres opfatning vilde det virke opløsende og forvirrende og derigjennem forberede reaktion. — Antagelsen af forslaget vilde betegne baade et systemsskifte og et fuldstændigt personskifte, idet ingen af de tidligere ledere — selv om det bødes dem — kunde tænkes at ville indeha nogen stilling i styret efter ændringen. Forslagsstillerne havde paa sin side sat stort haab til ændringen. Det var ikke usandsynligt at hvad der end blev bestemt kunde der bli udmeldelser og kanske brud.

Man saa derfor trods det festlige i omgivelserne mange bekymrede miner, man grupperte sig efter sine meninger og drøftet muligheder, sandsynligheder og kandidatlister. Og efter man var kommet tilbage til Trondhjem, blev man, i mer end en kreds, siddende sammen udover den lyse sommernat og samtale om morgendagens begivenhed og nationalraadets fremtid.

Paa programet var ændringsforslagenes behandling sat til

6te juli kl. 9 formiddag,

og denne gang kunde, trods alt hvad der var kommet imellem, programets tid holdes. Man mødtes præcis og afsang en sang; formanden

for Trondhjems kvinderaad fik ogsaa den dag ordet til nogle bemerkninger, hvorefter man tog frem ændringsforslagene.

Der forelaa 5. Et fra Trondhjems kvinderaad, et fra et enkeltmedlem, disse to havde styret sluttet sig til, saa man bestemte at de skulde behandles sammen med styrets forslag om forskjellige lovændringer. Af de to sektionsforslag som forelaa var et fra 23 medlemmer og et fra Stavanger kvinderaad. Man fik først nogle minuter hver til i ro at fremstille det væsentlige i forslagene: — fru Michelet for de 23's, fru Vik for Stavangers kvinderaads og formanden for styrets forslag — og gik derpaa over til

Debatten om sektionsprincipet,

idet man beslutted først at afgjøre, om man vilde ha dette princip indført eller ei.

I den trykte beretning ianl ændringsforslagene, som tidligere var omsendt, havde styret ganske indgaaende behandlet sektionsforslagene, og ingen af styrets medlemmer deltog nu i principdebatten.

Hovedtalere for sektionsprincipet var fru Michelet og fru Nærup. Desuden forsvaredes det af frk. Schjoldager, frk. Bærem, frk. Tørresen, frk. Vogt, fru Isachsen, fru Kjelsberg.

Hovedtalere mod forslaget var fru doktor Bang og frk. Merlees; paa samme side talte frk. Helland, frk. Lund, frk. Hjorthøy, fru Riis Bøhn, frk. Elise Heyerdahl, fru Øxne, frk. Halvorsen, frk. Hansen, fru Johannesen, frk. Randers, frk. Tora Larsen, frk. T. Wattne, frk. Eriksen, fru Aarskaug.

Fra sektionsprincipets forsvarere fremholdtes, at sektionerne kun skulde virke i valg. Efter valget ophørte deres funktion, saa de vilde ikke skabe forvirring. Deres opgave skulde være at faa alle med. Formaalet var at skaffe enkeltforeningerne mer direkte indflydelse og mer forstaaelse af N. K. N. »Kom med« kunde staa som motto over sektionerne. Foreningerne i et lokalraad stod ofte uforstaaende, syntes ikke N. K. N. kom dem ved, naar de ikke kunde faa kvinder de kjendte og holdt af ind i styret.

Særinteresserne maatte være representeret i styret. Dette vilde ikke virke opløsende. Enkelte udtalte at det var vanskeligt at faa kristelige foreninger og arbeiderkvinderne ind i lokalraadene. Det fremholdtes ogsaa at valg paa landsmøder medfører kamp og bitterhed. Derfor burde valgene bort fra møderne, saa man der bare kunde diskutere sager og ikke personer. En representant udtalte, at det var et livsspørsmaal for hendes lokalraad at sektionsforslaget blev vedtat. Det trued med at falde fra hinanden uden det.

Fra den anden side fremholdtes at det var ingensomhelst rimelighed i at ville omskabe hele organisationen efter saa kort prøve. Forslagene kunde se bestikkende ud, men stod ikke foı kritik. Hverken fra principstandpunkt eller fra praktisk standpunkt set var det en forbedring. Det kom i strid med I. C. W.s og N. K. N.s hele ide, som var at samle alle til større oversigt og udsigt. Særinteresserne var tilstrækkelig representeret ved landsmødet. Kun et styre valgt her kunde staa frit til alle sider. Formanden vilde faa en eiendommelig og svag stilling i sektionsstyret, og nationalraadet kræver netop en formand med sterk stilling. Til at faa et større styre, og et alsidigt, behøvedes ikke sektionsordning.

Det var ikke vanskeligt at gi klarhed over forholdet til N. K. N. Flere representanter udtalte at der var kristelige foreninger og arbeiderkvinder med i deres lokalraad, og det gik godt. En representant erklæred at hendes lokalraad vilde gaa ud af N. K. N., hvis sektionsprincipet skulde indføres. Man undred sig over udtalelserne om at sektionerne kun skulde fungere i valg, der var udtryk i forslaget som modbeviste dette.

Forslagets forsvarere indrømmed at der var et udtryk som kunde misforstaaes, og som pegte i en anden retning, det var imidlertid kommet ind ved en ren inkurie. Der udtaltes forøvrigt at man kunde ventet mere forstaaelse ligeoverfor sektionsforslaget. Forslagsstillerne havde arbeidet med det længe, drevet dertil af den største interesse for N. K. N. Der var ikke fremkommet noget fra modstanderne som var fældende, man havde ikke sat sig nok ind i det. Det var tydeligt man ikke forstod det.

Dette tilbagevistes fra den anden side. Man havde studeret det grundig og forstod det godt, men maatte fraraade det. Forslagsstillernes interesse for N. K. N. og den gode hensigt drog man ikke i tvil, og forslaget havde gjort godt ved at klare begreberne.

Sagen optoges til votering, 21 stemte ja, 40 nei. Dermed var sektionsprincipet forkastet.

Derpaa diskuteredes styrets og de omtalte af styret anbefalede forslag. Det var større eller mindre ændringer af mere formel natur, som her var foreslaat. Flere af disse vedtoges i sin helhed, andre med modifikationer, og atter andre forkastedes, idet man foretrak de oprindelige paragrafer.

Det er for vidtløftigt og vanskeligt at referere dette. Vi bringer kun de nu vedtagne love *in extenso**) og føier nogle bemerkninger til.

*) Se tillægsbladet.

De vigtigste af de vedtagne ændringer var de som gjaldt styret, suppleanter og valgene. Dernæst fru Ida Konows forslag om enkeltmedlemmers ret til at danne forening, samt Tr. kvinderaads om tiden for landsmøderne.

Af de foreslaaede ændringer der blev forkastet, var en der angik representanterne den vigtigste. N. K. N. har i modsætning til I. C. W. og andre nationalraad permanente representanter. Styret var under sin virksomhed kommet til den opfatning, at dette ikke var heldigt. Det mente der var tegn til, at institutionen kunde komme til at udvikle et oligarki, der vilde bli farlig for leddene selv, foruden at det gjorde forretningsgangen tungvindt. Styret foreslog institutionen ophævet og det hele forenklet, saa der kun var valgte delegerede ved landsmøderne og hvert leds formand under valgterminen blev eneste formidler mellem led og hovedstyre. Alternativt foresloges permanente representanter, men saaledes at et leds formand eller viceformand altid var første representant. — Endel led stemte for styrets forslag, men det viste sig at de allerfleste havde faat tilovers for representantinstiutionen, som den var, og vilde beholde den. Idet leddene selv valgte sine representanter kunde misbrug undgaaes, mente man. Man blev imidlertid enig om at udfærdige et reglement til brug under afstemninger i valgterminen.

I paragraf 3 havde styret foreslaat at ordene, og »andre sammenslutninger af foreninger« skulde udgaa, da udtrykket var saa ubestemt at det kunde lede til misbrug og afstedkomne tvistigheder, men dette forslag faldt. Ogsaa representanter som havde stemt mod missionsringens optagelse — stemte mod at sløife denne passus.

Man arbeided med lovparagrafer baade formiddag og eftermiddag, men sektionsforhandlingen havde tat lang tid, og det var tydeligt at alt det en stræved, kunde en ikke bli færdig til kl. 7 aften. Trondhjems kvinderaads fest skulde være kl. 8 aften, saa mødet maatte slutte en times tid før. Der foresloges derfor paa eftermiddagsmødet af et par representanter, at man skulde gaa til valg paa styre og la en komite ta sig af lovene, eller la dem passere som de var til næste landsmøde. Formanden udtalte at det gik ikke an for et styre at la sig vælge paa ufærdige love — forslagene maatte behandles og afgjøres, kun det formelt redaktionelle kunde en komite ta sig af, landsmødet var den lovgivende forsamling; tiden til det maatte findes. Der kom protest mod dette, man vilde slutte, formanden blev anmodet om at sætte et forslag om afslutning under votering

Formanden modsatte sig dette og blev heri støttet af medlem af styret fru Cecilie Krog, som udtalte at hun fandt det daarligt at man vilde løbe fra ufærdigt arbeide. I Kr.a kommunestyre hændte det man sad og arbeided til kl. 4 morgen, men N. K. N., som bare var samlet hvert tredie aar eller saa, vilde gaa sin vei fra arbeidet.

Formanden udtalte at man ikke kunde stemme over om man skulde streike, spørsmaalet var bare om man vilde arbeide videre efter festen eller næste dag, Tr.hjems kvinderaad blev spurgt om der kunde skaffes lokale, hvad man fik bekræftende svar paa. Der kom raab paa at forslaget om afslutning skulde frem, formanden, udtaltes der, havde slet ikke lov at negte det. Det saa farligt ud — da konflikten løstes ved at der blev stillet spørsmaal til samtlige delegerede, om de blev over i Trondhjem, saa de kunde delta i mødet dagen efter. Da det viste sig at kun en var hindret (ved lærermødet) gik alle med paa at møde kl. 10 næste dag. Det farlige møde blev da fredelig hævet og fik tilmed en festlig afslutning, med et tre gange tre hurra, idet frk. Amalie Hansen, paa representanternes vegne, overrakte Trondhjems kvinderaad en udmerket vakker jardiniére som tak for alt arbeide og al gjestfrihed.

Lokalet blev i *Latinskolen*, som velvillig sattes til disposition, og næste dags møde vared fra kl. 10 morgen til henimod 5 eftermiddag. Fru Krog, som ogsaa fredag og lørdag formiddag havde afløst formanden som dirigent, dirigerte paa hele dette møde.

Resultatet af de sidste dages forhandlinger forelaa i love, som senere skal revideres af en redaktionskomite, og i valg til nyt styre. Beretning om valgenes udfald bringer vi senere, først maa vi berette om

Trondhjems kvinderaads fest.

Den holdtes lørdag 6te juli kl. 8 aften i Frimurerlogens store smukke festsal. Der var dækket til 250, da alle disse havde fundet sine pladse og kommet til ro, hilste festkomiteens formand fru *Jahn* velkommen og udtalte derefter: naar saa mange norske kvinder er samlet, saa mødes deres tanker i et: Norges skaal! (Sang: Ja vi elsker). Fru von *Krogh* udbragte derpaa skaalen for kongen, dronningen og kronprinsen. (Kongesangen). Saa tog man for sig af første ret, mens en sang hilste gjæsterne —

Velkommen

Mel.: Aa kjøre vat'n —

Nu endt er arbeid med foredrag,
med milelange disputatser
om stemmeret og om kvindesag,
om paragrafer og satser.
Nu har vi bænket os om festligt bord:
Frihed for Loke som og for Thor!
  Glemt er al strid,
  gjemt er al nid!
Nu vil vi være glad og feste!

Vel mødt til gildet vi ønsker først
dem, som os hidtil mon styre:
Tak, kjære Gina! for klap og børst!
Du har ret havt din fulde hyre.
»Krogveie« ellers vi nødig gaa,
men »krogen« biter vi gjerne paa,
  naar du vil ta
  med i og dra
os *alle* frem til stortingsbænken.

Vel mødt vi siger og til fru Qvam
(Før var hun »Gram«, men aldrig bister!)
Af hende hidtil vi har ei skam.
Hil feministernes minister!
Det er ei altid saa ganske let
at sidde fast paa en taburet.
  Men trønderblod
  det »stemmer« mod,
Naar der er mudder i leiren.

Af vore »spidser« vi ser end fler,
som vi saa gjerne vil nævne:
Som for eksempel fru Randi Blehr.
Velkommen du og til vort stevne!
For fred du kjæmper med ordets sværd;
o, lykke til paa din krigerfærd!
  Fredspalmen gro!
  Saa vi kan bo
lunt inden den nøitrale zone.

Aa kjære vene! Der mange er,
som »gaar paa golve' aa steller«.
Selv nord i Trondhjem jeg tror fru Nær-
up vel bekjendt fra »hjemmets vel« er.
Og saa fru Mich'let, gift med Trøndermand,
Er hun berømmelig, er »stor jo han«.
Hun bøker skrev,
som læste blev
Og bliver indtil verdens ende.

Hvem møder op der med paraply?
Men se, det er jo Malle Hansen!
Hun kommer nemlig fra Bergens by,
og der det regner uten stansen.
Her lutter solskin hun finde vil!
Sig solen speiler i hvert velkomst-smil.
Paa nordisk vis
Dig og Merlees
Vi ønsker vel mødt i laget.

Skal vi besynge de mange fler,
jeg frygter, visen faar ei ende.
Derfor det bedst er at stanse her
med et »velkommen« til »Nylænde«.
Du slog for kvinden saa mangt et slag,
indtil vi seier vandt hin junidag.
Spis nu og drik,
saa det har skik!
Saa kommer talerne ved stegen.

Og talerne kom.

Frk. *Astfrid Storm* udtalte i varme ord en tak til raadets grundlægger, formanden frk. Krog og til viceformanden fru Qvam for deres arbeide som ledere, til frk. Mørck, frk. Schiøtz og frk. Hvoslef, de »som redded da værst det kneb«,*) og til fru Cecilie Krog, som var kommet med og ydet saa god hjælp. En skaal for det hele styre! (3 gange 3 hurra) Frk. *Figenbaum* talte for representanterne, og frk. *Krog* takked Trondhjems kvinderaad for alt strævet i lang tid forud — nu saa man de glimrende resultater! (Stormende tilslutning, hurra!)

Frk. *Thora Storm* talte for den vundne stemmeret. Henvendte skaalen til fru Qvam, frk. Holsen og frk. Krog. Nu var det morsomt

*) Sigter til at de lod sig overtale til at gaa ind i styret, da dette paa grund af landsmødets udsættelse var blit defekt.

at være kvindesagskvinde, det var det ikke altid før Nu var manges øine rettet paa os. Nu gjaldt det at bruge sin ret godt. (Jubel.)

Følgende sang blev afsunget:

Mel.: Bækken gaar i engen.

Bækken gik i engen
og lo imellem sommergrønt,
naar vort blad saa rigt og skjønt
i sagabog blev prentet.

Tak at I os hentet!
Stemmen skal i stort og smaat
bruges til at fremme godt;
det vil os selv vi love.

Stabur, fjøs og kove
skal vi skjøtte nu som før,
»yste ost og kjinne smør«,
og *mor* i hjemmet være.

Fælles skal vi bære
det lille og det store hjem.
Fælles vil vi elske frem
alt vakkert vi kan nævne.

Nu en tak vi skikker
dem, som skjøv og dem som drog,
dem, som sparked og som slog,
selv om i »malm« det prikker.

Derefter talte fru *Qvam* for Trondhjem, hendes fødeby, og dens skjønne omgivelser. Lad os nu drikke paa at den herlige natur ikke skal ødelægges men bevares! (Hurra).

Frk. *Hjorthøy* talte for mødets stedbørn, de som ikke var repre-sentanter og specielt for pressekomiteen.

Frk. *Holsen* talte for dem som nu skulde opta pligterne ved de vundne rettigheder uden at ha de feststunder lederne havde op-levet. Frk. *Scharffenberg* takked for skaalen for den »inkompetente«*) pressekomité, kanske kunde naar det kom til stykket pressemændene lære lidt af sine kvindelige lærlinger.

Frk. *Amalie Hansen* vilde ogsaa tale for stemmeretsforkjæm-

*) Sigter til artikler i Trondhjemsaviserne, hvorom senere.

perne, en var ikke nævnt før her: fru *Ragna Nielsen*, endnu stod vi ikke ved maalet, haabed veteranerne vilde opleve almindelig stemmeret.

Frk. *Kruse:* Jeg nævner Frk. *Anna Rogstad!* (Bifald).

Følgende sang blev derpaa afsunget.

Hilsen fra Bergen

Mel.: Havet er skjønt.

Har du en sag, du har elsket for alle,
kjæmpet den frem, saa du helt den forstod,
elsket den slig, du fik staa eller falde,
eftersom kampen for den gav dig mod,
gi't den din tanke, din vilje, din evne,
saa den har brændt sig i sjælen din ind,
straalet som solskinnet over det jevne,
løftet din længsel og styrket dit sind —

Da har du prøvet, at livsvækst maa stride,
— vinterens kulde og mørke tar tid —
seire vi kan ei, hvis ei vi vil lide,
— vaaren i Nord er ei altid saa blid —
Men hvis du eier en gnist fra det høie,
brænder der i dig den hellige ild,
da vil ei modgang dit arbeidshaab bøie,
fast tør du staa midt i kræfternes spil.

Sagen maa først bli de enkeltes eie,
vokse ved arbeidets stigende værd.
saa maa den ogsaa gi' udsyn og veie,
vidne om alvor i maal og i færd,
da vil den naa til at samle og kalde,
bli tll velsignelse for vore hjem
Først naar den gribes og løftes af alle,
flytter den Norge i udvikling frem.

Nico Hambro.

Frk. *A. Storm* oplæste et telegram hun foreslog afsendt til stortinget. (Stor tilslutning.)

Fru *Blehr* talte for de norske mænd, som havde samarbeidet med kvinderne, henvendte skaalen til redaktør Haakon Løken. Bring takken videre!

Redaktør Løken nævnte tre anledninger hvor han havde set der skulde mod for kvinder til at gaa ind i mændenes forsamling, da *Aasta Hansteen* for mange aar siden havde talt i Trondhjem, da den første kvindelige student *Cecilie Thoresen*, nu fru Krog var første

gang i studentersamfundet, og da *Gina Krog* havde talt for kvindestemmeret i Trondhjem 1889. Haabed man nu ikke vilde hevne sig, saa der for mænd skulde for stort mod til at gaa ind i kvinders forsamlinger. Mine damer velkommen som mennesker. Det har stemmeretten gjort dere til! (Hurraer.)

Frk. *Thora Storm* talte for ungdommen. Vi er saa heldig at kunne bringe hendes tale her:

Vi kvinder er vant til altid at kaldes de *svage* kvinder. Men underlig nok, kan man paa samme tid mærke, at denne almindelige opfattelse af vor svaghed dog er parret med en vis frygt for hendes *magt* og en følelse af velvære i hendes nærhed. Jeg kan anføre mange udtalelser derom. Uden som redaktør Løken at gaa tilbage til Marius's dage, vil jeg nævne, hvad vore *forfædre* sier derom: »At mestre kvinden« er som at kjøre paa glat is med en yr, utæmmet hest, tre vintre gammel; eller som at baute uden ror i vild storm; eller som for en halt at hente ren i vildfjeldet, naar sneen og isen smelter. — Her tales øiensynlig ud af bitre erfaringer! Dog var der dem, som fandt, at hvor kvinden var, var saare godt at være. Vore forfædre i Irland synger om »et herligt ungdomsland«, som de længtes tilbake til. »Frydfuldt sindet stedse er der, for enhver, som i det vandrer. Ingen slægt du der finde vil — uten *kvinder* og *møer!*“ — Mine damer! Jeg synes, det vilde være svært ensformigt at bo i det land. Jeg er ræd for, at der blev vel mange teselskaber! Nei, vi attraar hverken at frygtes for vor magt eller tilbedes for charme og ynde. Hvad vi *nu* vil er samarbeide — like ret, like løn, det vil vi drikke for, og den skaal vil jeg henvende til ungdommen. Glæd dere over, hvad dere har naad ved de ældres kamp. Men glæd dere ogsaa ved, at dere selv skal kjæmpe. Og saa maa dere ikke bli gamle! Læg dere Hostrups linjer — som jeg altid har været saa glad i — paa hjærte:

Grønnes — det er hvad vi kunne,
skyte løv, til vintren kommer,
kneise stolt trods vinterkulden,
voxe, visse paa vor sommer.

Grønnes blot! se, det er saken!
Leve med og være vaaken,
leve kort tid eller længe:
blot vi lyser op i taaken.

Lyse op i taaken! Det fremmes bedst ved samarbeide. Samarbeide, det blir den nulevende ungdoms arbeide; derfor drikker vi for den!

Talen blev adresseret til den yngste dame i laget, *Inger Krog*, den første kvindelige students datter — og med det samme blev der trykket paa knappen saa festsalen laa i straalende glans, — saa ingen skal si at man ikke holdt sig budet: *Ærer de unge* efterrettelig.

(Forts.)

Plan for selskabet for Norges Vels skole til uddannelse af lærerinder for landhusholdningsskoler — foreligger nu.

Skolen deles i 2 afdelinger.

A. Et hovedsagelig *teoretisk* kursus i Kristiania fra 17. oktober til 10. april.

B. Et hovedsagelig *praktisk* kursus paa 5 maaneder ved en husholdningsskole paa landet.

Husmødre! Brug gas til madlavning. Det er rensligt, ildsikkert, hurtigkogende og falder betydelig billigere end brug af kul, ved og Beatriceapparater.

Apparatet med slange fra gasværket, koster kun kr. 2.55.

Husmoder.

Til udenbys abonnenter.

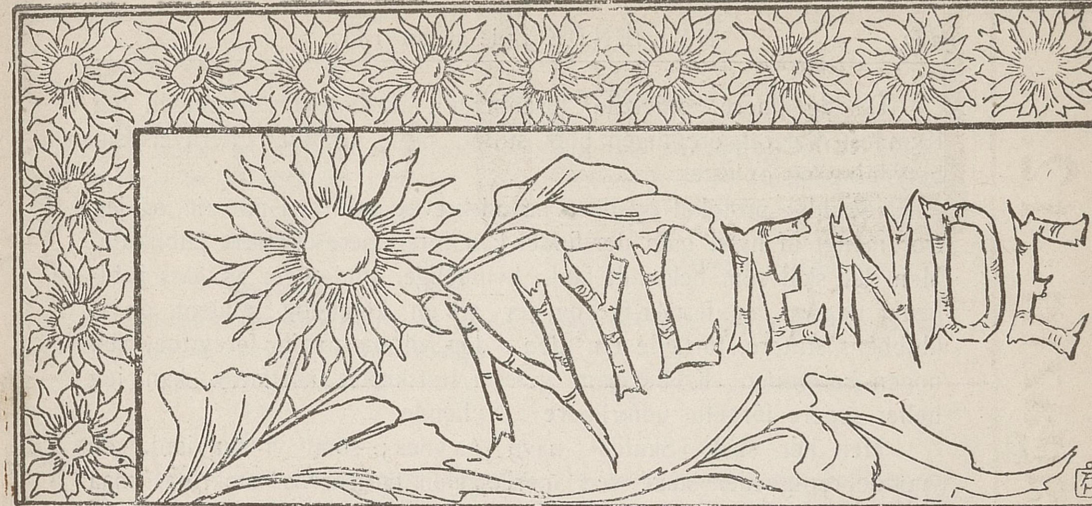
Resterende kontingent for tidligere aar bedes velvillig indsendt **_snarest._**

Indholdsfortegnelse.

1ste august 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 16.
KRISTIANIA, 15 august 1907.

„Skuld.“

Den første sammenslutning til fremme af kvindesagen i Norge.

Det var i november 1883, jeg blev spurgt af vor første kvindelige student, Cecilie Thoresen, om jeg vilde være med i en diskussionsforening, som netop var stiftet 2den novb. efter forslag af *Laura Rømcke**). Disse to og fire damer til, som gik paa artiumskursus, havde sammen grundlagt klubben. Man skulde her diskutere alle emner og haabed gjennem denne sammenslutning at fremme kvindesagen. Mer end gjerne vilde jeg være med.

Klubben voxte, som i omfang, saa i indhold. Flere af byens mest interesserede damer slutted sig til, og vi behandled alle dagens brændende spørsmaal. Men veiene førte tilsidst ind til kvindesagen, hvor fjernt derfra de end kunde begynde. Cecilie Thoresen var klubbens første »presidentinde.«

Foreningens forhandlinger blev omtalt i byen — man beretted om hvilke udtalelser der var faldt, og det hændte man var forarget. Det var nu i de dage.

Klubben kaldte vi »Skuld« efter fremtidens norne.

---

*) Senere: Laura Schiødt. Tog artium i 1884. Død i 1893.

Da de mere officielle foreninger: Kvindesagsforeningen og Kvindestemmeretsforeningen blev stiftet, tabte »Skuld« efterhvert sin betydning og opløstes.

»Skulds« protokol og dens haandskrevne avis er i mit eie, og jeg tror mangt af hvad man der finder kan interessere et større publikum. Men der skal som bekjendt ianl. kvindelige studenters 25 aars jubilæum udgives et festskrift, og der vil en kvindelig student, en af klubbens stiftere, fortælle om den. Jeg vil da nødig foregribe ved nogen beretning. Er det som gives i festskriftet kortfattet, kan jeg heller senere fortælle udførligere i Nylænde.

Men her skal »Skulds« navn nævnes; som vi nu ianl. de vundne rettigheder staar ved merkepælen og ser os omkring, maa vi ogsaa fæste blikket paa denne den første sammenslutning af norske kvinder, som tog sigte paa det store maal. Den virked i sandhed for fremtiden, og har gjort sit til at kvinder i Norge idag har statsborgerlig stemmeret.

Gina Krog.

Hilsener.*)

Til Nylændes redaktør
Christiania Norge.

Hurra for Norge, frihed for kvinde og mand!

Gratulerer med statsborgerlig stemmeret! Naar I søstre derhjemme nu gaar til Eders værk, det direkte at være med at opbygge det nye Norge, ønsker vi Eder held og lykke til gjerningen.

Om ikke Atlanterhavet var saa bredt og mægtigt, vilde vi nu ile til Eder for personlig at deltage i Eders lykke over den vundne seir.

Vi beundrer Eders ihærdige arbeide og høiagter de norske mænd, der er modige nok til at vise verden, hvad de kan betro sine kvinder. Vi er stolte af vort folk og fædreneland.

Dawson Minn. 24de juni 1907.

Bertha Viken, Dawson Minn. Anna Ursin, Dawson Minn. Sina Christiansen, Appleton, Minn. Margit Robole, Dawson, Minn. Martha Sund, Bayd Minn. Petrine Thorsen, Minneapolis Minn. Jennei Sjelstad, Murdock, Minn. Laura Reistvedt, Hanley Falls Minn. Marie Simonsen, Hanley Falls Minn. Johanna Nielsen, Hanley Falls Minn. Christine Orwall Hanley Falls Minn.

Gary, Indiana, Great Lakes Co. 19 Juni 1907.

Jeg læste idag om vore norske kvinders seir ved at ha erhvervet statsborgerlig stemmeret, og vi følte begeistring for de norske kvinder, der

---

*) Siden vi sidst offentliggjorde hilsener (1ste julihefte) har vi stadig modtat nye, vi refererer endel af dem her.

gav sig udslag i et 3-dobbelt hurra for vort fædreland — dets kultur, dets folkeoplysning og dets politiske modenhed!

Særlig tak skylder vi Nylændes redaktør for det ihærdige og intelligente arbeide for kvindesagen i Norge; for vi herude i verden forstaar, at med politisk stemmeret for kvinder er et nyt blad skrevet i Norges fremtidssaga —dets ære og lykke.

Bertel Andersen.

Reykjavik.

Islandsk kvinderetsforening sender norske kvinder hjertelig lykønskning i anledning seiren i stemmeretssagen.

Briet Asmundson, *formand.* *Sigridur Bjørnsdotter,* *sekretær.*

New York.

I just learn through the press that you have gained some Suffrage in Norway. Hurrah for Norway! I congratulate you for you have worked long and hard. May you soon have all the women of Norway free! I am so glad I met all you good women last summer, it was a pleasant happy time.*) — — — — —

Mary G. Hay.

Venezia 6—7 07.

Faar vi lov til — omend lidt sent — at lykønske Dem med stortingets beslutning.

Deres arbeide for kvinders stemmeret har derved baaret sin første, store frugt.

I forvisningen om, at dette fremskridt vil blive et varmende sollys for landets fremvækst, sender vi vore venligste hilsener.**)

Marie og Johan Selmer.

Cordoba, Argentina.

Tillykke med stemmeretten!

Ragna Eig.

Formanden for Landskvindestemmeretsforeningen fru Qvam har anmodet os om at offentliggjøre følgende af de mange hilsener hun har modtat ianl. 14de juni.

Rotterdam,

Hearty congratulations to Landskvindestemmeretsforeningen from Dutch W. S. A.***) *Martina Kramers.*

Kjøbenhavn.

Hurra for den sidste mur der faldt!
Hjertelig lykønskning til sejren!
De norske kvinder leve. Hurra!

Danske kvindeforeningers valgretsforbund.

---

*) Ved stemmeretskonferancen i Kjøbenhavn.
**) En ligelydende hilsen er modtat af fru Qvam.
***) En lignende hilsen modtat af Nylændes red.

Jarrow.

Greetings and congretulations from women's social and political Union working for votes in England.

Pankhurst.

Helsingør.

Hjertelig lykønskning til de norske kvinder.

Johanne Münter.

Djursholm,

Til Norges kvinnor senda Sveriges hjertliga lykönskningar genom Landsföreningen för kvinnans politiske rösträtt.

Anna Whitlock, *ordförande.*

London.

Pray accept my cordial congratulations. I feel that the women's cause is progressing everywhere, and it is a great satisfaction that another victory for women's suffrage is gained in Europa.

M. G. Fawcett,
President of National Union of Women's Suffrage Societies.

New York.

I wont to congratulate you, that you have gained some Suffrage. Hurrah for Norway! may you live to see all women of Norway free!

Mary G. Hay.
General Secetary of New York State Federation of Women's Clubs.

Kjøbenhavn.

Min inderligste og varmeste lykønskning til Norges kvinder i anledning af, at de har opnaaet politisk stemmeret og kan faa sæde i stortinget!

Louise Nørlund.

Unsere Presse berichtet, dass die norwegischen Frauen auf Grund eines Steuercensus dass aktive und passive politische Wahlrecht erhalten haben.

Wir beeilen uns Ihnen im Namen der ungarischen Frauen herzlichst zu gratulieren und die Hoffnung auszusprechen, dass es den politisch berechtigten Frauen bald gelingen wird das allgemeine Wahlrecht zu erringen. Wollen Sie, bitte, unsere herzlichste Gratulation in geeigneter form den norwegischen Frauen übermitteln.

In aufrichtiger Wertschätzung.

A. Feministøk Egyesületének,
Politikal Bigottsøga.

Rosika Schwimmer, *Presidentin.*

Eugenie Heller, *Sekretarin.*

Oslo 15 juni 1907.

Jeg sender Dem som formand i Landskvindestemmeretsforeningen min bedste lykønskning i anledning af stortingsbeslutningen igaar om kvinders statsborgerlige stemmeret.

Det har været mig særlig kjært at se det maal naaet, som jeg for mere end en menneskealder siden først henpegte paa — under liden tilslutning fra kvindernes side.

Med hilsen!

Ærbødigst. *H. E. Berner.*

Lefve de, som dragit tyngsta lasset! Er glädje delas af
Ann Margret Holmgren.

Assen 14 july 1907.

The National Woman Suffrage Association of the Netherlands in its summermeeting sends you hearty congratulations for the victory of the Norwegian women, and we all cordially share the feelings which animated you on 14 june. We hope that you will communicate our sympathy to your members and countrywomen.

*Dr. Aletta H. Jacobs.**)
Pres. af the N. W. S. A.

Ved fru Ragna Nielsen:

Dansk kvindesamfund, samlet til aarsmøde og fest i Svendborg, sender vore norske søstre en hjertelig hilsen. *Anna Jagd.*

Ved fru Randi Blehr:

Stockholm.

Genom Eder sendes en uppriktig lyckönskan till Norges kvinnor med anledning at vunnen seger

Fredrika Bremer Förbundet.

I det følgende kommer alle hilsener til N. K. N, og da man paa mødet var utilfreds med, at de ikke blev oversat, bringer vi dem her i oversættelse. Kun titlerne under navnene sættes paa vedkommende sprog.**)

Rotterdam.

Vort raad kan desværre ikke sende representanter til eders møde, men vi behøver neppe udtale vor forsikring om hvor varmt vi deltar i hvad der er af betydning for eders raad. Saa meget mer som norske kvinder nu har vundet det som vi alle længes efter: stemmeret. Modtag vore hjerteligste lykønskninger.

Elisabeth Baelde,
Presideut: Nationale Vrouwenraad von Nederland.

Paris.

Idet vi takker for Deres venlighed at underrette os om N. K. N.s første landsmødes afholdelse — maa vi udtale vor beklagelse over at ingen af *Franske kvinders nationalraads* styre kan ha den fornøielse at komme til mødet. Men som De vil forstaa, glæder vi os over at eders raad trives og ønsker alt godt for eders møde. Vi holder selv vort aarsmøde 7de juli. Med de bedste hilsener til eders raad og til Dem personlig.

S. Monod.

Dresden.

Tyske kvinders nationalraad lykønsker de norske kvinder ianl. af at de er traadt ud af umyndigheden og udtaler sin hjerteligste sympati ianl. eders landsmøde. *Marie Stritt.*

---

*) Foruden presidentens er der 32 navne under skrivelsen. De kan desværre ikke faa plads her.

**) I. C. W.s formands hilsen er indtat i no. 13,

Rom.

Beklager meget at hverken jeg eller nogen anden af vore medlemmer kan være tilstede ved eders landsmøde. Men vore tanker gaar til eder.

Gabrielle Spaletti Rasponi.
Presidente del Consiglia Nazionale delle Donne Italiane.

Im Steiermärkischen Gebirge.

I den dybe ensomme dal, hvor jeg for tiden opholder mig, er telegrafstationen langt væk. Jeg er derfor afskaaret fra at sende Dem det telegram jeg havde ønsket, maa istedet gjennem disse linjer forsikre Dem om, at mine tanker er hos eder, og at jeg ønsker eders kvinderaad alt godt. Gid det maa gaa eder godt, og gid eders kvinder maa ha lykke til at opfatte vor organisations store ide. — — — — —

Med den hjerteligste hilsen til Dem og Deres medarbeidere.

Mariane Hainisch.
Bund Østerreichischer Fraüen Vereine.

Porsgrund.

Landsmødet hilses med de bedste ønsker for dets arbeide.

Helene Wright.

Kristiania.

Hold frem, som du stævner.

Sekretæren,
Chri.a Kvinderaad.

Drammen.

Tak for arbeidet. Hilsen.

Drammens kvindesagsforening.

Kristiansand.

Tilønsker lykke, velsignelse og fremgang for N. K. N.

Vestagder kvinderaad.

Kristiansand.

Maa skilte veie sig forbinde
et knutepunkt sig finde
sandhed seire
kjærlighed feire
enhedens tankefest idag,
henover raadets fremtidssag.

Hilsen

Hilda Torjusen.

Kristiania.

Maatte landsmødet styrke nationalraadets organisation; give kraft til fælles fremtidigt arbeide mod store maal.

Kristiania kvinderaad.

Fra formanden for Schweitz' kvinderaad er der senere kommet et interessant brev, med beretning om I C. W.s delegation paa Haagkonferançen. Vi hidsætter begyndelsen, idet den indeholder en hilsen.

Genève.

Det var med beklagelse jeg saa, at jeg igaar havde ladet dagen for eders landsmøde gaa over, uden at ha sendt eder en hjertelig hilsen fra vort nationalraad. Til min undskyldning kan jeg anføre at jeg netop var kommet hjem fra Haag, hvor jeg var tre uger i anl. I. C. W.s representation, og at der herhjemme laa saa meget arbeide som vented mig, at jeg for en stund glemte alt andet.

Saa modtag da nu den forsinkede, men varmeste, hilsen og de bedste ønsker for eders raads fremtid. Og husk paa at det vil glæde os meget at se mange af eder næste aar ved mødet i Genf. — — — — — —

P. Chaponnière Chaix.

Vi synes det tar sig ud at afslutte alle hilsener til Trondhjemsmødet med det telegram vi modtog fra *Trondhjem* ianl. 14 junibeslutningen.

Trondhjem.

Tak idag
For vundet slag.
For trofast vagt ved varden
Fra gamle Nidaros —

Garden.

Bøger.

Laura Kieler: »Hvem kastede den første sten?« H. Hagerups forlag — Kjøbenhavn. For Norge: H. Aschehoug & co.

Naar det gjælder fredssagen, denne store sag, som særlig vor tid har sat sig til opgave at arbeide for og saavidt muligt bringe lidt nærmere sin løsning, hersker der maaske hos det store publikum en del uklarhed om, hvorledes samme sag er at opfatte, ført ud i livet og i sine yderste konsekvenser. »Ingen har fred længer end ens nabo vil,« siger et gammelt ord, og blir man uretfærdig *angrebet*, skal man da — af pur kjærlighed til freden — sidde med hænderne i skjødet og uden at kny la sig frarøve sine dyreste klenodier: fædreland. nationalitet, sprog —, eller kan og *skal* ogsaa den fredelskende, men angrebne, part gribe til vaaben.

I foreliggende arbeide søger forfatterinden at besvare dette spørsmaal, — og hun gjør det, kaster klart lys over det ved at lægge sin fortælling tæt op til *livets realiteter*, — her den dansk-tyske krig 1864 — og la kjendsgjerningerne tale sit ugjendrivelige sprog.

Sandheden finder man ikke, mener forfatterinden, ved at sidde i ophøjet ro og pr. distance iagttage livet og filosofere over det. Nei, man maa

ud af sin borg, stige ned blandt menneskene og *leve livet* med, saa vil man ogsaa faa se, om ens theorier er dødfødte eller har livsspiren i sig.

Som allerede bogens titel antyder, hævder forfatterinden, at det er *angrebskrigen*, som er den uretfærdige. Den nødvendige *forsvarskrig* derimod kan aldrig komme i strid med retfærdigheden. Tvertimod er det hver mands ikke alene ret, men ogsaa pligt at forsvare sit hjem og sit land mod udenfra kommende overgreb.

Fortællingen, som er holdt i en let, underholdende stil, er baaret af dyb forstaaelse og varmt hjertelag for det land og folk, som trods sin retfærdige sag led overlast. Personerne straaler af fædrelandskjærlighed, offervillighed, mod og begeistring, og hvem af os har vel ikke kjendt sig besjælet af de samme følelser! De kan ha ligget skjult, saa man næsten ikke vidste, om man havde fædrelandsfølelse, indtil den pludselig en dag slog ud i lys lue, den dag, da man hørte fremmede vaaben klirre udenfor døren.

For at forebygge misforstaaelse har forfatterinden selv — i dette blads no. 9 af indeværende aargang — indrykket en del orienterende bemærkninger om sin bog. Og for hver den, som intereeserer sig for spørsmaalet hun behandler, vil det ha sin betydning, samtidig med at man læser bogen, ogsaa at gjøre sig bekjendt med, hvad hun selv sier om den.

Særligt nu under Haagerkonferancen kan man si, at spørsmaalet i forhøiet grad har aktualitet. Og blandt de mange, som følger forhandlingerne der med interesse, vil der visselig findes dem, som vil ha vinding af at læse Laura Kielers bog, — den vinding som bestaar i at retledes til klarere standpunkt overfor et af al tids vigtigste spørsmaal.

A.

Husk kommunevalgene!

Paa landet skal de foregaa i oktober. Alle som kan, maa hjælpe til, saa kvinderne i hvert herred kan møde talrig op og afgi sine stemmer. Meget vil bero paa hvorledes fremmødet m. m. nu blir. De kvinder som er i besiddelse af rettighederne har stort ansvar for alle dem som endnu er udelukket. De vil kunne bli sat udenfor længe, hvis vi ikke nu tar os sammen og i gjerning viser, at vi vil seir for den store retfærdighedssag. — Daarligt ser det ihvertfald ud om vi ikke benytter de rettigheder og opfylder de borgerpligter vi har. Som man vil ha set, har N. K. N. optat paa sit program arbeide i denne retning. Vi tviler da ikke paa at alle led vil sætte sig i bevægelse og yde sin hjælp. Særlig lokalraadene har en stor opgave her.

Norske kvinders nationalraad.

Første landsmøde 3—7 juli 1907 i Trondhjem.

(Slutning fra no. 15.)

Frk. *M. Rennemo* talte for Thora Storm, under ovationer. I straalende humør istemte man saa nok en sang:

For ham og hende

6. juli 1907.

Mel.: Den gang da jeg vår pige,
da var der piger til. —

Det gjærer nu blandt kvinderne,
det rumler fjernt, det rumler nær:
Frem rykker nu mandinderne
med tungens rappe sværd.
(Med tungen kvinden mere
— fir' gang' mere —
i timen kan præstere
end manden, sier Malm).

Med tungen og intriger
— fremdeles jeg citerer Malm! —
Hun styrter mandens riger;
hun gjør en svare kvalm.
Med tungens smaa patroner
piger og koner
nedskyder mandens troner,
mens kvindens reises op.

Det larmer nu blandt kvinderne!
Hvem kjender disse kvinders tal?
Ak, gjem nu hen blandt minderne
Det gamle ideal.
Om blomster bly, som dufte,
— bare dufte! —
Nei nu i arbeidskufte
vi kvinder møder op.

Saa spytter vi i næverne
— endskjønt al spytten er forbudt! —
med spadene og grævene
»Nylænde« skal bli brudt.
Og brakmark vil vi dyrke
— vi har styrke! —
Med manden fælles yrke
herefter vil vi ha.

Det lyder nu blandt kvinderne:
For samme arbeid samme løn!
Er retfærd det, at vinderne
Er husbond, bror og søn?
mens kvinden sidder stille
— Pent og stille! —
Nei, hvad vi kvinder ville
er: fælles *pligt* og *ret.*

Hurra for dem, som sammen
arbeider glad med fælles maal,
i sorrig som i gammen,
trods hverdagslivets gnaal!
Vor tanke gaar saa vide,
— O, saa vide: —
For *alle* dem, som stride
i fællesskab — *Hurra!*

Fru *Gilhus* talte for *Aasta Hansteen* og ønsked Guds velsignelse maatte hvile over hendes livs aften. Et telegram blev afsendt med tak til veteranen.

Fru *Kjelsberg* talte for dr. *Louise Qvam*, takked fra gifte kvinder for hendes stemmeretsarbeide.

Under dyb stilhed holdt derpaa fru *Antonie Løchen* en mindetale over *Camilla Collett.* Det er saa at naar de store resultater foreligger, skyldes det ikke bare dem, som tog de *sidste* store *tag,* men dem som fra først af har slaat til lyd. Ingen har skjænket os en saa skjøn og fin tankernes frugt som Camilla Collett. — Taleren oplæste et brev fra Camilla Collett og endte med: i dyb beundring vil vi mindes hende og drikke hendes skaal.

Frk. *Johanne Aas* takked paa de »meniges» vegne for alt godt under mødets dage.

Fru *Qvam* minded om N. K. N.s valgsprog, som forpligter til arbeide for alle kvinders stemmeret. Henvendte skaalen til frk. *Gyda Haabjørn,* formand for Tr.hjms stemmeretsforening.

Fru *Johannesen* takked verterne i følgende ord:

En skaal for Nidaros vakre by
som har git os alle saa gjæstfrit ly,
for byen med de stolte minder,
hvor saga med nutid sig sammen binder,
for kroningsstaden, erkebispens by,
hvor Hellig Olavs Dom sig hæver mot sky.
Trøndelagen er landets kjærne,
og Trondhjem er Trøndelags marv og hjerne.
Det varsler godt for vort fremtids virke,
vort første landsmøde ved Sankt Olavs kirke.
Byen er rik paa historiske minder,
men det som fremforalt os til den binder
er hjærtelaget, som imøde os slog,
strax vi forlod vore jernbanetog.
Ja, endog forinden vi hjemmefra drog,
de elskværdigste indbydelser vi modtog.
Vi droges herop, vi maatte afsted
til mødet, til Trøndernes gjæstfrihed.
For Trondhjem, for Trønder vi drikker en skaal.
ønsker fremgang og lykke i rikeste maal!

Frk. *Astfrid Storm*: De mange smigrende ord som siges os maa vi dele med festkomiteen og indkvarteringskomiteen. Deres skaal! Frk. *Elise Heyerdahl* takked fru Qvam og frk. Krog, fordi de havde vist hendes arbeide i Kr.a kommunestyre saa stor interesse, tiltrods for at hun var »de konservatives« kandidat. Frk. *Krog* retted en tak til frk. Heyerdahl, en skaal for de første og de fremtidige medlemmer af kommunestyrerne. Frk. *Thora Storm* talte for Amalie Hansen — og saa takked *Amalie Hansen* — — for maden. —

»Saa mange taler mindes vi ikke at ha hørt ved en fest« — skrev et Trondhjemsblad. Men de som kjender traditionen ved bedre. Ved festen i Bergen, kvindesagsmødet 1898, blev der holdt 45. Og her har vi samvittighedsfuldt nævnt hver og en tale ved denne fest, og de beløber sig til 28 — ikke mere end 28! Men et andet blad sa — »det var saa velsignet korte taler!« Og det var sagen. Fra 1—3 minutter vared de, med et par undtagelser — det var de mer historiske taler. Havde ikke talerne været saa korte, kunde man ikke faat tid til det hyggelige samvær efter maaltidet. Man fordelte sig i

N. K. N.s landsmøde i Trondhjem 1907.

Styre.

G. Krog.
C. Krog. Qvam. Mørck. Schiøtz.

Representanter.

Retvedt. T. Storm. Andersen. Melsom.
Wexelsen-Jahn.*) A. Storm.
Randers. Voss. Eriksen. Rogstad. Bang. Kjelsberg Hiorthøy. Schjoldager. Hegermann. Sælie.
Skolmen.
Igelsrud. Halvorsen. Hammer. Øksne. Olsen. Sund. Mohr.
Helland. M. Rennemo. Tørresen.
Englund. B. Rennemo, L. Dahl. Hansen. Seip. Isachsen. Nærup. T. Lund. Borchgrevink. Mjøen.
N. Lund. Natvig. Stang. Vik. Bærem. Michelet. Møller. Falck-Ytter. Johnsen. Blehr.
Riis-Bøhn.
A. Dahl. Aarskaug. Abrahamsen, Urdahl. Merlees. Vogt. Trøften.
(Johannesen.)**)

*) Foreløbig stedfortræder for fru Hofstad fra ytre Rendalen.
**) Fru Johannesen fra Horten kom forsent tilstede for at være med paa billedet. Under fotografiet staar hendes navn, som vi ogsaa bringer.

det store og smukke lokale, i livlige smaagrupper, og samled sig saa igjen i festsalen, for at nyde musik — og sang af fru Hofsengh.

Kl. 1 skiltes man efter en meget vellykket fest — saa sa *alle* bladene — og det havde de ret i.

*

Saa kom arbeidsdagen efter paa. Lovene findes i forrige heftes tillægsblad. Til det følgende benytter vi pressekomiteens referat:

Dernæst gik man over til valg af nyt styre med følgende resultat: Formand: Frk. Gina Krog, Kristiania, med 47 st. 1ste viceformand: Fru F. M. Qvam, Stenkjær, med 29 st. 2den viceformand: Fru Marie Michelet, Bærum, med 31 st. 1 korresponderende sekretær (for indenlandsk kor.) fru Thora Lund, Kristiania, med 55 st. 1 kor. sekr. (for udenlandsk kor.) fru Cläre Mjøen, Kristiania, med 49 st. Protokolførende sekr.: Frk. Ellen Schiøtz, Eidsvold, med 30 st. Kasserer: Frk. Kirsten Holst, Moss med 38 st. For styret valgtes følgende 5 suppleanter: Fru Borchgrevink, suppleant for 1. kor. sekr., Hamar, fru doktor Dagny Bang, suppleant for 2. kor. sekr., Kristiania, fru Betzy Kjeldsberg, suppleant for prot. sekr. Drammen, frøken Hwallmann, Kristiania, og fru Øksne, Land. Til Revisorer valgtes med akklamation frk. Groth, Kristiania, og frk. Randers, Horten.

Tilslut frembar fru Blehr en tak til det gamle styre for alt dets arbeide, der havde været dobbelt vanskeligt, fordi det her gjaldt først at plante træet og faa det til at fæste rødder. Specielt retted hun sin tak til frk. Krog, som de norske kvinders og Norges repræsentant baade udad og indad. Hun slutted med at udtale de bedste ønsker for det nye styre. Fru Michelet retted en tak til dagens dirigent fru Krog. Frk. Merlees fra Bergen takked Th. kv.raad og alle fremmødte representanter for godt samarbeide.

Formanden afslutted mødet med en tak, hvorefter forsamlingen staaende afsang første og sidste vers af »Ja, vi elsker«.

*

Der blev tilsidst hverken udmeldelser eller brud. Der blev valgt tilhængere af de forskjellige »partier« ind i styret. De to damer som fik flest stemmer er altsaa partiernes fælleskandidater. Ifølge hvad der senere kom tilorde, skiltes man med gode ønsker og forsæt om loyalt samarbeide.

De til mødet indsendte hilsener refereres paa et andet sted; da flere af dem indeholder lykønskninger ianl. stemmeretten, har vi sat dem ind ved siden af de andre hilsener, som er kommet i den anledning.

Vi haaber man vil finde det rette navn til den rette person i det billede og den fortegnelse, som ogsaa gives i dette hefte. —

De udtalelser om N. K. N.s møde som vi har sat i spidsen for vor beretning betegned den almindelige dom, deltagernes og publikums, og efter alt hvad vi har hørt ogsaa senere er den korrekt gjengit.

Det var en fornøielse fra først til sidst — sies der — at være med i mødet. Det er ikke at vente, at de som havde mest arbeide og stod mest udsat skal kunne underskrive dette i alle maader, men vi har ikke konfereret saa grundig med disse faa, at vi kan fremsætte noget som deres fælles og enstemmige dom.

En ting tror vi imidlertid alle er enig om, at der i diskussionen gjennemgaaende blev vist stor dygtighed.

Her kom representanter fra alle kanter af landet, fra by og bygd. Man skulde tro det var øvede debatanter alle sammen, saa klart og koncist udtrykte de sig, saa stor realitet var der i indholdet og, ved siden af, lethed for at finde form. Og dog var vist flere af disse at regne for begyndere i offentlig diskussion. Der kommer stadig opfordringer fra by og bygd om at man maa sende kvindelige foredragsholdere herfra, de maa ha hjælp, sies der, de selv er ikke duelige nok. Dette beror uden tvil i de fleste tilfælde paa en indbildning. Efter de erfaringer man gjør, er der blandt kvinderne paa andre kanter af landet, ogsaa i mindre byer og bygder, ligesaa dygtige talere og debatanter som her i Kristiania og paa østlandet i det hele.

Der maatte være meget af interesse ved N. K. N.s møde, ogsaa for dem som bare var tilstede som tilhørere. En opmerksom iagttager kunde maaske komme til den slutning, at adskilligt af det som sies at ha karakteriseret norske mænd i offentligt liv, vil vise sig ligesaa fremtrædende hos kvinder: udpræget individualisme, sans for lov og ret, en vaagen kritik, der let kommer ind paa det juridiske — og i det hele anlæg for og lyst til offentlig debat.

For den som har været tilstede ved de internationale, eller i det hele udenlandske, kvindemøder er det ogsaa af interesse at sammenligne. Derude er mere disciplin, mere stil. Hos os større umiddelbarhed og djervhed. Det er lettere og behageligere at være formand, leder af forhandlingerne, ved de udenlandske møder, men de delegerede har det til gjengjæld langt friere og morsommere herhjemme. Et er vist: at det er en vinding at komme i stadig rapport med andre landes aandsinteresserede og arbeidende kvinder. Vi har selvfølgelig en hel del at lære. Men ogsaa vi kan vel gi lidt bidrag til fremskridt og forbedring. Gjensidig paavirkning er god, for der kan

jo være endel overdrivelse i den ene eller den anden retning — baade ude og hjemme.

Det ønske vi udtalte da N. K. N.s landsmøde stod for døren, at der maatte komme saa stor klarhed over det hele, at alle maatte kunne handle og vælge ud fra fuld bevidsthed, om hvad det gjaldt — det ønske kan sies at være gaat i opfyldelse. —

Der er faldt større lys over meget som før var uklart og syntes indviklet, derved faar alle mere bevidst ansvar. Dette kan ikke andet end virke godt for Norske kvinders nationalraads fremtid. Med ønsket om at det store haab, som knytter sig til vort forbund, ikke i nogen henseende maa skuffes, afslutter vi vor beretning.

Foruden telegrafisk eller skrifttig faar vi nu i sommertiden ogsaa adskillige hilsener mundtlig ianl. stemmeretten. En bekjendt engelsk kvindesagsforkjæmper Miss *Florence Balgarnie* har saaledes overbragt »Nylændes« red. en officiel hilsen fra styret for det engelske nationale kvindestemmerets forbund og dets formand *Mrs. Garrett Fawcett.* Hilsenen skulde ogsaa overbringes *Landskvindestemmeretsforeningens* formand, hvad der maaske ikke har kunnet lade sig gjøre mundtlig.

I Danmark har fru *kand. mag. Elna Munch* stiftet 30 kvindestemmeretsforeninger udover landet.

Boganmeldelse no. 2 fik ikke plads sammen med den anden. Den bør ikke vente længer, og vi har derfor overført den til tillægsbladet.

Til udenbys abonnenter.

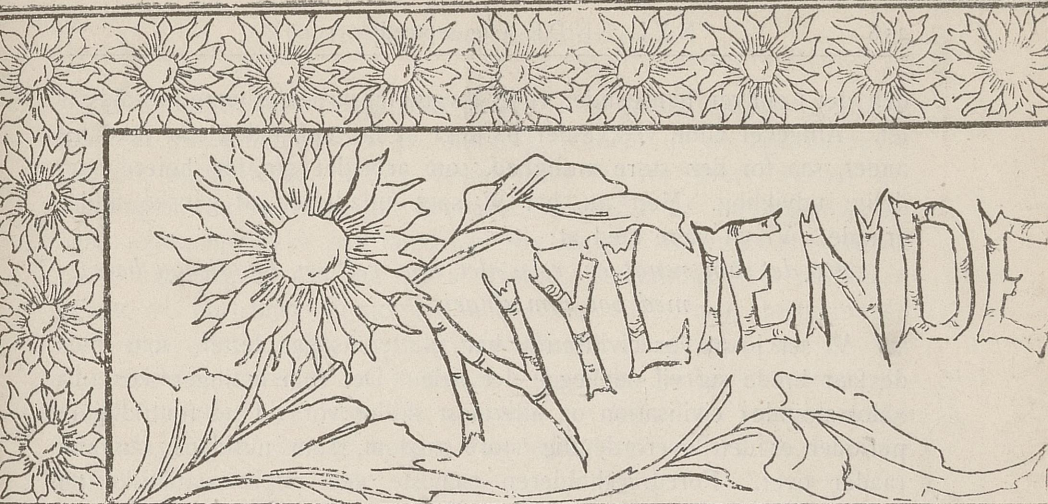
Resterende kontingent for tidligere aar bedes velvillig indsendt **snarest.**

Indholdsfortegnelse.

15de august 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 september 1907. | No. 17

Det sociale spørsmaal.

Henry Georges teori.

Af kand. filos. Mathilde Eriksens foredrag

over dette emne, ved N. K. N.s landsmøde i Trondhjem — gjengir vi her det væsentligste.*)

Vi norske kvinder, udtalte frk. Eriksen, har søgt at faa tilladelse til at være med at bygge vort land, ikke bare gjennem det daglige arbeide, hverdagsstrævet, men ogsaa gjennem det arbeide, som skulde regulere og helst ogsaa lette os det daglige stræv, nemlig lovgivningen. Det er paa en ganske vanskelig tid vi kom ind i det offentlige liv, det er paa en vis en begyndertid herhjemme. Det er vanskeligt for de mange, som ikke hidtil har fulgt med, at finde veien naar alt det nye melder sig. Vi maa forsøge at vinde klarhed, vælge os stilling til alle disse mange spørsmaal.

Vi staar midt i en civilisation som kaldes »blomstrende« — var

*) Referatet er som man vil se ikke kort, dog er det mange steder betydelig forkortet og sammendraget, vi haaber alligevel det i alt væsentlig gir en korrekt fremstilling. Red.

den det i enhver henseende, vilde lovgivningsarbeidet være forholdsvis let. Alligevel vilde vi kvinder ha søgt at faa del i det, om ikke for andet, saa for den store mulighed, som arbeidet gir for høiere aandelig udvikling. Men nu har vi søgt tilladelsen af ganske andre grunde. Vi vil være med at:

rette det som rengt er, reise det som velt er, byggje og bøte med bot som duger — — — —

Vi ser jo at vor civilisation har pletter, syge pletter, som hvis de faar brede sig vil ødelægge det hele. Det som betinger vor tids »blomstrende« civilisation og allermest skiller vor tid ud fra tidligere perioder er den overordentlig store rigdom, som nutidens samfund raader over. Foredragsholderen paaviste ved nogle statistiske tal hvorledes ogsaa vort land havde faat del i den øgende rigdom. Men vort land er jo ikke særlig rigt. Det var England som ifølge statistiken var verdens rigeste land. Nationalformuen er der saa stor, at hvis den blev jevnt fordelt over alle landets borgere, saa vilde den udgjøre 4500 kr. pr. hoved. Man skulde da tro at England var et paradis — ingen næringssorg, ingen fattigdom, ikke noget af den slags, som andre fattige samfund har at plages med. Dette er ikke tilfældet. England og andre rige land lider af samme samfundsonder som vi herhjemme. Der er fattigdom, arbeidsløshed, landbefolkningens udvandring til byerne, der er jobbetider, med paafølgende handelskriser, der er streiker, lockouter o. s. v. Alle civiliserede samfund plages af alle disse onder. Lovgivningen har i lange tider søgt ad forskjellige veie at finde midler imod dem. Men finder man botemidler paa en kant, staar man i fare for at fremkalde værre onder paa en anden kant. Desuden er der det ved de vigtigste midler som er foreslaat, som arbeiderforsikring, arbeidsløshedsforsikring, alderdomsforsikring, sygeforsikring o. s. v. — at de alle koster penge.

Alle partier her i landet synes derfor nu at enes om den ting: det norske folk maa forbedre sin økonomi. Det er et prisværdigt maal, men vanskeligheden er at finde ad hvad vei man helst skal forbedre den.

Foredragsholderen omtalte nærmere hvilke vanskeligheder man støder paa, saa vender man sig til udlandet for at finde godt exempel, men opdager at man i andre land heller ikke har fundet botemidler mod de onder som vi har at bekjæmpe herhjemme.

Mens politikernes hjælpemidler er dyre, saa er nationaløkonomernes ofte til rent at ta modet fra os.

Foredragsholderen omtalte derpaa den gamle kjendte *Malthus* teori, at befolkningen har en naturlig tendens til at øge hurtigere end næringsmidlerne. Ifølge denne lære vil for hvert 25 aar befolkningen være øget til det dobbelte. Samtidig er næringsmidlerne ogsaa øget, men ikke paa langt nær saa meget. Beregnet efter denne teori, og hvis vi gaar ud fra at Norges befolkning er 2 millioner, og at vi har mad til to millioner, saa vilde, naar befolkningen var øget til 32 millioner, næringsmidlerne være øget saa de var tilstrækkelige bare til 10 millioner. Lad os haabe at denne saakaldte naturlov vil vise sig at være — hvad saa mange andre »naturlove« har vist sig at være: en feiltagelse — ellers ser det altfor mørkt ud.

En anden sætning i statsøkonomien, som man nu sikrere tror paa, angaar jordens aftagende udbytte, og den gaar ud paa at man kan nok drive dyrkningen op ved at anvende større produktionsomkostninger, saa jorden gir større udbytte. Men den gir ikke ved dobbelte omkostninger det dobbelte udbytte. Samtidig ved man, at hvis man anvender de dobbelte produktionsomkostninger i industriens tjeneste, saa gir den langt mere end dobbelt udbytte. Hvis man nu beregner efter disse sætninger, saa vil ogsaa dette være trøstesløse udsigter; for menneskene kan jo ikke *ernære* sig af industrivarer.

Foredragsholderen opfordred sine tilhørere til ikke at lade sig skræmme fra at studere socialøkonomi. Det er i alle tilfælde et interessant studium, og man vilde finde retninger inden socialøkonomien som har lysere tanker om livet paa jorden i fremtiden.

Henry George er representant for en saadan retning. Han var Amerikaner, en bogtrykker født i en puritansk familie fra Philadelphia. Han studerte livet meget omhyggelig rundt om i Amerika, historisk og statistisk, og kom til et resultat, meget forskjelligt fra de andre statsøkonomers.

Før foredragsholderen gik nærmere ind paa hans lære, omtalte hun nogle experimenter der var gjort i andre land paa at skaffe folk billig jord — saaledes i Danmark. Hun havde her set en lang række ensartede boliger, som hun studerte paa hvad var og fik den forklaring, at det var »statsmandsboliger« — rettere statshusmandsboliger. Disse statens husmænd er folk som ved laan har faat kjøbt billig jord — lad os haabe den er billig — hvor de ved at arbeide meget stridt kan klare sig igjennem. Laanet skal afbetales i løbet

af 40 aar, og naar de har afbetalt dette laan, er de eiere af jorden, og forsaavidt de kan klare sig uden nye laan er de gjældfrie. Men det er et stort spørsmaal om de kan klare det. Der indføres jo stadig nye maskiner. Disse folk maa arbeide meget haardt, og da er det fristende at kjøbe maskinerne. For at faa dem maa de ha nye laan. Saa stoler de paa grundeiendommens værditilvæxt — som jo i det store og hele findes i fremskridende samfund — de fortsætter at laane, en vakker dag kommer der kanske sygdom til og saa — er det ikke sikkert det gaar godt med disse statshusmænd. I andre land er der oprettet banker, hos os er der jo ogsaa en bank som laaner ud, for at folk kan faa kjøbt billig jord.

Spørsmaalet er saa: Blir jorden billig *nok* og et andet spørsmaal: er det bra at laane paa jorden. Det kan jo være man kan greie det med jord, som ikke er saa absolut billig, naar man har andet at falde tilbage paa end laan. Men laan er farlig, det voxer gjerne som en snebold. Saa er spørsmaalet om grundværdien voxer i samme grad. Det er nok meget tvilsomt om spørsmaalet er løst paa den maade.

Jeg vender tilbage til *Henry George*. Han vilde si: Nei spørsmaalet er ikke løst paa den maade. Der skal ikke være laan paa jorden.

Grunden til fattigdommen, grunden til arbeidsløsheden og disse sociale onder, er den, at jorden er uddelt til privat eiendom. Det er bra, at den er delt ud, for den blir da dyrket mere intenst, men den skulde ikke være delt ud til privat eiendom. Den som bruger jorden har efter Henry George's teori udelukkende brugsret, ikke eiendomsret, og brugsretten pligter man at betale for. Det var det Henry George mente skulde gjøres. De eiere, som i vor tid sidder inde med eiendomme, grundeiendomme af en eller anden slags, skulde efter Henry Georges teori kunne vedbli at bruge jorden. Hvad enten de brugte den til bygninger, som tomter eller til jordbrug eller til andre ting, saa kunde de godt, efter hans teori, vedbli at ha ret til at bruge det areal de har brugt før, men de maa bare ikke opføre det som privat eiendom, og hvis de sælger det, ikke sælge det som privat eiendom. For hvis man sælger jord som privat jord, saa opmuntrer man til jordspekulation, og det er den som gjør at fattigdommen er der. Henry Georges tanker om disse ting er fremlagt i hans hovedværk »Fremskridt og fattigdom«. Det udkom i aaret 1880 og blev nogle ganske faa aar efter oversat til norsk af stortingsmand

Ullmann.*) Hvis man tænker sig dette overført til Norge, saa behøvde ikke odelsretten at rokkes, bare maatte der gjøres endel ændringer som medførte, at man istedenfor eiendomsret satte grundret.

Saa mener Henry George, at alt produkt af ens arbeide, det maa tilhøre arbeideren selv. Det gjælder hvert eneste medlem af samfundet. Alt erhverv, med haanden eller aanden, skal man udelukkende selv ha raadighed over. Følgelig skal man ikke betale skat af eiendom, ikke betale skat af indtægt, man skal nyde det selv. Nu er det saa, at man er bange for at la folk vide, hvor store indtægter de har, for da faar de større skat. Skatten burde derimod lægges paa jorden. Man har brugsret. Naar man bruger noget, som man ikke selv netop eier, maa man betale for det. — alting kan eies undtagen jorden — alt andet kan et menneske kjøbe for sine penge, og ha det til sin sikre eiendom, men jorden skulde efter Henry Georges teori ikke kunne kjøbes. Hvorfor skulde den ikke det? Nei, intet menneske har frembragt jorden. Jorden er menneskenes sammen. Det norske folk raader over Norges jord, det danske folk over Danmarks osv. De eier den i fællesskab. Den er engang blit fordelt, og det er bra, for saa blir den dyrket mere intenst, og man er ikke bange for forbedringer paa jorden. Alle forbedringer paa jorden skulde være skattefri, ikke alene de forbedringer af jorden som fremkommer ved god dyrkning, men ogsaa bygging og alt andet henhørende til forbedring av jorden burde være skattefrit. Man kan øke utbyttet til det mangedobbelte, uden at man derfor skulde betale større skat.

Men dog kan det hænde, at man maa betale større skat, nemlig hvis der er blit tættere befolkning, eller den by man bor i var blit udvidet og var blit meget folkerigere, da vilde nemlig ens eiendom representere en langt større værdi, og følgelig modtar man et større laan af fællesjorden, og da maa man betale større skat end tidligere. Men om man samtidig øker sin indtægt til det 10-dobbelte, da har det intet at sige, for det vilde være ens egen fortjeneste, ens egen dygtighed i at arbeide, og det skulde en selv ha indtægten af. Takstværdien af grunden og dermed ogsaa den skat man betaler for brugs-

*) Foredragsholderen nævnte flere af Henry George's bøger »*Arbeidets kaar*« oversat til dansk af *Jac. Lange*, som ogsaa har oversat »Fremskrtdt og fattigdom« Gyldendal-Nordiske. »*Beskyttelse og frihandel*« (Oversat af Joh. Sørensen Huseby & Co. Kr.a.) For dem som vilde orienteres i bevægelsen anbefaltes en liden bog »*Grundværdi beskatningen*« af kaptein *Tryggve Kramer*, en fremstilling: Om *Georgismen* af *Henriette Thaarup* Kjøbenhavn 1903, og »*Henry*

retten, den skulde bestemmes ikke alene af arealets størrelse, men ogsaa af arealets beliggenhed. Man vilde jo foretrække at eie en gaard lige ved en stor by fremfor en gaard af samme størrelse langt oppe i et dalføre. Lige ved byen betales større grundleie end langt borte i bygden.

Den som sidder inde med saa stort jordareal, at han ikke kan bruge det, vilde foretrække at sælge. Men han kan bare sælge brugsretten. Hvorfor vil han ikke sidde med jorden unyttet? Der er lige stor skat, enten han bruger jorden eller ikke, følgelig lønner det sig ikke at sidde med unyttet jord. Henry George mener, at ingen da vil kjøbe jord og la den ligge i 20 aar i haab om stort udbytte, for i den tid maatte han betale like stor skat, selv om han havde dyrket jorden paa den mindst indbringende maade.

Og hvis denne forandring af skattelovene, altsaa omlægning af skatterne fra indtægt og formue til jorden, hvis den gjennemføres gradvis, ganske langsomt, vilde forandringerne være forholdsvis smaa. Man kunde gaa uhyre langsomt frem. Det var hensigten, og paa den maade er hans teori sat i virksomhed, som vi siden skal se.

Hvad skulde nu være udbyttet af dette? Jo, fattigdommen ophører. For nu behøver ingen mere at sælge arbeidskraften til høistbydende. Man kan arbeide for egen regning og tjene bra. Arbeiderne strømmer fra byen til landet, istedenfor omvendt, og det er det farligste af alt, naar udvandringen fra landet til byerne blir for stor. Dette kan vi læse om i historien fra gamle tider. Et rige som fristed den skjæbne var det gamle Romerrige. Arbeiderne der kunde ikke leve i provinserne. De flyttet til Rom og forlangte underholdning der, og imens laa alle landskaber udyrkede.

Hvis der i et moderne samfund bygges en jernbane eller en god vei, saa stiger værdien af de eiendomme, som ligger langs ved veien eller jernbanen, uden at vedkommende eier har gjort det mindste for

---

George bevægelsen, dens stilling nu og dens udsigter i fremtiden« af *Erik Givskov.* Af sidstnævnte forfatter findes et par artikler i »*Samtiden*« om forholdene i Belgien, som er særlig instruktive. — Endvidere det danske maanedsskrift: Ret.

Frk, *Eriksen* har foruden de ovenfor nævnte skrifter benyttet følgende kilder til foredraget! *Garborg* Jordspursmaale i Bibelen, Efter Verinder (Syn og segn 1906.) Nicolai Lundegaard *Norigs største velstandssag.* Syn og segn april 06. Borgermester H. E. Berner: *Skat af værdi tilvext paa grundeiendom i Kristiania.* (Statsøkonomisk tidsskrift n. 1 1907.) »*Et økonomisk systemskifte fredelig gjennemført i vore dage.*« En liden brochure udg. af den danske *Henry George*-forening. I kom. hos *Lehmann & Stage.* Kjbhavn.

at tjene denne værdi. Denne værdi kaldes ufortjent værditilvækst, det er et almindelig anerkjendt ord. Nu er det efter Henry Georges teori meningen, at alle disse eiendomme langs den nye jernbane, som følge heraf skulde betale høiere grundleie, fordi værdien af jorden er steget. Følgelig kommer der ind mange penge i grundleie, og da er det ingen sag at bygge jernbaner, naar man faar betaling af de omliggende grunde. Da blir jernbanerne billige, man kan reise billig og sende varer billig. Denne værditilvækst skyldes udelukkende samfundets vækst, ikke eierne af grundene.

I et foredrag i Kristiania i statsøkonomisk forening oplyste hr. bankdirektør H. E. Berner om at et ubebygget areal af tomterne i Kristiania, som i 80-aarene havde en værdi af 16½ million kroner, 13 aar senere havde en værdi af 71 millioner kroner. Værditilvæksten var i løbet af 13 aar steget med 330 %, og denne værditilvækst er i disse 13 aar udelukkende kommet private eiere tilgode. Hvad har de da gjort for at tjene dette? De har intet gjort andet end at la tomterne ligge paa spekulation, i haab om at faa solgt til meget høiere priser end de har kjøbt for, — som de ogsaa har opnaad.

Det kunde tænkes, det viste sig, at det vilde være hensigtsmæssigt om muligt at inddrage al jordeiendom i staten. Hvis det da skede, vilde det ikke være noget overgreb. Det vilde være i konsekvents af denne tankegang.

I den sidste tid er der skrevet en hel del i aviserne, som viser, at man begynder at ta op Henry Georges teorier. I Sverige er der dannet en forening, som arbeider for disse ting, i Danmark er der siden 1902 en forening som heder Henry George-foreningen. Enkelte ting har de ogsaa faat ført igiennem der, f. ex. dette med statshusmændene er jo realiseret, omend ikke i den heldigste form. I England arbeider de paa at faa gjennemført en forbedring med hensyn til jordlovene, saadan at arbeiderne skal faa billigere jord. Det er regjeringen i England som har tat sagen op. Hvor langt de kan naa er ikke godt at vide, men det er Henry Georges teorier de lægger til grund for de agrarlove de nu arbeider for i England. I Tyskland har man allerede gjennemført grundværdibeskatning i Berlin. Om den har faat en heldig form, ved jeg ikke, der blir sagt, at man kan omgaa loven, og det er jo ikke hensigten. Blandt det høieste aristokrati i Tyskland er mange tilhængere af Georgismen. Den tyske keiser er ogsaa Georgist.

Leo Tolstoy har flere gange aabent udtalt at Henry Georges

lære om retten til jord er den mest retfærdige og fornuftige af alle. Som bekjendt var jordspørsmaalet en af de vigtigste opgaver *Dumaen* beskjæftiged sig med, Russerne har tildels endnu bevaret sin opfatning af jorden som fælles eiendom. De russiske Georgister mener derfor at grundrentereformen maaske hurtigere vil gjennemføres der end i Vest-Europa. (Germanerne har tat tanken om privateie af jorden i arv fra romerne sammen med romerretten.)

Længst er man kommet i Australien. Der er grundværdibeskatningen gjennemført delvis i flere stater. Man begyndte at lægge endel af skatterne over paa grundværdierne, først med hensyn til statsskatten og dernæst med hensyn til kommuneskatten. Og overalt har man gjort den erfaring, at de forbedringer som er kommet istand, er betydningsfulde, saa man ønsker bare at gaa videre paa den samme vei. Mens før folk udvandret fra disse stater, fordi de ikke fik arbeide, saa strømmer nu en masse af mennesker til. Bygningen af huse er tat til i en enorm grad. Mens der før blev bygget svært lidet, og det man bygget ofte stod tomt, saa har man, efterat skatten blev omlagt til jorden, bygget en mængde huse. Altsaa kommer folk til at bo rummeligere. Arbeiderbefolkningen strømmer fra byerne ud paa landet. Ikke en eneste handelskrise er indtruffet i staterne siden denne grundværdibeskatning blev indført. Disse oplysninger har man fra en amerikansk senator i Colorado, som blev sendt til Australien for at studere Henry George-teorien.

I Amerika arbeides der ogsaa ivrigt. Men da millionærerne disponerer over *mange* stemmer (gjennem bestikkelse o. l.) har man først maattet opta arbeidet for en ny valglov. Tyskerne har ikke altid været saa heldige med sine kolonier. Men en har dog blomstret og trivtes. Den ligger i Asien paa grænsen mod Kina. Tilstanden der var sørgelig. Men saa gjennemførte man Georgismen der, og det viste sig at folk strømmet til. Befolkningen øged. Der blev bygget byer og havne.

Hvis man gjennemfører Henry Georges teorier gradvis, saa er forandringerne ikke saa store. Man begynder langsomt og gaar ganske langsomt frem. Resultatet blir nok at ulykken kommer af forskjellen af fordelingen af rigdommene. De engelske indbyggere skulde allesammen ha raadighed over 4500 kr., hvis nationalformuen var delt. Men de 11 millioner af befolkningen lever flot, de 15 millioner lever fra haanden til munden, og 14 millioner har ikke nok, de underernæres. Hvis det er saa, med denne jordrente, som Henry

TILLÆGSBLAD
TIL
NYLÆNDE.

Norsk kvindesagsforening

har indsendt nedenstaaende andragende:

Til regeringen.

Norsk kvindesagsforening tillader sig at henvende opmærksomheden paa den resolution som efter formandens indledning »om høiskole for faguddannelse i huslig økonomi« ved Norske kvinders nationalraads generalforsamling i Throndhjem, 3—7 juli d. a. blev vedtat af samtlige 61 representanter — med følgende ordlyd:

»N. K. N.s landsmøde anmoder regjeringen om hurtig fremme af oprettelse af statsunderstøttede, tidsmæssige skoler for uddannelse af lærerinder i huslig økonomi.«

Med udgangspunktet fra det i marts md. gjennem N. K. N.s styre indsendte andragende til stortinget om kurser for husholdnings- lærerinders uddannelse, blev spørsmaalet videre drøftet inden N. K. F. sammen med flere

Efter andragendets oversendelse til regjeringen er spørsmaalet voxet forbi »kurser« idet socialkomiteen sterkt anbefaler»en *tidsmæssig velordnet uddannelsesanstalt for lærerinder ved husholdningsskoler paa landet og i byerne.«*

Udsigten til en fast ordning synes jo herved at være bleven lysere, og for at faa frem det stærkest mulige udtryk for kravene fra landsende til landsende var det at spørsmaalet blev sat til diskusjon paa landsmødet i Throndhjem.

I det efter indl. følgende ordskifte deltog en hel del sagkyndige damer i og udenfor representanternes rækker. Og det fremgik tydelig heraf at tiden nu maa være inde for at faa en *fast ordning* med *tilstrækkelig tid* til en *solid uddannelse* for hush. lærerinder ogsaa her i landet. De fleste fandt 1 aar utilstrækkelig og pegte paa Danmark og andre lande, hvor mindst 2 aar er normen.

Om den theoretiske lærdoms nytte og ønskelighed var meningerne noget delt, dog taltes der overveiende for at gi vore *lærerinder et tilstrækkeligt fond af virkelig solide theoretiske kundskaber* som grundlag for det praktiske arbeide.

I anl. af frk. Helgesens tanke om at faa lærerindeundervisningens praktiske del knyttet til N. K. F.s fagskole, er det klart at der er meget som taler for en saadan ordning. Saavel undertegnedes som fru Qvams og flere

andre af styrets første planer gik i retn. af en flersidig undervisning, hvor *husmødre, tjenere, lærerinder* osv. skulde kunne faa sin uddannelse. Paa grund af manglende bevilgning indskrænket man sig foreløbig til en ordning som den nuværende fagskoles, i haab om at udviklingen skulde føre kravet videre.

Nu, da tiden er inde for at ta et større skridt, vil spørsmaalet melde sig til fornyet overlæg. I haab om at den komite som nedsættes til sagens udredning vil bli saaledes sammensat, at den kvindelige indsigt og sagkundskab kan komme til tilstrækkelig anvendelse, anbefales ogsaa denne tanke til overveielse.*)

I ærbødighed
for N. K. N.
Randi Blehr. *formand.*

N. K. F.s styre har henvendt sig til *Selskabet for Norges vel* med anmodning om at der ved det uddannelseskursus for landshusholdningslærerinder som selskabet skal foranstalte paa universitetet nu til høsten, ogsaa maa gives adgang for byskolelærerinder. Om for enkelte fags og demonstrationers vedkommende pladsen skulde være optat, peges der paa at der maa kunne oprettes parallelgrupper ved undervisningen.

Til formanden for Trondhjems kvinderaad frk. Astfrid Storm.

Idet jeg forlader Trondhjem, maa jeg paa Norske kvinders nationalraads vegne faa udtale den hjerteligste tak til Trondhjems kvinderaad, fordi I indbød os til at holde vort møde her i eders by. Den udmerkede maade alt var forberedt paa, den hjælp og støtte vi fik under de vanskelige arbeidsdage, den elskværdighed hvormed alle mødtes, har — det siger sig selv — bidraget mægtig til at Norske kvinders nationalraads første landsmøde blev til gavn og til hæder for norske kvinder.

Saavel N. K. N.s tidligere styre, som det nuværende, ber Dem herigjennem overbringe sin hilsen og tak til Deres styre og Deres raad, til Trondhjems kvindesagsforening, til samtlige komiteers medlemmer, til alle assisterende og til alle vore vertsfolk og, om det kan lade sig gjøre, til hele Trondhjems by, — sin hilsen og sin tak for al imødekommenhed, al venlighed, al gjæstfrihed. Det vil altsammen staa som et lysende exempel for fremtiden, og de allerfleste af mødets deltagere, det er jeg forvisset om, vil gjemme mødets merke med Trondhjems vaaben blandt sine kjæreste minder.

Vort inderlige ønske er at dette kvindernes stevne ogsaa maa vise sig frugtbringende for eders fremtidige arbeide, at den interesse som i vide kredse har git sig til kjende maa gi sig udslag i øget tilslutning. At nye skarer af frivillige med friske kræfter vil samle sig om eders merke, til hjælp og til vern under eders trofaste og opofrende arbeide for vor fælles sag.

Gina Krog.
formand for N. K. N.

*) Dette er kun udkast til, ikke kopi af det færdige andragende, saa det er

Efter andragendets oversendelse til regjeringen er spørsmaalet voxet forbi »kurser« idet socialkomiteen sterkt anbefaler»en *tidsmæssig velordnet uddannelsesanstalt for lærerinder ved husholdningsskoler paa landet og i byerne.*«

Udsigten til en fast ordning synes jo herved at være bleven lysere, og for at faa frem det stærkest mulige udtryk for kravene fra landsende til landsende var det at spørsmaalet blev sat til diskusjon paa landsmødet i Throndhjem.

I det efter indl. følgende ordskifte deltog en hel del sagkyndige damer i og udenfor representanternes rækker. Og det fremgik tydelig heraf at tiden nu maa være inde for at faa en *fast ordning* med *tilstrækkelig tid* til en *solid uddannelse* for hush. lærerinder ogsaa her i landet. De fleste fandt 1 aar utilstrækkelig og pegte paa Danmark og andre lande, hvor mindst 2 aar er normen.

Om den theoretiske lærdoms nytte og ønskelighed var meningerne noget delt, dog taltes der overveiende for at gi vore *lærerinder et tilstrækkeligt fond af virkelig solide theoretiske kundskaber* som grundlag for det praktiske arbeide.

I anl. af frk. Helgesens tanke om at faa lærerindeundervisningens praktiske del knyttet til N. K. F.s fagskole, er det klart at der er meget som taler for en saadan ordning. Saavel undertegnedes som fru Qvams og flere

andre af styrets første planer gik i retn. af en flersidig undervisning, hvor *husmødre, tjenere, lærerinder* osv. skulde kunne faa sin uddannelse. Paa grund af manglende bevilgning indskrænket man sig foreløbig til en ordning som den nuværende fagskoles, i haab om at udviklingen skulde føre kravet videre.

Nu, da tiden er inde for at ta et større skridt, vil spørsmaalet melde sig til fornyet overlæg. I haab om at den komite som nedsættes til sagens udredning vil bli saaledes sammensat, at den kvindelige indsigt og sagkundskab kan komme til tilstrækkelig anvendelse, anbefales ogsaa denne tanke til overveielse.*)

I ærbødighed
for N. K. N.
Randi Blehr. *formand.*

N. K. F.s styre har henvendt sig til *Selskabet for Norges vel* med anmodning om at der ved det uddannelseskursus for landshusholdningslærerinder som selskabet skal foranstalte paa universitetet nu til høsten, ogsaa maa gives adgang for byskolelærerinder. Om for enkelte fags og demonstrationers vedkommende pladsen skulde være optat, peges der paa at der maa kunne oprettes parallelgrupper ved undervisningen.

Til formanden for Trondhjems kvinderaad frk. Astfrid Storm.

Idet jeg forlader Trondhjem, maa jeg paa Norske kvinders nationalraads vegne faa udtale den hjerteligste tak til Trondhjems kvinderaad, fordi I indbød os til at holde vort møde her i eders by. Den udmerkede maade alt var forberedt paa, den hjælp og støtte vi fik under de vanskelige arbeidsdage, den elskværdighed hvormed alle mødtes, har — det siger sig selv — bidraget mægtig til at Norske kvinders nationalraads første landsmøde blev til gavn og til hæder for norske kvinder.

Saavel N. K. N.s tidligere styre, som det nuværende, ber Dem herigjennem overbringe sin hilsen og tak til Deres styre og Deres raad, til Trondhjems kvindesagsforening, til samtlige komiteers medlemmer, til alle assisterende og til alle vore vertsfolk og, om det kan lade sig gjøre, til hele Trondhjems by, — sin hilsen og sin tak for al imødekommenhed, al venlighed, al gjæstfrihed. Det vil altsammen staa som et lysende exempel for fremtiden, og de allerfleste af mødets deltagere, det er jeg forvisset om, vil gjemme mødets merke med Trondhjems vaaben blandt sine kjæreste minder.

Vort inderlige ønske er at dette kvindernes stevne ogsaa maa vise sig frugtbringende for eders fremtidige arbeide, at den interesse som i vide kredse har git sig til kjende maa gi sig udslag i øget tilslutning. At nye skarer af frivillige med friske kræfter vil samle sig om eders merke, til hjælp og til vern under eders trofaste og opofrende arbeide for vor fælles sag.

Gina Krog.
formand for N. K. N.

*) Dette er kun udkast til, ikke kopi af det færdige andragende, saa det er muligt der er et par mindre afvigelser i formen.

Efter andragendets oversendelse til regjeringen er spørsmaalet voxet forbi »kurser« idet socialkomiteen sterkt anbefaler»en *tidsmæssig velordnet uddannelsesanstalt for lærerinder ved husholdningsskoler paa landet og i byerne.«*

Udsigten til en fast ordning synes jo herved at være bleven lysere, og for at faa frem det stærkest mulige udtryk for kravene fra landsende til landsende var det at spørsmaalet blev sat til diskusjon paa landsmødet i Throndhjem.

I det efter indl. følgende ordskifte deltog en hel del sagkyndige damer i og udenfor representanternes rækker. Og det fremgik tydelig heraf at tiden nu maa være inde for at faa en *fast ordning* med *tilstrækkelig tid* til en *solid uddannelse* for hush. lærerinder ogsaa her i landet. De fleste fandt 1 aar utilstrækkelig og pegte paa Danmark og andre lande, hvor mindst 2 aar er normen.

Om den theoretiske lærdoms nytte og ønskelighed var meningerne noget delt, dog taltes der overveiende for at gi vore *lærerinder et tilstrækkeligt fond af virkelig solide theoretiske kundskaber* som grundlag for det praktiske arbeide.

I anl. af frk. Helgesens tanke om at faa lærerindeundervisningens praktiske del knyttet til N. K. F.s fagskole, er det klart at der er meget som taler for en saadan ordning. Saavel undertegnedes som fru Qvams og flere

---

andre af styrets første planer gik i retn. af en flersidig undervisning, hvor *husmødre, tjenere, lærerinder* osv. skulde kunne faa sin uddannelse. Paa grund af manglende bevilgning indskrænket man sig foreløbig til en ordning som den nuværende fagskoles, i haab om at udviklingen skulde føre kravet videre.

Nu, da tiden er inde for at ta et større skridt, vil spørsmaalet melde sig til fornyet overlæg. I haab om at den komite som nedsættes til sagens udredning vil bli saaledes sammensat, at den kvindelige indsigt og sagkundskab kan komme til tilstrækkelig anvendelse, anbefales ogsaa denne tanke til overveielse.*)

I ærbødighed
for N. K. N.
Randi Blehr. *formand.*

N. K. F.s styre har henvendt sig til *Selskabet for Norges vel* med anmodning om at der ved det uddannelseskursus for landshusholdningslærerinder som selskabet skal foranstalte paa universitetet nu til høsten, ogsaa maa gives adgang for byskolelærerinder. Om for enkelte fags og demonstrationers vedkommende pladsen skulde være optat, peges der paa at der maa kunne oprettes parallelgrupper ved undervisningen.

Til formanden for Trondhjems kvinderaad frk. Astfrid Storm.

Idet jeg forlader Trondhjem, maa jeg paa Norske kvinders nationalraads vegne faa udtale den hjerteligste tak til Trondhjems kvinderaad, fordi I indbød os til at holde vort møde her i eders by. Den udmerkede maade alt var forberedt paa, den hjælp og støtte vi fik under de vanskelige arbeidsdage, den elskværdighed hvormed alle mødtes, har — det siger sig selv — bidraget mægtig til at Norske kvinders nationalraads første landsmøde blev til gavn og til hæder for norske kvinder.

Saavel N. K. N.s tidligere styre, som det nuværende, ber Dem herigjennem overbringe sin hilsen og tak til Deres styre og Deres raad, til Trondhjems kvindesagsforening, til samtlige komiteers medlemmer, til alle assisterende og til alle vore vertsfolk og, om det kan lade sig gjøre, til hele Trondhjems by, — sin hilsen og sin tak for al imødekommenhed, al venlighed, al gjæstfrihed. Det vil altsammen staa som et lysende exempel for fremtiden, og de allerfleste af mødets deltagere, det er jeg forvisset om, vil gjemme mødets merke med Trondhjems vaaben blandt sine kjæreste minder.

Vort inderlige ønske er at dette kvindernes stevne ogsaa maa vise sig frugtbringende for eders fremtidige arbeide, at den interesse som i vide kredse har git sig til kjende maa gi sig udslag i øget tilslutning. At nye skarer af frivillige med friske kræfter vil samle sig om eders merke, til hjælp og til vern under eders trofaste og opofrende arbeide for vor fælles sag.

Gina Krog.
formand for N. K. N.

*) Dette er kun udkast til, ikke kopi af det færdige andragende, saa det er muligt der er et par mindre afvigelser i formen.

Efter andragendets oversendelse til regjeringen er spørsmaalet voxet forbi »kurser« idet socialkomiteen sterkt anbefaler»en *tidsmæssig velordnet uddannelsesanstalt for lærerinder ved husholdningsskoler paa landet og i byerne.«*

Udsigten til en fast ordning synes jo herved at være bleven lysere, og for at faa frem det stærkest mulige udtryk for kravene fra landsende til landsende var det at spørsmaalet blev sat til diskusjon paa landsmødet i Throndhjem.

I det efter indl. følgende ordskifte deltog en hel del sagkyndige damer i og udenfor representanternes rækker. Og det fremgik tydelig heraf at tiden nu maa være inde for at faa en *fast ordning* med *tilstrækkelig tid* til en *solid uddannelse* for hush. lærerinder ogsaa her i landet. De fleste fandt 1 aar utilstrækkelig og pegte paa Danmark og andre lande, hvor mindst 2 aar er normen.

Om den theoretiske lærdoms nytte og ønskelighed var meningerne noget delt, dog taltes der overveiende for at gi vore *lærerinder et tilstrækkeligt fond af virkelig solide theoretiske kundskaber* som grundlag for det praktiske arbeide.

I anl. af frk. Helgesens tanke om at faa lærerindeundervisningens praktiske del knyttet til N. K. F.s fagskole, er det klart at der er meget som taler for en saadan ordning. Saavel undertegnedes som fru Qvams og flere

andre af styrets første planer gik i retn. af en flersidig undervisning, hvor *husmødre, tjenere, lærerinder* osv. skulde kunne faa sin uddannelse. Paa grund af manglende bevilgning indskrænket man sig foreløbig til en ordning som den nuværende fagskoles, i haab om at udviklingen skulde føre kravet videre.

Nu, da tiden er inde for at ta et større skridt, vil spørsmaalet melde sig til fornyet overlæg. I haab om at den komite som nedsættes til sagens udredning vil bli saaledes sammensat, at den kvindelige indsigt og sagkundskab kan komme til tilstrækkelig anvendelse, anbefales ogsaa denne tanke til overveielse.*)

I ærbødighed
for N. K. N.
Randi Blehr. *formand.*

N. K. F.s styre har henvendt sig til *Selskabet for Norges vel* med anmodning om at der ved det uddannelseskursus for landshusholdningslærerinder som selskabet skal foranstalte paa universitetet nu til høsten, ogsaa maa gives adgang for byskolelærerinder. Om for enkelte fags og demonstrationers vedkommende pladsen skulde være optat, peges der paa at der maa kunne oprettes parallelgrupper ved undervisningen.

Til formanden for Trondhjems kvinderaad frk. Astfrid Storm.

Idet jeg forlader Trondhjem, maa jeg paa Norske kvinders nationalraads vegne faa udtale den hjerteligste tak til Trondhjems kvinderaad, fordi I indbød os til at holde vort møde her i eders by. Den udmerkede maade alt var forberedt paa, den hjælp og støtte vi fik under de vanskelige arbeidsdage, den elskværdighed hvormed alle mødtes, har — det siger sig selv — bidraget mægtig til at Norske kvinders nationalraads første landsmøde blev til gavn og til hæder for norske kvinder.

Saavel N. K. N.s tidligere styre, som det nuværende, ber Dem herigjennem overbringe sin hilsen og tak til Deres styre og Deres raad, til Trondhjems kvindesagsforening, til samtlige komiteers medlemmer, til alle assisterende og til alle vore vertsfolk og, om det kan lade sig gjøre, til hele Trondhjems by, — sin hilsen og sin tak for al imødekommenhed, al venlighed, al gjæstfrihed. Det vil altsammen staa som et lysende exempel for fremtiden, og de allerfleste af mødets deltagere, det er jeg forvisset om, vil gjemme mødets merke med Trondhjems vaaben blandt sine kjæreste minder.

Vort inderlige ønske er at dette kvindernes stevne ogsaa maa vise sig frugtbringende for eders fremtidige arbeide, at den interesse som i vide kredse har git sig til kjende maa gi sig udslag i øget tilslutning. At nye skarer af frivillige med friske kræfter vil samle sig om eders merke, til hjælp og til vern under eders trofaste og opofrende arbeide for vor fælles sag.

Gina Krog.
formand for N. K. N.

*) Dette er kun udkast til, ikke kopi af det færdige andragende, saa det er muligt der er et par mindre afvigelser i formen.

sionsforretning, Eilert Sundtsgd. 42 Telf. 7946.

Norsk Tricotage!

i alle Genre passende for alle Aarstider.

Eget Fabrikat

En gros. En detail.

Lager-Telefon 1148 **Butik-Telefon 6116**

A/s Lauritsen & Sørensens Tricotagefabriker

Apothekergd. 10, Hjørnet af Pilestrædet.

ADVOKATERNE

Krog, Schjødt og Strøm

Grændsen 13, Christiania.

Ringnes

Alkoholfrie

Øl.

Bedste Fiskehermetik

Brandtzæg's

Gratinfisk,
Seikager i brun Sauce
Fiskepudding
Fiskeboller
Torskerogn

Agentur og Lager

Johansen & Østerlid

Skippergaden 30.

Bleget Kjæmpe-Lagen

— Bedste Vare i Bomuld —

Bør absolut

benyttes i hvert Hotel, Pensionat og privat Hus.

Obs. Hvert Stk. bærer registreret Stempel og faaes kun hos

Bernh. L. Mathisen

The „Dagbladet"

...kommer alle Dage i Kristiania. Abonnementsprisen: Kr. 1.60 pr. Kvartal. Abonnement tegnes paa alle Postanstalter; indenbys i Ekspeditionen, Stortingsgd. 4. Paa «Dagbladet»s Program staar ogsaa statsborgerlig Stemmeret for Kvinder.

Doktor Holmen,

Storgd. 37 (Gartnergaarden). 12—2, 6—7. Hlgd. 12—1.

Øre-, næse-, halssygdomme

Alm. praxis. Telefon 3311.

George taler om, at den kan frembringe en bedre fordeling af de goder som et land byr, saa vil det sige, at enkelte maa ofre af sin overflod. Men der er jo mange som har saa meget at de ikke ved hvad de skal med det. I Amerika er forskjellen mellem fattig og rig endnu større end i nogetsomhelst land i Europa. Hvis en mand eier 16 millioner, saa har han mere end nok for at leve behagelig. Om han havde 100 millioner kunde han ikke leve behageligere end med 16 millioner. Alle disse overskydende millioner skulde ikke deles ud blandt mængden, for det vilde ikke nytte noget. Men hvis disse millioner, som har tilbøielighed til at hobe sig sammen paa enkelte punkter, hvor de ikke kan gjøre gavn, fordi der er nok før — hvis de gjennem en heldig foranstaltning kunde bringes til at ledes ud over de mange andre dele af landet, til de fattige hytter, hvor folk nu næsten ikke kan leve, saa vilde meget være vundet, uden at en eneste derved kom til at lide nød.

Maatte vi kvinder — udtalte foredragsholderen tilslut, — naar vi nu skal ta del i arbeidet paa med lov at bygge vort land og fremme vort folks lykke, ha evne til at se bort fra alt hvad der er smaat og styrke til at se mindre paa personlig fordel end paa hele vort samfunds vel.

I artiklen Henry George af G. K. referat fra „Skulds“ haandskrevne avis fra 1884 i *Nylænde 1ste julihefte 1907* er der en meget slem trykfeil. Side 203 8de linje fra neden staar: »ved at afskaffe al beskatning af land« skal være »ved at afskaffe al beskatning *undtagen beskatning af land.*

Det fremgaar af den hele artikel at det er en trykfeil. Men da satsen staar med udhævet skrift og gir netop modsat betydning af den rigtige — maa vi ikke destomindre rette feilen, og har valgt et iøinefaldende sted til rettelsen. Det staar fuldstændig korrekt i «Skulds» blad. — Vort blad har hele skylden. Men det skylder igjen paa — — Trondhjemsmødet, det gik slemt udover korrekturen, sies der.

For at der ingen misforstaaelse skal herske, supplerer vi vore meddelelser om valget til N. K. N.s styre med at de tidligere styremedlemmer frk. *Anna Hvoslef*, frk. *Fredrikke Mørck* og fru *Cecilie Krog*, 1ste suppleant, paa det bestemteste havde frabedt sig gjenvalg — alle paa grund af sterkt optaget tid; tre af det tidligere styre er, som man vil erindre, gjenvalgt, nemlig formand, viceformand og prot. sek.

De høiere skolers landslærerindeforening (H. S. K. L.)

kan ikke andet end voxe i styrke efter det særdeles vellykkede landsmøde, som holdtes i august maaned i Kristiania.

Mødet aabnedes 15 august kl. 10 i Nissens skoles gymnastiksal under ledelse af formanden frk. Julie Randers fra Horten.

Der var desuden mødt representanter fra Aalesund, Bergen, Fredrikstad, Kragerø, Sarpsborg, Trondhjem og Tønsberg. Af Kristianialærerinderne havde kun en liden elite indfundet sig.

Diskussionen førtes livlig og saglig og paa den elskværdigste og mest kameratslige maade, og den ledede i flere tilfælde til beslutninger og praktiske foranstaltninger.

Saaledes blev resultatet af frk. Berentsens (Kr.a) foredrag om *ønskeligheden af skriftlige kontrakter*, at der nedsattes en komite af foredragsholderen samt frk. V. Dannevig og frk. T. Bertheau, som skulde udarbeide en henstilling om skriftlige kontrakter ved ansættelse af lærerinder. Denne henvendelse skal senere omsendes til skolerne.

Efter frk. Andersens (Sarpsborg) foredrag om solidaritetsfølelsen blandt lærerinderne vedtoges en resolution, som gik ud paa ikke at gi privattimer for mindre end 1 kr. pr. time, og der besluttedes paa samme møde at faa istand et hjælpefond for lærerinder ved frivillige bidrag — der blev alt endel samlet til fondet før man skiltes.

Efter foredrag af frøken Sinding, Tønsberg, *om den høiere skoles ordning for pigernes vedkommende* blev man enig om at indsende et andragende til kirkedepartementet om ansættelse af en kvinde i undervisningsraadet.

Frk. M. Scharffenberg (Aalesund) talte om *vor undervisningsmetode og dens indflydelse paa eleverne* og kriticerede derunder skarpt den nuværende metode, som ikke bragte heldige resultater m. h. t. elevernes dygtighed, særlig gjaldt dette undervisningen i naturfag og sprog. Man la formeget tilrette for eleverne, saa de selv ikke lærtes til at bruge sine tanker nok. Skolen skulde ikke bare putte kundskaber ind i eleverne, men opdrage dem for samfundslivet til lovlydige arbeidsomme mennesker, men saa skede ikke. Skolen var altfor meget anlagt paa de mindst begavede — de dygtigste og mest virkelystne kjeded sig paa skolen.

Dette foredrag fulgtes af en livlig diskussion, hvor meget forskjellige opfatninger kom tilorde.

Fredag den 16de august kl. 7 aften afsluttedes mødet med en smuk og glad fest paa Holmenkollen. Af indbudne var her tilstede frk. Fredrikke

Mørck *H. S. K. L.s* stifter, tidligere formand, og eneste æresmedlem, skolebestyreinde frk. Schønberg, samt Nylændes redaktør frk. G. Krog.

Der blev ikke holdt færre taler end paa Trondhjemsmødet, og talerne blev hilset med den mest varierede tilslutning. Med 3 gange 3 hurra, — med kvindernes hurra, med det mandige korte hurra — med: hun skal leve, hun skal leve osv. Om: »dette skal være vertens (formandens) skaal,« blev sunget erindrer vi ikke, men der blev ihvertfald git udtryk for de varmeste følelser for formanden, som selv tænkte paa alle og enhver og ingen glemte.

Stor munterhed vakte det da frk. *Scharffenberg* i en tale gav sine opdragelsesprinciper i bunden stil. At man drak til skaalen og gav den bifald er vist. At dette var en tilslutning til principerne vover vi dog ikke at paastaa.

Fortiden havde en gammel, god skik:
børnene *selv* maatte lære lekser;
derfra og did de i lekse fik,
lærtes den ei, saa fik de en sekser.
Hvordan montro det børnene gik,
havde vi endnu hin gamle skik?

Fortiden havde en anden god skik:
børn maatte gjøre, hvad ældre folk sagde.
Lod de det være — I ved hvad de fik;
fingrene ingen imellem lagde.
Montro om børn tilgrunde gik,
havde vi endnu hin gamle skik?

Fortiden havde en gammel fast skik:
de ældre først og børnene siden.
De, som selv sled, først frugterne fik,
børnene fik nok sit ogsaa — med tiden.
Tenk, for et ramaskrig vi fik,
fulgte vi endnu den gamle skik.

Fortiden havde en anden rar skik:
børn blev opdraget til at have pligter,
til at erindre, hvad paabud de fik,
turde ei svare: »Hukommelsen svigter«!
For sligt et svar de en »sanskage« fik.
Tænk for en klasking, hvis det nu var skik.

Fortiden havde selv *det* som fast skik:
hvor ældre folk var, maatte børn tie stille,
svarte kun, naar de et spørsmaal fik.
Beskedenhed klædte ei ungdommen ilde,
mente man da. Tænk, for visdom vi gik
glip af, hvis dette endnu var skik

Fortiden kjendte slet ikke den skik
at børn kun beundres, tilbedes og prises.
Dengang man troet det bud, som vi fik:
Elsker du barnet, saa skal det og rises.
Umennesker kaldtes man nu, hvis den skik
endnu hos nogen anvendelse fik.

Dyrene kun har beholdt gammel skik:
egget vil ei lære hønen at værpe,
katungen sikkert en øredask fik,
vilde den klo ei til musefangst skjærpe.
Hele naturen til grunde nok gik,
bar dyr sig ad, som blandt folk nu er skik.

Sig, om *I* synes, der er god skik
paa vore børn nu? *Jeg synes det ikke,*
tror, at vi bedre mennesker fik,
opdrog vi mer efter fædrenes skikke.
Tror I som jeg, kjære venner, saa drik
paa at vi optar mer fædrenes skik.

Næste dag aabnedes *lærernes og lærerindernes fællesmøde* paa universitetet. Ogsaa her deltog flere lærerinder i diskussionen, deriblandt skolebestyrerinde frk. Amalie Hansen fra Bergen.

I det hele var det en glad gjensynets tid for flere som havde været ved N. K. N.s landsmøde. Enkelte af vertsfolkene i Trondhjem, deriblandt formanden for Tr.s kvinderaad frk. Astfrid Storm, var saaledes tilstede.

Det internationale besøg.

(International Visits.)

Ikke før var lærermødet færdigt, saa begyndte det internationale besøg og varte et par uger. Alle som var i Kristiania paa den tid hørte stadig om det gjennem aviserne; men udenbys, og særlig de som nød sine ferier paa den tid, har maaske en mindre klar opfatning af det hele.

Vi har for længe siden talt om selve planen og har nu at berette at

omtrent et snes lærelystne udlændinger kom hid til Kristiania tirsdag 20 august, for at lære Norge bedre at kjende, paa 14 dages tid, end almindelige turister. Miss *Butlin* fra *Oxford* var leder af expeditionen. Der var 3 hollandske, 2 franske og 1 kinesisk deltager — resten var englændere. Der holdtes 14 foredrag for dem paa engelsk af norske. Dernæst besaa man forskjellige institutioner, havde udflugter, som til *Aas* landbrugsskole, de *Sandvigske* samlinger Lillehammer m. m. og selskabelige sammenkomster. Man var søndag eftermiddag i te hos den britiske gesandt *Sir Arthur Herbert* og mandag formiddag i N. K. N.s fagskole. Udlændingerne var i det hele tat meget tilfreds. De fik ogsaa høre en række særdeles belærende og gode foredrag om mangt og meget i vor natur, vort samfundsliv og aandsliv. Flere af vore ypperste engelske filologer var blandt foredragsholderne, og vi andre gjorde vort bedste. Det var et behageligt, lydhørt og taknemmeligt publikum at tale til. Efter enkelte af foredragene blev der stillet spørsmaal, og der blev en liden diskussion; det slutted gjerne med at en af de tilreisende gav udtryk for forsamlingens tak til foredragsholderen.

Der hørtes kritik, mest fra norsk side, om et og andet ved arrangementet, men alt i alt var det nu alligevel en sukces.

I hvertfald er det en glimrende ide, der kommer vistnok et nyt selskab reisende til næste aar, flere norske vil da ta sig af sagen, og vi haaber at der da ogsaa vil følge med en og anden som kan gi os foredrag paa sit eget sprog — engelsk eller fransk.

G. K.

Fra norske kvinder i Amerika kommer hilsen paa hilsen, som vidner om hvor varmt de føler for sit gamle fædreland, og hvor de glæder sig over den seier som er vunden. Vi hidsætter følgende mer officiele beretning:

Chicago 14 august 1907.

Den 13 august holdt *Norske kvinders husindustriforening* i sit hjem (561 N. Humboldt Str.) i Chicago fest ianl. Norges kvinders nylig vundne seir. Der var skaaltaler, som var lovtaler, der var hjemlige sange og tilsidst Ja vi elsker! Et foredrag skrevet af foreningens præsident Ragnhild Ray Olsen blev oplæst. Hun udtaler her at hun har fulgt kvindebevægelsen lige fra den traadte frem i *Camilla Colletts* »Amtmandens døtre« og til idag, da vi kan sende Dem vor lykønskning og vor hjertelige tak for vunden seir.

I har vist verden at kvinder er født til samme samfundsrettigheder som mænd, og at de kan arbeide side om side, mand og kvinde, med fælles raad, til fælles gavn, under fælles ansvar. Hele Norges folk kan lykønskes og kvinderne hele verden over.

Ragnhild Ray Olsen.

Fru Cecilie Krog

modtog søndag 1ste september*) i sit hjem, Josefinegade 5, deputationer og mange visiter ianl. sit 25 aars studenterjubilæum.

Norske kvinders nationalraad og *Norsk kvindesagsforening* mødte saaledes op ved sine respektive styrer og overrakte blomster.

Formanden for N. K. N. frk. *Gina Krog* retted en tak til den som ved sin kjække beslutning havde faat vort universitet, som til for 25 aar siden var lukket med laas og lov, aabnet for norske kvinder.

Det hjalp storlig til at føre vor sag over fra literaturen til livet. 707**) kvindelige studenter havde fulgt den førstes exempel. En anselig skare efterkommere! Det var vistnok saa at faa procent af disse blev ansat i embeder eller trængte ind i videnskabelig forskning, men det havde alligevel den største betydning at saamange kvinder gik ind paa den akademiske dannelses vei, det hæved kulturnivaaet i landet. Tilsidst rettedes en tak til fru Krog for hendes arbeide i N. K. N. og særlig for udmerket hjælp ved dets første landsmøde.

Formanden for N. K. F. fru *Randi Blehr* takked ogsaa for banebrydende arbeide. Dvæled ved samværet i klubben »*Skuld,*« og ved samarbeidet gjennem aarene i N. K. F.s styre. Takked jubilanten, fordi hun altid var at finde naar det gjaldt det centrale og væsentlige, og fordi man altid saa trygt kunde stole paa hendes klare dømmekraft, rolige overblik og først og sidst paa hendes retsind. Ønsked alt godt for hendes fremtid.

Fru *Cecilie Krog* takked for alle de vakre ord som var sagt hende. Hun vidste det var ment som det var sagt, men selv syntes hun at det ikke havde kostet stor kamp at gjennemføre det hun havde gjort, hun havde bare fulgt sin lyst. Hvor ganske anderledes havde ikke meget af det som var gjennemført siden kostet. Men nu havde norske kvinder stemmeret, og nu havde de selv i sin haand at faa aabnet statens embeder for kvinderne. Først naar det var sked, vilde hun anse det hun havde paabegyndt for fuldbragt.

Fru *Clara Thue Ebbell* overrakte derpaa jubilanten *Kvindelige studenters jubilæumsskrift*.

Senere da alle havde begit sig ind i næste værelse, hvor et dessertbord var dækket, hvorpaa bl. a. en statelig kage, jubilæumspresent fra N. K. F.s fagskole, befandt sig, kom skaaltalerne. Advokat *F. A. Krog* hilste vel-

---

*) Idet heftet er forsinket, kan vi bringe efterretning fra 1ste sept. og de nærmest paafølgende dage

**) Med studenterne fra 1907 blir antallet i det hele 811.

kommen og takked for æren paa hele familiens vegne, idet den ældste søn *Helge Krog*, som skulde immatrikules som student dagen efter, og hans to yngre søskende, ogsaa havde været erindret i talerne. Fru *Fernanda Nissen* takked jubilanten fra gamle venner for trofasthed og kameratsligt sindelag. Af de øvrige fremmødte nævner vi *Annie Furuhjelm*, redaktør af »*Nutid*« Helsingfors og Miss *L. A. Brigham*, en amerikanerinde som tidligere har været i Norge og nu kom direkte fra Spitsbergen, hvor hun har tilbragt to sommere. Hun holdt til glæde for gjæsterne et helt lidet foredrag om *Wellmannsexpeditionen*.

Om eftermiddagen skulde jubilanten i sexa for 25 aars studenterne, og hele næste dag maatte ofres universitetet, studentersamfundet m. m., om alle hædersbevisninger denne dag for *Minervas førstefødte datter* i Norge har aviserne bragt besked.

Men til hendes hjem strømmed imidlertid deilige blomster i massevis, og hilsener gjennem breve og telegrammer fra kjendte folk herhjemme og ogsaa i Danmark. Følgende organisationer, foruden de nævnte, har sendt gratulation: Kvindelige studenters klub, Studentersamfundet, Læseforening for kvinder, Kvindestemmeretsforeningen, Kvindesagsforeningen, Trondhjems kvinderaad, Trondhjems kvindesagsforening, Bergens kvinderaad, Drammens kvinderaad.

Idet heftet gaar i pressen feires fru Krog i Kvindelige studenters klubs russelag.

I en følgeskrivelse til den, side 269, refererede hilsen ved *Ragnhild Ray Olsen* udtales der: Vi forstod at De fik i mængdevis af lykønskninger strax efter 14 juni, og saa beslutted vi at vente med vor fest til 13 august, den dag i 1905 da I gav jer hilsen til storting og regjering, en stund som aldrig vil glemmes i Norges kvinders historie. — —

Der overbringes ogsaa en hjertelig tak fra husindustriforeningen til Norske kvinders nationalraads styre, fordi det tog den *huslige økonomis* sag frem til drøftelse paa landsmødet i Trondhjem —

Fra fru *Elisabeth Lange Aus* og fru *Gudrun Drewsen* som ved tidligere anledninger har representeret os ved kongresser i Amerika er der kommet længere breve. Begge udtaler sin hjertelige glæde over kvindestemmeretten hjemme, og begge tror det har lange udsigter med den i De forenede stater.

Vi har faat lov at meddele at de to sange ved Trondhjemsfesten: »*Velkommen*« og »*For Ham og Hende*« har til forfatter frk. *Thora Storm* og »*Bækken gik i Engen*« fru *Thea Seip* begge i Trondhjem.

Naar vi nu, til alt det andet, endnu refererer N. K. N.s tak til Trondhjem (se tillægsbladet) tror vi alle forpligtelser til nøiagtigt referat er opfyldt.

Edvard Grieg.

Nu gaar hans navn, som saa ofte før, ud i den vide verden. Men flaggene farer ikke som før tiltops. Og sorgens flor hyldes om hans billed.

Sørgetonerne fra hans egne melodier fylder vort øre, mens der bæres bud om at vort folk har mistet den søn som bragte Norges navn videre udover end nogen anden.

Han fik lykke til i den rette stund at fornemme hvad der leved mellem dets fjeld, hvad der spired i dets vaar — og han tolked det for en lyttende, en voxende, en vældig skare.

For musikens toner gaar saa vide, de naar længer end baade ord og daad. —

4de september 1907.

Kvindelige studenters jubilæumsskrift 1882—1907. Clara Thue Ebbell.

Knut Hamsun: Samlede romaner og fortællinger I—6 hefte. Gyldendalske forlag.

Til udenbys abonnenter.

Resterende kontingent for tidligere aar bedes indsendt **uopholdelig.**

„Nylændes“ adresse blir fra oktober flyttetid Hegdehaugsveien 19 I (2 minutters vei fra sporvognsholdepladsen i *Parkveien.*)

Indholdsfortegnelse.

1ste september 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva“. Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.
KRISTIANIA, 15 september 1907. | No.

Charlotte Perkins Gilman

hendes ideer og skrifter

Foredrag
af

Gina Krog.

Følgende foredrag er holdt for en 3, 4 aar siden, først i Kristiania (Læseforening for kvinder, Kr.a kvindelige Handelstandsf.) og senere i andre byer. Naar jeg vælger dette tidspunkt til at offentliggjøre det, da er det fordi sansen for socialøkonomiske spørsmaal nu er i betydelig udvikling, og kravene paa reformer i husvæsenet, — eller idetmindste paa en mer rationel husførsel — er sterkt fremme i diskussionen. Det maa da kunne vække interesse i videre kredse end før at bli gjort bekjendt med forfatterinden og hendes mest epokegjørende skrifter. I engere kredse har det for længe siden vakt interesse. Der har som oftest været diskussioner efter foredraget i de foreninger hvor jeg har holdt det, og det har altid undret mig, at saa revolutionære ideer som Mrs. Gilmans har kunnet vinde indgang, ja vække sympati, og det ofte hos dem som man mindst skulde mistænke for radikalisme, saaledes hos ældre stilfærdige husmødre. Men sagen er vel at de har havt skoen paa og følt den trykke og kommet til den overbevisning, at *noget* maa gjøres for at forbedre de nuværende tilstande. Mrs. Gilman har netop sin styrke i *kritiken* over det bestaaende, og kan derfor samle mange interesserede fra forskjellige leire omkring sig, uanseet om de gir sin tilslutning til hendes ideer eller ei.

G. K.

Paa det internationale kvinderaads kongres i London, sommeren 1899, hørte man flere fremhæve *Mrs. Perkins Stetson* som den interessanteste af alle deltagerne. Ikke saa at forstaa at hun havde et større publikum omkring sig end de andre talere, men hun havde en liden kreds som var meget begeistret. Det var dem, som havde læst hendes, en tid iforveien udkomne, bog *Women and Economics.* Vi faar oversætte det med: »kvinderne og de socialøkonomiske forhold.« *Frau Marie Stritt* har senere oversat dette verk til tysk og kaldt det *Mand og Kvinde.* Det er efter London kongressen denne bog har gjort opsigt i verden. Den er ikke blandt de bøger som kan bli helt populære. Men den har vakt den største beundring, og paa samme tid modstand og kritik, hos de mest interesserede mennesker.

Da jeg saa igjen fotfatterinden ved Berlin kongressen 1904, var hun for alvor dagens heltinde. Hun hed da Mrs. Gilman — var gift paanyt — hun havde i mellemtiden skrevet en anden bog, *Hjemmet,* som er meget populær, men af langt ringere betydning end den tidligere. Nu havde hun et stort publikum. Hun var ogsaa en ypperlig taler og havde et straalende ydre — intet under at hun var kongressens »stjerne«, som altid hilsedes med begeistring.

I forordet til denne bog sies, at den er skrevet for at vise at nogle af de største onder vi lever under, onder som man længe har holdt for uudryddelige, idet man har betragtet dem som grundlagt i den menneskelige natur — kun er resultaterne af vilkaarlige af os selv skabte tilstande, og at vi ved at forandre disse tilstande ogsaa skaffer disse onder ud af verden. —

Hun fremholder ogsaa at vi halv ubevidst er godt paa vei til at forandre tilstanden, men det maa faa større fart og bevidsthed.

Forf. bygger helt paa naturvidenskabens grund, der er ikke spor af metafysik — for ikke at tale om mystik, eller religiøst grundlag — hun er positivist og mener at allerede med det kjendskab vi nu har til udviklingslæren, kan den gi forklaring af det væsentlige, vise os de naturlige følger af naturlige aarsager. Hun ser paa hele den organiske verden og menneskene som et led af denne. Den menneskelige vilje kan være saa stærk den vil, den er dog tilsidst afhængig af tilstande og omgivelser og forhold og formes efter dette.

Nu ser man at der intet forhold er som præger saa sterkt som ernæringsforholdene. Gjennem hele naturen ser vi at det arten lever af, og den maade hvorpaa den erhverver føden, præger og bestemmer

art og individ. Herfra er mennesket ingen undtagelse. Selv inden samme nation kan vi se hvor forskjellige menneskene blir, eftersom de ernærer sig paa den ene eller anden maade. Det vil si de økonomiske grundforhold og tilstande blir afgjørende.

Ser vi nu nærmere paa den menneskelige slegt og den øvrige natur, saa finder vi et forhold som ikke findes i den organiske verden forøvrigt: *Mennesket er den eneste skabning, hvor det kvindelige individ i henseende til ernæringen er henvist til det mandlige individ, derfor den eneste hos hvem de kjønslige forhold blir bebestemmende for de økonomiske forhold.* I den senere tid ser man lidt forandring i dette, men ikke saa gjennemgaaede at det omstøder sandheden i paastanden. Dette har man da betragtet som naturligt og som givet.

Nu indvendes der: kvinder arbeider jo. Se i vilde folkestammer, se bondekonerne, se det huslige arbeide. Ja vist arbeider de. De arbeider ofte mer end mændene. Men hvad de erholder til gjengjæld afhænger af en *andens* vilje og *stilling*, deres arbeide er en *andens eiendom.* Økonomisk afhængige er de.

Og ser man paa kvinders og mænds samlede arbeide, saa falder det i øinene hvor lavt og primitivt kvindens er, og hvor opadstigende og specialiseret mandens. Hvis de bytted, vilde manden let kunne udføre alt kvindens arbeide — mens kvinderne maatte gi tabt.

Deres moderskab — raaber man. Det er en funktion, ikke arbeide, at regne det for betaling for underhold er absurd. Den familie som ingen barn har, er jo som regel økonomisk bedst stillet. Nei, enten kvinderne arbeider lidet eller meget, intet eller til overmaal, blir de ernæret af manden. Han er eier af arbeidsmarkedet.

Men, sier man, *det maa saa være*, paa grund af sit moderskab kan kvinderne ikke ernære sig selv. — Ja var det saa, var de saadanne stakkers bidronninger, var de saa forskjellige fra alle høiere dyr at moderskabet gjør dem uskikket til arbeide — da var det haabløst, da maa de ernæres af manden. Men saa er det ikke — moderskabet gjør dem *ikke* uskikket, lægger kun en kortere tid af deres liv beslag paa dem. Mødrene er arbeidere *paa excellence*, for mand for far og mor og slegt, men det er deres *huslige* arbeide som holder dem i virksomhed og i afhængighed af manden. Og de kvinder som spreder mest penge, og forbauser verden mest ved sine extravaganser, er ofte hverken hustruer eller mødre eller arbeidere, det er simpelthen kvinder som har vundet herredømme over rige mænd paa grund af sit kjøn.

Hos menneskeslægten er da det økonomiske og det kjønslige knyttet sammen. Det er *sexual økonomiske* forhold vi lever under. — Har disse aarsager havt daarlige følger? — Ikke tvil om det. Indbyrdes forhold paavirker mer end omgivelser. Naar folkeslag gaar tilgrunde er det oftest af indre skavanker. — Ser vi paa de sygdomme som plager verden mest, saa er de at søge i kjønsforhold og i økonomiske forhold. — Et daarligt slegtsvalg og en daarlig ernæring.

Vi ser at udviklingen hos mennesket gaar mod et stedse mere gjennemført engifte. Ikke tvil om det. Ikke tvil om at det er det gavnligste for slegten. Hos de høiere folkeslag er monogamiet etableret. Men ved siden af ser vi kjønslige udskeielser, som bringer moralister til at anbefale askese som det høieste ideal.

Naar andre skabninger har en form for kjønslivet, saa underordner de sig, er i harmoni med det. Men vi gjør brud paa det stadig. Inden ægteskabet, uden om det, omkring det, er grænseløse udskeielser, og dets ledsager overalt er *prostitutionen*. Hvorfor?

Fordi der hos mennesket er blit et overmaal af kjønslighed. Og dette skader individet, afkommet, ja driften selv gjennem umættelig tilfredsstillelse. Kjønnet er blit for sterkt udpræget hos mand og kvinde, de er blit for differentieret, og derved hidses driften mer og mer og er hos menneskene blit saa stor, at baade individer og race trues med undergang. De er blit for kjønslig belastet (»*oversexed*«.)

Vi har nu set de to hovedpaastande, at der hersker sexualøkonomiske forhold, og at kjønnet spiller for stor rolle. Paa grundlag af dette skal hun komme med sin konklusion.

Forf. gaar igjen til naturen for at forklare. Der er to sterke drifter som er grundlæggende. Selvopholdelsesdriften og forplantningsdriften. Kampen for maden og for maken. »*Hunger und Liebe*« som Schiller udtrykker det. Gjennem dette opholdes arten, det fælles, og kjønnet det forskjellige. Det er begge fremaddrivende kræfter. Men i naturen ser vi, at ernæringskampen holder forplantningsdriften i schak. Gjennem parringsvalget udvikler der sig sekundære kjønsegenskaber. Som exempel nævnes fjærpynten hos hannen i fugleverden. Disse er mange steder udviklet sterkt, men der sørges dog for ligevægten, blev det for sterkt, vilde arten skades og gaa tilgrunde.

Og hos mennesket er dette sekundære kjønslige blit saa sterkt,

at det skader racen. Og nu kommer vi til *konklusionen*. Det er fordi at de to store grundlæggende drifter og udviklingssporer, saa langt fra at holde hinanden i tømme, samvirker med hinanden. Kampen for existensen holder ikke kjønslivet i tømme, som ellers i naturen, *tvertimod*. Istedetfor at gaa i forskjellige, gaar de i samme retning. Naar det ene kjøn blir ernæret af det andet, maa al kraft, for det ene kjøns vedkommende, koncentrere sig om det kjønslige, det skal jo lokke til sig ikke bare en make men en ernærer. Dette er enestaaende i naturen. Derfor blir kvinden mer og mer kjøn, dette nedarves til gutter og piger, saa blir slegten mer og mer kjønslig udviklet, og abnormiteter indplantes i den menneskelige race, som stadig øges ved det unaturlige forhold, at det ene kjøn er det andet underkastet.

Nu, sier forf., bør man ikke la der klæbe noget lavt og galt ved selve ordet kjønslig. Det er naturligt, det er godt. Naar man sier mandig, kvindelig, saa betegner det jo kjøn. Det er overmaalet, udskeielserne, som er det onde. Vi ved mandens udsvævelser skader slegten. Men han har modvegten i det hele store menneskelige almenliv — hvad for ham er en episode, er for hende alt — heder det med rette. Herved skades hun fysisk, psychisk og socialt.

Hvorledes hun kan differentieres, bli feminin til overmaal, *fysisk* — ser vi klarest paa orientens kvinder. I *psychisk* henseende holder vi ofte vor dom tilbage. For her har det ogsaa udviklet sig til noget stort: hengivelsen. Den store kjærlighed! Den besungne! Men hvor kan det ikke lægge brakt, ødelægge, fordærve hende. Hos manden ytrer lidenskaben sig voldsommere, men han har alt sit samfundsliv ved siden af. *Socialt* set er jo altid hun kjønnet. — Mrs. Gilman har ret i det. I ældre nordisk literatur ser vi saaledes at det ikke var sjeldent at benævne kvinderne *kjønnet*.

Saa gjør man alt arbeide til kjøn, deler det i hankjøn og hunkjøn.

Alt dette at bygge, lære, opfinde, regjere, skabe; dette *fælles menneskelige* har manden usurperet, og nu maa hun, svag og feig som hun er blit ved opdragelse og suggestion, kjæmpe for det. For alt dette opadstigende, som fra begyndelsen af har udviklet sig af den frie kamp for tilværelsen.

Vi opelsker kjønnet til overmodenhed alt fra *barnealderen*. Den lille pige skal pyntes og ta hensyn til sin pynt. Ikke faa bevæge sig frit for klær. Til gutten sier vi: gjør det, til pigen: gjør *ikke* det. Og naar hun hænger over dukkerne, glæder vi os. Se for en *liden*

mor hun er, sier vi. Sligt beviser bare hvor kjønslig belastet vi allesammen er i vor betragtning.

Forf. gaar saa over til at se paa det *historiske* og fremholder teorier, som det er for vidløftigt her at omtale. Det sikre er at der kom en tid, da kvinden ikke længer vandred frit omkring og ernæred sig og sine barn. Hun blev slave. Idet hun det blev, maatte manden ernære hende — hende og hendes barn. Hun maatte da indrette sig efter ham istedetfor efter naturen og verden.

Ægteskabet er grundlagt paa kjøb, alle nutidsforskere er enig om det, først rov, saa kjøb og eiendom. Endnu i dag hviler kjønsforholdet paa handel. Ser vi det udenom som last forfærdes vi, ser vi det sanktionert, regner vi det ikke som skam. Nu — hun blev bundet paa livstid i huset. Verden lukket sig for hende. Hun fik vilje og handlekraft kneblet. Indtrykkenes begrænsning er slemt, men ikke saa slemt som udtrykkets, handlingens. Vandt hun da intet? jo, intensitet, fordybelse. — *Hvorfor er ikke alt blit værre?* — Fordi arven er menneskelig — gaar til begge sider. Pigerne har fædre, arver egenskaber ogsaa fra dem, ligesom gutterne ogsaa arver fra mødrene. Men frygtelige kampe er der hos kvinden gjennem farens og morens forskjellige natur. Og manden, som stræber mod høiere aandsudvikling og kultur, trækkes ned gjennem morsarven.

Til arven kommer saa opdragelsen og suggestionen.

Kvinderne er gjennem lange tider opdraget til unyttige ofre, og saalænge suggereres de, at de tilslut ikke mere føler det. Det er det værste.

Ægteskabet og moderkaldet blev kvindens eneste maal. Saa læres hun vel til at forstaa hvad det indeholder? Paa ingen maade. Hun opdrages til uvidenhed netop om dette. Læres hun saa til at naa maalet? Langt fra. Hun maa ikke strække sin haand ud efter det engang, det vilde være en stor skam. Vistnok er det bedre nu, men vi lever fremdeles i forvrængte forhold.

Forf. viser hvor kjærligheden lider ved at sammenkobles med det økonomiske, og hvor arbeidet lider ved sammenkobling med det kjønslige. En almindelig tilstand falder sjelden i øinene, men et enkelt forhold desto lettere.

Saaledes afskrækkes man naar man ser at en procent kvinder direkte sælger sig. — Og dem gjør manden ansvarlige. — De er syndebukkene for det hele fordærvelige system.

Denne sammenkobling, denne forfærdelige ensidighed, som frem-

staar ved handels og forsørgelsesprincipet, hindrer fremskridtet, skader det almene. Skader kjøberen og sælgeren og slegten. *Hun* vinder livsophold ved at faa en mand. *Han* vinder en hustru ved et livsophold. Selve det naturlige kjønsudvalg er godt for slegten, dette kjøbmandsmæssige skader den, at se paa hvad en mand er, og hvad han duer til, er en ting, at se paa hvad han eier en ganske anden ting. De bedste egenskaber udløses hos manden ved at kjæmpe for ægtefællen, paa rette vis, ved det økonomiske pres udvikles de daarligste. Hun blir jo ikke en *producerende* faktor, men en *konsummerende.* Er hun dydig tar hun alt af én mand, er hun udydig af flere, men i begge tilfælde gir hun sin *kvindelighed til vederlag.* Og manden *maa skaffe, skaffe* og hun *modtar, modtar*, hun maa indynde sig, smigre ham selv og hans gane. Selv ernæringen lider ved det. Den falske kogekunst er et af resultaterne.

Alt dette fører til overdrivelse af de fysiske behov hos familien. Luxus, selviskhed tiltar. Denne kjønslig belastede kvinde virker skadelig paa arbeids- og samfundslivet. Ved sin primitive individualisme virker hun mod det sociale livs udvikling.

Hun er en hindring for manden som offentlig personlighed og svækker hans samvittighed.

Manden — saaledes afslutter forf. dette kapitel — vender sig tilsidst med afsky bort fra den skabning han selv har skabt.

Efter dette kommer et kapitel, som er særlig interessant, hvor hun ikke sparer paa beundring for kvindenaturen — for saa igjen at gaa over til blodig kritik over kvinderne som de er blit.

*

Hvorledes kan da dette skadelige ha bestaat saa længe? spør hun. Det har ikke altid været skadeligt, engang var det gavnligt — var nødvendigt for udviklingen. Kvinden har af naturen den opbyggende evne, manden den ødelæggende, expansive. *Det første samfund i verden er mor og barn.* Først var hun alene om at verne og føde barnet. Idet manden blev eier af kvinden og ernærer af hende og hendes barn, overtog han lidt af den oprindelige moderfunktion. Han fik den første spire til samfundsfølelse. De ødelæggende instinkter gik sammen med de opholdende instinkter. Manden lærte at arbeide, at tjene, at elske andet end sig selv. De oprindelige mandsinstinkter blev overvundet af de opbyggende kvindelige. Han fik indplantet i sig af de kvindelige. Han lærte andet end at angribe og forstyrre, han lærte at producere og bevare. Han blev civiliseret. Hun er jo

livets dybe strøm, han er den aktive foranderlige faktor. Af naturen en hjælpekraft, men heller ikke mer. Han blev ophøiet til den skabende verdensmoder. De to skabningers dunkle instinkter kom i pagt, og det gik opover. Uden det havde *han* endnu streifet omkring som vildmand — og *hun* havde bare fordybet sig i at varme og ernære sine barn, og ikke kommet videre uden ham. Men saa gik han videre, specialiserte, udvided, arbeided — hans expansive evne toges igjen helt i brug, gik langt forbi hende og lod hende bli igjen i huset.

Men saa ser vi at *kvindernes underkuelse* var *nødvendig*. Det fik manden løftet til kvindens høide. Offeret maatte gjøres, *men nu er det fuldbragt*. Og nu ser vi det er stor skade hvad før var gavn. Og vi ser hvor baandene sprænges! Her faar hendes skildring stor veltalenhed: Kvindens sjæl lever, rører sig, se over den hele jord. Den skabende, den menneskelige trang bryder frem. Lad os være med at hjælpe. Lad os ikke spørge, om vi skal naa lige saa høit som manden eller ikke saa høit eller høiere. Lad os heller sammenligne hvad der var, og hvad der er. Hun taler om de første kvindesags pionerer som midt i materialismen kom med aandens krav. Aldrig har en verdensbevægelse saa hurtig og saa uimodstaaelig brudt sig vei. — Og uden bitterhed kan vi nu erkjende at det var nødvendigt. Med stolthed at ofret er fuldbragt. — Ja gjerne erkjende at de værste virkninger af underkuelsen er i os selv. Erkjende at vi er smaa og staar lavt. Og at vi maa skynde os opover.

*

Saa kommer kritiken af os, og den er drøi.

Er vi gode mødre? Nei vi er formeget kjøn til at være det. Se alle barn som dør og er svage. Naar det gaar afkommet daarlig, skylder vi paa en daarlig far. Men vi valgte den daarlige far. Og i arbeide? Manden gjør hele farens og halve morens arbeide. Menneskemoren gjør mindre for sine barn end dyremoren. Man tror hun gjør godt efter instinktet. Men instinktet duer ikke for kompliceret kulturarbeide. Hun har desuden mistet instinktet. — Og opdragelsen? Resultaterne viser sig, det sande demokrati ødelægges i hjemmets atmosfære. Og det huslige arbeide? Er primitivt og daarligt. Kvinderne har gjennem tiderne bare havt et arbeide, og de gjør det daarlig. Men alt kommer af den økonomiske trældom. Man gjør kogning til et kjønsarbeide. Man gjør den halve del af menneskeheden

til kogedilletanter for den anden. Man gjør madlaving og rengjøring til familiefunktion. Kvinden, manden, barnet, hjemmet skades. Derfor maa hjemmet reformeres.

Specielt om dette har hun da skrevet i sin sidste bog: Hjemmet.*)

(Forts.)

Ang. de kommunale valg

har man anmodet os om at bringe endel oplysninger til veiledning.

Ældre abonnenter som opbevarer bladet, skal vi henvise til Nylænde 1901, hvor man gjennem en række no. faar ganske indgaaende oplysninger om fremgangsmaaden. Flere af disse artikler ofredes imidlertid opstilling af lister ved forholdsvalg. Dette maa ansees saa kjendt nu at det ikke er paakrævet at repetere det. Valgene paa landet staar jo ogsaa lige for døren, og hvad man da trænger er direkte praktiske raad. Vi skynder os derfor at trykke paa nyt følgende kortfattede oplysninger. Mer skal komme i næste no. M. h. t. betingelserne for stemmeret henviser vi til no. 10 iaar side 154.

*

Der er flere tilfælde hvor vælgeren kan handle mindre korrekt, men hvor disse handlinger bare blir at regne for skrøbelighedssynder, som ikke fører anden straf med sig end at man bedrager sig selv.

Hvis der saaledes skulde bli for mange no., saa retter valgstyret paa dette under optællingen, ved simpelthen at regne de sidste overskydende no. som uskrevne. Hvis man paa den anden side opfører for faa no. saa kan man derved resikere at forringe virkningen af sin stemme, og ens liste blir intet ideal af en stemmeseddel, men værre følger er der ikke.

Om man skulde komme til at stemme paa en som ikke er stemmeberettiget (ikke opført i mandtallet) saa regnes dette navn bare for uskrevet ved optællingen, og om man skulde komme til at kumulere et navn formeget, regnes den feilagtige kumulering for uskreven.

Naturligvis bør man søge at undgaa saadanne unøiagtigheder og feiltagelser, men de medfører ikke de værste følger.

---

*) I »Nylænde« er »*Women and Economics*« tidligere anmeldt. I 16de aargang finder man et par af de punkter som er nævnt, noget nærmere udredet.

Anderledes om man skulde komme til at synde mod følgende regler:

1. Stemmesedlen maa være af hvidt papir.

2. Stemmesedlen maa **ikke** *være underskrevet.*

3. Stemmesedlen maa ikke ha noget »vedheftet eller paaført særmerke.«

Forsyndelse mod noget af dette medfører strengeste sraf — dødsstraf for ens liste. Den blir regnet for ulovlig og kasseres. Det er til værn for stemmegivningens hemmelighed disse regler er opstillet.

Skulde der ved optællingen findes to stemmesedler indlagt i samme konvulut, saa kasseres de selfølgelig begge hvis de er af forskjelligt indhold. Er de enslydende er ingen skade sket ved uheldet, idet blot den ene da kasseres.

Naar man møder op maa man ha sin stemmeseddel iorden, med de forandringer man i tilfælde vil foreta — færdige. Derpaa opgives navn og adresse til valgstyret*), og man faar sig udleveret en officiel konvolut hvori man indlægger sin stemmeseddel. Man har spurgt os om man skal forsegle konvolutten, før man nedlægger den i urnen. Det skal være rigtigst at la den være uforseglet**). Men dette blir da den officielle konvoluts egen sag — havde vi nær sagt. Er den forsynet med gummi maa den finde sig i at bli sammenklæbet. Ihvertfald har dette ikke noget med lovlighed og ulovlighed at gjøre.

Her tilsidst et par *NB. NB.*

NB. Husk — at undersøge mandtallisterne hvor det endnu lar sig gjøre — i byerne altsaa.

NB. Husk — hvor der er forholdsvalg at du kan kumulere dem du helst vil ha valgt og stryge dem du ikke vil ha valgt.

NB. Husk — at du har lov at stemme paa dig selv.

NB. Husk — endelig paa ikke at undertegne din stemmeseddel.

NB. Husk ihvertfald paa at møde op og stemme eller i tilfælde lovligt forfald at indsende stemmeseddel.

---

*) I lov om mandtal og stortingsvalg findes følgende passus: »Valgstyret kan forlange at ukjendt vælger godtgjør. at han er den han giver sig ud for." Men i formandskabsloven findes intet om dette, og der kan i praxis kun rent undtagelsesvis bli tale om at kræve en saadan legitimation. Vi har hørt ledere af organisationer indprente, at man bør ha sit no. i mandtallet paa det rene. Men dette er antagelig unødigt.

**) Idetmindste efter praxis i Kristiania.

Georg Stang.

Dauden gjenom verdi gjeng
og vil rydja liv or lande

saa lød salmen i kirken ved oberst *Georg Stangs* jordeferd. Fra orgelet klang den udover forsamlingen, som sad taus og tynget af sorg.

Ja, døden har herjet haardt i landet, og dens høst har været rig paa det sidste. Saa mangen en som var vor ære og glæde og stolthed har den meiet ned, og bedrøvet har vi staat sammen ved gravene.

Men en landesorg som denne kan jeg ikke mindes at ha oplevet.

Jeg mener ikke at fler denne gang har samlet sig i en fælles følelse, men jeg mener at aldrig før har personlig sorg og sorg for landet sluttet saa inderligt et forbund, saa dybt har det ikke gaat, saa umiddelbart et udtryk har det ikke faat.

Der staar en kreds i afstand, ogsaa den blotter sine hoder; der er fienderne og forfølgerne, ogsaa de viser ærbødighed, ved dæmpede ord eller ved taushed. — Selv hundeglammet saa tier det nu.

I vor historie har vi set det, at naar en stor personlighed segner midt i sin daadskraft, og naar døden har faat samlet livets straaler i sit hulspeil, da kan billedet bli saa levende at folket kan kjende det, forstaa det som i en aabenbaring, og da slynger sagn og sange sig om mindet, og der høres om undere i folket.

Det er i Norges ungdom jertegnene skal ske. Den skal bli sig sin ungdom bevidst. Den skal forstaa at det er karakterens adel det kommer an paa. Modet, offervilligheden, den brændende fædrelandskjærlighed skal gribe den og vække dens skjønneste instinkter og gi dem mæle.

Vi hører alt de friske stemmer, vi ser dem ta sigte paa den fane som har troskab, sanddruhed og oprigtighed som indskrift, for at gribe den og løfte den paanyt.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Som enhver kan gjætte sig til var oberst Georg Stang blandt vor sags venner, med hans retsind og ridderlighed, hans mandighed og finhed var det utænkeligt han kunde stille sig anderledes. Paa venstres landsmøde, da sagen skulde op, stemte han for at almindelig kvindestemmeret skulde sættes paa programet.

I hans slegt gaar ogsaa traditionen i den retning. Jeg husker

at hans far, stiftamtmand *Stang*, ved en leilighed stod alene inden sit parti og talte og stemte for kvindestemmeret i stortinget. Hans mor fru *Anna Stang* var en af kvindesagens tidligste forkjæmpere, gjennem flere aar var hun formand i Norsk kvindesagsforening. Hans hustru *Sigrid Due Stang* er meget interesseret for sagen, en af dens varmeste, mest trofaste tilhængere.

Jeg havde under foredragsreiser været gjæst baade i hans forældres og hans eget hjem, men havde endnu ikke truffet oberst Stang.

Det var forbeholdt mig at lære ham at kjende i en festlig og uforglemmelig stund. Det var paa Oscarsborg, pinsen 1905. Dagen før var splitflaget gaat tiltops over fæstningen — nu gled der seilere i skarevis forbi, det vifted med flag, der toned fædrelandssange.

Mest samled jubelen sig anden pinsedags kveld, da en hel flaade af baader og dampskiber, fuldpakkede af folk, gled nordover paa veien hjem efter pinseudflugter. Ikke en sky var paa himlen, blikstille laa fjorden i en rigdommens overflod af lys. Eftersom skibene gled forbi, løfted der sig i et sterkt samstemmigt kor:

Leve Norge! Leve Georg Stang!

omigjen og omigjen kom ropene, de steg tilveirs og gled udover og fyldte stuerne. —

— — — — — — — — — — — — — — —

Under de mørke og urolige tider som fulgte, kunde der falde ro i sindet, naar jeg tog frem mindet om oberst Georg Stang og hans hjem.

Og som de tunge tanker fra graven mildnes under haabet om en ny vaar i landet, kommer det frem igjen, og pinsedagens lyse rop klinger for øret.

Og jeg ved at saalænge der er ungdom i landet som kan rope af fulde lunger: *Leve Norge*— saalænge vil ogsaa *Georgs Stangs* navn leve i folkets hjerte.

Gina Krog.

Ilden som slukked.

En skisse i indisk blæk.

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«)

I.

(Ifølge den gamle zoroastriske lov, blev berøring af et dødt legeme regnet som en besmittelse, for hvilket straffen var 10.000 piskeslag d. v. s. døden.

Ilden paa alteret er udtryk for det høieste i den zoroastriske gudsdyrkelse Aldrig maa den slukke. Den maa ustanselig holdes ved lige. Der fandtes ikke større synd end at forsømme denne pligt.)

Det var en geistlig by — der var ingen tvil om det. Der behøvtes intet skarpsyn for at opdage det — (om der end skulde meget til for at kunne trænge ind i denne særegne form af geistlighed) — der var en egen neddæmpet from tone som strax gav alle en følelse af byens karakter.

Det var ogsaa en malerisk art fromhed. Klokken er sex om morgenen. Se paa kvinderne hvor de der sidder med ansigterne vendt mod vest, mens de væver ustanselig og samtidig beder. De er præsters hustruer og døtre, og de smukke og kostbare silkedraperier, vilde klæ ansigtene, selv om de var mindre behagelige for øiet end dem vi ser. Hodet er ombundet med et hvidt pandebaand, udtryk for at alle handlinger og forestillinger skal være inden lovens baand, og mellem draperierne opdager dit øie et smukt udbroderet nedhængende stykke tøi, hvor hver en kvadrattomme har en eller anden religiøs betydning.

Men kvinderne selv — de væver, og de væver, og det ser uinteressant ud det som de væver: det er hverken den bløde fint farvede silke, eller det hvide linbroderi, men længder af snorer, som ikke er tykkere end almindelig pakkehyssing. Det er den zoroastriske *kusthi*, den hellige snor. Der er 72 spindelvævtynde traade vævet ind i det, 72 for de 72 engle; og idet hun væver vil den fromme zoroastriske dame læse bønner for alle de fremtidens slegter som kommer til at bruge den hellige *kusthi*. En dag vil den kanske gaa mellem fingrene paa en smuk, letlivet pige, eller en letsindig gut, som kanske vil knytte knuderne i lystig spøg over den gamle

trosiver. Men hvis væveren bare er flittig og trofast nok, saa vil kanske hendes uafladelige korte bønner virke som et tryllemiddel mod fremtidige farer.

»Paa det jeg spørger dig om, svar mig rettelig o Ahura!

»Hvorledes opstod det nuværende liv?

»Ved hvilke midler opholdes alt i livet?

»O retfærdige Mazda! Vær deres vogter og hold alt ondt borte fra dem. Du er livets opholder.

«Maatte Armaiti, fromhedens aand, bo i hver skabning som ser solens lys.

»Det gode i et hvert godt sind, det eies af dig, O du retfærdige!

»Lovens stemme, det er *din* stemme O Ahura Mazda!«

Saaledes lyder den gamle Avemais bønner, som hun sidder og arbeider i den aabne portal i overprestens hus. Hun er slidt af aar og af skuffede haab — en liden kroket gammel kvinde, men karakter og vilje taler ud fra hver fure i hendes rynkede ansigt.

Khursud, overpresten, er hendes søn og hun bor med ham og hans vakre hustru *Makkhi* i det hus, som har været hans fars og bedstefars før ham. For tiden samler al hendes hengivenhed sig om lille *Khutti*, det femaarsgamle barnebarn. Og et indtagende barn er det — de fineste smaa lemmer, mørkebrune krøller, de deiligste øine og en mund skabt for smil og latter. —

Hør efter — der kommer netop de smaa jublende udbrud. *Khutti* kjører sin vogn, med gjedebukken foran, hjem fra legepladsen ved vandet, og *Siddi* den lille negertjener, har spillet *Zang's* rolle for at more hende.

»Aa gjør det engang til Siddi,« sier hun, »endnu engang til. Vis mig hvorledes den store fisken slugte den lille fisken, og hvorledes den gled og sprat nedigjennem svælget paa den.«

»Jeg kan gjøre noget som er bedre end det. Jeg kan vise hvorledes en fisk kan glide og sprætte nedigjennem *Siddis* eget svælg. Men det faar være til en anden gang, naar jeg har faat fat paa den langbenede gamle kokken, han i de tynde sommerklæderne, og faat narret ham ordentlig. Iaften skal du faa høre alt om hvorfor grandtanterne dine sender dig saa mange fisk — store og smaa — naar du har geburtsdag, og hvorfor *Mai*, som gjør rent huset, tegner fisk — lykkedyrene — paa alle dørtærskler og gaarspladser, og jeg skal fortælle dig hvorfor fisk altid betyr at der skal hænde noget godt.«

Og saa fortalte han hende, paa sin egen pudsige maade, et eventyr, som han selv fandt paa — om *Ferserne* da de drog ud fra Persien, og hvorledes havfruer og djævler forsøgte at lokke udvandrerne bort fra den rette vei, men saa kom en stor skjælfisk med viftende hale og svømmed foran dem, for at vise dem vei, og de kom lykkelig frem med den hellige ild til sit indiske hjem.

»Ja« sa han, da han var færdig. »Var ikke det pent? Men der kommer hun som altid skjænder og skjænder. Jeg maa komme mig unda de ringbehængte armene hendes!«

»Hei Siddi — du skal faa som altid fylder barnets ører med dine ugudelige historier. Puh! — gaa din vei, sier jeg. Jeg skal si til hendes mor hvordan du er.«

»Aa,« Dada sa Khutti, »han har fortalt mig saa meget morsomt om fiskene og alle ting nede i sjøen og om de store skibene!«

»Fy, bare løgn og løgn og løgn alt sammen. Han er søn af en grisøret mor — er han,« svarte kvinden. »Men saa maa lille Khutti komme til Mama og spise til aftens og lægge sig.«

De følgende dage legte Khutti mens det var paa det varmeste i sit rigt udstyrede lille barnekammer, og bytted stadig legekamerat, og efter som hun med autoritet fordred det, fik hun altid den rette: den alvorlige far, eller den søde mor, eller den snille rynkede bedstemoren.

Og hun fortalte dem alle sin fiskehistorie, og de maatte lege det omigjen og omigjen hundred gange; nu var hun den smilende pige, og nu det røde koraltrold, og saa igjen den store fisken med den brede skjæve munden og de blinkende øinene.

Men efter sin vanlige aftenkjøretur gik hun til gamle *Ave*, der som sædvanlig sad og væved, og hun sa — »Aa, *Avemai*,« jeg har saa ondt i halsen, — — her« Ingen forstod hvorledes det var kommet. Havde kanske været for nær forraadnet vand, eller kanske var det forkjølelse. Hvem kunde vide det? Men barnepigen sa at Siddi havde sat troldskab paa hende, og Siddi blev bundet og pisket nede i tjenerboligen, en gruelig straf var det, men han næsten ikke kjendte slagene, mens han hulked, saa hans hjerte vilde briste, af sorg over at hans lille herskerinde var syg.

Men hverken det, eller trylleformularerne fra nogen kaste eller klasse eller religion kunde bringe bedring. Og tilsidst var der bare en udvei — »Bring hende op i fjeldene« sa doktoren; »feberen vil kanske gi sig der.« —

I anl. kommunevalget i Kristiania

blev der, efter initiativ af *Kvindestemmeretsforeningen* nedsat en komite af foreningerne: Hj.s Vel, K. S. F., L. K. S. F. og N. K. F., som skulde bringe i forslag hvilke kvinder man ønsket opstillet ved kommunevalget i Kristiania. Arbeiderpartiets kvindeforening var opfordret til at være med, men ønsked ikke at delta.

L. K. S. F. satte som betingelse for at være med at der skulde opstilles nogenlunde ligeligt antal navne for hvert parti, og N. K. F. satte desuden som betingelse at navnene skulde opstilles med partibetegnelse.

Forøvrigt enedes man om ikke at undersøge, og overhodet ikke ta hensyn til, om vedkommende var villig til at modta valg eller ei. Det fik bli partiorganisationernes sag at forespørge om dette.

Komiteen har nu oversendt de tre valgorganisationer: [1]) Høire og det liberale samlingsparti, [2]) Venstre og [3]) Arbeiderpartiet sin forslagsliste.

Af 1 er nævnt 18 navne, af 2 15 og af 3 9. Det blir tilsammen 42, altsaa halvparten af kommunerepresentanternes antal. Desuden er nævnt 4 navne med ubestemt partistandpunkt.

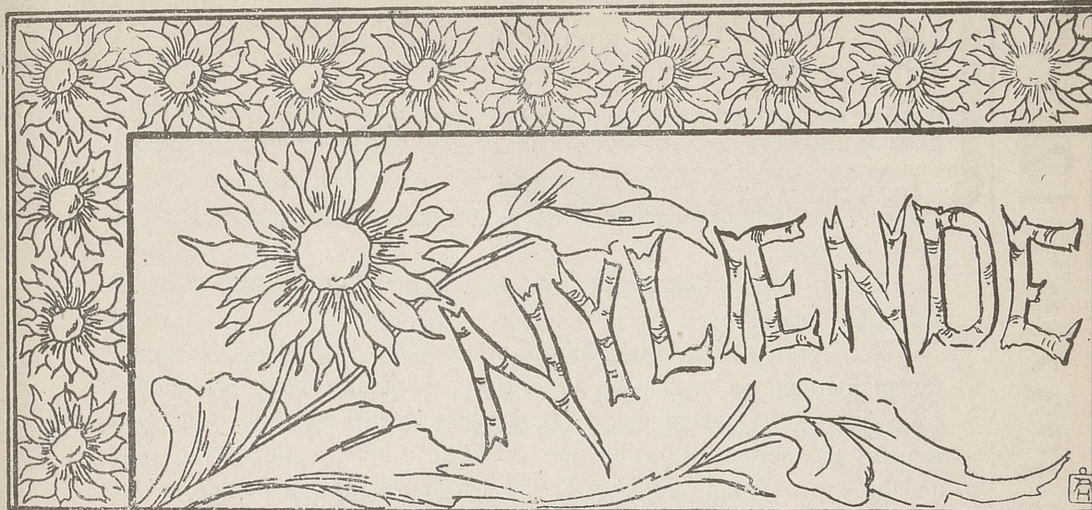
Dette er da et experiment, som er forsøgt for at kvinder skal kunne paavirke valget. Men vi tviler paa det vil bli forsøgt omigjen. I den form det er praktiseret passer det ikke for virkelighedens verden, man støder paa for store vanskeligheder, og der stilles for store fordringer til visdommen hos medlemmerne af et saadant tribunal for hele hovedstaden. Det vilde være meget bedre om hver forening gjennem sine tillidskvinder, sit styre, nævnte hvilke navne de vilde anbefale blandt sine egne medlemmer. Desuden kunde jo hvert partis kvinder slutte sig sammen og udpege kvindelige kandidater.

Indholdsfortegnelse.

15de september 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva“. Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.
KRISTIANIA, 1 oktober 1907. | No. 19.

Nu da kvinderne har statsborgerlig stemmeret —

er en sætning som bruges og repeteres uafladelig for tiden; den eftersætning som saa kommer, lyder høist forskjelligt, alt efter standpunkterne.

Nu da kvinderne har statsborgerlig stemmeret, sier nogle, kan I da slaa jer til ro, det var jo maalet. — Ja sligt sies virkelig.

Svaret til disse blir:

For det første er det bare endel af vort lands kvinder som har faat stemmeret — kommunal og politisk.

Saa taknemlig vi er for de rettigheder vi har faat, saa kan vi alligevel ikke se bort fra, at vi har faat dem paa et lidet tilfredsstillende grundlag. Det er en upraktisk og uheldig ordning at anvende to saa forskjellige principer i kommune og stat: *skatte*fundament og *almindelig* stemmeret. Men det værste ved det er at der øves uret mod alle de udelukkede kvinder. Der — under den bestemte skattegrænse skabes der for alvor en underklasse i landet.

Naar alle norske mænd og de fleste norske kvinder har statsborgerlige rettigheder, kan de andre kvinder med grund spørge — hvad i al verden har vi forbrudt, siden vi skal udelukkes? Vi har ikke store nok indtægter til at faa slippe ind, men vi arbeider ikke

mindre end mange af de kvinder som er med — dette kan en hel del af de bondedøtre og borgerdøtre som er udelukket med grund fremholde.

Hvor kan man overhodet tro at vi kunde slaa os til ro, før alle kvinder i landet har samme ret og er stillet lige med mænd paa dette omraade.

Her i bladet idetmindste er den fordring altid blit stillet og aldrig blit opgit. —

Som grund til at man ikke gav almindelig statsborgerlig stemmeret til kvinder nu er bl. a. blit anført, at man aldrig før med én gang har skabt saamange nye stemmeberettigede borgere, som denne reforms gjennemførelse vilde havt til følge. Man vilde derfor stanse en stund paa samme punkt som ved den kommunale stemmeret. Dette er da den mest antagelige grund af dem som er fremført. Men den indvending kan bortfalde efter vi har brugt vor stemmeret første gang. Og hvor snart efter vi saa skal se det hele retfærdighedskrav opfyldt, det afhænger bl. a. af hvor stor kraft kvinderne selv, baade de som er kommet indenfor døren og de som endnu staar udenfor, vil lægge i arbeidet.

Maalet er saaledes ikke endnu naad inden stemmeretssagen.

Men dertil kommer at stemmeretten ingenlunde kan betragtes som *maalet* for kvindernes reisning; det ligger høiere.

Stemmeretten er et middel. Hvor stort og mægtigt et middel vi anser det for at være — det har vi til overflod git vidnesbyrd om, men selvfølgelig beror dets virkninger paa dem som bruger midlet.

Nu da kvinderne har statsborgerlig stemmeret — sier derfor andre, maa de vise hvad de duer til.

Vi synes langt bedre om denne fordring end om dens modsætning, den før omtalte opfordring til passivitet. Men vi ber om lidt taalmodighed. Det er altsammen for stort til at det kan te sig med en gang. Forøvrigt sender vi opraabet videre udover. —

Nu da vi har faat statsborgerlig stemmeret, sier mange kvinder, — og de gjør os den ære at henvende sig direkte til vort blad — nu maa vi faa hjælp til at klare de nye pligter, og vi maa faa impulser til at ta fat paa det arbeide som foreligger paa det nye plan.

Til disse svarer vi: Vi staar rede, vi ønsker intet heller end at gi i rigt, i stadig rigere maal.

Men saa venter vi ogsaa tilslutning i samme maal. Vexelvirkning maa der til. Der maa ikke alene være stadig, men *rask* øgning i rækkerne, skal det kunne gaa med fart og kraft.

Vi sender derfor ogsaa anmodningen om kraftig støtte og hjælp videre udover.

Det trænges for alvor.

For reaktionen ligeoverfor vor sag er paafærde, og har alt været det en god stund.

Stemmeretsreformen fik vi saa vidt reddet før den fik brede sig. Men saa heder det: »Nu faar I slaa jer til ro, I har jo naad maalet« — det vil med andre ord si: nu skal vi gaa tilbage igjen.

Men det *maa* ikke ske, og det *skal* ikke ske. Og *det sker ikke*, saa sandt vi rækker haand til gjensidig støtte og til kraftig handling.

„Nu har vi jublet i en vaardags rus.
Nu ingen søvnig døs paa slapheds puder« —

Det er en ny aarstid vi gaar ind i. Vort arbeides sommertid.

Høstudstillingen.

For en gangs skyld menes ikke med »høstudstillingen« bildende kunst.

Men det hindrer ikke at man modtar skjønhedsindtryk paa høstudstillingen iaar baade paa landbrugs.- og den nordiske havebrugsudstilling.

Idag, aabningsdagen, slaar det festligt imod en derude paa Frogner.

Solen, som har streiket saa skammelig i sommer, ser ud til at ville gjøre alt godt igjen idag. Den lyser paa den sublime vis som bare septembersolen kan og lægger haabets stemning over det altsammen — skinner det end lovlig grønt af mange af somrens frugter.

En blir klarsynt ved dens hjælp, en ser, og en hører og føler det gro og spire.

Det maa være et kolossalt arbeide, som ligger bag denne udstilling, men at det ogsaa vil lønne sig storartet udover en lang fremtid, skal der ikke fagkundskab til at forstaa.

Sørgeligt bare at det ikke kan vare længer, rigtig længe. —

Naar en f. ex. kommer ind i skogbrugsafdelingen, og ser den interessante anskuelsesundervisning der er at erholde, kan en faa lyst til at ta timer daglig, og saa flere af de andre haller, stuer og hytter

— der er en hygge over dem, som ikke bringer tanken paa at de skal bryde op om kort tid. —

Anderledes med det meste paa havebrugsudstillingen, det er jo forgjængelige sager — der maa øieblikkene raade.

Om aftenen, efter at de elektriske lys er tændt, søger vi did. Der strømmer de fleste ind, til den rige frugtopvisning eller til blomsterafdelingen.

I et hjørne hvor blomsterhandlerne har udfoldet sin pragt, og hvor der staar borde som prøver paa opdækningskunst, samler mange damer sig, de staar rent i klynge. Men udenfor gaar imens andre damer, ivrig optat to og to og stikker hoderne sammen, andre gaar ganske alene og funderer.

Blandt disse finder vi kvindelige gaardbrugere og havebrugere af vort bekjendtskab. Vi lægger dem paa hjerte at skrive rigtig sagkyndige artikler i Nylænde udover høsten. Vi faar ikke afslag og kan saa med god samvittighed igjen overlade os til helhedsindtrykket og til høstudstillingens skjønne billeder.

Frugtafdelingen bærer merke af somrens haardhed, men blomsterne — hvem skulde tro at de ikke havde fraadset i sol, slig som det skinner og lyser af dem. Mangt er jo kommet fra Danmark, men ogsaa de norske farver er herlige.

Tilmed portrætkunst har udstillingen at vise, den gaar i naturalistisk retning. Særlig er det den i moderne tid berømte forbryder, hans høihed elgen som har sat artisterne i bevægelse. Der er vakre brystbilleder af den inde i lærketræhuset, og ude ser vi den i legemsstørrelse.

Nu skal der erklæres elgen krig, selv er den jo høvdingen for den vild-romantiske skole, og den er ikke paa mode. Bedre gaar det ikke ekornet — den er ikke længer yndefuld og poetisk — nu skal den bare opfattes som en friluftsrotte, som sine fættere en af menneskets værste konkurrenter og fiender. Og saa mikkel!

Naa ja at mikkel ræv skal forfølges og udryddes — det er ikke nyt.

Men her ligger hele serier med rævesaxer bortover marken, og der er æg og udstoppede duer som skal lokke den i fælden.

Mens vi staar og har ondt af de fremtidens ræve som kanske skal lemlæstes sørgelig, før de lader livet, og filosoferer over menneskenes rævestreger og grusomhed, naar det gjælder at komme konkurrenter tillivs, hører vi en i nærheden lægge ud om udstillingsgjenstandene.

»Se her,« sier han, »dette er en forbedring, — se her kan mikkel sidde fanget, indtil videre, før dommen — uden at skades det gran.«

Men hvorledes det forholder sig med dette og mangt andet faar de omtalte kvindelige gaardbrugere gjøre rede for, naar landbrugsmødet er vel over.

25—9—07.

Jarl. de kommunale valg.

Lovligt forfald.

Staar man opført i mandtallet, har man ret til at stemme som fraværende ogsaa, naar man *ved lovligt forfald* er hindret fra at møde.

Det gaar saadan for sig. Man lægger sin stemmeseddel, som ikke maa være underskrevet, ind i en almindelig konvolut og lukker denne, lægger saa konvolutten sammen med en underskrevet følgeskrivelse, hvori der gjøres rede for forfaldet, ind i en anden konvolut, og sender det til valgstyret. Der maa følge med en bevidnelse om at forfaldsgrunden er den opgivne og underskriften paa forfaldsanmeldelsen ægte.

Valgstyret har saa at prøve det anmeldte forfald; hvis det godkjendes, aabnes konvolutten og indholdet lægges ulæst i en af de officielle konvolutter, som derefter nedlægges i valgurnen. Forkastes forfaldet, opbevares den private konvolut uaabnet med følgeskrivelsen.

Hvad begrebet »lovligt forfald« omfatter, forklares ikke gjennem formandskabsloven. Reglerne herom har udviklet sig gjennem praxis. Hvilke forfaldsgrunde der skal ansees som fyldestgjørende kan man saa nogenlunde slutte sig til: sygdom, offentlige forretninger, fravær o. l. Ifølge tidligere praxis kunde man ikke stemme, naar man opholdt sig i udlandet paa den tid valgene foregik. Men i 1898 blev forfaldsanmeldelserne fra udlandet godkjendt, og ophold udenfor landets grænser ansees ikke nu længer som hindring for at afgi stemme.

Naar en kvinde holdes hjemme paa grund af absolut nødvendigt gjøremaal — naar en mor ikke kan forlade sit lille barn f. ex. — maa det selvfølgelig regnes for lovligt forfald.

Charlotte Perkins Gilman

hendes ideer og skrifter.

Foredrag

af

Gina Krog.

(Fortsættelse fra no. 18.)

Hvad jeg har kunnet gjengi af *Women and Economics* er selvfølgelig bare hovedindholdet i den aller knappeste form. En hel del spørsmaal og indvendinger som strax reiser sig vil faa sin besvarelse og sin gjendrivelse, naar man læser bogen. Den er fuldpakket med kjendsgjerninger og exempler til belysning af forholdene.*) Forf. har i det hele store evne til at faa lyset til at falde skarpt over de strøg og de punkter hun vil fremhæve. Fra naturen og fra videnskaben henter hun sit rige materiale og behandler det med største virtuositet.

Denne bog har et mere videnskabeligt anlæg end hendes bog »*The Home*« (*Hjemmet*).

Hun støtter sig til udviklingslæren, jeg har set det klandret af kyndige kritikere at hun holder sig for nær til de Darvinske teorier, ogsaa paa omraader hvor disse nu er meget omtvistet. Men hvor ledes end kritiken lyder, saa behandles bogen altid med den største respekt.

I sin senere bog »*Hjemmet*«**) er hun helt advokat — en glimrende advokat vil man si, naar bogen er læst. Jeg skal nu ta den frem.

I fortalen sier hun, at hun saa langt fra at ville hjemmet tillivs vil styrke det. Hun fremhæver ogsaa at der er altfor mange mennesker som savner hjem. Alle mennesker bør ha et hjem, de enlige personer ligesaavel som familier. Hidindtil har man bare tænkt paa familier. Der følger en interessant udvikling der skal vise at begrebene familie og hjem ikke hører saa sammen som de almindelig opfattes. Alle menneskelige indretninger gaar fremad, saa maa ogsaa hjemmet gjøre det. Undersøgelsen er vanskelig, fordi det omgives med en

---

*) Da jeg holdt foredraget, kunde jeg ta frem meget som ikke var nedskrevet, og som det her vilde bli for vidløftigt at gjengi. *G. K.*

**) Oversat til norsk af Katrine Faye-Hansen. H. Aschehaug & co.s forlag.

nimbus. Men undersøges maa det. Hjemmet er blit ladt tilbage af den fremadilende verden. Dog har ogsaa hjemmet forandret sig, men uhyre langsomt. Nu maa det ind i udviklingen. Det er hjemmets evolution det nu gjælder.

Som sædvanlig gaar hun tilbage i undersøgelsen til den oprindelige natur og spør: Hvad er et hjem? Det er et sted hvor ungerne opfødes, et ly for formeringen. For rovdyr er det ogsaa et spisested. Ogsaa hos dyrene er der familie og gruppehjem. Saa ser hun paa menneskehjemmets historie. Ved hjem forbinder sig med rette begrebene: ly, hvile, tryghed, hygge, fred og kjærlighed. Det var engang et befæstet sted, krig var det ude, fred hjemme. Et sted for eiendom blev det, et samlende og trygget sted. Ved blodslegtskabsbaand og forældredyrkelse blev det et helligt sted.

Fra begyndelsen var hjemmet bare godt. Dets begrænsning tæmmed manden, det tilgodegjorde alt, udvikled følelsen, civiliserte. Men saa gaar arbeidet udad, specialiserer sig, udvikles. Al udvikling gaar gjennem *specialisering* og *sammenslutning*, gjennem arbeidets deling og kooperation. Idet denne kun gaar udad, forlader udviklingen hjemmet og kvinden blir tilbage der i afhængighed og som mandens eiendom. Der blir ingen arbeidets deling, følgelig intet fremskridt. hvor *hun* fremdeles er arbeideren.

Om dette skal jeg la forf. tale direkte, det gir ogsaa lidt indtryk af hendes stil. Men for at forstaa det, maa vi ha i erindringen forf.s paastand at fra begyndelsen er alt arbeide kvindens, hun er den oprindelige skabende kraft.

Fremskridtet beskriver hun saaledes:

»Hvor den taalmodig trælende *squaw* engang bar det slagtede vildt paa ryggen til sit hjem — spreder nu vind og damp og elektricitet vore varer verden rundt. Hvor hun engang bygged et raat hegn af grener og huder til beskyttelse for sin familie, der er nu murer og sadelmager, staal- og jernarbeidere, snedkere, gibsere og glasmestere, smede, malere og dekoratører paafærde, de arbeider *sammen* for at reise huset. Hvor hun flaadde og skrabed huden, væved bark og græs og gjorde klær, husgeraad — gjorde alt hvad familien trængte, undtagen de dræbende vaaben, der sørger nu en million møller og fabriker for vort forraad, vore fornødenheder og vore nydelser. Hvor hun tæmmed og samled i flok nogle faa dyr til hjælp for sin familie, spredes nu utallige flokker over de svære marker, hvor hun

pløied med en stok og høsted med en kniv for sin egen familie er der nu i milevis af korn, som sendes omkring til føde for alle nationer. Hvor hun tilberedte føde og opfødte barnet i sin egen familie — — hvad? Er historien en drøm? Er det sociale fremskridt en indbildning? — *Der er hun endnu.* Bagud for historien, paa civilisationens bund, urørt af de tusen hvirvlende aarhundreder, den primitive kvinde i det primitive hjem arbeider endnu med sine primitive greier.« —

Ja her staar vi ved hendes reformplaner. Kvinderne maa frigjøres økonomisk og komme ud af den fordærvelige dobbeltstilling. Verdensfremskridtet maa ikke stanse. Derfor maa hjemmene ophøre at være verksteder. Alle de enkelte hjem som millioner af primitive verksteder spredt over verden vil hun tillivs. Derfor »recenserer« hun hjemmene »indvendig« for at vise de daarlige følger af systemet. Hvorledes udføres hjemmets arbeide? spør hun. Gjennemgaaende daarligt. Vi har dækket alt med saa megen usans og mytologi. Vi er gaat ud fra den falske forestilling at kjærligheden skal kunne gjøre undere i arbeidet. Men det gjør den ikke. Den gjør undere af opofrelser, der vises den største tjenesteiver, men det kan ikke tilgodegjøres naar fagkundskaben mangler.

To meget vigtige arbeider i sig selv, ernæringen og barneopdragelsen, verdens sundhed livet, og verdens fremskridt — mer end livet — er overladt den lavere grad af arbeidere i civilisationen, den trælende husmor og hendes hjælpersker.

Disse millioner af uvidende uorganiserede hjem — for et fortvilet anarki! Gjennem forsøg paa egen hjælpeløs familie vindes lidt erfaring. Men den oplagres ikke for slegten ved hjælp af videnskab. De som udfører dette er uvidende om arbeidets love. Kogekunsten? — fordærver maverne. — Barnepleien ødelægger slegten. Er det da kjøkkenkurser for kvinder hun vil ha og barnepigeskoler? Nei hun venter sig lidet af slige smaa puslereformforsøg, det er nye lapper paa gamle klæder. Dette at hjemmet skal *begrænse* arbeidet i en *vanskabt form*, dette at tilberedelsen af maden tar den halve arbeidsdag for *halvdelen* af menneskene. Dette at den ene halvdel af menneskene skal være husholdersker for den anden halve, det finder hun latterligt og oprørende. Huskvinderne er ikke frie arbeidere. Dette arbeide er ikke kald uden for mænd og kvinder som har det til fag og frit livserhverv. Og økonomien? Kan man tænke sig noget mere uøkonomisk end tjenerhold, indkjøb og madlavning

for smaa familier. Man tænke sig et hus med 12 familier — saa er der ogsaa 12 kjøkkener — mens et eneste var mer en nok.

Kjøkkenerne maa ud af hjemmene. Kjøkkenredskaberne med, de bør gaa samme vei som rokken og væven alt er gaat. Ernæringslaboratorier, hvor videnskab og kunst sørger for det bedste og det sundeste, maa komme istedet. Faguddannede, videnskabelig uddannede mennesker, som har det til helt levebrød, maa knyttes til det. Og vi ser ikke hvor langt vi alt er kommet. Det som før blev gjort i hjemmene, slagtning, kjærning, ystning, bagning m. m. m. det gjøres nu udenom. Hvorfor saa ikke kogning med. Skomagere, skræddere, slagtere, bagere m. fl, sender os sine færdige varer, hvorfor saa ikke kokkerne? Vandledning m. m. har vi fælles, hvorfor ikke komfurer o. lign.

* * *

Men barnet — hvorledes gaar det barnet i vore hjem? Det første vi blir opmerksom paa er at husene slet ikke er bygget med tanke paa barn. Intet fristed, ingen ro. Alle de syge og skrigende barn er martyrerne. Og under de hede straaler af den intense moderlighed voxer det lille barn op. Det er langtfra sundt for det Det hænger sammen med det afguderi som drives med den rent fysiske moderlighed. Deri er en fare. Det er den samme overdrevne kjønslighed som heri er paafærde. Moderskabet er helligt — sies der — Ikke uden forsaavidt alt i naturen er helligt. At føde er en naturlig funktion, det skal ikke lovprises. Hvorfor prise den primitive proces mer end de senere. Jo uslere menneskemødrene ofte er desmere lovprises de. Spørg heller om de kan pleie og opdrage barnet, det er menneskeligt, det er et høiere arbeide. Men alle de mødre som ikke kan dette skulde heller ikke paata sig det, det blir fuskearbeide. Og det skulde være et stort videnskabeligt fagarbeide.

Spørg hvorledes det sociale, det aandelige moderskab klares i verden.

Heller ikke her ser vi hvor langt vi alt er kommet. I gamle dage var barn hjemme bestandig, nu er de paa skole — borte fra hjemmet. Barnehaver før skolealderen blir mer og mer almindelig. Lad os gaa lidt længere ned i alderen, saa har vi barnepleiestuer.

Barn har godt af at være sammen med jevnaldrende i orden og ro og frisk luft og solskin, og med ordentlig faguddannede, videnskabelig uddannede pleiersker. Det er et ædelt og høit fagarbeide.

som mennesker med betydelige evner vil ofre sig for, naar det kom ordentlig igang.

Jeg har set artikler af Mrs. Gilman i amerikanske blade, hvor hun paapeger hvilke storartede resultater den videnskabelige barnepleie mangesteds viser paa hospitalerne i Amerika, Selv smaabarn som man har anset som haabløst degenererede gjennem arv, ser man voxe op til normale mennesker — naar man bare tar det itide — og ikke steller med dem i hjemmene, hvor resultaterne i saadanne tilfælde oftest er skrækkelige.

Forf. mener da at barnepleiestuer skal være til ophold for barnene den største del af dagen, men baandet med moren maa ikke brydes, det skal være sammen med hende i hendes fritid, barnet vil komme til at se hen til dette samvær som dagens lykkeligste timer, det er ikke tale om at kjærligheden mellem forældre og barn vil ta skade — tvertimod.

Efter at ha set paa *mødrene*, tar forf. *husmødrene* specielt i øiesyn. Udover landet sier hun træler de paa sin primitive vis, de fleste er sine egne tjenere, og de træler sig ihjel. Hvor overarbeidet de er viser ogsaa sindssygestatistiken i Amerika. Disse er da ofre for den nuværende tilstand, de er ladt igjen af udviklingen. Forøvrigt udtaler hun sig med sympati om disse arbeidere, for saa at vende hele sin foragt mod dem som hverken er arbeidere i huset eller i samfundet. Luxuskvinderne, parasiterne. Disse som skal pleies og dægges for og beskyttes af mand og barn. Voxne kvinder beskyttes af unge gutter! — hvor forkjært, — en travesti af barndomen, sier hun. Rene vampyrer er de ofte, de udsuger mændene. —

Mændene lider ogsaa aandelig ved hjemmet som det er. Tar skade paa sin sjæl. Maa skrue sig ned. Ved bekymringer hjemme blir de udslidte, og deres offentlige samvittighed forkrøbles.

Et kapitel faar saa *døtrene*. De som især lider under den dobbelte arv og samfundsindretningen som den er. Amerikas frie døtre drager mer og mer ud. Større og større fordringer faar de, — fordringen til et helt tilfredsstillende arbeide. — Saa omtales familiens *unge sønner*, disse som er saa vanskelig at holde hjemme, de gaar der med en skjult foragt for sine mødre paa bunden af kjærligheden. Et lavere og uudviklet væsen ser de i hende. Hjemmet er blit et sted hvor moderne mennesker ikke føler sig hjemme.

Mødrene maa befries, om hun var 8 timer dagen fra sine barn

og kom hjem til dem frisk og glad — var hun en bedre mor for dem end hun nu oftest er.

Hvis de blev fri saa kunde de fuldt udvikles paa den menneskelige side, og vilde ikke bli overudviklet paa den kvindelige side. Hvis hun havde sin egen retmæssige del af verdens liv, saa vilde hun vente af sin mand at han skulde være en *mand*, men ikke hele verden for hende, som virkelig er over hans evne. Kan ikke mændene se for en velsignelse det vilde være for dem om kvinderne fik voxe. Hun vilde fremdeles være kvinde, skjøn, tro, elskende, men hun vilde ikke være saa graadig hverken efter hans penge eller hans elskov. Forts.

Dampskibsexpeditør Sanna Solensten.

Saamange mænd faar sin mindetale — Sanna Solensten har ærlig fortjent sin.

18 aar gammel overtog hun expeditionen for et Stavanger-dampskibsselskab her i Bergen forat hjælpe sin sygelige far, og underholdt derved sine forældre og en stor sødskendflok. Det er godt mandsværk det — I over 30 aar har hun arbeidet paa samme post som selvstændig expeditør, indtil døden kaldte.

Uden at vide at hun gjorde noget mærkeligt — at hun praktiserede kvindesag — som dengang var et ukjendt ord forstod hun sin pligt og viste i gjerning at hun evned den.

Stille og bramfri gjorde hun sin gjerning — og stille og bramfri er hun gaaet bort. — —

Jeg har kjendt hende fra skoledagene — med sit lune gode smil og paa sin stilfærdige maade fortalte hun med humør mangen pudsig historie, i godlidlig Stavangerdialekt. — Mens vi hendes jevnaldrende endnu legte som barn, — og dansede som unge — gjorde hun sit voxne arbeid, sin alvorlige gjerning. — Dengang forstod jeg det ikke; — nu da jeg selv er bleven voxen, tænker jeg paa hende med den varmeste beundring og agtelse — denne beundring var det jeg gjerne vilde give udtryk i disse linier.

Nu er hun gaaet bort. Ære være hendes minde.

Bergen 16de september 1907.

H. P.

Fru Agnes Symra.

Det var med adskillig forventning jeg gik til »*Per Gynt*»-forestillingen paa Nationaltheatret igaar. For første gang skulde vi provinsfolk se «*Per Gynt*« uden forkortelser efter den nye indstudering.. *Christensens* »Per Gynt« kjendte man og holdt af fra før af, om man end fik se ham mere livsvarm og mere klarnet end før. Helt ny var derimod fru *Symras* opfatning af *Aase*.

Hvor villig man end fulgte de tidligere fremstillinger af Aase — hun faldt alligevel uhjælpelig fra hverandre. Især dødsscenen kom uden sammenhæng med det foregaaende.

Fordi Aase blev givet som en staut gammel kone, der helt ind i døden bar præget af kraft og frodighed over sin skikkelse. Den stærke, tykke gamle Aase med de brede hænder skulde nok ikke ladet Jon Gynt ture bort gaarden og al sin rigdom. Heller ikke skulde hun ladet Per løfte sig op paa hustaget. Og da døden kom maatte den kjæmpe med det gamle endnu frodige træ, der knakende og brakende gav efter.

Ikke slig med fru Symras Aase. Hun stod der fra første stund af som en bøiet gammel liden kone, der sutret og graat for al ting. Men saa reves hun med — og baade smilet og forfærdelsen brød frem under Pers fortælling. Hvor afmægtig rasende hun sad paa kværntaget! En saa med ett hvordan hun aldrig rigtig havde strukket til og været mægtig nok. Hvordan Jon havde kjørt vognen i letsindig fart, medens hun og Per havde skjøvet rædselen og de tunge tanker fra sig, med eventyr om at alt skulde nok blive godt, og bære frem til rigdom og herlighed. *Hun* havde nok ikke magtet at tage tømmerne med fast haand for at redde stumperne.

Og hvor Aase var træt tilslut. Saa magtesløs, naar uroen blussed op i hende. Over det magre lille koneansigt gled smilet og ømheden for Per som skygger. Hun pusted fort et par gange, saa faldt der klarhed over den blege gamle mund, og hodet gled tilbage.. Gamle Aase laa der mager og graa, med eventyrsmil over øinene og med glans over sig af Pers straalende syner.

Kristiania 26/9 1907.

A. H.

Mutterschutz Zeitschrift zur Reform Der sexuellen ethik. Herausgegeberin *Dr. Phil. Helene Stoecker.* I D. Sauerländers Verlag Frankfurt A/M.

(Eftertryk forbydes.)

Ilden som slukked.

En skisse i indisk blæk.

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«)

II.

Forts. fra no. 18.

Det var kl. 5 om morgenen paa en stille indisk jernbanestation. Kontoristen laa udstrakt i fuld længde paa bordet i kontoret og sov. Et rødt og grønt sofatæppe var tullet om halsen, mens den officielle kappe laa henslængt paa det skidne gulv, om fødderne et slags benklær i løse hvide folder, som sammen med den halv engelske frak gav ham et underligt udseende.

»Ding, dang! ding, dang! ding, dang! Toget gaar fra nærmeste station,« raabte betjenten og stak et søvnigt hode indaf døren.

Kontoristen kom ned af bordet, gabte og gned de benede hænder og begyndte at uddele smaa grønne billetter til den lurvede mængde, som stod udenfor billetlugen. Der var mange slags kunder, nogen bar bylter paa ryggen og paa hodet, og i vadsækkene havde de niste for ti dage. Undertiden kunde man høre byltene skrige smaa menneskelige skrig, og ofte saa man de smaa lemmer indenfor sparke og spænde. Det er en yndet skik i Østen at bære spædbarn i en sæk over skuldrene paa det vis. Af udsælgere var der ikke mange saa tidlig paa morgenen, men den magre, sultne Braminpræst var alt paa stationen med sin indsamlingsbøsse »Til *koens* opholdelse«! raabte han og rakte frem afskaarne blomster som vederlag. Smaagutter med uappetitelige bretter med indisk sukkertøi fandt kunder paa tredie klasse, mens restaurantbetjenten serverte den vanlige kaffe og te.

Fra en jernbanevogn, hvor der over en række døre stod: *reserveret* kom der ud en *Parsisk* dame, klædt i lyseblaa silke, som faldt i elegante folder omkring den slanke figur; hun holdt i armene et barn, indhyllet i en høirød kappe — hvis rige farve kasted et skjær over det lille ansigt. Og det trængtes, for skjønt der var et svagt

smil om læbene, var der en stilhed over det som gik isnende til hjertet.

Tjenerne af de forskjellige grader kom omkring hende, og tilbød snaksomt og paatrængende sin hjælp, men damen afslog det. »En vogn, Morathi, fort!» — befalte hun, »og bed dem kjøre til kjøkkendøren, jeg vil ikke at huset skal forstyrres saa tidlig.«

Makkhi — for det var hende, mor til den før saa glade lille *Khutti* — slap ubemerket ind i barneværelset, hun stængte strax døren og for frem til det gryende dagslys ved vinduet.

»Aldrig maa de faa vide at hun døde paa toget,« tænkte hun »og det i mine arme, stakkers, stakkers liden! Bedstemor vilde si det var besmittelse. Og hvad er saa straffen? Ti tusen piskeslag. Aa, det blev døden. Men hvad bryr jeg mig ogsaa om livet nu uden lille Khutti? Men — jeg kan ligesom ikke føle det heller — hjertet er koldt og haardt som marmorstenen jeg skal lægge hende paa. Ikke en taare kan jeg graate. Og der er nok heller ikke tid til graat. Jeg maa lægge planer. . . . . Selv barnepigen tror hun sover. Vel, om en halv time maa jeg sende bud efter ligstenen og lægge hende paa den. Min sorg vil være tilstrækkelig forklaring til den stængte dør. Kl. 8, naar bedstemor er færdig med sine vanlige pligter, vil jeg føre hende ned og vise hende det kolde lille legeme. Aa, om jeg kunde varme det! *Khutti* Mai, vaagn op! vaagn op!« klaged hun og trykked det døde barn mod sit varme bryst, og en verden af længsel var i hendes stemme og hendes skikkelse.

Aa, ubarmhjertige død!

Imidlertid havde *Ave* været meget flittig. Det var hendes mands »*dag*« — aarsdagen for hans død, der var særegne retter som skulde laves, og omhyggelig maatte hun ordne hans værelse. Daglig, gjennem den lange række af aar som var gaat, siden hans ben var faldt gjennem sprinkelristen i *Taushedens Taarn*, var der sørget for at hans aand skulde faa alle sine mulige ønsker opfyldt. Rene klær til bytte blev lagt færdig til ham, og hans yndlingsretter var sat frem, og den lille nette snusdaase laa paa lænestolens arm. Der blev aldrig mindre snus i den, og klærne saa altid lige ubrugte ud, heller ikke var der forandring at merke under madlaagene — men det er saa underligt med aander. Hvis alle disse ting ikke stod der, saa vilde han kanske savne det.

Og paa denne store dag kom da *Avemai* selv for at se til ved ordningen, idag maatte det være hans prestedragt med fuldt tilbehør,

den kegleformede hat maatte det være og hans allerfineste sandaler. Hun var saa nøie med alt, at klokken næsten blev otte, før hun traf barnepigen. Hun var paa veien til vinkjelderen for at finde en flaske af den ældste vin — for i gamle dage blev vinflasker begravet i kjelderen ved hvert barns fødsel i en *Parser*familie, og det gav en ganske anselig alder til den i kjelderen opbevarede drik hos nogle af de gamle familier. Saa mødte hun barnepigen. — »Du her,« sa hun »Du skræmte mig! Har du noget at melde mig?»

»*Khutti Mai* er blit værre« svared hun, »og hendes mor har bragt hende hjem. Hun er ude af sig af sorg. Jeg har været efter doktoren, og nu har hun stængt døren og sidder og stirrer paa barnet paa ligstenen.«

»Og hvorfor kom du ikke før, og hented mig?«

»Hvem bad mig hente Dem,« spurgte kvinden, med den ansvarsløshed som karakteriserer indiske tjenere.

Ave for med vaklende skridt til barneværelsets dør. »*Mi! Mai! Makkhi Mai!* slip mig ind,« skreg hun og kunde ikke si mer.

Men døren stod paa gløt, og der sad *Makkhi* i passende afstand fra den døde lille skikkelse, som laa paa den hvide marmorplade. Men spændingen var svundet under dødsvagtens ensomhed, og nu hulked hun, den lægende graat var kommet.

»Jeg maa jo ikke engang berøre hende, saa meget at jeg kan faa vidnesbyrd om hvad jeg ser,« tænkte Ave. »Bærerne faar udføre de sidste pligter.»

— — — — — — — — — — — — — — —

Det var paa vævetimens tid, en lang procession af overpræster, og præster af lavere orden, gik to og to i sine hvide klær — et pletløst haandklæde udfoldet mellem hvert par — de fulgte stille ligbærerne paa deres vei til *Taushedens Taarn.*

Der var dog ikke det helt haabløse præg, som det høitidelige sorte, det ydre og synlige tegn ved begravelser i Vesten, meddeler. Nei ikke helt uden haab — skjønt ligbærerne maa gaa alene trinene op til de høie hylder i taarnet, og der lægge fra sig det yndige lille legeme, og overlade det til de sultne gribbes haarde klør og skarpe neb.

Og hjemme graat Ave bitre taarer ind i de to og sytti engles navne — for ingenting kunde holde hende borte fra den pligt — og hustruerne til de hvidklædte mænd i sørgeprocessionen sad i lange rækker paa verandaerne og prated taktløst prat og fyldte den fortvilede mors øren med dumme bemerkninger. (Forts.)

Paa de forenede arbeidersamfunds landsmøde i Fredriksstad vedtoges enstemmig en resolution om at arbeide for almindelig stemmeret for kvinder.

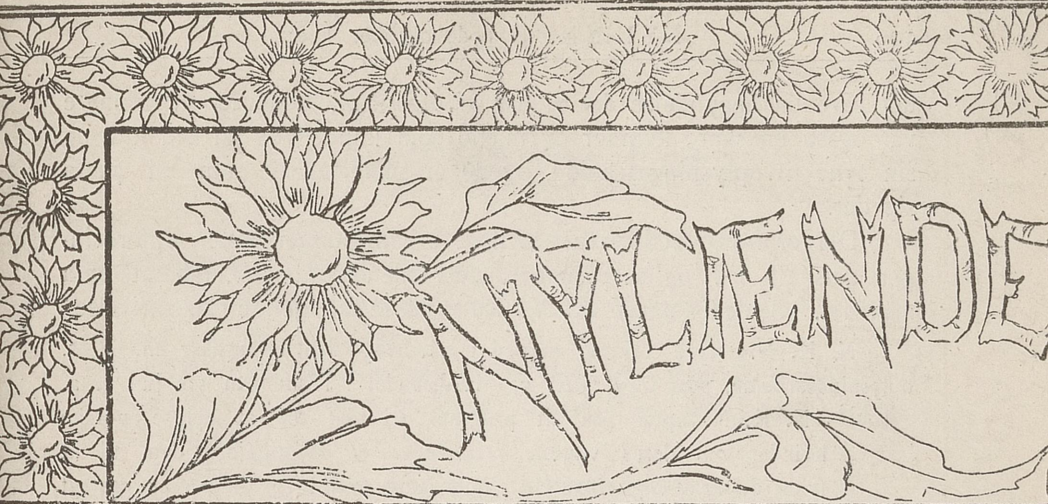
Idet heftet afsluttes, holder Kristiania kreds af *Norske kvinders sanitetsforening* møde. Herom i næste hefte.

Indholdsfortegnelse.

1ste oktober 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.
KRISTIANIA, 15 oktober 1907. | No. 20

Valgene

til medlemmer af herredsstyrene foregaar i denne maaned.

Det er med stor spænding vi venter paa udfaldet. Fra 1901 har vi statistik over kommunevalgene, derimod ikke fra 1904. Men iaar skal der igjen optages nøiagtig officiel statistik, som vil foreligge efter at ogsaa valgene i december er afsluttet. Vi faar haabe der vil vise sig stor fremgang, baade m. h. t. kvinders deltagelse i valgene og m. h. t. deres indvalg i herreds- og bystyrer.

I 1901 blev opimod 100 kvinder indvalgt over det hele land.

Det var vel ikke formeget forlangt om det iaar blev nærmere 200 Og hvad fremmødet angaar, saa var det i 1901 godt i de fleste større byer og herreder, men paa adskillige steder var det daarligt, ja der fandtes valgkredse, hvor ikke en eneste kvinde mødte. Iaar vilde det føles som en skam, om sligt skulde hænde. Kvinderne er nu bedre organiseret end dengang.

Landskvindestemmeretsforeningen har saaledes faat flere nye led, og *Norske Kvinders Nationalraad* med sine landsforeninger og lokalraad, med alle deres underafdelinger af foreninger, er dannet. Men hvad vi trængte var mindst én forening i hver valgkreds som vilde virke for sagen, og det er der langt fra, i forhold til dette er

det bare en begyndelse det vi har af organisation. Hvad vi trængte var ogsaa en skare kvinder og mænd som kunde yde af sin tid og sin evne til oplysningsarbeide, og de er snart talt de som vil paata sig det.

Der er fra hovedstyrene af flere organisationer rettet opfordringer dels til led og medlemmer, dels til almenheden, om at opta arbeidet. Saaledes har *N. K. N.s styre* udsendt følgende rundskrivelse:

N. K. N.s styre bringer herved i erindring den beslutning m. h. t. oplysningsarbeide, som blev fattet paa landsmødet i Trondhjem 5te juli d. a.

> N. K. N. optar paa sit program arbeidet for at oplyse norske kvinder om deres vundne rettigheder og dygtiggjøre dem til at fylde de krav og udøve de pligter, som ved lovgivningen er paalagt dem og — eftersom udviklingen skrider frem — vil paalægges dem paa det sociale, kommunale og politiske omraade.

I henhold til denne beslutning anmoder vi herved Deres led om at opfordre de tilsluttede foreninger til at optage dette oplysningsarbeide i anl. det forestaaende kommunevalg — først og fremst inden deres eget omraade. Man maa imidlertid erindre at der er mange valgkredse i vort land, hvor ingen saadan sammenslutning findes. Vi vil derfor anmode Dem om i størst mulig udstrækning at gjøre Deres led til et oplysningscentrum ved de midler, som maatte staa til Deres raadighed, (afholdelse af foredrag, udsendelse af skrifter el. lign.)

En stor opgave foreligger her, særlig for lokalraadene — den at fremholde at stemmeret og valgbarhed er borgerrettigheder, som det er en samfundspligt at bruge og en samfundsfare at vanskjøtte.

Og *L. K. S. F.* har offentliggjort følgende opraab rundt omkring i pressen:

Til Norges kvinder!

Mød frem og stem ved kommunevalgene!
Husk, det gjælder at bruge vore rettigheder!
Husk, det gjælder alles velfærd, hjemmenes, børnenes, kommunens!
Husk, at norske *kvinder* er *valgbare*!
Sørg for at dygtige kvinder opstilles paa listerne!
Hold uvægerlig sammen om de paa listerne opstillede kvinder!

Stemmeret er stemmepligt!
Mød og stem!

Thomasine Lie.

Der er navne som er skrevet med tydelige skrifttegn ind i vort folks bevidsthed. Et af disse er Thomasine Lie.

Nu ved hendes bortgang viser det sig at hendes billed er tegnet der, saa det ikke udslettes.

De kjærligste hænder har udført det, det mest forstaaelsesfulde sind har skabt det. Det er Jonas Lie selv — ægtefællen, arbeidsfællen, digteren.

«Det er den store kjærlighed
det er den aandens herlighed,
den sjælens skjulte ild,
som skjælver i dit smil.«

saa vidner han.

Og saa blir de to staaende side om side i det norske folks bevidsthed. Som et vidnesbyrd for hver ungdomsslegt som kommer, om at et samliv som deres hører til i virkelighedens liv, og ikke bare i drømmens verden.

Alt hvad andre kan tilføie blir kun en mat gjenklang.

Men i inderlig medfølelse gaar tankerne til dem som er ladt tilbage.

Selv paa helt fremmede, paa de fjerneste, gjorde budskabet om Thomasine Lie's død dybt indtryk.

Der var som noget vernende ved hendes navn, den troskab det betegned var som en støtte en kunde helde sig til, et ly hvor en kunde ty hen. Nu da hun ikke længer er blandt de levende, er det som noget af trygheden er gaat bort med det samme.

Men om en stund vil hendes billed stige frem i klarere og sterkere linjer end nogensinde.

Idet dette skrives kommer aviserne med budskabet om den store deltagelse ved hendes begravelse, og med strofer af det digt som Jonas Lie nu skriver paa:

»Nu hviler hun i den tause jord,
og livet bølger derovenover.
Nu sover hun hos sin rette mor,
og livet larmer imens hun sover.

Og aar skal rinde, og aar skal gaa,
og bølger strømme nu ind i tiden,
og støvets tanker ei hende naa,
mens kjæmper segne og dø i striden.«

Ragnfrid Løchen

er blandt de faa som altid med beredvillighed og med stor elskværdighed har ofret rigelig af sin tid paa kvindesagens interesser. Hvad bl. a. de mange medlemmer af vor kvindestemmeretsklub med taknemlighed vil bevidne. Hun har i nogle aar været klubbens formand og staar endnu i styret. — Ogsaa i L. K. S. F.s styre har hun været medlem gjennem flere aar og har ved forskjellige leiligheder lagt for dagen sin velvilie og interesse for kvindesagens arbeidere.

Det var da ikke at undre sig over, at da fru Ragnfrid og hr. høiesteretsjustitiarius Løchen feired sit sølvbryllup — kom der blandt de mange hilsener ogsaa flere specielt til sølvbruden med tak for arbeidet.

Festen feiredes som familiefest, saa der var ingen officiel modtagelse. Men formanden for L. K. S. F. fru *F. M. Qvam* blev dog modtat da hun paa hovedstyrets vegne overbragte nedenstaaende hilsen:

»Landskvindestemmeretsforeningen takker sølvbruden og sender brudeparret sine lykønskninger i anledning dagen og for tidsrummet til næste milepæl — guldets fest, saa denne kan feires ligesaa lykkelig som festen idag, i det det nærmest haabes at *da* bruden kan se resultatet af sit arbeide inden L. K. S. F.s styre, og se at det maa ha ført til hæder og gavn for Norges kvinder og til velsignelse for vort land.«

Clara Tschudi: Dronninger, Keiserinder og Kongernes Moder
Det intime liv ved Europas hoffer i det attende og nittende aarhundrede. I Den ældre tid 1750—1836. Gyldendalske boghandel Nordiske forlag 1907.

Clara Tschudis mange venner vil sikkert med glæde hilse denne samling af forfatterindens historiske skildringer. Vi spaar den en god modtagelse og sender vore bedste ønsker med paa veien.

Fra Søndre Land skriver man til os: Ved valget for *Hov* valgsogn igaar den 14/10 stemte af ca. 300 kvinder de 93. Kun 44 var opført for egen regning, forresten stod bare «hustru«, saa ordet »kjærringstemmeret« faar nok staa. Men det var virkelig en smule festligt at se mændene komme i flok og følge med hver sin hustru i lommen. Vi faar videre frem, det er greit. En kvinde graat, fordi hun stod for lavt i indtægt og ikke kom med.

Charlotte Perkins Gilman

hendes ideer og skrifter.

Foredrag

af

Gina Krog.

(Slutning.)

Hun ler af den frygt at mændene vil elske kvinderne mindre, naar disse ikke er »huslige.« Der er ingen fare, mænd vil altid elske kvinder. Hvem er det mændene elsker *allermest*, rent til raseri, spør hun lidt ondskabsfuldt — er det ikke netop de ikkehuslige f. ex. scenens og tribunens kvinder?

Men i vore hjem spirer da dyder og moral? Ja de *spirer* der, men de kan ikke voxe ud der. Der er skjønne dyder, opofrelse og hensynsfuldhed, men det er mest de negative dyder som trives der. En egenskab som mod f. ex. trives oftest ikke i hjemmets luft. Taler man om kvindernes moral, saa menes dermed i regelen kun kyskhed, taler man om kvindens ære, saa tænker man ogsaa bestandig paa det kjønslige. Der er i regelen fire rangklasser i borgerhjemmene. Far, mor, barn, tjenere. Det gir ikke godt exempel. Retfærdigheden faar ikke vext der. Demokratiet ikke. Kjærlighed til fædreland, samfund og verden ikke. Evangeliet viser da ogsaa bort fra hjemmet, peger udover paa den store menneskekjærlighed.

*

Skal da hjemmene ødelægges? Tvertimod. De skal befries, saa de kan voxe. Befries fra at være verksteder. Fremtidens hjem blir hverken arbeidsanstalter eller barnekammere eller skoler. De smaa barn er samfundsborgere og har ret til hjem de med. Hustruen skal ikke være mandens eiendom, heller ikke skal barnene være forældrenes eiendom.

Mrs. Gilman mener at al madlavning og rengjøring af huset i det store skal overlades fagarbeidere. Tjenere betragter hun som et onde — som ikke bør være nødvendigt.

I Amerika hjælper man sig allerede nu langt uden tjenere. Forf. paastaar at selv i det rige New York er $^9/_{10}$ familier uden tjenere. Det er ogsaa urigtigt, mener hun, at opretholde en saadan klasse, som naturnødvendig selv maa være uden hjem. En cølibat klasse.

Mrs. Gilman har lidet tilovers for den ugifte stand, skjønt hun godt forstaar at kvinderne paa dette stadium af udviklingen ofte kan foretrække det. Det er deres frihedstrang som heri ytrer sig, men hun tror sikkert paa at forkjærligheden for cølibat vil gi sig, naar hjemmene blir reformeret.

Tjenerne, sier hun end videre, tar intimiteten bort fra vore hjem. En anden ting som spolerer det fineste og bedste er den selskabelighed som drives. Man lukker hjemmene op for en hel del fremmede mennesker, ja for mennesker som ofte er det modsatte af ens sande venner. For deres skyld skal alt sættes paa hode.

Hjemmene maa forenkles m. h. t. arbeidet. Fagfolk udenfra kan gjøre det meste; paa den anden side er der arbeide som angaar det rent personlige stel, som hvert menneske selv skulde besørge og ikke bebyrde andre med. Idealet er at hvert menneskebarn i verden faar sit eget rum, og det rum skulde ogsaa hvert friskt og normalt menneske kunne greie selv. —

Hjemmene har, siger forf., været vugge for moral, vugge for kunst, vugge for kultur og religion — og hun gjentar: Hjemmene er helt gode i sig selv. Men de er i forhold til udviklingen blit for trange. De er som for indsnevrede hjerneskaller, følgerne blir idioti. Og kan vi negte at kvinder vi møder ofte er sociale idioter? — —

Hjemmene maa forenkles. Lad dem afgi af sit arbeide, af sit tjenerskab og af sin selskabelighed, og bli hvad de skal være, velsignede opholdssteder for hygge, ro, fred, kjærlighed. For far, mor og barn, — og hvor man forøvrigt kun lukker ind de sikre gode og sande venner man har. Socialiseringen er nu i kolossal vext. Alle maa vi være med. Men fra civilisationens arbeide der ude, vender vi hjem og blir forfrisket, inspireres paa nyt. Rører jorden paa nyt. Og saa tilbage til fremskridtsarbeidet! For at stige *høiere* og *høiere* er vort maal. Er det ikke det, saa er disse bøger skrevet forgjæves.

*

Mrs. *Gilman* gjør ikke i sin bog *Hjemmet* rede for, hvorledes det hele skal ordnes. Der er mer om det i den første bog, — men heller ikke her indgaaende. — Hun udtaler her sin uvilje mod at mødre unddrager sig sin naturlige pligt at amme sine barn. Det spørsmaal man da ønsker at stille hende er — hvorledes skal saa det hele ordnes? Om man gir forf. ret i at det som regel kun er en kort tid i mødrenes liv de er optat af sin egentlige moderfunktion, og at *hjemmet* under en anden ordning kunde undvære mødrene den

meste tid — hvorledes skal man saa ordne samfundsarbeidet, saa det kan passe ligesaa godt for mødre som for andre, hvorledes skal disse kunne holde sig oppe i konkurrancen om de forskjellige poster og stillinger, naar de dog faktisk maa ofre *noget* af sin tid og sin kraft paa sit moderskab.

Det er udviklingen af dette som mest savnes i Mrs. Gilmans skrifter.

Hun synes imidlertid at mene at forandringen vil komme saa snart, at ingen teoretiseren behøves om dette. Der er en voldsom trang efter den.

Og hun peger paa kjendsgjerningerne. Over halvdelen af lærerinderne i de Forenede stater, sier hun saaledes, er gifte. For deres vedkommende er det alt ordnet med samfundet, men hjemmenes ordning er det som skaber vanskelighederne for dem.

*

Den store tendens i alt hvad hun skriver er hustruernes, mødrenes frigjørelse. Og da hun ser aarsagen til deres ufri stilling i den omtalte sammenkobling af kjøn og økonomi, anvender hun al sin energi, og den er ikke ringe, til at skyde bresche i den. Og med fryd ser hun at det gjælder bare at øge og fremme bevægelsen. Den sjælelige strøm, som samfundet stadig overfører, kommer kvinderne mer og mer tilgode. Forandringen vil tilsidst ske hurtig og pludselig, som naar en fjær, der har været trykket ned, ved ophævelsen af trykket springer tilbage.

Mrs. Gilman har ikke mødt mindst modstand i kvindesagskvindenes leir. Dette ser jeg hun bebreider dem sterkt gjennem en række artikler i *Woman's Journal.* Hun udtaler her sin største sympati for hvad der er udrettet, hun glæder sig over at man nu ser kvinder i selvstændige og stadig høiere stillinger, men, sier hun, man bør indrømme at saalænge de maa opgi ægteskab og moderskab for at fylde dem, er vi alligevel ikke kommet saa langt, fremskridtene kommer ikke de fleste tilgode. Hun konkluderer med at den økonomiske frigjørelse er vigtigere end stemmeret og alt andet.

Mrs. Gilman ser ikke denne kvindernes frigjørelse blot som et led af den økonomiske frigjørelse, hun mener kvindernes økonomiske trældom er grundskaden, dette dybt unaturlige forhold er det som volder den værste ulykke. Først naar det ændres, løses det socialøkonomiske, som saamange andre, spørsmaal i verden.

Særlig i sidste kapitel i hendes hovedværk sætter hun denne tanke paa spidsen med stor dristighed.

Det ser ud som om hun mener at hele livets gaade, den som alle grubler over, og livets disharmoni, løses gjennem det økonomiske kvindespørsmaals løsning. Hun ser læren om det ondes oprindelse faa sin forklaring her.

Hun ser paa moralens historie. Kvinden blev overleverer af moralen, men det er en moral som ikke driver til handling. Den stanser. Og af laster har manden faat herrens, men kvinden trællens, slavens laster. Deraf kommer som tidligere omtalt den dybe spaltning i sindet, gjennem mors og fars arv, gjennem det tilbageholdende og det fremadskridende. Det er en uafladelig kamp. Særlig i middelalderen ser vi modsætningerne gi sig sterkt udtryk. Det skadelige kaldte man saa djævelen, det nyttige Guds vilje. Nu blev kvinden kjønnets representant — kjønnet kom i strid med aanden. Hun blev det som hindred udviklingen, aanden. Hun blev fristeren, synden, det ondes ophav.

Dette synes os nu en dum, barnagtig, hæslig, grusom lære. Og dog peger den mod noget sandt. *Ikke* kvinden, men kvindens *stilling* er skyld i de største onder i verden.

Lad os forandre den og uanet velsignelse vil strømme ind! De to største omvæltninger i verden er kvindens underkuelse og kvindens frigjørelse. Som den første store, men nødvendige, evolution, kvindens underkuelse, maatte volde stor smerte, saa koster frigjørelsen smerte. Handling for den passive er smerte. Men den gir rig løn, naar vi endelig engang blir frie og naturlige. Da vil menneskene gjenfødes, og hverken mænd eller kvinder vil længer rose sig af moral og dyder, ti de vil udspringe direkte af vor eget væsen.

*

I Mrs. Charlotte Perkins (Stetson) Gilmans slegt har tidligere vist sig en glødende interesse for sociale frihedsbevægelser, hendes grandtante er den verdensberømte *Harriet Beecher Stowe*. Som denne tog op negerslaveriets afskaffelse som sin livssag, var det det socialøkonomiske spørsmaal som greb Charlotte Perkins fra hendes første ungdom af. Hun leved flere aar i *Social Settlements**) i Chicago. Hun optraadte ogsaa meget ung som forfatter, skrev en glimrende afhandling *Om arbeiderbevægelsen*, for hvilken hun vandt guldme-

*) Frivillige sammenslutninger af personer af de høiere samfundslag, som slaar sig ned i arbeiderkvarterer for at kunne virke blandt arbeiderne.

dalje af den kolossale organisation: *Alameda County Trade* and *Labour Union.*

Mrs. Gilman har reist meget og ogsaa studeret sociale forhold i Europa. Fra sit første ægteskab har hun en datter. Jeg har af engelske hørt skarp kritik over hvorledes hun opdrog denne datter. Der blev sagt at hun lod hende gaa for lud og koldt vand. Men Mrs. Stetson var imidlertid herved ikke i strid med sin teori. Hun mener nemlig at smaapiger i opvexten skal overlades meget mer til sig selv og leve et langt friskere og friere liv end skik og brug er. Dette ser man af hendes *essay: Education* (Opdragelse.)

Alt hvad Mrs. Gilman skriver er livfuldt, og interessant — omend intet kommer op mod hendes bog *Women and Economics* —

Hun driver en betydelig journalistisk virksomhed og holder ofte foredrag.

Hun har glimrende evner som taler. Det var en oplevelse at høre hende, og idethele at træffe hende. Jeg har aldrig set nogen mere straalende af intelligens. Der var en aandens uro over det ranke spænstige legeme, det ædle fintformede hode, de store tindrende øine. Men fuldstændig behersket var hun paa talerstolen. Følelsen løber ikke af med hende.

Hun bestyrket ved sin person det indtryk man faar ved hendes bøger, at det ikke er paa følelsens, men paa det intellektuelle livs omraade, hun har sin største evne. Hun fremhæver af og til at kvinderne gjennem aartuseners udvikling har vundet dybde og inderlighed, men at hun ikke lar dette veie særdeles sterkt i vegtskaalen, ser man, naar hun sammenligner mænds og kvindens egenskaber paa det nuværende stadium.

Naar man hører hvor orienteret Mrs. Gilman er i den sociale bevægelse verden over, kan det vække forundring at hun anskuer den sociale udvikling — i det spor den gaar med en stadig øgende arbeidets deling — saa *helt ud* optimistisk som hun gjør. Det er som om hun ikke øiner en eneste skyggeside ved retningen i og for sig. Og dog begynder der omkring i verden at reise sig et oprør mod den voldsomme ensidighed storindustrien, paa det stadium den nu befinder sig, afføder, idet maskinerne truer med at omskabe menneskene i sit eget billede.

Enkelte af de sociale experimenter med kolonisystemer o. l. er interessante vidnesbyrd om denne tendens i tiden.

Skulde det gaa saa sterkt og ubetinget frem i den retning som

Mrs. Gilman spaar om, vil det ikke se saa ganske lovende ud for os her i landet, hvor forholdene jo ikke netop ligger for en helt gjennemført kooperation m. h. t. det huslige arbeide. Vi kommer vist længe til at beholde de tusen verksteder i de tusen hjem.

Man skal imidlertid ikke være for sikker paa, at forf. ikke faar ret i et og andet af det som idag kan synes urimeligt, og det er ikke raadeligt at lukke øinene for hvad der gaar for sig af forandringer paa det sociale livs omraade.

Læser man Charlotte Perkins skrifter, vil ogsaa ligegyldigheden ligeoverfor disse emner, og særlig ligeoverfor det socialøkonomiske kvindespørsmaal, vanskelig kunne holde sig. De er vækkende i høieste potens. Det lyser af dem, saa en tvinges til at slaa øinene op og se sig om i verden.

J Stockholm

har *Landsföreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt* for vinteren 1907—1908 anordnet et *kursus i samfundslære* for sine medlemmer.

Det er interessant at gjennemlæse programet. Der er emner som: økonomisk politik, industrialismen, fagforeningsbevægelsen, socialismen, kooperationen; Sveriges statsforfatning; Sveriges kommunalforvaltning. Den offentlige tales kunst. Fremgangsmaaden ved ledelsen af offentlige forhandlinger m. m. m.

Saa er der ogsaa experimenter: Fingerede valgmøder. Fingerede møder i bystyre. Fingeret møde i Riksdagens Andra kammare. Forholdsvalg i praktisk øvelse m. m.

Baade kvinder og mænd staar som forelæsere og lærere.

Nylændes kontor

er nu i *Hegdehaugsveien 19 I* (2 minuters vei fra sporvognsholdepladsen i Parkveien). Vi har faat bedre plads end før og ønsker alle bladets venner velkommen i det nye lokale.

N. K. N. har leiet kontor i *St Olafsgade 13 I.* Naar alt er kommet iorden vil der udsendes nærmere meddelelse. Foreløbig kan meldes at frk. *Thea Holst* har overtat oplysningsarbeidet. Frk. *Gudrun Rode* vil være tilstede en time daglig for at assistere formand og sekretær i det øvrige arbeide i N. K. N.

Høst.

Bind mig høst en mindekrans!
Tag af blomster som du har,
en for hver en dag, du eier
og et blad for hver din nat!

Først en rad forglemmigeier
— solblaa sommerdages række —
bland deri de dunkle blade
af en høstblaa Kaprifol!

Saa en rad af røde roser
vexlende med store gule!
Morgenrødmen, aftenskjæret
speiler sig i hver af dem.

Saa en solsik stor og deilig
— sidste varme, rige soldag!
Saa en rad af mørkerøde
høstlig tætte lubne asters!

Stik saa ind en bundt af kornaks,
store gyldne, tætte straa!
saa en kvist med gule blade
og en gren med rognebær!

Kom saa med lidt sølvgraa mose
og en rødliggylden bregne!
Bland med lyngens røde klokker
tyttebærets mørke blade!

Og tilsidst en snebærklase
og en top af graablaa ener!
Bind saa kransen skjønsomt sammen
med et høigult silkebaand!

P. Chr. Ditlew.

Ianl. kommunevalgene.

Spørsmaal.

Jeg skal stemme med det allerførste, her er forholdsvalg, jeg er ikke sikker paa hvorledes jeg skal bære mig ad med kumulering. Jeg har spurgt mig for, men er endnu ikke klar over det. Faar jeg lov at faa lidt hjælp af Nylænde — og snarest.

1. Hvormange gange kan et navn kumuleres?
2. Hvis jeg tar navne fra et andet partis lister, kan jeg saa kumulere disse?
3. Hvad betyr et »listestemmetal« som jeg hører saa meget om, naar jeg taler om at ta navne fra de andre lister?

Stemmeberettiget.

Svar.

1. De har lov til at opføre et navn *engang mere* end det staar paa den officielle liste De benytter. Staar det bare engang, kan De kumulere det, d. v. s. sætte det engang til, saa det altsaa kommer til at staa to gange. Er et navn kumuleret en gang d. v. s. staar det to gange paa den oprindelige liste, kan De faa det op i 3 gange. Paa den oprindelige (officielle) liste kan et navn bare kumuleres to gange (staa 3 gange) saa det høieste noget navn kan bringes opi af vælgerne er 4 gange.

   Naar De kumulerer et navn, maa de stryge et andet navn,
2. De har lov til at indføre navne fra et andet partis liste med den kumulering det der har, og saa føie deres én gangs kumulering til. Staar det der 3 gange, kan De sætte det 4 gange paa Deres egen liste. De maa da stryge andre 4 no. paa Deres stemmeseddel.
3. Listernes stemmetal faar man ud, naar man opsummerer alle deres kandidaters stemmer sammentagne. Alle af et parti paa en officiel liste opførte kandidater tilhører denne liste, dette parti, *paa hvilken liste navnene end befinder sig ved optællingen*. Man støtter derfor et andet parti, naar man indfører et af dets navne paa sin stemmeseddel, og svækker sit eget parti.

Til Nylændes redaktør!

At der skulde opstilles *lige mange kandidater paa hvert partis liste var betingelsen for* landskvindestemmeretsforeningens deltagelse i en fælleskomite, som efter forslag fra kvindestemmeretsforeningen agtedes istandbragt

med det opdrag at opstille kvinder, som hvert parti kunde opsætte paa sine lister ved kommunevalget i Kristiania. *Denne betingelse er ikke opfyldt.* Der er til afbenyttelse for partierne paa høires liste opstillet 18, paa venstres 15, paa arbeidernes 9.

F. M. Qvam,
formand i L. K. S. F.

Vi ser os istand til at gi følgende oplysninger:

Det blev aftalt inden komiteen at der skulde opstilles 15 navne inden hvert parti, mindre syntes man ikke det kunde være, naar der var sandsynlighed for at flere af de opstillede ikke var villig til at modta valg.

Det viste sig imidlertid at man ikke kunde finde saamange kvindenavne af arbeiderpartiet. Vi har i en tidligere notis oplyst om at arbeiderpartiets kvindeforening afslog at delta i komiteen, og de tilstedeværende havde ikke kjendskab nok til partiets kvinder til at kunne opstille flere end anført. Ved den anledning udtaltes ogsaa fra flere, at det havde mindre betydning om der paa grund af omstændighederne blev nogle under eller over 15, og da der ved optælling af høires kandidater viste sig at efter 12 var valgte, havde de 6 næste i rækken samme antal stemmer, lod man disse 6 staa, istedetfor at lade de tre gaa ud ved lodtrækning. Det bemerkes at de tilstedeværende representanter af venstre og af arbeiderpartiet ved forespørsel erklæred ikke at ha noget imod dette. Alle stunded efter at faa slut paa det sene aftenmøde og fandt at disse afvigelser ikke spilte stor rolle.

Red.

Den beretning om N. K. Sanitetsforenings kredsmøde vi loved vil komme i næste hefte. Vi er saa heldig at kunne gi en længere beretning fra formanden, men den kom desværre for sent til dette hefte.

I forrige hefte, 1ste oktoberhefte af *Nylænde,* blev, som man vil erindre, efter anmodning af Stavanger kvinderaad, offentliggjort et brev, med mange underskrifter, til fru Bolette Gjør.

Fru Gjør opfordres her til at fortsætte med sine bestræbelser for at faa missionsarbeidet indført som særskilt led af N. K. N.

Fru Gjør har tidligere i 10de september hefte af »Husmoderen« ladet indrykke et »Aabent brev til foreningerne og enkeltmedlemmerne i «Missionsarbeidernes Ring«, hvori der udtales at man vil søge missionsringen udvidet til gavn og opmuntring i missionsarbeidet. Fra redaktionen fremkommer i sammenhæng med dette endel bemerkninger under titel: *Af hvilke grunde blev missionsringen afvist* — hvor endel af Nylændes referat fra landsmødet citeres.

I 10de oktoberhefte af Husm. er den ovenomtalte adresse indtaget og den efterfølges af en tak fra fru Gjør, der udtaler at hun ved den har faat mod til arbeide og finde en form for ændring, saa ringen kan ha udsigt til optagelse. I næste hefte af Nylænde vil sagen nærmere behandles.

Ilden som slukked.

En skisse i indisk blæk.

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«)

III.

Forts. fra no. 19.

Det er midnat, og en lysende maane staar og skinner. *Makkhi* har havt en skrækkelig aften, søvnløs og angst og med tærende længsel efter det umulige. Tilsidst har hun listet sig hen til det mørkeste hjørne i ildtemplet. Der er *Khursud*, hendes mand, han læser op det ældgamle ritual med monoton stemme. Tydelig kommer de ærværdige skriftens ord:

«Jeg bønfalder Dig O *Homa!* du som forjager døden, at jeg maa træde frem paa jorden med lykke og magt, at jeg maa slukke sorger og tilintetgjøre de ødelæggende kræfter. Jeg bønfalder dig Homa! du som forjager døden, gir styrke og kraft til dem som paa hvide hester iler frem i løbet —. Jeg ber dig at jeg maa staa som seirherre og overvinder i verdens krig. Slaa et dødeligt slag, o gyldne *Homa* mod den som er retfærdighedens fiende, mod den som binder vore tanker til jorden og jordiske ting, og faar os til at glemme *Zarthushtas* hellige religion. Slaa slaget, o gyldne Homa! Slaa!«

Hvor han havde holdt af barnet! Og denne pligt at holde ilden ved lige, hvor den tynged som en vegt paa hans sjæl inat. Men det maatte gjøres. Ja de vidste at enhver pligt maatte opfyldes — Khursud og hans gamle mor, og de klynged sig fast til pligten begge to — som om der alene i den var liv og frelse.

Kunde hun si det til dem? Hvis ikke hun sa det, hvem vilde saa? Det var hendes egen hemmelighed, hvisked en stemme i hende. Selv doktoren var jo ikke kommet tidsnok, og der var ingen som kunde ane hvad tid døden virkelig var indtraadt.

Men at holde en hemmelighed, hvor umuligt! Og det en hemmelighed om hendes egen synd. Aa! hun maatte si det, hvis hun skulde vinde sjælefred og kraft til at leve.

De var jo ogsaa saa kjærlige de to, fuld af ømhed var de — kanske de kunde si hende hvorledes hun skulde sone — og i værste fald var det jo bare døden som kunde komme , . . . desuden det var jo hendes *pligt* at fortælle det. Denne sidste tanke kom omigjen og omigjen, mens hun bar *Ave* i vævetimen i sit minde, og saa for sine øine *Khursud* brænde den hellige sandelved i streng ubevægelighed.

Men hun var saa ung, og livet var alligevel sødt, og hendes mands kjærlighed var endnu sødere — hvorledes *kunde* hun tilstaa det! Nei hun maatte tænke det bedre igjennem. Saaledes fortsattes kampen nat paa nat; og den værste del af striden blev altid kjæmpet i det fjerneste hjørne af ildtemplet — og den blev stadig uafgjort. Indtil et rent tilfælde gjorde udfaldet. Det var natten før den syvende dags morgen, da Khursud som gik igjennem det tomme rum, efter at ha udført sin natlige gudstjeneste, til sin forundring fandt Makkhi liggende mod en stenpille, hvor hun var sovnet efter al vaaging og udmattelse — saa vaktes hun pludselig, og rørt over hans ømme omsorg, og uden videre eftertanke, fulgte hun sine bedste impulser og fortalte ham alt.

Der var ikke spor af tvil om følgerne af betroelsen. Ave udtalte dommen. Skriften sagde titusen piskeslag; — saa maatte det være titusen — og Khursud var det som maatte udføre dommen.

IV.

Det er midnat igjen. Men maanen har hyllet sig i slør, som var det i sorg over grumheden i gode menneskers ømme omsorg.

Det er stilhed, forventningens stilhed i det lange lave ildtempel, den svage søde duft af brændende sandelved er i luften, det røde lys gløder paa alteret. Er den det eneste levende derinde? Prestens dør aabnes lydløst, og der træder ind tilsammen den gamle, bøiede Avemai, den strenge legemliggjørelse af den zoroastriske *Leviticus*, og som en malerisk baggrund for denne, den unge sorgbetyngede mor— skjøn men syndefuld, syndefuld fordi hun elsked meget, fordi hendes moderhjerte ikke vilde la det døende barn smile sit sidste smil ind i et fremmed ansigt, fordi saa længe jorden staar vil mennesket i sin uvidenhed altid gribe feil, aldrig forstaa inspiritionen fra den alvidende Gud.

(Sluttes.)

For norske kvinder

er tiden nu kommet til at samle sine interesser sterkt og fyldig om offentlige anliggender paa det sociale, kommunale og politiske omraade. For hjemmene og landets skyld maa de alvorlig ta fat for at søge oplysning om sine rettigheder og dygtiggjøre sig til at fylde de krav og udøve de pligter som ved lovgivningen er paalagt dem eller vil paalægges dem.

For norske mænd

er tiden nu kommet til alvorlig at gi sin interesse til hvad der rører sig i kvindernes leir, til at stille sig broderlig ved deres side, naar de kjæmper for sin frihed, og til at staa sammen med dem og støtte dem, naar de arbeider for større lys og lykke i samfundet.

Til alle kvinder og mænd henvender derfor vort blad sig.

Abonner

paa

Nylænde

Hegdehaugsveien 19 I.
Pris pr. halvaar:
kr. 1.75 indenbys
« 1.93 udenbys

Telefon 9235.
Pris pr. aar:
kr. 3.50 indenbys
« 3.85 udenbys

kr. 4.70 udlandet.

Alle bladets *venner anmodes om at arbeide ivrig for dets udbredelse.*

Til udenbys abonnenter.

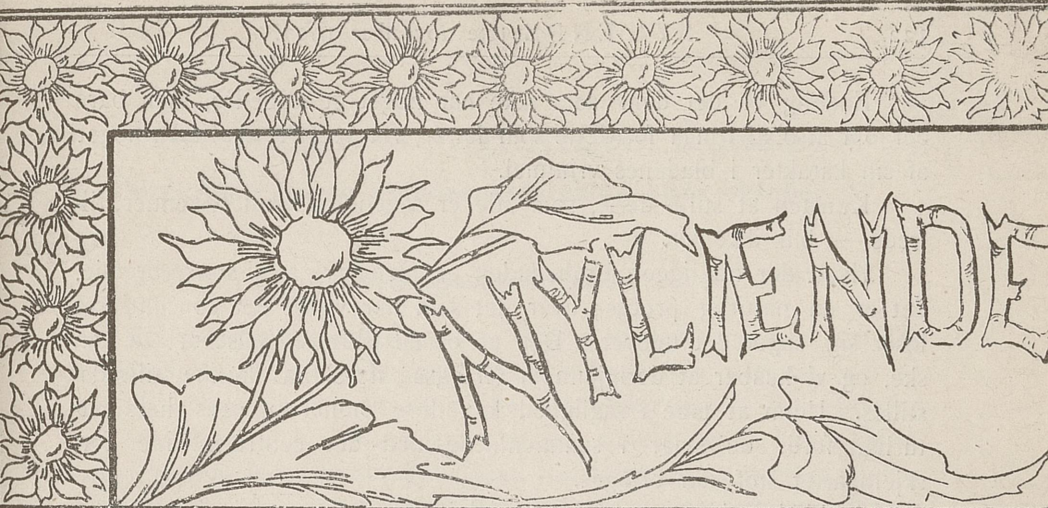
Resterende kontingent for tidligere aar bedes indsendt ***uopholdelig.***

Indholdsfortegnelse.

1ste oktober 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

ide aarg. TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. No. 21
KRISTIANIA, 1 november 1907.

Nylænde.

Vi har i et tidligere hefte fremholdt at vi ikke kan slaa os til ro, før vi har kvindestemmeretten hel og ubeskaaren saa alle kvinder i vort land staar side om side m. h. t. disse grundlæggende rettigheder. Nu staar de i helt adskilte grupper, de stemmeberettigede og de udelukkede. Det vil kanske ikke koste lidet arbeide at faa denne demokratiske reform gjennemført, saa vi maa anspænde vore kræfter.

Paa den anden side maa det indrømmes at ved stemmeretsudvidelsen 14de juni er det store princip fastslaat: kjønnet skal ikke længer være en hindring for at komme i besiddelse af borgerrettighederne — det vort blad har kjæmpet for hele sin levetid.

Det intense arbeide for dette princips hævdelse er over og derigjennem udløses den kraft som var samlet om dette punkt — og søger sig nye veie.

Hvilke veie? spør man ivrig, og det er ikke vanskeligt om raad. Men disse peger nu som før i helt forskjellige retninger. Der er dem som er glad i det varierede og gjerne vil ha sagligheden mere opspæd; og der er paa den anden side dem som ser med misbilligelse paa omtrent alt der optar pladsen for sagligheden.

Endelig er der dem som ikke har noget at forbedre, men bare ber om at bladet maa fortsætte som det er, saa det ikke skal tabe noget af sin karakter i bladenes vrimmel.

Kunsten at stille disse, som alle er sagens og bladets venner, tilfreds — blir ikke let.

Hvad der nu ligger for haanden er, mener vi, at gi større bredde, det er en naturlig proces; naar det som har været tæt concentreret løser sig, søger det udover. Det er os en tilfredsstillelse at saa kan ske, og vi haaber at derigjennem vil ogsaa flere krav kunne tilfredsstilles. Uden at tabe i saglighed kan flere emner optages helt naturlig, fordi de staar i sammenhæng med det centrale. Mer forskjelligartet stof kan bringes.

At bladet gjennem denne art udvidelse skal tabe sig i mængden nærer vi ingensomhelst frygt for. Man kan være tryg. Det vil fremdeles bli sig selv og ikke komme til at ligne de andre tidsskrifter — hverken damebladene eller familiebladene, fagbladene eller de literære blade e. a. d. Retningen den raader vi selv for, og om den haaber vi efterhvert at faa samlet vore venner i enighed.

Men farten og magten, den er der andre med at raade for. Vi ber hver og en betænke, at hver og en har det i sin haand at hjælpe. Husk der ligger store og skjønne opgaver og venter.

Vi slutter derfor med det gamle opraab:

Slut kjæde kvinder og ryk frem!

og med det nye:

Slut kjæde kvinder og mænd og ryk frem!

Redaktionen.

Fra de mange foreninger som har Nylænde kommer der fra tid til anden anmodning om at faa foredrag, i mangel af mundtlig, saa paa prent i bladet, — saa de kan lægges til grund for diskussion paa møder e. l. Vi ved ogsaa mange andre af vor læsekreds sætter pris paa undertiden at faa saadant stof, man synes det smager mellem al den mængde smaastumper som oversvømmer pressen.

Vi er her saa heldig at kunne bringe i sin helhed hr. Omholts i N. K. F. afholdte foredrag, som har vakt en saa smigrende opmerksomhed i blade af forskjellig partifarve. At vi bringer saameget om Kristianias anliggender behøver vi ikke gjøre undskyldning for andetsteds. Stiftelsen af et kommunalt byforbund er jo nu igjære. Man længes efter at udnytte den kommunale erfaring fra et sted paa et andet sted. Saa foredraget vil udentvil bli særdeles velkomment ogsaa for udenbys.

Kristiania kommunes finanser.

Foredrag i Norsk kvindesagsforening 16de oktober 07.

af

Overretssagfører Omholt.

En kommune har mange opgaver. Særlig en stor bykommune som Kristiania tilfredsstiller en række meget vigtige behov. Men vi er saa vant til at nyde de kommunale goder, at vi ofte ikke tænker paa, at det er kommunen som skaffer dem. Kommunen anlægger saaledes gader, torve, pladse, sørger for renhold og belysning, anlægger vandledninger og kloaker, holder sundhedsvæsen, ordenspoliti, brandvæsen, folkeskoler, middelskoler, tekniske skoler, kirker og bibiloteker. Den driver gasverk og elektricitetsværk. Den burde efter min opfatning ogsaa drive sporveie, men i Kristiania er sporveisdriften overladt til private selskaber. Kommunen sørger ogsaa for de fattige og holder sygehuse og sindsygeanstalter.

Men saa paalægger kommunen ogsaa tunge byrder. I 1906, da skatteprocenten naaede høist, blev der udtegnet 6.15 pr. 1000 kroners takstværdi paa bebygget grund, og 3.40 paa ubebygget og 15.35 pr. 100 kroners skatbar indtægt.

Enhver burde derfor ogsaa tage sig af sin kommune. Ikke mindst en stor kommune trænger i høi grad at baade mænd og kvinder vier den interesse og kjærlighed. Særlig enhver som er saa heldig at have tid tilovers fra sit daglige yrke, kan i kommunen finde en stor arbeidsmark. Der kan enhver finde arbeide som passer for hans evner og indsigt. Ikke bare de, som passer i de ledende stillinger, men enhver arbeidsdygtig og forstandig mand eller kvinde vil kunne finde passende virkefelt og som løn nyde den tilfredsstillelse at kunne gjøre gavn mod sine medborgere.

Kommunen paakalder *almenaand og menneskekjærlighed.* Og jo *mere borgerne kan yde af disse egenskaber jo bedre trives kommunen, og jo mere yder den sine borgere igjen.*

Interessen for de kommunale anliggender er aabenbart i stigende. Foran et af kommunevalgene i 90-aarene sa en arbeider, at »kommunen var ligesom en hemmelighed.« Det var dengang den nøgne sandhed kanske for 99 procent af byens indvaanere. Endnu har vel en stor del af de stemmeberettigede bare et temmelig overfladisk kjendskab til kommunale anliggender. Men interessen stiger.

Derimod kan man ikke sige, at *kjærligheden* er steget. Det er snarere

det modsatte. Den interesse som nu vises kommunale anliggender, er øiensynlig ofte udsprunget af forbitrelse og harme over de store skatter. Men det er alligevel et fremskridt, sammenlignet med ligegyldigheden. Begynder først borgerne at beskjæftige sig mere med kommunale anliggender, saa vil bitterheden efterhaanden vige for mere velvillige følelser.

Naar kjendskabet til de kommunale anliggender ikke er større end det er, saa har de ledende mænd i kommunestyret en del af ansvaret derfor.

Det representative styre kræver stadig forbindelse mellem representanter og vælgere. Representanterne skal staa personlig frem og redegjøre for sit arbeide og sine planer, og gi vælgerne anledning til at udtale sig. Der skal være en stadig vekselvirkning. Det er samfundsanliggender representanten skal varetage som mandant for sine vælgere. Han skal herunder selvfølgelig handle efter sin bedste overbevisning. Men han skal høre, hvad vælgerne har at si, og han skal redegjøre for sig.

Se paa England, som er det representative systems moderland. Det pleier ikke være længe mellem hver gang en minister taler paa et vælgermøde. Det samme gjælder lederne i Londons kommunestyre. De er vant til at huske sit ansvar. Paa den maade blir det representative styre et folkestyre og ikke et formynderstyre, og vælgernes interesse holdes stadig frisk og vaagen.

Men hvorledes er det i Kristiania? Det er muligt, jeg husker feil. Men jeg tror ikke, at nogen ordfører har talt paa offentligt vælgermøde siden 1898. Kan man saa undre sig over, at vælgerne følger daarlig med?

Den, som vil sætte sig ind i de kommunale anliggender og skaffe sig oversigt over de kommunale finanser, bør tage for sig regnskaber og budgetter.

Desværre er baade budgetterne og regnskaberne ordnet paa en lidet oversigtlig maade. Den nuværende regnskabsordning *indførtes i 1862* efter forslag af den bekjendte matematiker og finansmand O. J. Broch. Jeg skal ikke indlade mig paa regnskabsteknisk kritik. For de kommunale autoriteter kan ordningen være god. Men det var en ting, man ikke tænkte paa for 40 a 50 aar siden nemlig det, at *budgetforslag og regnskaber ogsaa skal være forstaaelige for almenheden* og ikke bare for magistrat og formandskab og de underordnede kommunale institutioner.

Man burde se til at faa en anden form for regnskaberne, som var mere oversigtlig og lettere forstaaelig uden derfor at være mindre korrekt.

Der maa fremlægges en finansiel oversigt som indledning til budgetforslaget. De par sider magistraten nu skriver, maa nærmest kaldes spredte bemærkninger. Dette hænger naturligvis sammen med, at vi mangler en finansborgermester.

Kommunens budget falder i to dele, det *ordinære* og det *ekstraordinære Havnekassen* har sit eget budget og sine særskilte indtægter nemlig forskjellige havne- og bryggeafgifter. Udgifterne bevilges af kommunestyret. Desuden har ogsaa *gasværket* og *elektricitetsværket* sit eget budget, saaledes at bare nettooverskuddet føres til indtægt paa kommunebudgettet.

Forøvrigt er kommunebudgettet et *bruttobudget.* Kommunen har ikke bare udgifter. En række kommunale indretninger gir betydelige indtægter f. eks. vandværkene, arbeidsanstalten, sygehusene; renholdsværket og mange andre. Indtægterne føres paa indtægtssiden og udgifterne paa udgiftssiden i bykassens regnskab.

Paa det *ekstraordinære* budget opføres de udgifter som dækkes af laanemidler. Det fremlægges først efterat det ordinære budget er færdigbehandlet, som regel længe efter at budgetaaret er begyndt. Følgen er, at naar representantskabet vedtar det ordinære budget, saa har man ikke kjendskab til, hvilke bevilgninger der tænkes foreslaaet paa det ekstraordinære budget. Ogsaa i denne henseende mangler der ovetsigt. Naar saa det ekstarordinære budget kommer til behandling, saa vil kommunestyret ikke have anledning til at tage en udgiftsbevilgning og føre over til det ordinære budget. Paa det ordinære budget er der ingen midler. Det er forlængst opgjort, og det er forlængst besluttet, hvilket beløb der skal udskrives som skat for aaret. Paa denne maade *faar representantskabet faktisk ikke fuld adgang til at afgjøre, hvilke foretagender der skal laanes til, og hvilke skal dækkes af aarets skatte.*

Der anføres som grund at man først maa gjøre fra sig det ene budget og saa det andet af hensyn til arbeidets fordeling. Men denne grund er ikke fyldetsgjørende. Regjeringen forelægger begge budgetter samtidig. Statens ekstraordinære budget er meget enkelt. Det omfatter som regel bare jernbaneanlæg. Men selv om man i statshusholdningen havde et saa omfattende ekstraordinært budget som Kr.a kommune, saa kan man være ganske sikker paa, at stortinget vilde forlange sig begge budgetter forelagt samtidig, saa man kunde have fuld oversigt.

Blandt de største udgiftsposter paa det ordinære budget kan efter regnskabet for 1906 nævnes:

Brand- og ingeniørvæsen ca.	kr.	1200000
Folkeskolerne	«	1800000
Fattigudgifter	»	1950000
Sygehusene	»	670000
Pensioner	»	400000
Renter af gjæld	»	1938000

Afdrag .... « 1518000
Tab paa skatter................................ » 836000
Underbalance for 1904 .... « 995000

De samlede bruttoudgifter har i de senere aar udgjort 14.5 a 15 millioner kroner mod $4^1/_4$ million i 1880, $5^1/_3$ i 1890, $7^1/_2$ i 1895, $13^1/_2$ i 1900.

Det beløb der har været udlignet som skat udgjorde i 1895 4.7 million i 1900 8.1 nu 9.1 million, naar præsteskatten ikke medregnes.

Formue, indtægt, og indtægts skatteprocent har udgjort :

	Formue.	Indtægt.	Skatteprocent.
1880	193 mil.	40 mil.	5.85
1895	281 —	64 —	8.84
1900	422 —	100 —	9.83
1906	335 —	95 —	15.35
For 1907 var skatteprocenten			14.08

Da man indretted laanefondet i 1862, udgjorde kommunens gjæld 1,700, 000. Angaaende forholdet mellem det ordinære og ekstraordinære budget siger femtiaarsberetningen, »at det har været forudsætningen, at sidstnævnte (ekstraordinære) kun skulde benyttes ved større foretagender eller erhvervelser beregnet paa at komme kommunen tilgode gjennem en længere fremtid, og hvortil efterslægten derfor billigvis burde bidrage, mens *mindre anskaffelser og arbeider af mere øieblikkelig betydning, eller som kunde forudsees aar om andet at ville gjenta sig*, opføres paa de ordinære budgetter.«

Denne regel er noksaa vid, men den kunde gaat an, hvis man havde fortolket den strengt. Hvad der skal regnes til »større foretagender og erhvervelser«, det afhænger ikke bare af foretagendets størrelse i og for sig, men ogsaa af kommunens størrelse. Et skolehus er et større foretagende i en smaaby, hvor en skolebygning kan tilfredstille behovet for en lang fremtid. Men det kan ikke regnes for et større foretagende i Kristiania, hvor vi trænger en ny skolebygning omtrent hvert andet aar. Her hører skolebygninger til foretagender som kan »forudsees aar om andet at ville gjenta sig», og som derfor efter regelen skulde opføres paa det ordinære budget. Ligesaa kirker.

Men man har ikke fortolket regelen strengt. Man har udvidet den eller rettere sagt : ladet hele regelen sove. Man har brugt laan til baade smaa og store foretagender, naar de bare havde værd en del aar. Allerede 50-aarsberetningen, som gaar til 1886, siger, at det ekstraordinære budget, enkeltvis er belastet med udgifter, som efter den almindelige regel straks

burde ha været dækket med skatter«. Om det var bare »enkeltvis«, kan det nok tvistes om. Men laanevæsenet har bredt sig mere og mere. Man er stadig blit mere og mere tilbøielig til at vælte udgifter over paa laanefondet for at undgaa en øieblikkelig skatteforhøielse. Det er ikke for strengt sagt, at Kristiania i *stor udstrækning* har brugt laanemidler til udgifter, som burde være dækket af aarets skatter. Man har overdrevet i den grad, at det i mange tilfælder nærmer sig det latterlige. I 1890 bevilgede man saaledes 25.000 kr. til et nyt bordservice til festtivitetsbygningen af laanefondet. I 1898 5000 kr. til Abelmonumentet. I 1903 18000 kr. til diverse arbeider i kommunelokalet.

Følgen af denne udstrakte anvendelse af laan var, at man allerede ved midten af 90-aarene havde stiftet en gjæld paa ca. 20 millioner. Paa grund af byens raske vekst stod man da overfor nødvendigheden af meget store ekstraordinære udtællinger. I 1903 var gjælden vokset til vel 50 millioner. Siden har den holdt sig omtrent paa denne høide.

Paa bykassens ordinære budget afdrages nu en mængde foretagender, som er udført for laan. Listen er forskrækkelig lang. Jeg skal anføre de vigtigste grupper.

1. Under *kirker og kirkegaarde* er der 27 konti for foretagender som udført for laan og altsaa endnu ikke betalt. Restgjæld er kr. 1835000.
2. *Skoler.* Laant ialt 7.5 mill. 33 konti med en restgjæld af kr. 4500000.
3. *Brand- og politistationer* 15 konti, rest . . . . » 500000.
4. *Syge- og fattighuse* 19 konti rest . . . . » 4667000.
5. *Torve og pladse* 22 » » . . . . » 800000.
6. *Gader og broanlæg* 16 » » . . . . » 1500000.
7. *Diverse anskaffelser* 27 « » . . . . » 1600000.
8. *Eiendomsindkjøb til gjennemførelse af reguleringer* 52 konti rest . . . . » 2640000.
9. *Andre eiendomme* 45 » » . . . . » 5300000.

De 7 første grupper omfatter foretagender hvortil der som regel ikke burde laanes penge. Til eiendomsindkjøb vil laan delvis være fuldt berettiget.

Saa har vi direkte indtægtsgivende foranstaltninger nemlig brygger 2.7 mil., gasværket 3.6 elektricitetsværket 5.2 mil. og aktietegning i jernbaner 3.5 mil.

Siden formandskabslovens ikrafttræden har Kristiania brugt ca. 70 millioner af laanefondet. Deraf er altsaa bare ca. 20 millioner afdraget.

Men det er ikke nok med, at man har brugt laan i urimelig udstrækning. Man har stadig havt *en tilbøielighed til at forlænge amortisationstiden.* Ifølge femtiaarsberetningen var den gjennemsnitlige amortisationstid ved udgangen

af 1886 omtrent 20 aar. Nu derimod omkring 33 aar. Det vil sige, at de foretagender, som udføres for laan, *gjennemsnitlig betales to gange.*

Hvor stor del af gjælden er anvendt til indtægtsgivende foretagender eller anskaffelser, er det vanskeligt at angive med nogen nøiagtighed. Men det kan neppe siges at være over 25 a 30 millioner. Efter sunde finansielle principer burde byen ikke ha brugt synderlig over 30 millioner af laanemidler alt i alt.

Kristiania er for tungt belastet med gjæld. Omtrent en trediedel af alle norske kommuners laanegjæld falder paa hovedstaden. Man vil kunne anføre at der findes andre byer med forholdsvis ligesaa stor gjæld. Kjøbenhavn skylder f. eks. ca. 95 millioner. Men saa har byen store aktiver. For det første betydelige grundarealer, som ikke trænges til kommunale formaal. De er bogført for en værdi af henved 40 millioner, men er antagelig værd adskillig mere. I 1905—06 havde Kjøbenhavn en nettofortjeneste af en million kroner paa salg af eiendomme. Gasverkernes og elektricitetsverkernes eiendomme har en værdi af 37 millioner. Nettoindtægterne af verkerne er henved 4 millioner. Endelig har Kjøbenhavn pantobligationer for 12 millioner. Kommunegjælden dækkes altsaa af indtægtsgivende aktiver.

Kristiania har praktisk talt ikke andre grundarealer end dem, kommunen selv har brug for. Gas- og elektricitetsverkerne gav i 1906 et overskud af bare 460,000 kr.

Gjældsbyrden maa derfor bæres af skatyderne, og følgen er, at nærved en trediedel af vore tunge skatter gaar til renter og afdrag paa gjæld.

For den private mand vil gjæld som regel sige, at man lever under stadigt økonomisk tryk. Den del af indtægten, som skulde anvendes til at sikre fremtiden eller til at kaste lys over tilværelsen, den gaar til renter og afdrag. Næst synd er gjæld det værste en kan dra paa sig, lar Jonas Lie en af personerne i »Naar sol gaar ned« udtale.

»Der existerer bare to racer i verden: De som har noget, og de som ikke har.

Steller du dig slig, at du er en af dem, som ikke har, men skylder, da er du dømt til slave og udsuges for renter af din egen møie her i livet. Men svinger du dig om end aldrig saa lidet ovenpaa, da er du en herremand, en, som skal ha renter her i verden.«

Gjæld virker ikke anderledes i stat og kommune. Man beslaglægger fremtidens økonomiske kraft for at spare sig selv i øieblikket. Naar en 20 a 30 aar er gaat saa mærker man følgerne. Laaneveien var saa bred og let og behagelig til at begynde med. Men man har samlet paa forpligtelser. Man har lagt paa sig en stadig større og større byrde. Man

ser tilbage og synes der er gjort store fremskridt. Vi har kirker, skoler, brygger, torve, pladse, reguleringer o. s. v. Det er fremskridt. Men fremskridtene betales med dobbelt pris, fordi vi har udført dem ved laan. »Vi udsuges for renter af vor egen møie.«

Naar byen nu har høie skatter, saa er dette især begrundet i følgende tre omstændigheder:

1. Den store gjældsbyrde.
2. Kommunens fattigdom paa indtægtsgivende aktiver og bedrifter.
3. Den usædvanlig sterke økonomiske nedgang efter jobbetiden.

Den største kommunale opgave som nu foreligger er den, at faa indført et andet finansielt system, saaledes at laan kan anvendes til foretagender der er indtægtsgivende og selv for saadanne foretagender med kortere afbetalingstid.

Det første og afgjørende skridt i en ny retning bør tages nu. Udgiften til dækning af underskud gaar for næste aar ned med 600000. Paa samme tid er der opadgaaende tider med stigende indtægt og formue. Selv om man udligner omtrent det samme beløb som for 1907, saa vil skatteprocenten gaa lidt ned. Vi kunde da paa det ordinære budget bevilge 4 a 5 hundrede tusen kroner til foretagender hvortil man før har brugt laan, eller dels dertil og dels til driftsfondet.

Mener man det alvorligt med at komme bort fra det fordærvelige laanesystem, saa skal man begynde nu, da vi pludselig faar en mindreudgift paa $^1/_2$ million. Naar budgettet for 1909 skal opgjøres, saa staar vi sandsynligvis overfor stigende udgifter, og da blir der ingen systemforandring. Vi maa ikke udsætte til en anden gang i haab om en gunstigere budgetstilling, ti en anden gang er en skjælm.

Gjør man det ikke nu, da skal man faa se, at det blir drivende med den gamle slendrian.

Her er nu en anledning til at bringe hovedstadens finansforvaltning i bedre skik. Det kræver opofrelse. Lave skatter kan vi ikke vente at faa paa mange aar. Dertil er kommunens økonomi for anstrengt. Men lægger vi nu et solid grundlag for kommunens økonomi, saa vil byrderne letne om en del aar. Og de lettelser vi da opnaar kan vi gjøre regning paa vil blive varige. Presser vi derimod skattene ned mest muligt nu straks, ved at lade alt gaa sin gamle skjæve gang, saa vil det ikke vare længe, før det straffer sig.

Kan kvinderne som ikke er medansvarlige for fortidens synder, ta et tag her, saa vil de gjøre en gjerning, som længe vil mindes med tak.

Høstens høisang.

Høsten — den tankefunklende skald
klinge nu lader sin høisangs gjald
fagert om fjeld og lier.
Gyldne hans tanker i tusindtal
tindrer saa lyst gjennem skogens hal,
flagrer om alle stier.

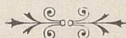
Granskogens grubleråsyn kysst
blir af hans smittende smil saa lyst,
der det saa skjønt beliver.
Guldbjerkens solskjære straalespil
legende glimt nu af glædesild
tænkeråsynet giver.

Hør, hvor den bruser — høstens klang!
Gjennem hvert bryst udi skog og vang
svulmer hans toner stærke.
Kampmod bærer hans kvad i skjød.
Seier lyner fra deres glød,
straaler fra skaldens mærke.

Under hans løsen naturen sælt,
festfagert smykket — lig troens helt —
stævner mod livets ende.
Træder saa freidig den sidste gang —
Hodet hævet, på læben sang —
Haabets fakkel ihænde. —

Æventyrglitter og trylleskin
skjønt væver skalden i tonen ind,
som fra hans streng nu synger.
Alt som hans sind har paa livets sti
fanget af fagert, så liflig i
solefaldsangen klinger.

Fr. Døcker Smith.

Norske kvinders sanitetsforening.

Til Nylændes redaktør!

De har ønsket at faa meddelelse fra Norske Kvinders Sanitetsforenings møde for Kristiania kreds, afholdt 27de og 28de september, og har maaske, som flere, spurgt om i hvilken hensigt man har sammenkaldt et saadant. Det var nærmest fordi man nu, da kredsen omslutter saa mange som 20 afdelinger, fandt det hyggeligt at lære hverandre nærmere at kjende ved personligt samvær, og fordi man syntes at have behov for gjennem udvexling af meninger at finde den vei man bør gaa forat naa de bedste resultater.

Efter programmet skulde mødet aabnes kl. 10, men paa grund af at flere først ankom samme formiddag fik man ikke begynde præcis med opraabet af de 70 a 80 udenbys deltagere. Presentationen udførtes af arbeidskomiteens formand, fru Qvale. Formanden fru Qvam ønskede deltagerne velkomne og gav et oversigtsforedrag over Sanitetsforeningens forhold ligeoverfor landsforsvaret, forsvarsdepartementet og statens sanitet, da heri er indtraadt en forandring paa grund af den i 1906 reviderte Genferkonvention, hvorpaa der af de deltagende magters representanter var bleven bestemt »at frivillige hjælpeforeninger skal nyde samme beskyttelse som armeens eget sanitetspersonale, naar foreningerne er anerkjendt og autoriseret af vedkommende lands regjering.« Som følge af denne bestemmelse har forsvarsdepartementet autoriseret Sanitetsforeningen som frivillig hjælpeforening for statens sanitet. Til autorisationen er knyttet forskjellige betingelser, som enhver hjælpeforening maa indgaa paa for at opnaa autorisation. For S. F.s vedkommende væsentlig de samme som denne hidtil har iagttaget ligeoverfor forsvarsdepartementet. Den mest bemærkelsesværdige og nye bestemmelse er at der skal oprettes et »raad for frivillig sygepleie i felt«, der skal bestaa af en af forsvarsdepartementet opnævnt formand og et valgt medlem for hver autoriseret hjælpeforening.*) Ligesaa meddelte formanden at Sanitetsforeningens andragende om 2000 kr., til oparberdelse af materiel for forsvaret af understøttelsesfondet for de i krigen blesserede og faldnes efterladte, var enstemmig besluttet bevilget af stortinget. Beløbet skal af hovedstyret fordeles mellem de afdelinger, som oparbeider forsvarsmateriel paa betingelse af at der ad frivillighedens vei ydes beløb i forhold til det man modtager. Formanden afsluttede med, at naar Sanitetsforeningen nu forhaabentlig var kommet ind i betryggede forhold, maa den med tak mindes at det ved siden af foreningens ihærdige arbeide skyldes stortinget, statsraad Olssøn, expeditionschef Koren og nys afdøde oberst Stang. Oberst Georg Stang

*) Som Sanitetsforeningens representant i dette raad er nu opnævnt fru Qvam. Red.

var den første militære autoritet, som gik i breschen for Sanitetsforeningen — forat den skulde faa den forstaaelse af sit maal og anerkjendelse af sit arbeide som den nu indehar — hvorfor vi i ærbødig taknemmelighed reiser os for hans minde.

Derefter aflagde afdelingernes formænd eller delegerede beretning om sin forenings virksomhed og arbeidsmetode, hvad der var meget oplysende, og hvoraf man kunde lære meget af hverandres forskjellige maader at naa frem til maalet. Ved middagstid afsluttedes mødet, forat man skulde faa bese Kristiania S. F.s lager af forsvarsmateriel paa Akershus, under ledelse af S. F.s materialforvalter frk. Sophie Møller.

Resten af dagen benyttede hver af deltagerne efter behag. Lørdag samledes man atter forat diskutere indre anliggender. Deriblandt en sag, som længe har staaet for tur til at behandles, men som af mangel paa tid og arbeidskræfter har maattet opsættes.

Nemlig et forslag fra fru Bretteville Jensen om at S. F. burde optage en forbedret pleie af barselkoner paa sit arbeidsprogram. Under sit arbeide for tuberkulosens bekjæmpelse er S. F.s styre mere og mere kommet til den anskuelse, at hvis man skal udrette noget ordentlig, maa man gribe ondet ved roden — og beskytte først moderen og saa barnet. Man var derfor inden styret meget tilfreds med at fru Bretteville-Jensen havde indsendt et motiveret forslag om hvorledes hun mente man skulde gribe sagen an. Det blev af formanden oplæst, hvorefter man drøftede forslaget, som de fleste fandt vilde være heldigt, hvis det lod sig praktisk gjennemføre, men da herom herskede megen tvivl, foreslog formanden at man foreløbig kunde enes om at arbeide for at faa gjennemført følgende forholdsregler, hvad da ogsaa blev besluttet: 1. at søge uddelt en brochure til veiledning, 2. at arbeide paa at faa flest mulig sygepleiersker spredt omkring i by og bygd, 3. at sørge for at disse bliver benyttet til at stelle det nyfødte barn og til hjælp for barselskonen, saa hun kan faa mindst 10 dages hvile og ro, 4. at man syr op en del lagener, pudevaar og barnetøi til hjælp for barselleiet. 5. at dette tøi maa stationeres hos sygepleierskerne eller jordemødrene, der maatte være ansvarlige for at det laante leveres tilbage i vasket og desinficeret stand.

Derefter afholdt doktor Andvord et meget interessant frit foredrag om tuberkulosen, hvori han udtalte at arbeidet for tuberkulosens bekjæmpelse, ved siden af det allerede igangværende arbeide, burde lægges paa at forebygge sygdomsspirens indtrængen i det menneskelige legeme, og at her spillede gjennemført renslighed den første og vigtigste rolle. Man skulde ønske at doktor Andvord senere vil stille sit foredrag til raadighed for almenheden,

da det burde naa frem til alle. Efterat formanden havde aflagt foreningens og forsamlingens tak til doktoren fortsattes med beretninger fra de foreninger, som den første dag ikke havde aflagt nogen beretning, hvorefter mødet afsluttedes med tak for fremmødet, idet formanden haabede at samværet maatte føre til, at foreningerne fortsatte arbeidet med iver og til et kraftigere samarbeide.

Under formiddagsmødet hædredes formanden ved at Sanitetsforeningens æresmærke overraktes hende af arbeidskomiteens formand, fru Marie Qvale.

Da man om eftermiddagen kl. 6 samledes til en thesammenkomst — indlededes denne med et livfuldt foredrag af sanitetsmajor Hans Daae om sanitetsvæsenets grundlæggelse ved Henri Dunant, dets videre udvikling, og arbeidet paa den sidste Genferkongres. Han paapegte desuden sterkt nødvendigheden af at man ogsaa hos os som i andre lande, støttedes af frivillig hjælp. Doktoren modtog ved afslutningen af sit foredrag en varm tak fra Sanitetsforeningen, fordi han trods vanskeligheder havde ofret den tid til et saa interessant foredrag. Her maatte man ogsaa ønske foredraget gjort bekjendt for et større publikum.

Medens der serveredes the og kager fik man anledning til at slaa af en selskabelig passiar indimellem, afbrudt af frk. Olivia Dahls morsomme foredrag af humoristiske historier paa svensk og dansk tunge, der lønnedes med livligt bifald og tak fra foreningen, fordi hun under sit lange ophold »in the far west« ikke havde glemt N. K. S., men fremdeles var lige beredvillig til at bringe liv og munterhed ind i dens sammenkomster. Flere udtalte sin tak for mødet og samværet. Særlig mindes man fru Jahn, formand for Trondhjems S. F. Fru Johnsen, hidtil formand i Sarpsborg S. F. At flere udsendinge fra andre kredse mødte var en stor tilfredsstillelse for styret da det tyder paa en levende interesse for sagen. Foruden Trondhjem var Tromsø representeret ved frk. Thora Halvorsen. Bodø ved fru Valborg Münthe-Kaas, Meldalen og Røros ved sine formænd fru Thora Støren og fru Julie Getz. Man satte stor pris paa at en af foreningens stiftere fru Margrethe Vullum mødte frem og deltog, hvorfor hun modtog et hjertelig velkommen og tak fra formanden. Man havde haabet under festen at se andre af de første bestyrelsesmedlemmer — nemlig fru Randi Blehr, fru Pylle Horst, fru Cecilie Thoresen Krog og fru Antoinette Schønberg, men desværre var de forhindret. Man faar derfor haabe paa at samles med dem ved næste møde. Tilslut modtog arrangementskomiteen bestaaende af fru Qvale, Mina Grüner, frk. Georga Wiese og frk. Magdalena Falsen sin tak fra styret for alt det stræv den havde havt for at skaffe et saa vellykket møde.

F. M. Qvam,
formand for N. K. S.

Kvindelige vælgermøder

inden bestemte politiske partier — er saavidt vi ved noget nyt her i Kristiania. Et saadant holdtes 22de oktober af stemmeberettigede kvinder af høire og den liberale vælgerforening inden Uranienborg kreds. Lokalet, Uranienborg skoles gymnastiklokale, var fyldt til sidste plads.

Talere var frk. Anna Rogstad, som opfordret kvinderne til at møde godt frem og anbefalte flere punkter paa partiprogramet, og professor Stang, som vendte sig stærkt polemisk mod socialisterne samt mod venstre. Fru Nærup takked begge foredragsholdere.

„kvindelig skjønhedskonkurrance for Norge."

Enhver opfordring til protest mod den fotografiske skjønhedskonkurrance oversender vi herved vore skjønheder selv. Den eneste protest som duer maa komme fra dem, og den er grei og letvindt nok, det er bare *ikke* at lade sit fotografi udstille. *Det* vilde virkelig være oplivende for »national-følelsen« om resultatet kunde bli: nei tak — den slags sport er ikke fin nok for Norges »blonde døtre.«

De udtryk vi har sat i anførsel er tat fra Norsk Familiejournal, (som vi i parentes sagt synes er altfor godt et familieblad til at starte sporten.)

Ilden som slukked.

En skisse i indisk blæk.

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«)

IV.

Slutning fra no. 20.

I kort afstand fra kvinderne fulgte *Khursud*, overpresten. Hans pletløse gevandt gav indtryk af noget frygtindgydende og unærmeligt, og alligevel, om han vilde løfte sit bøiede hode, vilde hver og en kunne se at han bare var en stakkars sønderknust skabning, han var ikke som den gamle strenge mor under berusning af pligtens følelse, han vidste bare at hans elskede barn var der hvor gribbene samled sig, og at den eneste som gjorde livet værd at leve ogsaa snart vilde være der. Barnløs, uden hustru, ødelagt ved sig selv! aa ufattelige skjæbne! Sandelig, loven var hans tugtemester, — men til hvad og hvorhen var det dens mening at føre ham?

Da talte den gamle Ave, datteren, hustruen, moren af det zoroastriske presteskab: Min søn, det som du har at gjøre, det bør gjøres strax, og her foran alteret bør det ske. Lad den *Hellige Profet* vide at det sker i hans navn. Blot din ryg, min *Makkhi*. Jeg har elsket dig meget, men alle maa vi nødvendigvis elske loven og profeten høiere. Til det maal blev vi født, og for at bevise det er jeg blit saa længe igjen paa jorden. Her er pisken: *titusen slag* siger bogen. Kanske — nogle færre — — — vil — — — være nok.«

En ugle skreg i kokuspalmerne. »Aa!« tænkte Khursud, »hvor min søde lille Khutti pleied at gyse ved den lyd.« Og saa tænkte han, underlig nok: kokusnødderne vil bli færdig til tapning i denne maaned. Skal vi gaa og drikke de første glas af dens søde hvide saft nede i palmelunden ved sjøen? Makkhi, *lille* Makkhi! hvad var det du sa den dagen vi vexled vore forlovelsesringe? — — — — Naadige Gud! *Jeg kan ikke!* —»Kom, Khursud,« sa lovens ubøielige røst. »Hun er færdig nu!« Den hellige lov — profetens visdom — maa opfyldes af dens barn.

— — — — — — — — — — — — — — —

Den gamle kvinde laa med ansigtet mod jorden og bønfaldt Gud — (ikke ilden, ikke de to og sytti engle, ikke engang *Zoroaster* selv denne gang, hun trængte noget — nogen som var høiere og over disse) bønfaldende Gud, af al sin stakkars trange sjæls evne, om at modta denne udsoning — at sørge for at lidelsen ikke blev for stor — at gribe ind, at gjøre en ende paa det alt sammen, paa en eller anden vis.

— — — — — — — — — — — — — — —

En . . . . to . . . . tre . . . . de kom ufravigelig — efter som pisken løftet sig og igjen sank i den stille nat. Hvorledes de lange minuter gik vidste de ikke, og ingen talte slagene — — til — —

»Min søn! min søn! Ilden paa alteret, den er *død! død!* for første gang siden vore fædre bragte den over havet er den død. Aa! hvem kan *nu* sone? Vi har straffet den mindre synd — men den store?»

— — — — — — — — — — — — — — —

Saa talte Ave ved synet af det forsømte alter; der kom igjen en stilhed og engang til blev den afbrudt af et skrig — men et skrig gjennemtrængende og frygteligt i dets haabløse gru. Og denne gang kom det ikke fra uglen i palmetræet.

Zoroasters lov, profetens visdom — er den nu opfyldt? — —

Lørdag 19de oktober holdt medlemmer af L. K. S. F. i fru Rachlews husholdningsskoles lokale en festlig tilstelning for formanden fru Qvam. Der var smukt arrangeret. Fru Hedevig Rosing aabnede talernes lange række med en hilsen til æresgjæsten. Man var sammen langt udover aftenen i den livligste stemning.

Det er i en dansens renæssancetid vi lever. Man lægger ganske anderledes vegt paa skjønhed og harmoni under udførelsen end tidligere. Ved danselektionerne faar man i de fleste tilfælde undervisning i plastik samtidig. Men *plastiken* løser sig efterhvert ud som et mer selvstændigt fag og specialiserer sig videre.

Som specialist paa dette omraade nævner vi fru *Anna Thams,* hvis undervisning er beregnet paa voxne. Man faar kurser paa 15 lektioner Smaapartier kan dannes. Det er *Signe Hebbes* anerkjendte metode fru Thams har studeret nøie og praktiserer videre. Den er bekjendt for at gi udmerket balance i kroppen, hvad der ofte kan trænges baade for de ganske unge og for ældre damer.

75 vegetariske retter. Kogebog ved fruerne *Bøkelund og Blechingberg.*

Sansen for vegetarisk mad er nu øgende. Praktiske opskrifter som de disse smaaskrifter indeholder maa derfor være velkomne. Ved en souper som blev holdt efter de af *Hj. Vel* foranstaltede kurser, har der været anl. til at prøve de praktiske resultater af opskrifterne, og de var gode. Især udmerked de smaa »*smørgaas*-retter« sig. Retterne tillavedes under ledelse af de to kogebog-forfatterinder.

„Blue Star". Vi vil igjen minde om det udmærkede pudsemiddel »Blue Star». Forsøg det og man vil bli glædelig overrasket — arbeidet gaar let og den smukkeste glans opnaaes.

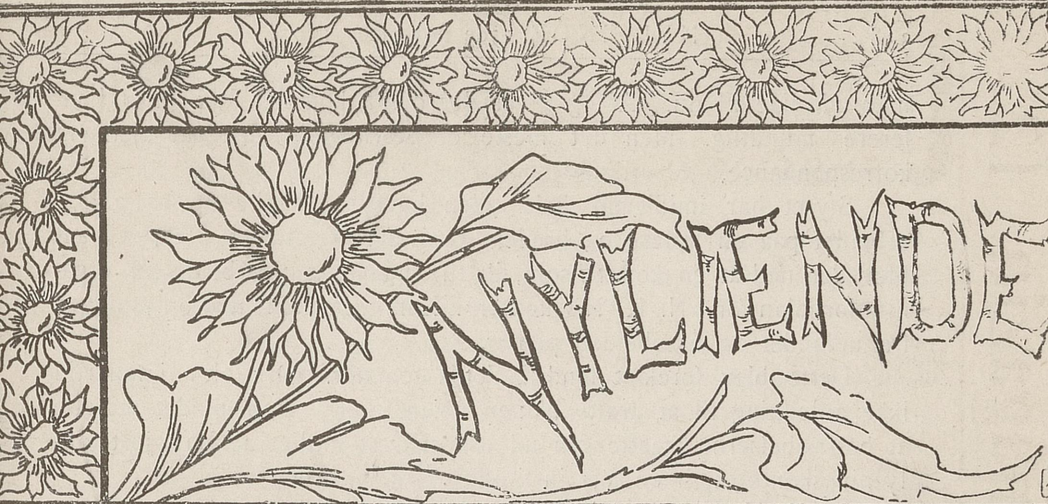
Til udenbys abonnenter.

Resterende kontingent for tidligere aar bedes indsendt ***uopholdelig.***

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 november 1907. | No. 22

Norske kvinders nationalraads

oplysningskontor.

Allerede under arbeidet i den forberedende komite til dannelse af Norske kvinders nationalraad fremholdtes oftere ønskeligheden af, naar tiden kom, at faa oprettet et oplysningskontor inden organisationen. Nationalraadet blev stiftet i januar 1904. Og paa første styremøde toges sagen frem. Man beslutted snarest muligt at gjøre en begyndelse — et skridt til at faa tanken realiseret paa et begrænset felt, idet man vilde tilby publikum oplysninger om kvinders uddannelse til erhverv. Den daværende korresponderende sekretær, fru Grude Koht, paatog sig dette arbeide.

Fru Koht fik indsamlet materiale, og inden aarets udgang kunde oplysningsarbeidet begynde. Det blev bekjendtgjort, og der indløb jevnt med forespørsler.

Sommeren 1906 gik imidlertid fru Koht ud af styret og aftraadte som sekretær. Den nye sekretær vilde ikke paata sig arbeidet. Der ansattes da en dame som assistent, som overtog at besvare forespørslerne, mens formanden satte sit kontor til raadighed en time daglig.

Siden dette blev ordnet, har det kun været bekjendtgjort engang gjennem pressen, og der har ikke desto mindre været forespørsler

uafbrudt lige til nu. Af og til er der ogsaa kommet folk for at konferere mundtlig. Men det meste er selvfølgelig foregaat gjennem korrespondance.

Styret har imidlertid hele tiden havt paa tanke at faa anlagt arbeidet paa en fastere og bredere basis for fremtiden. Til det maal blev der nedsat en komite som fik til opgave at udarbeide en organisationsplan for »N. K. N.s kontor«. Komiteen indhented oplysninger fra udlandet og udarbeided planer.

Dette blev forelagt landsmødet i sommer. Der blev imidlertid ikke anledning til at drøfte planen nøiere her. Men mødet udtalte at bestræbelserne maatte gaa ud paa snarest muligt at faa gjort oplysningskontoret til en fast institution.

N. K. N. maatte gjøre de offere som skulde til for at dette kunde realiseres. Det blev ogsaa besluttet at der skulde erlægges betaling for spørsmaalene. Alt nærmere overlod man styret at ordne.

Og samtidig med at Nylænde flytted sit kontor fra Edv. Stormsgd. til Hegdehaugsveien 19 I, flytted N. K. N. sit arkiv til St. Olafsgade 13 I.

Her blev oplysningskontoret aabnet 1ste november under ledelse af frk. Thea Holst. Det skaffer oplysning om norske kvinders retslige og sociale stilling, deres uddannelse og erhverv m. m.

Tidligere har oplysningerne været gratis, nu betales gebyr. Det er imidlertid sat saa lavt som vel muligt (se annoncen) Og som man ser besvares nu spørsmaal over et langt større omraade, saa tilstrømningen vil neppe bli mindre end før.

Materialet vil øges stadig og blir efterhvert af det største værd og interesse.

Vort samfund er herved en gavnlig institution rigere.

Arbeidet er i de bedste hænder.

Det er med den største tilfredshed vi ser at et ønske som har været næret af mange kvinder nu er opfyldt, og at et maal man længe har set hen til inden vor organisation er naad.

Alle maa se Borghild Arnesens arbeide: alterkarene til Frogner kirke. Udstillet i Norsk kunstindustris lokale.

Den frisindede landsforening i Sverige udtaler at spørsmaalet om *kvinders stemmeret* bør bringes til løsning paa Rigsdagen i 1908.

Wilhelmine Brandt

fylder 25de november sit 80de aar.

Vi behøver ikke her fortælle Nylændes læsere om frøken Brandts livsgjerning. Det har vi gjort for længe siden.

Hendes arbeide paa genealogiens omraade og hendes fortjenester af at bringe legater i de rette hænder m. m. m. — alt dette som ligger i dagen — er nu kjendt viden om.

Og alt det gode hun forøvrigt gjør, det lar sig ikke efterspore. Kunde det ske, blev det en lang liste. For frøken Brandt er opfindsom paa det omraade. Det er som hun ikke kan andet end gjøre godt. Det er i hendes natur.

Vist er det at hun med offere og savn for sig selv har arbeidet for andre, uafladelig, utrættelig, hele sit liv.

Og taknemligheden fra de andre? — — Den har ikke været overdreven stor.

Men nu ved hendes fest samler vi os omkring hende i beundring og hengivenhed. Vor inderlige tak sender vi hende.

Vor tak for hvad hun har været for os ved sit landsgavnlige arbeide, sin uegennyttige færd og sit ædle liv.

Gina Krog.

Fra Rusland

er kommet følgende hilsen:*)

Norske kvinder!

Russisk kvindesagsforenings, Moskvakomite, som er traadt sammen igjen til arbeide efter ferierne, sender fra sit første møde sine varmeste lykønskninger til Norges kvinder ianl. eders nyvundne politiske rettigheder.

Idet vi af hjertet glæder os over den seir I har vundet — saa hilser vi russiske kvinder især med levende tilfredshed eders beslutning om at fortsætte eders frihedskamp, indtil den almindelige stemmerets princip er gjennemført, og alle Norges kvinder har erholdt stemmeret paa samme vilkaar som norske mænd. Eders demokratiske adfærd er os et pant paa at I vil være eders nye stilling voxen — at I vil staa i forreste række blandt de kvinder af alle nationer og alle folk som kjæmper for frihed og for retfærdighed.

I Russisk kvindesagsforenings Moskvakomite.

$\frac{9}{22}$ oktober 1907.

---

*) Den er affattet paa engelsk og efter anmodning oversendt L. K. S. F.s formand.

Kvinnesaki paa Voss.

Sundag den 13de oktober held framstigskvendi paa Voss sit 3dje kvendemøte, denne gongen i anledning heradsvalet og vaare krav paa aa faa vaare representanter i heradstyret. Frøken Anna Birkeland indleide møtet greidt og sakligt. Efter eit stutt ordskifte vart det vald ei nemd til aa fyrebu skipingi af eit kvendelag for Voss. Ikring 200 kvende var tilstadit. Ved heradsvalet den 21 denne maanad stemte 299 kvende og af dei 4 kvende som var komne med paa dei moderate og det afholdsvenlige venstre sine listor kom dei 2, fru Elise Eiesland og fru Maria Leid med i representantrekja for dei avholdsvenlige og frk. Synneva Glimme vart 2den supleant for dei moderate. Den fjorde kvenna frk. A. Hansten naadde diverre ikkje fram den gongen. Det tredje parti, det reine venstre, hadde merkelig nokk ikkje funne rom aat nokon kvenna paa si lista.

J. A.

Bøger.

Clara Tschudi. Dronninger, Keiserinder og Kongernes moder
Det intime liv ved Europas hoffer i det attende og nittende aarhundrede. Gyldendalske boghandel.

Blandt de mange subskriptionsindbydelser paa værker, som det Gyldendalske forlag udgiver og saaledes paa en let og billig maade gjør tilgjængelig for det store publikum, hører Clara Tschudis fortrinlige essays over Europas dronninger. Clara Tschudis bøger er altfor vel kjendte, til at jeg enkeltvis behøver at omtale dem. Jeg vil blot faa lov at pege paa, hvilken dygtig essayist vi har i denne forfatterinde.

Clara Tschudi giver os et indblik i en side af historien, der ellers er skjult for almenhedens blik. Hun lader os se ind i hoffernes indfiltrede inttrigeverden, hvis rænker og lidenskaber saa ofte har havt en skjæbnesvanger indflydelse paa nationernes skjæbne. Med disse hoffers baggrund træder hendes personer klart og levende frem. Det er et galleri snart lykkelige, snart smerteligt ulykkelige kvinder, hun viser os. Af skjæbnen blev de satte paa livets høider, der, hvor det kun altfor ofte er ensomt og koldt at være. Det er Clara Tschudis store fortjeneste, at hun gjennem den historiske skildring altid formaar at fastholde det levende menneske. Man glemmer dem ikke disse kvinder, hvem ulykken adler. Den letsindige Marie Antoinette, ligesaalidt som den ulykkelige keiserinde Elisabeth, den ædle og fornemme keiserinde Augusta, ligesaalidt som den kraftige og underlige Letitia, Napoleons moder. Lærerige er disse bøger for gamle saavelsom for unge. Maatte denne subskriptionsindbydelse finde varm tilslutning!

Doris Rein.

Olava Jenssen.

Et jubilæum.

Paa haandverkets omraade er det ikke endnu saa mange kvinder herhjemme som er slaat helt igjennem. Desto mere maa vi sætte pris paa dem som har gaat i spidsen og bragt seiren hjem, saa det kan tjene til opmuntring for alle som maa arbeide sig opover.

Den 26de november kan frøken Olava Jenssen feire sit 25 aars jubilæum som parykmager.

Hun er pioner i arbeidet. Den første kvindelige fagudlærte parykmager hertillands.

»Hvordan kom De til at vælge det haandverk?« — spør vi frøken Jenssen.

»Jo — som barn laa jeg længe paa hospitalet for en benskade. Som underholdning i de ledige stunder fik jeg lov at flette diakonissernes haar Det mored mig altid, og jeg merked at jeg havde godt lag til at stelle med haar. Senere da jeg skulde vælge arbeide, tænkte jeg mest paa at bli lærerinde, men med engang ombestemte jeg mig og gik ind i frisør og parykmager Chr. Erichsens forretning, Nedre Slotsgade, hvor jeg gjennemgik læretiden paa fem aar, og blev saa 7 aar til i forretningen, som eneste medhjælp.

»Haararbeide tror jeg ligger bedre for damer end for herrer,« sier frk. Jenssen. »Det kræver saa stor taalmodighed.

Mens jeg var hos Erichsen fik jeg broncemedalje for mit arbeide paa Skiensudstillingen. Jeg sendte tre parykker, den fineste var snehvid, hvert haar var tat i tamburnaalen og fæstet paa netdug af menneskehaar — det var ikke muligt at se at den var kunstig. Men saa havde jeg ogsaa arbeidet med den i tre uger fra morgen til aften. Den var korthaaret. Det er det vanskeligste.«

Frk. Jenssen viste frem parykker under arbeide, baade tresse- og tamburparykker.

En af dem, en prægtig, mørkebrun, graasprængt en, skulde strax sendes langt mod det høie nord.

Ja, nu reiser parykkerne rundt til alle verdens hjørner. Og i den ansete forretning sidder, som man ser paa billedet, en hel gruppe damer beskjæftiget med arbeidet. Mens mesteren staar og foredrager og underviser om kunstens hemmeligheder.

Foruden frk. Jenssens er der tre parykmagerforretninger i Kristiania.

Det er imidlertid blandt alle dem som har sit haar i behold og fra tid til anden trænger hjælp til sin egen naturlige paryk*) at frk. Jenssen har sin talrigste kunde- og vennekreds.

Hun blev nemlig ikke staaende bare ved parykmagerarbeidet. Hos Erichsen kom damer og lod sig frisere, men de blev kjed af at friseres af mænd, og paa deres opfordring begyndte frk. Jenssen at overta arbeidet — og nu, sier hun, tror jeg nok jeg liker friseringen bedst.

Der var i de dage bare et par damer til som friserte, gamle fru Spångberg og en til. Og der var ingen damefrisørsalon.

Ogsaa her gik frk. Jenssen i spidsen. Da hun havde været 12½ aar i Erichsens forretning, syntes hun at hun havde erfaring nok til at gaa i vei med egen forretning og drive baade parykmagerarbeide og frisering. Og det har gaat udmerket. Det voxer stadig, for de gamle kunder holder fast, og nye kommer til. Flere som hun har friseret som barn, pynter hun som brud, og saa kommer deres barn igjen og blir hendes kunder.

Der gaar herrer og blir klippet, hvis haar hun har havt under saxen fra de var smaa gutter.

Saa det er en salon med tradition.

Den virker ogsaa overordentlig fint og behagelig. Tal bare med kunderne, og man vil høre dens lov sunget i forskjellige tonearter.

»Det er en adspredelse og en hvile at komme der« sier en. »Det kan være den knappeste tid og den største hast. Men aldrig er der nervøsitet

*) Forresten er den dumme mode nu at man skal oplagre haar paa hodet — saa det laante er i hævd, selv hos mange som ikke er skaldet.

at spore, — det er helt beroligende — og færdig blir man itide. Frk. Jenssens lette haand og friske humør har en egen oplivende indflydelse.«

Paa billedet ser man salonens damer staa i række og rad sammen med sin chef.*) Alle er de greie og dygtige i sit arbeide, behagelige og elskværdige at møde.

Og det er en fornøielse at se dem arbeide. Det gaar virkelig som det var smurt. Det ene griber ind i det andet. Parykarbeide udføres afvexlende med frisering. Mens nogle er ude hos kunderne omkring i byen, betjener andre de besøgende i de forskjellige værelser og paa de forskjellige maader de ønsker. Elever undervises, bestillinger modtages, og alt gaar med ro, orden og fart.

»Naar jeg er i udlandet,« sier en af kunderne, »er der øieblikke hvor jeg er sikker paa at føle hjemve. Det er naar jeg skal ha mit haar friseret. Jeg har siddet i de eleganteste frisersaloner og længtet saa inderlig efter den i Stortingsgaden 2, Kristiania. Der kjender man mit hode ud og ind, har studeret dets form, dets styrke og dets svagheder og ved akkurat hvad der skal til for at faa det til at vise sig fra den fordelagtigste side — — men der ude i verden — — forstaar de sig ikke paa mit hode.«

Frk. Jenssen har ogsaa fortalt at det interessanteste ved arbeidet er at studere hoderne og deres forskjellige façoner og finde en klædelig frisure til hver enkelt — hvert hode maa ha sin særskilte behandling.

Man faar selvfølgelig ogsaa udmerkede haarbad, saa kan man faa hodemassage, ansigtsmassage, manikure m. m. m.

Ser man vel efter paa billederne, vil man finde andre vidnesbyrd om at

*) Længst tilhøire.

Olava Jenasen foruden at være fagudlært i to haandverk ogsaa er tusindkunstner.

Vi spør lidt nærmere om haarsalverne og hudcremerne af hendes fabrikat. — »Jeg har altid været glad i at læse baade bøger om anatomi og om hud og haarpleie. Jeg sidder ofte oppe udover aftenen og studerer dem. Saa har jeg korresponderet med en amerikansk professor i faget og faat raad og opskrifter af ham — og saa har jeg nu lang erfaring da —« sier hun smilende.

*

Der er nu opimod 40 dame-frisørsaloner i Kristiania. Og i disse dage er der stiftet en damefrisørforening. Frk. Olava Jenssen er foreningens formand. Allerede paa første møde fattet man, efter forslag af formanden, en meget betydningsfuld beslutning, nemlig at gjøre foranstaltninger til at faa frisørarbeidet bragt ind under haandverksloven — faa fast læretid, 4 aar, og svendeprøve. Paa denne maade vil man beskytte sit arbeide, saa der ikke skal komme for mange udygtige ind i faget og trække det ned i anseelse. Man haaber ogsaa at faa udenbys forretninger med i organisationen.

*

Det er skade man ikke kan se tydelig de portræter som staar paa det lille bord paa parykbilledet. Kunde man det vilde man finde flere af frk. Jenssens berømteste kunder, der staar Bjørnstjerne Bjørnson og fru Karoline Bjørnson, der Grieg og fru Grieg m. fl.—

Til tak for at de har faat sax til sit haar og forøvrigt udmerket behandling har de sendt portræter. Ogsaa blomster kommer ofte til frk. Jenssen fra de venner hun erhverver sig gjennem sit arbeide

Blomster vil der nok ogsaa strømme ind den 26de november og tak fra mange. Og det er ikke alle som fortjener hyldning i anledning sit jubilæum saa vel som Olava Jenssen.

Paa arbeidets slagmark er hun en helt som faa. Hendes helbred har det ikke altid været saa godt bevendt med. Hun har gjennemgaat smertelige sygdomme. Men lige tapper er hun under alle omskiftelser. Hendes faste vilje, hendes straalende humør og sindets elasticitet bærer hende over det alt sammen. Og vi træffer hende igjen lige aaben og paalidelig og grei som før.

Altid har hun et fond af energi og stor hengivelse i arbeidet. Altid nyt initiativ og nyt mod og øinene aabne for fremskridt, ogsaa udenfor sine nærmeste interesser.

Paa den maade blir hun en støtte for det opadstræbende kvindearbeide i landet. Hun sætter os alle et exempel, som mange vil følge. Derfor hilser ingen hende varmere end forkjæmperne for kvindernes sag.

Dyrenes ret.

Den humanitære liga.

(Brudstykke af et foredrag).

af

Eva Blytt.

Før talte man om at vise barmhjertighed mod dyr. Nu begynder man at bruge andre udtryk, som viser at opfatningen af dyret begynder at bli en anden. Man taler nu ogsaa om *emancipation* — den befrielse som sker fordi den undertrykte har ret til frihed. Fra i dyret at se en skabning hvis existens helt afhænger af menneskets forgodtbefindende, begynder man at opfatte det som en skabning med livsret i forhold til sig selv, d. v. s. som en skabning, som existerer for sin egen *og ikke for menneskets* skyld.

Det første selskab som har forfegtet dyresagen ud fra denne opfatning er *Den humanitære liga*, en international forening med hovedsæde i London. Dette selskab har ladet kampen for dyrenes befrielse gaa ind som et led i den almindelige store demokratiske menneskebevægelse og baserer, ligesom denne menneskets retskrav, dyrets retskrav paa de gammelmoderne teorier om livets væsensenhed, at den hele natur er guddommen legemliggjort: Hvert liv i Guds univers er en del af hans liv. Denne ide om hvert livs guddommelighed er det som indenfor hver civilisation i altid videre kredse har forløst skabningen fra den brutale styrkes overgreb. Først opfattet man kun de ypperste mennesker, fyrsterne, som guddommelige, saa folket i forhold til dem — folket faar ret — saa trællene i forhold til de frie — saa proletariatet i forhold til de besiddende — saa kvinden i forhold til manden — saa barnet i forhold til de voksne, og endelig som sidste led i rækken, hvad som nu holder paa at ske — dyret i forhold til mennesket.

Altid større og større blir i det civiliserte samfunds almindelige opfatning den cirkel, som omfatter «Guds barn«, d. v. s. de skabninger, som formedelst sin udgang fra det ene guddommelige ophav og sit aandelige slægtskab med dette, har ret til at leve livet efter sit eget væsen.

Men Guds barn dræber man vel ikke eller piner? Det vilde jo være en direkte krænkelse af den alkjærlighed, som omfatter det hele.

Et medlem af Den humanitære liga, den berømte engelske forfatter, Edw. Carpenter, har nylig ud fra dette grundsyn offentlig fremholdt dyreemancipationen som jevnbyrdig enhver menneskesag*)

Ud fra samme principer, men kanske endnu mere pointeret, taler ogsaa dr. Anna Kingsford, som var den første indenfor brittisk literatur der hævded denne livsopfatning som basis for diskussionen om dyresagen.

I en af sine bøger, hvor hun beskriver vivisektionen af en hest, raaber hun: »O, I forblindede, ser I da ikke, at I martrer et barn, den yngste af jert eget kjød og blod.« — Og mener hermed ikke at hesten er menneske, og at den af den grund har krav paa samme hensyn, som vi udviser mod barn af vort eget kjød og blod — men at dyresjælen senere hen i udviklingen skal naa frem til samme bevidsthedsgrad, vi nu er i besiddelse af. Dr. Kingsford udtaler sig, her i fuld overensstemmelse med den teosofiske kundskab om udviklingen. Menneskelivet har tidligere staaet paa dyrets udviklingsstadium, og det liv som nu besjæler dyrene skal i fremtiden opnaa menneskestadiet. Derfor har dyret den menneskelige form uudviklet i sig — og har, paa grund af dette sit aandelige slegtskab med mennesket, krav paa menneskelig skaansel, paa større skaansel end den som vises mennesket, da livet i denne form er svagere, det svageste af de følende og tænkende væsener.

Disse de teosofiske ideer — for saa vidt ikke andet end et refrain af de gamle hinduiske — er det, som ligesom de gjorde det i den gamle hinduiske civilisation, ogsaa nu i vor tid gir dyresagen sin kraftigste inspiration.

Naar bløde hjerter indenfor ortodoxien skreg paa barmhjertighed — mødte vivisektorerne dem med sit slagord: Dyret har kun den ret mennesket gir det.**)

---

*) Der har netop i socialistiske aviser og kredse været fremkommet bebreidelser mod dyresagsvennerne, som de, som tog sig af dyrene paa forsømte og undertrykte menneskers bekostning — mod denne socialisternes frygt for at mennesker skal gaa glip af noget ved at der sørges for dyr — tar Edw. Carpenter som selv er socialist tilorde i et Genuablad *Il Lavoro:* han spør: hvis socialisterne i sin ædle sag for menneskehedens velfærd, tar sig af arbeidsløse, gamle og barn, hvorfor indeslutter de ikke da ogsaa dyrene i denne sin vennekreds? og saa spør han videre, hvis socialisterne negter at ta i betragtning de stumme skabningers sag, hvorledes kan de da kræve ret for sin egen?«

**) Som man vil vide, udtalt af dr. Armauer Hansen i en for en tid siden ført diskussion herhjemme.

E. B.

Barmhjertighed kunde man kanske fremtvinge — men ret — uafhængig af den givendes forgodtbefindende, det kunde kun disse gammelmoderne eller rettere sagt evige sandheder om livets enhed fremtvinge.

Atter engang ser vi da religionen i denne sin oprindelige kraft bøie menneskehjerterne til at bringe *Ishvara* offer i form af beskyttelse af hans ringeste skabninger. Atter engang ser vi dens frugter i form af beskyttelsesforanstaltninger og virkelige hospitaler og hjem, en af vor kulturs yndigste blomster, som de ogsaa var det i gamle dage i Indien. En hel del af dette befrielsesarbeide er det blit *Den humanitære ligas* ære at udføre. Andet er startet af andre foreninger, men ogsaa ledet af mennesker, som hylder den teosofiske livsanskuelse, f. ex. den antivivisektionistiske forening, Abolitionisterne. Atter andet er udrettet af enkelte personer uafhængig af selskaber.

Naar publikum begynder at opgi mange af de indtil nu gjængse moder og m. h. t. klædedragten f. ex. vise en mere civiliseret smag, skyldes det væsentlig Den humanitære ligas arbeide. At bære heirefjer — udstoppede fugle, astrakan, pensylvan, skindhandsker o. s. v., røber kun en uudviklet, tankeløs og af forholdene bunden smag — altsammen, som tidligere sagt, reminiscenser fra de uciviliserte tider. Selskabet uddeler smaaskrifter om den grusomme maade disse ting blir til paa og har sat sig i forbindelse med de forskjellige fabrikanter og kjøbmænd og faaet dem til at fabrikere og sælge imitation af alle disse varer, som, paa grund af den maade de tilberedes paa, bør afskaffes.

Det synes, som hvad Den humanitære liga her gjør, maa være det rette og mest effektive middel at fri dyrene og fremkjæmpe deres sag paa — at emancipere os selv fra dem.

Gjennem skrift og tale forsøger selskabet at forædle folketanken, samtidig med, at det gjennem sin forsyning af vegetariske produkter muliggjør, at teorierne og idealerne kan omsættes i praksis, derimod forsøger den ikke meget af direkte angreb.

Solen gjør ingen speciel anstrengelse for at ødelægge det som ikke er skikket at leve, alligevel er det dens straaler, som fortærer og tilintetgjør, ligefuldt som opholder. De samme straaler, som gir liv og vekst foraarsager forraadnelse og død hos alt som er afskaaret fra livskilden.

Denne den fysiske sols dobbelte egenskab er ogsaa den aandelige sols eller kjærlighedens egenskab: gjør menneskene sig til formidlere

eller udstraalere af det gode, behøver de ingen speciel anstrengelse gjøre for at ødelægge det onde.

Direkte angreb paa det onde bringer ikke noget positivt resultat m. h. t. det godes fremgang — ofte det modsatte, idet fienden ved at angribes faar anledning til at udfolde en ny energi og derved øge sin styrke. Der er fra antivivisektionisternes kamp tusinde exempler paa dette. Naar Jesus sa: Modsætter eder ikke det onde — da sker det ikke for at paabyde passivitet ligeoverfor uretfærdigheden — men for ikke ved angreb at gi anledning til ny udfoldelse. For at spare kraften til helt at vies det godes tjeneste.

Dettes vekst vil da efterhaanden kvæle sin modsætning. At la sin sol opgaa over onde og gode vil ikke si, at vort velbehag skal skinne over mørkets gjerninger — men at vi ikke skal la solens lys, d. v. s. kjærlighedens, forandre karakter hverken overfor godt eller ondt — da kjærlighedens ild ligesom den fysiske har en dobbelt funktion: at opholde og at fortære. — Alt, hvad som er løsrevet fra dens eget liv, fra kjærlighedens, fortærer den. Paa samme maade, ser vi, at overalt, hvor dyresagen holder sig til af al magt at fremkjæmpe god behandling istedenfor at bekjæmpe den onde, hvor der af kjærlighed til dyrene oprettes hjem og virkelige hospitaler, hvad som vi ser begynder at ske hist og her, — der fortrækker laboratorierne til de mest obskure steder.

De i London nylig oprettede gamlehjem og pensionater for hester og katter, og de enkelte miniaturvogne, polstret indvendig og med malede katter udenpaa — som skilt for, hvilke herskaber sidder indi — som vi ser hist og her blande sig blandt de øvrige herskabsvogne, er det bedste middel til i folkeomdømmet at belyse vivisektion som umulig, som det som ikke bør taales.

En stor hundeanstalt i det sydlige af London, som staar under kongelig og andre høie herrers protektion, minder om, hvad man læser om de gamle kulturers store opdrætterier — langt tilbage — da det var git i menneskenes hænder at udforme og lede dyreracernes udvikling. Vi hører nu om sande videnskabsmænd, som eksperimenterer med blomster og trær, og hvem det lykkes at danne frugtbærende sorter af den vilde kaktus — ørkenkaktusen — det vilde ogsaa være sand videnskab, om man gav sig ikast med en mere metodisk forædling af dyreracer, af hunde og katter f. ex. Kanske ogsaa de kunde overraske os med pludselig at fremvise ikke tidligere anede nytteegenskaber. — Hvis naturen udviklet sig paa den maade —

at alle naturriger og alle former blev opbygget af udenforstaaende bygmestre, som kjendte naturens udviklingsplan fra begyndelsen til enden — ikke overlod det enkelte selv frihed til at forme sig — vilde menneskenes fremhjælp og kunstige parring af dyreformer og planter være overflødig. — Men naar vi ved, at naturens udvikling for en stor del sker ifølge en i materien endnu blindet og søgende vilje, som indenfra søger og famler for at gi sig udtryk — famlende sig frem til det lys, hvorfra den kom — da blir menneskenes hjælp, menneskenes forhold ligeoverfor dyreverdenen et helt andet, ikke udnyttelsens, men fremhjælpens. Da blir menneskets plads ligeoverfor dyreverdenen at være guds medarbeidere — udviklingens og livets hjælpere og ikke modstandere.

Haslum havebrugsskole for kvinder.

Ved den for 2 aar siden oprettede skole hos frk. havebrugskandidat Frølich, Næsodden ved Kristiania, afsluttedes examen den 4de november.

Skolen har iaar været besøgt af 10 elever, nemlig 5 ved de praktiske 6 ugers kursus, som afsluttes med examen. Til denne var der 3 elever, der fremstillet sig og fik følgende karakter:

frøken Petra Apenes,	Kristiania.	Meget godt	1,58
» Vida Sten-Bing	»	»	1,72
» Margit Kolstad,	Østre Slidre	»	1,66

Den skriftlige opgave var »Om kaalvekster og deres dyrkning.«

Som censor fungerte hr. lærer Misvær, Norges landbrugshøiskole.

Lørdag den 9de november talte *Gina Krog* i Studentersamfundet om *kvindesagens stilling efter den sidste stemmeretsudvidelse.* Det var bebudet at der skulde komme flere farlige modstandere og optræde, men de kom desværre ikke, saa diskussionen blev af liden betydning.

Den 12te november talte *Konservator* dr. *Kristine Bonnevie* i Læseforening for kvinden om sit studieophold ved amerikanske universiteter. De meddelelser hun gav om naturforskningen i Amerika var særdeles interessante.

Det hvide baands pleiehjem for ugifte mødre og spædbørn havde *tirsdag* $^{12}/_{11}$ arrangeret et godt besøgt møde i Calmeyergadens missionshus. Talere: hjemmets bestyrerinde frk. *Augusta Reinert*, advokat *Sam Johnson*, sogneprest *Klavenes*, fru *Aadel Lampe* og fru *von der Lippe.* Mødet vellykket.

Kvindelige talere optræder nu til stadighed paa partimøderne ianl. kommunevalget i Kristiania.

Den store kjærlighed.

En skisse i indisk blæk

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde«)

Det var mai maaned, og *Kamala-bai* havde et *kunkun**) selskab De har alle kunkunselskaber de nygifte, »naar aaret gaar ind i vaaren.«

»I fem aar« siger de vise »skal du ofre til *Ana-Purna*, frugtbarhedens guddom.

Lille Kamala var vel kjendt med disse selskaber nu, det tredie aar efter sit giftermaal. Men det havde ikke mistet noget af sin tillokkelse for hende. Hun var oppe itide, hun vandet miniaturagèren ved *tulsi* træet (ingen god hustru maa undlade at saa og passe det gyldne korn) hun kogte de søde sager, og hun pudsed om igjen det bare jordgulv. Saa var der dekorationer i hvid kalk, store fisk for at bringe lykke, og saa alle de sager som hendes særegne skydshelgen trængte. Hvor rent og festligt alt saa ud! Og den guddommelige *Anna Purna* selv havde en ny rødmalet kjole og sad smilende i nischen, mens der ved hendes fødder brændte en bomuldsvæge i kokusnødskal — orientens voxlys.

(»Vi ofrer dig vort bedste smeltede smør idag Anna Purna! Lad det vinde dit behag.«)

Alteret bestod af en opstilling af kasser i tre etager, dækket med et tæppe, og offergaven udgjorde en malerisk og betydningsfuld samling.

Der var jordens frugter, glimrende røde granatæble kjærner, som brød frem af sit tykke brune hylster, smaa gule bananer, de grønne og purpurfarvede druer, de stribede vandmeloner, og saa frugten af Kamalas morgenarbeide, de runde flødebonbons og de nette smaakager.

»Mine tanker bør ogsaa være paa alteret« havde Kamala fundet ud. Og paa det laveste trin, som om hun bad om undskyldning for den nye opfindelse, fandt man nogle velbrugte skolebøger, og de mest brogede af hendes lille barns klær — en kaabe med spidshætte og dusker prydet med gyldent flitter.

Forøvrigt var værelset ganske nøgent. Kamala klædt i en rød silkekappe og med rigt oljet og flettet haar stod ved den ydre dør i den ydre hal, men vel skjult fra veien ved en stor port.

---

*) Et rødligt mel, som ogsaa bruges som farve.

»Velkommen, du mor til en søn!« sa hun idet hun trykked den først ankomnes haand mellem sine to haandflader. »Dine fødder bringer godt. Guderne bringe det til alle mine gjæster!«

Passende hilsener blev git til hver især (for *Kamala* var født værtinde,) og hun vendte sig derpaa til sine symbolske pligter.

Ved siden af alteret blev der stillet smaa kurver med gyldent korn, hvorfra hveden glinsed i solskinnet. Kamala tog en af disse og gik rundt til sine gjæster, hver kvinde aabned foldene i sit drapperi, mens Kamala øste ind en rigelig portion.

»Jorden har ofret os sit bedste, — maatte den gjøre ligesaa for dit land og din nation, gjennem velsignelse fra skabningens Herre. O, moder jeg ber for dig!« Dette var betydningen af hendes handling »Og for dig! og for dig!« sa hun til hver af kvinderne, indtil kurven var tømt.

Kvinderne talte høit og fort nu, og gav sine kommentarer til dekorationerne og retterne paa Kamalas interessante alter.

»De faar saamange ideer i hodet ved at gaa paa skole disse barn, sa en grættent udseende gammel kone. »Det kan ikke sies at bøgerne og klærne der er ortodoxe; det er vistnok nye paafund og bør derfor dadles. De fik hende gift med den lømmel Vakil. Han gav hende nok at leve af og passer paa at hun har meget at gjøre med sine huslige pligter. Hun ødsler da bort en mængde penge. Hvad gav du for de druerne Kamala bai*) sa hun.

Men *Kamala* stod i den anden ende af værelset og fyldte sin sidste kurv.

»Aa *Matha Shri!*« sa hun til en ældre kvinde, med fine milde træk. »Jeg ber allermest for dig. Se! Du skal faa hele kurven fuld af hvede. Saa vil kanske *Anna Purna* bøie sit øre til dig og opfylde dit livs ønske. Og hør jeg skal be en ny bøn for dig.» Mine bønner er *dine*, men kun for at guderne skal belønne *mig*« — det ved du er den sædvanlige form; saa at hele denne fest bare mener mit raab til Gud for mig selv. Og forsaavidt det gjælder alle disse andre kvinder — er det ogsaa saa. Men naar jeg kommer til dig sier jeg: »Jeg ber for dig, maatte guderne bønhøre mig og gi dig (ikke mig) en søn. Forstaar du det *Matha Shri?* tilføied hun alvorlig. «Jeg mener det virkelig, selv om guderne skulde være for optat til at gi os begge det som vi ønsker. Og jeg har bedt den samme bøn for dig paa alle *kunkun* selskaberne iaar. Saa, det vil nok bli skal du se.«

(Forts.)

*) fru Kamala.

Fra Kragerø.

I tre dage har fru Qvam gjestet vor by og holdt ikke mindre end tre foredrag. Det ene var om »kvindernes benyttelse af sin stemmeret«. Byens største lokale var under dette fyldt til sidste plads. Under lydløs stilhed fulgtes det helt igjennem udmærkede, vækkende og oplysende foredrag. Det var af stor interesse at høre om, hvordan de australiske kvinder, efterat de har faaet sin stemmeret, bruger den og opfatter sin pligt og ret som borgere i landet. Efter foredraget holdtes en sjelden vellykket fest, hvori ca. 150 kvinder af alle samfundsklasser deltog.

Dagen efter talte fru Qvam paa byens bedehus om »arbeidet mod den hvide slavehandel«. En hel del mennesker var tilstede. Her hvor Englandsfeberen for tiden er stor, var foredraget rigtig paa sin plads. Byens kvinderaad vil efter fru Qvams anmodning tage dette emne oppaa sit program. Det tredie foredrag var »sanitetsarbeidet, dets formaal og betydning«. Fruen havde til gjengjæld den glæde for sit dygtige, indgaaende foredrag, at 22 damer samme aften skrev sig ind som medlemmer af en sanitetsforening her i byen. Det var med taknemmelighed i vore hjerter for al den elskværdighed, al den tid og alt det arbeide, fru Qvam denne gang havde ofret paa os, at vi saa hende forlade os for i denne høststormenes tid at fortsætte sin møisomme færd nedover kysten. Der skal meget til af kjærlighed og interesse for at paatage sig det arbeide, fru Qvam i denne tid udfører til sine medmenneskers vel.

Gustava Schjølberg,

p. t. Formand for Kragerø led af L K S F,

Fortsættelse af artiklen Missionsringen og N. K. N. maa af mangel paa plads i tillægsheftet henstaa til næste no.

Alle sagens venner anmodes om at virke for Nylændes udbredelse.

Til udenbys abonnenter.

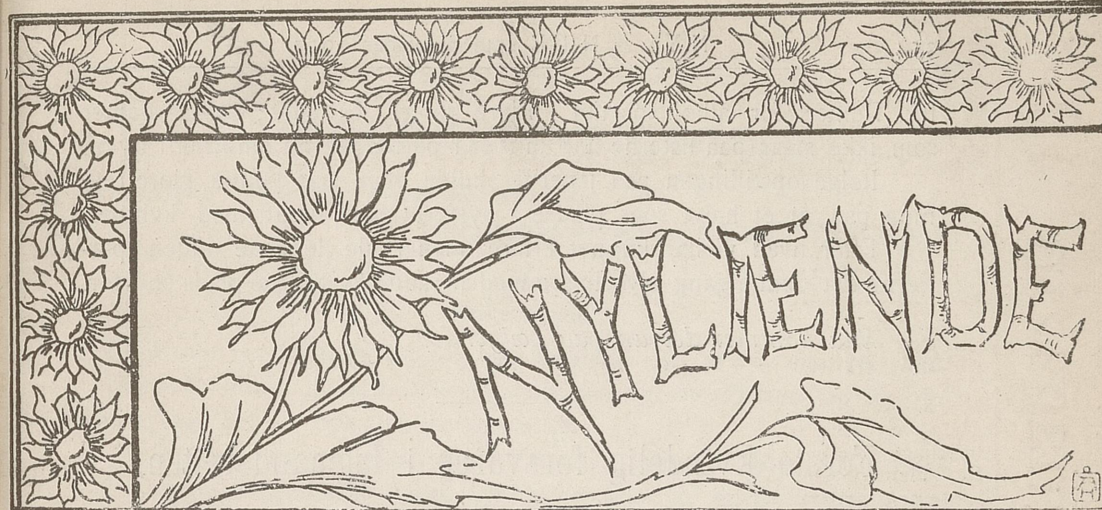
Resterende kontingent for tidligere aar bedes indsendt ***uopholdelig.***

Indholdsfortegnelse.

15de november 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 1 december 1907. | No. 23.

Kvinderne og kommunevalget i Kristiania.

Med spænding venter man paa udfaldet af valgene.

De fleste udelukkende for partiinteressernes skyld, men adskillige ogsaa af andre grunde.

Hvormange kvinder vil denne gang faa plads i hovedstadens kommunestyre? — ogsaa det er et brændende spørsmaal.

Der er bedre udsigter end før.

Paa høire og samlingspartiets liste er opsat 9 kvinder, deraf 3 kumuleret engang — d. v. s. 12 pladse af de 84; paa venstres 8, deraf 4 kumuleret, altsaa 12 pladse; paa socialisternes 7, deraf 2 kumuleret: altsaa 9; paa afholdspartiet 8, deraf 1 kumuleret: 9.

Kvinderne har ogsaa været indvalgt i partiernes styrer og repræsentantskaber, de staar som forslagsstillere o. s. v.

De kvindelige kandidater ligger heller ikke i dødvandet, de har holdt foredrag inden sine respektive partier snart sagt hver dag i de sidste uger.

Fru Krog, frk. Mørck, fru Bang og frk. Schjoldager har talt for venstre. Frk. Rogstad, fru Nærup og frk. Bjørnstad for høire og samlingsp. Fru Tynæs og fru Aslaksrud for arbeiderpartiet og

frk. Reinert for afholdspartiet. Flere talere bebudes; ogsaa damer som ikke staar paa listerne har talt paa partimøderne omkring i byen.

Ifølge opstillingen paa listerne skulde man iaar kunne gjøre regning paa at et halvt snes pladse i bystyret blev besat med kvinder.

Efter hvad vi har kunnet erfare, mener de ledende inden partierne det denne gang alvorligere med at skaffe kvinderne plads end før.

Saa kommer det an paa vælgerne!

Første kvindelig forsvarer i lagmandsretten.

Overretssagfører Elise Sem.

Mandag 18. november behandledes i Oslo lagmandsret en sag mod en arbeider fra Østgaardsgade, Kristiania, der var sat under tiltale for legemsfornærmelse mod en murer, som bor ved siden af ham.

Arbeideren som nylig i meddomsretten var idømt 30 kr. mulkt og 50 kr. i erstatning til mureren, fik sin sag indanket for lagmandsretten. Han paastod sig uskyldig, idet han bare havde handlet i nødværge.

I denne sag mødte som forsvarer overretssagfører *Elise Sem* efter tiltaltes begjæring.

Frk. *Sem* har tidligere procederet i meddomsretten, men i lagmandsretten var det første gang.

Med spænding vented man i eftermiddagsmødet paa lagrettens dom. Den lød paa: ikke skyldig.

Det blev en stor seir for vor første kvindelige defensor.

At lagrettens dom lød paa frifindelse for hendes klient, maatte selvfølgelig være glædeligt for forsvareren.

Men selv om udfaldet var blit et andet, havde frk. Sem bragt seiren hjem.

Den almindelige dom — de tilstedeværendes — gaar nemlig ud paa at hun optraadte med stor dygtighed, saavel m. h. t. vidneafhørelsen som proceduren. Det var en fornøielse at høre paa hvor greit og tydelig hun fik de afgjørende punkter frem. Ingen debutusikkerhed var at spore; hun var fuldt ud situationens herre. Foredraget havde en varme som gjorde det tiltrækkende, mens samtidig stor ro og klarhed præged det hele.

Indunder valgene.

Foredrag holdt 21/11 i Haandverker og industriforeningens lokale*) Trondhjem

af

Thora Storm.

Rundt om i Europa arbeider nu kvinderne for at faa den ret, som allerede er tilstaat 4 nordamerikanske fristater, og som Finland og nu sist Norge har faat — den politiske stemmeret.

Se Dem om — rundt om, i Frankrig, Italien, i Østerrig, Tyskland og Ungarn er kvinderne i fuldt arbeide, for ikke at nævne suffragisternes krigerske optræden i England.

Bedst, og vistnok med sikrest haab om snarlig seier, lægger man sig i sælen i Danmark og Sverig. Der reiser foregangskvinderne utrættelig om, stifter foreninger eller opmuntrer de allerede stiftede til at arbeide videre.

Der holdes politiske, socialøkonomiske, retsvidenskabelige foredrag, for at, naar maalet er naad, stemmeretten erholdt, kvinderne da kan staa saa meget bedre rustede og forberedte til at bruge sin ret, gjøre sin pligt.

I Kjøbenhavn f. eks. har Foreningen for kvindernes valgret ihøst ordnet møter, hvor førere af de forskjellige politiske partier har holdt foredrag og fremholdt de respektive partiers opfatning. Rigsdagsmand Borbjerg har fremholdt socialisternes synspunkt, Ove Rode de radikal-venstres.

Mest praktisk synes jeg de har ordnet sig i Stockholm. Der er der for ivinter ordnet et kursus, hvor der hver mandag og torsdag holdes foredrag. Jeg har faat programet sendt fra fru Ann Margret Holmgren og jeg skal tillate mig at læse det op, saa kan De se, hvor alvorlig de lægger det an.**)

Et saadant planlagt arbeide gir respekt, og jeg er ikke i tvil om, at naar disse kvinder engang faar sin ret, vil de være fuldt beredte til at modta og bruge den,

Og naar man nu rundt om i Europa vender blikket mod Norge og spør, hvad vi har udrettet i disse seks aar vi har havt kommunal stemmeret, og forventningsfulde vil se, hvordan vi vil presentere os som politisk stemmeberettigede, da ved jeg ikke, om vi har saa svært meget at rose os af.

I en 25 a 30 aar har der nu været skrevet og talt og handlet for at skaffe kvinden uddannelse paa alle omraader. Vi har nu — takket være dette intense arbeide — kvindelige læger, kvindelige jurister; vi har adgang

---

*) I den store sal, hvor landsmødets foredrag holdtes.
**) Se om dette Nylænde no. 20.

til forskjellige embeder; vi har noksaa fremskudte stillinger i lærerstanden; vi har adgang til teknisk og merkantil uddannelse. Kort sagt — kvinderne maa nu kaldes selvhjulpne. At der mangler meget paa, at »lige løn for lige arbeide« skal bli praktisert — skal jeg i denne forbindelse ikke komme ind paa.

Men denne lettere adgang til uddannelse og til selverhverv — som jo er et storartet fremskridt, naar man tænker paa de vilkaar, som bødes *de* kvinder, som vilde eller var nødt til at ernære sig selv i kvindesagens barndom, 25 a 30 aar tilbage — har denne lettere adgang, spør jeg, git sig udslag i et intenst og interessert arbeide i det kommunale i disse 6 aar? Kunde man ikke ha ventet noget mer?

Se, dette kunde det ligge nær at se lidt paa!

De kvinder, som har været med i kommunen — selvfølgelig taler jeg ikke her om vor bys kommune, men om vore kommuner i almindelighed — de kvinder havde for en stor del gjort arbeidet med fra kvindesagshistoriens første begyndelse. De havde lagt ryg til; de havde ofret ikke saa lidt, ikke bare tid og penge, men jeg kan gjerne sie sit gode navn og rygte. Mange af dem tænkte under arbeidet, at hvad de strævte for, det vilde de ikke opleve at se opfyldt. Maalet syntes mange saa fjernt, at de ikke tænkte, de selv kunde faa del i nogen af de goder, de kjæmpet for. Men da saa, hurtigere end forudset, fler og fler skranker faldt, og man tilslut naade til kommunal stemmeret — saa laa det nær, at man vendte sig til kvindesagskvinderne og især blandt dem valgte de første, som skulde ta plads i by — og herredstyre. Og naar disse kvinder ikke undslog sig, var det jo, fordi mange af dem mente sig skikket til hvervet; andre syntes, de kunde ikke bøie undaf, nu naar noget af det de *mest* havde kjæmpet for var naad, og de indtog saa — kanske modstræbende — sin plads blandt byens eller herredets representanter.

Nu har der jo været talt af os kvindesagskvinder, om hvilken velsignelse for samfundet det vilde være at faa det kvindelige element, de kvindelige synspunkter representert i samfundet. Vi har sagt, at dette vilde bli bedre, naar det fik kvinderne med til at stelle med og styre dets anliggender. At vi fik nyt blod ind i dette gamle samfund, som paa mange punkter saa noget udlevet ud.

Men saa kan der kanske være dem blandt modstanderne, som med skadefro glæde be'r os peke paa, hvad vi da har udrettet af store og gode handlinger i disse samfulde seks aar. De synes ikke de ser nogen frugt af den kvindelige indgriben.

Nei, jeg ser heller intet, og jeg venter heller ikke at se noget sær-

deles meget hverken i de følgende tre eller seks aar, selv om vi faar dobbelt saa mange kvinder med. Der skal *tid* til for at noget nyt skal virke. Desuden — de kvinder som hidtil har siddet i kommunestyret, og flere af dem som i de nærmeste aar kommer til at sidde der, de mangler for en stor del det, som manden gjennem generationer ved opdragelse, praktisk og teoretisk, har tilegnet sig. Vi mangler rutinen, vi mangler traditionen, naturligvis. De fleste af os kommunevalgte kvinder har faat en opdragelse, som væsentlig eller endog udelukkende har været stilet paa at virke indenfor hjemmets fire vægge. Og har vi faat nogen uddannelse udenfor den strengt huslige, saa har den gaat i literær retning, kunstnerisk, æsthetisk. For saapas gamle er en stor del af os, at vi ikke har faat fra begyndelsen af tilstrækkelig godt af de forskjellige rettigheder, de forskjellige anledninger til almendannelse og fagdannelse, som efter ottiaarene er tilstaat kvinderne. Vi har maattet snappe til os en smule lærdom her, en smule belærelse hist. Intet sammenhængende, planmæssigt har vi faat. Dette burde *de* betænke, som overlegent taler om »hvad disse kvinder skal være med for her.« — Og den tale lyder endnu — om ikke saa sterkt som før. Jeg synes det er meget, vi er som vi er! — Jeg gad forresten vide, hvormange »vise fædre« vore kommunestyrer kunde prestere de første ti — femten aar efter vi fik formandskabsloven 1837! —

Men sikkert er det, vi mangler meget i at kunne fylde vor plads.

Hvad der især skorter paa — jeg dømmer her efter mig selv — er merkantil og teknisk uddannelse og indsigt. Den har den ældre generation kvinder ingen eller liden adgang havt til at erhverve sig — uden ved, som jeg før sa, at snappe til sig lidt hist og her. Anderledes med de yngre. I lang tid har adgangen staat dem aaben, de har saa at sie indaandet en praktisk uddannelses luft. — Jeg mener derfor, at af os, som nu har kastet os i brechen her, har man ikke kunnet forlange mer. Paa os passer ordene: »Hvo der gaar foran i en alvorsdyst, han seirer ei, han kjæmper kun og falder.« Og vi — ialfald jeg — er glad og taknemlig for at ha faat kjæmpe i rækkerne i disse aar selv om jeg har kjæmpet daarlig. Vi har bare tat af de første stød; der er vistnok enkelte kvinder, som har gjort meget mer end det; men det er dog bare de enkelte. Og de er landskjendte, saa jeg behøver ikke at nævne dem.

Vi kan altsaa ikke peke paa noget direkte og si: »Se det eller det har kvinder sat igjennem!« Men indirekte har vor adgang til kommunen gjort gavn: Den har aabnet mændenes øine for, at vi dog *kan* bruges. Jeg vil just ikke si, deres øine er *vidt* aabnede, men vi er da tat med baade i fattigstyret og tilsynet med barnehjem, sykehuse og sindssykehjem, i tilsyns-

nævnden for offentlige arbeidskontorer, vi er lagrette — de har tat os med om end modstræbende — og domsmænd. Disse tillidshverv vil hæve os i mændenes agtelse, hvis de ser, vi virkelig gjør nytte, og — last bust not least — det hæver os i vort eget kjøns agtelse.

Jeg tror derfor, at trods alt er veien ganske bra banet for den yngre generation, navnlig for dem, som nu iaar med sit fyldte 25de aar er blit stemmeberettigede. Vi kunde vel derfor vente, vi som nu i endel aar har arbeidet for kvindens ret, at denne yngre kvindeslegt, som staar der med akademisk, med merkantil, med teknisk uddannelse, nogle ogsaa med forstand paa jordbruk, skogskjøtsel, havestel o. s. v., — at denne slegt nu med iver og interesse, for ikke at si begeistring — vilde udnytte sin borgerret, udøve sin borgerpligt, ikke alene tilbedste for sig selv, men for det samfund, det lever og virker i. Hvordan ser det ud hermed? Hvordan er det med de sociale interesser? Dygtiggjør vore yngre kvinder sig i den retning?

Bevares, her læses! Her læses til eksamener, alle mulige slags eksamener! Og her *tages* eksamen, baade artium handelsgymnasie-eksamen, skolekjøkkeneksamen o. s. v. i det uendelige. Det var synd at klage over, at vor kvindelige ungdom ikke arbeider. Men hvorfor arbeider de? — Jo, for at »faa post!« Faa post! er løsenet. Og det er udmerket! *Jeg* skal saamen være den sidste til at klandre det!

Gudskelov vore kvinder er kommet saavidt, at de vil ernære sig selv! Og gudskelov at de fleste fædre og mødre ogsaa er kommet saavidt, at de *vil* døtrene skal lære at hjælpe sig selv! Der var den tid, da det ansaas for en skam, at døtrene gjorde det. Der var den tid, da vi kvindesagskvinder fik høre ondt, fordi vi vilde hjælpe døtrene dertil. Jeg kan virkelig tale med om den ting!

Men — næstefter det »at faa post« — lad mig bruge det udtryk! — er der da ikke et videre skridt at ta? for kvinderne som for mændene? Nei, størstedelen af vore kvinder stanser op ved det »at være selvhjulpne» — at sie da, hvis de ikke som husmødre og mødre faar *den* gjerning. — Naar mændene er kommet i stillinger, ser de sig om, om de ikke kan være samfundet nyttige kommunalt og politisk. Ja jeg tror da slet ikke at det er udelukkende af ideelle grunde, mændene higer efter det offentlige liv. Der er saamen megen ærgjerrighed med i spillet. Men *interesserne* er der dog! Men kvindernes sociale interesser er det smaat med! De burde dog være kommet med retten, med ansvaret! Nei, naar de har faat sit paa det tørre, da stanser interesserne, som man skulde tro dog var dybere, end bare at naa et eksamensmaal.

Det var at vente, at kundskabsrige og eksamenstærke kvinder vilde ofre

en tanke og lidt arbeide paa mindre vidende kvinder i det samfund, som de nu er saa nær knyttet til, ved sit arbeide, ved sin nu erholdte stemmeret og stemmepligt. Dette samfund, som bare nogle aar tilbage ikke regned med kvinder, men bare med mænd.

Hvis disse ofte saa energiske, saa kjække og saa dygtige kvinder, som vi kan være stolt af at ha i vor midte — hvis de opfordres til at ta op et eller andet arbeide for andre kvinders oplysning — og her trænges *megen* oplysning nu, for at vi skal fylde vor plads — nei, saa *kan* de ikke, saa har de ikke tid, saa forstaar de sig ikke paa det! Og hvad *kunde* disse kvinder med de mange eksamener ikke udrette ved at meddele noget af sin akademiske eller tekniske og merkantile viden til sine uvidende søstre! Her trænges oplysende foredrag om retslære, stats- og kommunal økonomi. Saa mangfoldige sociale spørsmaal trænges belyst og besvaret — og fra *kvindeligt* synspunkt — for at vi skal greie os i vore kommunale hverv, for ikke at tale om at dygtiggjøre os til at bruge vor *politiske* stemmeret! Og *nu* maa vi da rundt om i vort land — ogsaa i Trøndelagen — ha kvinder, som *kan* hjælpe. Er der da ingen som *vil?* Det var jo en ren begivenhed, da vi under kvindemødet i sommer fik et foredrag af en *kvinde* om Georgismen.

Skal vi faa oplysning paa dette omraade. maa vi fremdeles næsten udelukkende ty til mændene. Det er vanskeligt nok at faa dem til det. Men det skulde dog ligge nærmere for kvinder at hjælpe kvinder.

Men staar kvinderne egoistiske og begeistringsløse her — og ak hvor kunde ikke lidt begeistring gjøre godt — hvor det gjælder at ofre tid og kræfter for andre, skulde man ialfald vente, at de var *personlig* interessert i at bruge sin ret til ikke bare at vælge, men selv la sig vælge ind i kommunen. Jeg vil nødig »steame« den kommunale ærgjærrighed, som jeg klandrer mændene for; men *lidt* ærgjærrighed kan ikke skade. Om vi just ikke med det første har haab om f. eks. at bli taksationsmænd,*) eia, var vi der! — saa var der dog mange andre om end ulønnede hverv, som kunde ta vor kommunale og sociale interesse fangen, og som det kunde tilfredsstille dygtige og intelligente kvinder at komme ind i. Men saa længe kvinderne selv sky holder sig tilbage, saalænge er det ikke at vente, at mændene føler sig opfordret til at benytte vor hjælp i større udstrækning end hidtil — ikke engang til ulønnet arbeide.

Jeg er vis paa, der blandt de yngre kvinder er mange gode kommuneemner, som kunde ta det op med mændene, som kunde fylde sin plads!

---

*) Sigter til de fede honorarer, magistraten har foreslaaet de mænd, som isommer har foretat omtaksation af Thj.ms grundeiendomme.

»Noblesse oblige«, sier et gammelt ord. De kvinder som i vore dage forholdsvis let har erhvervet betingelserne for at leve et sorgfrit og virksomt liv, bør ikke glemme, at disse betingelser havde ikke deres mødre, ikke deres ældre, kvindelige slegtninge som brændte efter at faa virke bare en brøkdel af hvad de yngre nu kan faa virke, — mange af dem har i sin tid ved sit arbeide for kvindens rettigheder hjulpet de unge til deres »poster,« ofte med tabet af sine egne smaa poster — om de da forresten var saa heldige at ha nogen! Mange af vore nutidskvinder nyder sine friheder, sit forholdsvis økonomiske velvære, som om kvindens frihed og uafhængighed havde været en kjendsgjerning fra moder Evas dage. Nogen hver kunde ha godt af at lære at kjende de sidste tyve, tredive aars kvindesaga, saa blev kanske ansvarsfølelsen stærkere, og de vilde faa fornemmelsen af, at de som borgere har andre pligter end at tjene sit brød, feie for sin egen dør.

Selv om det bare gjælder den ting at lægge sin stemmeseddel i urnen paa valgdagen, gaar det trægt — ofte for mændene, men endnu oftere for kvinderne.

De fleste valg er jo nu færdige udover landet. Jeg skal læse op nogle af resultaterne her nordenfjelds, som jeg har notert. Man ser da, hvordan det her er bevendt med kvindernes kommunale interesse.

Som De ser, er resultaterne ikke glimrende. At de blir bedre i byerne, vil vi tro, og at vi specielt i Trondhjem, baade mænd og kvinder, vil vise større deltagelse end ved forrige valg, vil vi inderlig haabe. Af 12000 stemmeberettigede her i byen sad for tre aar siden de 5000 hjemme!

Jeg sa før, at vi kvindesagskvinder har fremhævet saa ofte, den gavn det vil være for samfundet, naar det kvindelige element blir representeret fyldigere. Jeg tror det; jeg er overbevist om det, at skal man

»Rette det som rengt er,
Reise det som velt er,
Bygje og bøte med bot, som duger,«

da maa der være kvinder med, Men der gaar tid hen, før kvindens virke faar sætte dybe merker. Vi har saalænge været henvist til at virke i det skjulte, under anonymitetens dække, saa det tar tid at udviske ufrihedens og skyhedens stempel. Vi kan og maa utrættelig arbeide paa at naa mændene i kunskaber der hvor det skorter os — især da de yngre, som endnu har det elastiske sind, den lettere udviklingsevne. Og kundskaber tynger ikke.

Ei bedre byrde, du bærer paa vei, end meget vid. Bedre end guld det, tykkes paa ukjendt grund. Det er trængendes trøst. — Sier Hávamál. — Og vi kan da ta fat straks paa det, som det ligger nær for os

at se skjævhederne ved. — Vi kan f. eks. gjøre vort til, at der blir et ligeligere forhold mellem kvindearbeide og kvindeløn.

Hvor pinligt er det ikke ofte i bystyret at høre denne diskussion i det lange og brede, om hvorvidt en kvindelig funktionær skal ha 200, 225 eller 250 kroner i pension! Naturligvis! — »Man under saa inderlig vel denne bra, veltjente kvinde en sorgfri alderdom, men desværre! for konsekvensernes skyld» osv. Vi kjender tiraden!

En saa forsigtig behandling af byens finanser viser man ikke altid, naar det gjælder mandlige funktionærer.

Jeg ved meget vel at pensionen skal staa i forhold til lønnen. Ja, men saa maa det lønnes bedre! I forhold til arbeidet!

Vore husmødre klager ofte over den fortvilede maade der bygges paa. Der er store huse med en 10—12 leiligheder, men kjælder og vaskerum staar ikke i forhold til de mange familier. Og der indredes leiligheder med spisestuer, hvor 20, 30, 40 gjæster kan dinere. Men kjøkkenets og spiskammerets rum er ikke indredet paa at lave mad til spisesalens gjæsteantal.

Noget bedre tror jeg nok det er blit. Men endnu bedre *kunde* det bli, om vi havde erfarne husmødre og teknisk uddannede kvinder med i bygningskommissionen. Og hvis vore høivise arkitekter vilde nedlade sig til at spørge praktiske kvinder om deres mening, naar de gir sig ilag med indredning af kjøkken, madbod og w. c. saa kom kanske ikke en hel del kjøkkener til at ligge mod syd; saa slap man kanske den ofte alt andet end platoniske forbindelse mellem madbod og w. c. Som vi har set i disse dage, er der en kvindelig arkitekt, som konkurrerer til »Hjemmenes Vels præmie for en praktisk leilighed.

Men vi kan naturligvis ikke vente, naar vi ikke selv søger at bli med i arbeidet, at mændene skal søge os.

Jeg kunde endnu nævne ønskeligheden af kvindens større deltagelse i de kommunale opgaver som gjælder arbeiderforhold, fabrikforhold, sædelighedens og ædruelighedens fremme, omsorg for barn osv. Alt dette har ærinde til os. Det er saa ofte omtalt og behandlet, saa jeg vil ikke videre gaa ind paa det. Men jo flere kvinder, som blir med i samfundsarbeidet, desto hurtigere vil der ske fremskridt, desto lettere vil fordommene mod vor deltagelse i arbeidet svinde.

Ingen kan stanse udviklingen, og den gaar nu i tydelige og klare linjer fra det patriarkalske, fra mandens »vi alene vide«, mod det matriarkalske. Ligesom det lille hjem er bedst representert ved baade far og mor, saa ogsaa det store hjem. Ja, det er en sandhed som er sagt saa ofte, at den kan synes forslidt; men den maa atter og atter gjentas.

Derfor er det ikke forsvarligt af intelligente, kundskabsrige. myndige kvinder, som kan og som selv ved at de kan, ikke at ville være med og bære byrderne og dele dem i det offentlige liv. De bør ikke undslaa sig. Og endnu mindre er det forsvarligt paa valgdagen at sitte hjemme og tænke: »Min stemme gjør jo hverken fra eller til!« — eller kanske slet ikke tænke, men glemme dagen!

Jeg vil da, med henblik paa det nære valg — opfordre myndige kvinder til at møde talrig op; faa andre kvinder til at møde op; hjælpe dem som har lovligt forfald, til at faa sin stemmeseddel indsendt.

Og dernæst — med henblik paa fremtiden — vil jeg be alle kvinder arbeide paa at gjøre sig skikket til at bruge sin ret og udøve sin pligt og være med, de som har kundskaber og visdom i oplysningsarbeidet.

Kanske da alle vi, som er her tilstede, kan opnaa at se meget »rettet af det, som rangt er, reist det som velt er«.

Jeg vil tilslut minde om, hvad vi sang her isommer paa det store kvindemøde:

Der er en rigdom af kræfter gjemt
Fra slegt til slegt i det dybe,
Til større dagværk og dåd bestemt
End kun i muldet at krybe.
Lad dem saa høit i flamme slaa,
Som tanker op kan stige,
Og over alle have naa
Til fjernest land og rige.
De kræfter vokser sig stor og sterk
Til hele folket at favne,
De øver tankernes store værk
Og vil ei glimre, men gavne.

Det norske husstel

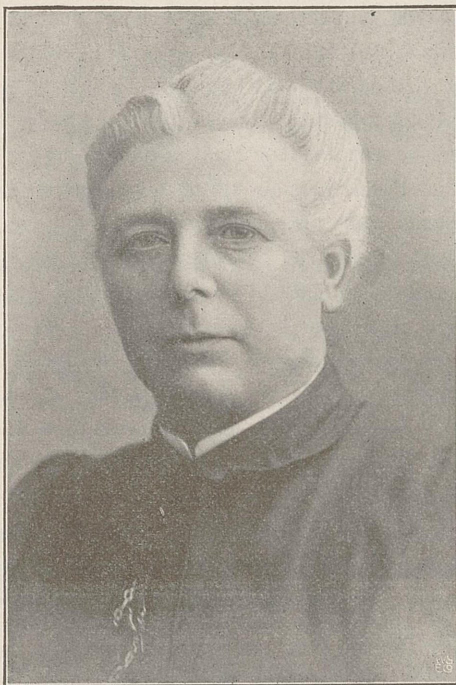
er svært tungvindt, sier folk, mest de som kommer fra Amerika. Især synes man vore storvasker er skrækkelige. I Amerika vasker man hver uge og er ikke afhængig af bryggerhus o. l. Men saa har man fortrinlige sæber, som renser tøiet ligesaagodt med koldt eller lunkent vand som med kogende.

En amerikansk husmor, som for tiden bor i Kristiania, har forevist os den rette amerikanske sæbe *Fels Naptha*. Den er udmerket baade til hvide og kulørte sager, baade til silke, bomuld, lin og uld. Vi har ladet den prøve med koldt vand, og vidnesbyrdet lød at den var særdeles letvindt og praktisk at bruge og at resultatet var tilfredsstillende. Især fandt man den udmerket til uldtøi (lunkent vand). For enslige personer og for smaa husholdninger som har liden hjælp maa den først og fremst anbefales.

Petra Lie.

En af vore mest fremragende kvindelige banebrydere, tandlæge *Petra Lie* er afgaat ved døden.

Hun vil længe mindes ikke alene af sine talrige venner, men ogsaa af kolleger og alle, som hun gjennem sin praksis er kommen i berøring med.

Som den første kvinde, der slog ind paa dette arbeidsomraade, havde hun mange vanskeligheder at kjæmpe med. Af de mandlige tandlæger, som var udeksaminerede her, vilde ingen antage hende som elev, og hun maatte derfor søge til udlandet for at faa sin uddannelse. Da Petra Lie i 1872 kom hjem og meldte sig til eksamen, vakte det saadant opstyr, at tandlæge *Kroll*, det ene medlem af eksamenskommissionen, nedlagde energisk protest mod, at en kvinde skulde gives adgang til at underkaste sig eksamen. Da han ikke fik støtte heri hos de to andre medlemmer, der var læger, søgte han sig entlediget fra stillingen. Til dette skridt anførte han som grund, at han ikke kunde blive staaende i kommissionen, naar han ikke fik gjort sin mening gjældende og derigjennem varetaget sin stands interesser som han havde ønsket.

Petra Lie underkastet sig eksamen og fik første karakter. Derpaa reiste hun til dr. Bruck i Breslau og foretog ogsaa senere flere studiereiser til Tyskland. Hun havde ved sin fremragende dygtighed erhvervet sig et godt navn i indland og udland.

Ved hendes 25 aars jubilæum overrakte kvindelige kolleger hende en adresse, hvori de gir udtryk for sin erkjendtlighed og beundring. Fra den norske tandlægeforening kom en lignende adresse.

Denne forening har senere indvalgt hende som korresponderende medlem.

Det var Petra Lies uafladelige krav til kvinderne, at de, naar de vælger sig en livsstilling, maa søge at skaffe sig saa grundig uddannelse, at de, i udøvelsen af sit arbeide, blir fuldt jevnbyrdig med de dygtigste af sine mandlige kolleger. Hvor høit patienterne skattede hende, sees af, at selv efter frk. Lie havde trukket sig tilbage til sin villa i Gjetemyrsveien, søgte de hende ogsaa der, trods den lange vei.

Ligetil sommerferien iaar fortsatte hun delvis med sin praksis, og selv efterat sygdommen havde tvunget hende til at opgi den helt, viste hun den mest levende interesse for sit fag og sine kollegers arbeide.

Men den store virksomhedstrang, hun var besjælet af, gav sig ikke udslag bare i det faglige arbeide. Hendes varme hjertelag fik hende til at ofre baade tid og penge paa det ene filantropiske foretagende efter det andet.

Gamlehjemmet i Pilestrædet er stiftet efter hendes initiativ, og det er kjendt at det var hende som tog det sterkeste tag for at faa Kathinka Guldbergs barnehjem oprettet. Diakonisserne havde i hende en trofast ven og støtte. Men først og sidst var det børnenes sag hun virked for, hun havde stadig nye planer om barnehjælp oppe. Hun virked ivrig for at faa børn med i dyrebeskyttelsessagen, som ogsaa laa hende varmt paa hjerte.

Og paa mangfoldige maader som ikke er alment kjendt virked hun. Det var os altid en gaade hvorledes hun med sin store praksis kunde faa tid til det altsammen. Hun gik der bramfrit og uselvisk og hjalp med raad og daad. Hun gav stort og paa en gjæv maade.

I 1905 var Petra Lie en af dem som sterkest grebes af tanken paa »den nye arbeidsdag«. Hun syntes der skulde tages fat uopholdelig. Planer om landsgavnligt arbeide, hvor især kvinder skulde gjøre en indsats, sysled hun med; nu er de stanset. — —

Og ikke blot inden vor særlige arbeidskreds, men viden om vil savnet føles. —

For et sjeldent menneske, en helstøbt personlighed er gaat bort fra os.

Kvindelige kolleger.

Frøken Petra Lies begravelse foregik paa Nordre gravlund 25de novb. under stor deltagelse. Fra flere institutioner og foreninger lagdes kranse paa kisten, deriblandt ogsaa fra *Norske kvinders nationalraad* ved dets formand. Petra Lie har været enkeltmedlem af N. K. N. siden det blev stiftet.

Kvindeligt politi.

Naar N. K. F. 22de novb. i Studentersamfundets store sal, holdt møde for at vække interesse for kvindeligt politi var det ikke en ny sag som toges op. Ser man nogle aargange tilbage i Nylænde vil man finde adskilligt om emnet baade fra udlandet og hjemmefra. N. K. F. har tat sig kraftig af sagen, og arbeidet resulterte i 1900 i ansættelse af kvindelige sluttere og særskilt arrest for kvinder. Saa gjaldt det at komme videre, der blev holdt endel møder og gjort undersøgelser. Sagen har nu hvilet en stund, og det er nok ikke saa ilde, for efter N. K. F.s møde at dømme er den modnet i sindene i mellemtidsn.

Et stort publikum var samlet, og baade fra mænd og kvinder blev hævdet at kravet nu maatte frem med kraft, og der kom oplysninger som gav haab om et godt udfald.

Talerne var: N. K. F.s formand fru Blehr, frk. Schjoldager, frk. Tonning, frk. Welhaven, hr. Færden og hr. Høe. I replikskiftet deltog frk. Rogstad, fru Thinn m. fl. Følgende resolution blev fattet:

»Møde sammenkaldt af Norsk kvindesagsforening, henstiller indtrængende til Kristiania bys myndigheder at foranledige ansættelse af kvinder i politiets tjeneste til værn for børn og ungdom paa gader, legepladse og jernbanestationer, i parker, restauranter, paa havnepladse og lignende».

I interviewartiklen *Olava Jenssen*, forrige hefte, har en passus, paa grund af sin knappe form, git anledning til misforstaaelse. For sikkerheds skyld fremhæver vi da her, at det var frk. Jenssens chef, *parykmager Erichsen*, som tog broncemedalje paa Skiensudstillingen i den tid hun arbeided der. Vi oplyser endvidere om, at det var i 7 aar, læretiden *iberegnet*, frk. Jenssen var *eneste kvindelig* assistent hos Erichsen.

Frk. Wilhelmine Brandt modtog paa sin 80-aars fødselsdag mange vidnesbyrd om publikums sympati. Visiter, breve, en mængde telegramer og blomster, presenter i form af selskabskager, frugt m. m. Norske kvinders nationalraads styre indfandt sig og overrakte en blomsterbuket.

Juleroser vil i aar komme til at indeholde bidrag bl. a. af Hans Aanrud, Gudmund Stenersen, Albert Edelfeldt, Bjørnstjerne Bjørnson, Jul. Paulsen, Thomas Krag, Rickard Bergh, Sverrer Knudsen, Bruno Liljefors, Alfr. Sinding Larsen, Franz Lehàr, Fritz Thanlow, Jeppe Aakjær, Vilh. Krag, Edvard Grieg, John Paulsen, Jonas Dahl og Eilif Peterssen.

(Eftertryk forbydes.)

Den store kjærlighed.

af

C. S.

(Oversat for »Nylænde.«)

Forts. fra no. 22.

Og hun saa ned paa den ældre kvindes ansigt, hvor rynkerne havde sat merke. Det straalte af ømhed, og havde faat et nyt udtryk over sig, som Kamala ikke kunde gi noget navn til.

»Er du døv Kamala?« raabte *Chimini* i sinne, fra den anden ende af værelset. »Der følger ulykke med at tale saa længe med *Matha Shri*. punditens hustru. Du skulde heller forby hende at komme til dine *kunkun* selskaber, for har ikke guderne forbandet hende og ikke ladet nogen søn fødes?

Og hun er jo halvgal — enhver anden kvinde vilde nok ha arrangeret de ting selv og git sin mand en vakker ung brud til medhustru; men huu forhexer ham, saa han ikke tør ægte nogen anden!«

Det fine ansigt dirred, da de grusomme ord naadde hende, hvor hun sad borte i hjørnet; og Kamala la en beskyttende haand paa hendes skulder.

»*Matha Shri* er en gjæst som jeg aldrig vilde undvære«, sa hun, »bare at hun er tilstede føler jeg som en velsignelse.«

Men Matha Shri havde reist sig. »Din ømhed gjør mig godt barn. Det glæder et hjerte, som ofte er bedrøvet. Alligevel taler Chimini sandt.« Hendes blik gik langsomt omkring fra den ene veltilfredse matrone til den anden. »Dette selskab af *dem som har naad det* og — jeg? — Nei her passer det sig nok ikke at du salver min pande. Og alligevel — jeg vil saa gjerne ha den hellige røde kunkun af dine hænder mit barn .... Men bare en eneste ulykkelig hustru bryder strømmen, sier de. Nei! Nei! Jeg maa gaa Hvem ved for hvilken synd i et tidligere liv jeg lider nu? Alene *et* er sikkert: Guderne er retfærdige. Fred være med dig! ... Mit skjød er fuldt af det livgivende korn, hvert korn er en bøn!»

Og før *Kamala* kunde hindre det var hun ved udgangsdøren.

»Det var da vel;« sa Chimini med sin grætne stemme. »Det er ikke raadeligt at friste guderne for meget. Hvorfor sætter de saadanne ulykkesmerker paa folk, er det ikke for at vi skal sky dem og især paa vore høitidsdage?«

»Ja, ja! saa er det. Visdom lyder fra hendes læber« sa en anden

»Du har et kjærligt hjerte Kamala, men tag dig ivare for hvor det leder dig hen.

Vi kan ikke skille os selv fra vore handlinger, og hvis du rører ved ulykken — *Toba!*« (»Gud forbyde!»)

»Toba! Toba!« gjentog alle kvinderne, og slog begge haandfladerne mod kinderne.

Kamala var taus, som det sømmed sig en velopdragen ung Hindukvinde i ældres nærværelse. Men der var adskillig ondskabsfuldhed i det slag hun gav hvert dydigt hode, efter som hun salved det. »Der«, »der«! hun gik omkring og overførte det slimede røde stof fra sølvgryden til gjæsternes pande, indtil hun havde sat merke paa hver og en af dem.

Kunkun selskaber er en god gammel skik — og malerisk virker de ogsaa.

Og nu var de gaat allesammen, blomsterguirlander og gaver af frugt var Kamala's materielle farvelhilsen; og de bortdragende gjæster saa ud som en høstgilde procession. For ingen spiste noget paa stedet — aa nei! Mad og fine klær — det passed ikke sammen.

Men Kamala sad og tænkte paa stakkers *Matha Shri*. Hun skal ihvertfald ha en ordentlig portion frugt og søde sager, sa hun; og en af hvedekurvene blev fyldt til overflod og sat ind i spiskamret til forsendelse ved leilighed.

Imidlertid havde den ulykkelige kvinde, for at undgaa de mest befærdede veie, kommet ind i en ren labyrint af sideveie, som tilsidst førte hende ind i en *mango*træ lund med udsigt over sjøen og dens øtempel.

»Det er godt« tænkte hun, mens hun saa sig omkring med forvildet mine. »Tankerne krydser mit sind, det er en tummel derinde som naar tilskuerne strømmer ud af et teater. Jeg maa se at faa orden paa dem. Mano er en god mand. Saa guderne har isandhed velsignet mig. Hvor lidet hun kjendte sandheden, hun som haaned mig. »Ægt en anden kvinde, min herre! (Har jeg ikke sagt det selv? Men det maa vist siges om igjen). Tag en anden tilægte — en enke om du vil, – eller min fætters vakre datter — hende som vi har opdraget som vort eget barn. Du har ofte set efter hende, har jeg lagt merke til, naar hun for omkring i huset, saa'n en livlig unge, blid og indtagende ogsaa. Aa, du har nødig villet skilles med hende, om det saa bare var at forlove hende bort. . . Kunde det være fordi du, tiltrods for din tilbagevisning og din misbilligelse af

flergifte, havde et skjult ønske om at — en dag — — kunde det bli! Aa! Mano, jeg har bedt dig om at gjøre det — men alligevel ikke saa'n bestemt, med et navn, med en person sammen med mit spørsmaal. Kanske vilde det falde anderledes ud, hvis jeg kunde det — aa i guder! det er haardt naar det kommer saa nær som nu — det er haardt at forberede for sin egen stedfortræder ..... men, daarlig er den kjærlighed som ikke vil ofre alt. . »Ogsaa dit eget selv,« — — Jo, det vilde sikkerlig hjælpe ham. »En søn, en søn som kan tænde mit ligbaal og be for min sjæl!« . . . det mumler han endog i sin søvn, og ved ikke at han piner mig. — Ja han skal faa en — koste hvad det vil. . . .«

(Forts.)

Der ligger meget og venter som ikke fik plads i dette hefte. I næste hefte vil der bli et dobbelt tillægsblad.

Somatose. Vi vil paanyt henlede opmærksomheden paa det udmærkede jernpræparat: Flydende *Somatose*, fremstillet af *Friedr. Bayer & co. Elberfeld.* Det smager godt, omtrent som kraftig bullion, og giver frisk appetit og dermed nye kræfter.

Fedsild nedlagt som Matjes A/S Simon Lockert. Vi henleder opmerksomheden paa vor annonce om fedsild nedlagt som matjes. Det er et fremskridt at den her i landet kan fremstilles paa den maade, og resultatet er udmerket.

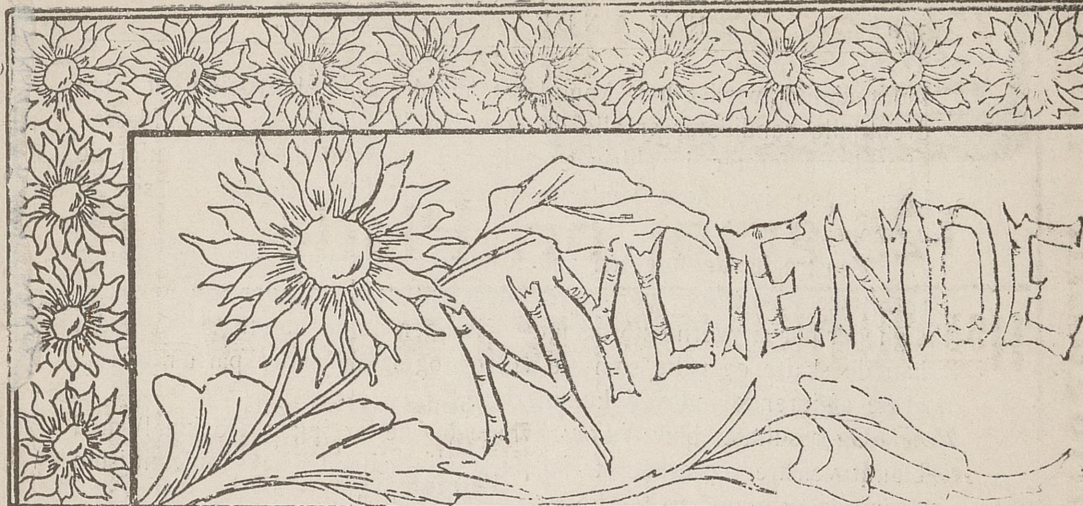
Alle sagens venner anmodes om at virke for Nylændes udbredelse saa vi kan faa udvidet bladet snarest.

Indholdsfortegnelse.

1ste december 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

21de aarg. | TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG. KRISTIANIA, 15 december 1907. | No. 24.

Valgresultaterne

for det hele land foreligger ikke, idet dette skrives, selv valgene til herredstyrerne, som foregik i oktober, er ikke statistisk færdig behandlet. Vi kan derfor ikke udtale os med sikkerhed om kvindernes deltagelse. Efter hvad der er kommet frem, ser det ud som om fremmødet har været daarligt mange steder paa landet, men bedre i byerne. I Kristiania har det været glimrende.

Hvad indvalg i kommunestyrene angaar, saa er det nok i det hele daarlig bevendt med det. I hovedstaden gik det som vi ved elendig. Vi omtalte sidst at ifølge opstillingen paa listerne skulde kvinderne kunne gjøre regning paa mindst 10 pladse. Det blev bare 5.

Af høire og samlingspartiets 45 representanter er 3 kvinder. Af venstres 10 er ingen kvinder. Af arbeiderpartiets 27 er 1. Af afholdspartiets 2 er 1 kvinde.

Afholdspartiet med sine 50 % gjør skam paa de tre politiske partier, hvor kvindernes navne har været strøget i stor maalestok.

Af høire og samlingslisten kom bare de tre som var kumuleret, (en som repr. for høire, en for liberale og en for næringsdrivende) ind. Ogsaa disse var strøget af mange, men det spiller ingen rolle.

I det øieblik partiet har kumuleret mindre end halvdelen af sine eventuelle kandidater er alle de kumulerede selvfølgelig sikre. Massen af vælgere foretar jo aldrig strygninger. Men af de 9 ukumulerede kom ingen ind, først langt nedi suppleantlisten finder vi sex af navnene.

Venstre havde fulgt en anden taktik. Det kumulered tre gange saamange navne som partiet fik representanter. Under de omstændigheder har strygerne stor magt. Klumper nogle hundre sig sammen, kan de skalte og valte som de vil, og ogsaa de andre partier kan da gribe afgjørende ind ved kumulering.

Og resultatet blev: *ingen* kvinde (og heller ingen arbeider!) med blandt venstre representanterne, først allernederst paa suppleantlisten — altsaa som no. 20 — findes et kvindenavn.

Paa arbeiderpartiets liste maa en endnu længer ned, end paa de andre (høires kv. reprsentanter staar som no. 16, 19 og 20.) helt til no. 27, for at finde et kvindenavn, den sidste blandt representanterne, men første suppleant er en kvinde, saa det retter lidt paa affærerne.

Summen af det hele blir: samtlige politiske partier har behandlet kvinderne saa nogenlunde lige slet.

Det er liden trøst at der er endnu færre procent i det nuværende bystyre.

Nu har Kristiania kvinder, siden de fik kommunal stemmeret, forsøgt baade upolitiske og politiske lister uden synderligt held.

Men de har lært adskilligt af det, og skaden kan gjøre dem klogere.

Vi skal ikke her gaa nærmere ind paa sagen eller indbyde til diskussion om den, saa nær indunder jul. Men *et* kan vi bli enig om uden diskussion.

Kvindesagen har sine vanskeligste opgaver foran sig, og arbeidet for den maa ikke svækkes.

De 5 kvindelige representanter i Kr.a kommunestyre er:

Frk. Othilie Tonning, (afholdspartiet), fru Martha Tynæs, (arbeiderpartiet) frk. bogbinder Marie Hansen, fru Mariane Nærup, frk. Anna Rogstad, (høire og samlingspartiet.)

Man kan vistnok gjøre sikker regning paa at høire vil sætte en kvindelig representant ind i formandskabet i det nye bystyre.

Som man vil erindre er for tiden frk. Elise Heyerdahl høires kvindelige representant i formandskabet.

Missionsarbeidernes ring og N. K. N.

Fortsættelse fra no. 21*)

Jeg syntes dette var at gaa langt i respekt for andres religiøse opfatninger og forestillinger.**)

Og inden det internationale kvinderaad har jeg faat grundig erfaring for hvor ængstelig man er for at træde andres religiøse og politiske opfatning for nær. Det vil være de fleste af mine læsere bekjendt, at omsendelsen af skriftet Norway skræmte I. C. W.s styre til paa initiativ af det svenske kvinderaad at foreslaa forandringer i sine love. Disse gik ud paa ikke alene at hævde at religiøse og politiske stridsspørsmaal skulde udelukkes af *programmet* — hvad jeg i og for sig finder rigtigt, men saa rimeligt at det ikke behøver fæstes ved lov, — men man vilde ogsaa ved lov hindre at oplysende skrifter som *Norway* skulde kunne cirkulere — forslag som vi herfra med held har bekjæmpet, og som jeg haaber aldrig blir lov.

Hvor ængstelig man vaager over at religion og politik skal være et fredlyst territorium fik jeg ved den anledning føle.

Det forrige styre maatte derfor først gjøre ansøgerne opmerksom paa denne kjendsgjerning, men fik til svar at M. R. ingenlunde havde til hensigt at drive missionspropaganda hverken i I. C. W. eller i N. K. N. man vilde kun ha sit arbeide representeret i vort raad, sammen med det øvrige kvindearbeide.

Flere havde gaat ud fra at det var mod hedningemissionens væsen, at være saa lidet aggressiv, og mente nu, at hvis man var sikker paa at denne aand inden Missionsringen altid vilde være den raadende, saa var der ingen fare ligeoverfor I. C. W. hvor det ogsaa i tilfælde kun blev indirekte representeret.

I N. K. N. blir jo foreløbig ingen hedenske trosbekjendelser at bekjæmpe, saa erklæringen maa vel her nærmest mene, at man ikke vil søge at vinde proselyter for missionsarbeidet inden raadet. Men optagelsen af hedningemissionsringen vilde ikke desto mindre betegne et princip, og kan faa konsekvenser som ikke alle har tænkt paa. Vil man holde sig grundreglen efterrettelig — vil man hævde ligestillethed og retfærdighed, saa maa man et af to: Enten undgaa alt som har til formaal at bekjæmpe andres religion eller aabne døren lige vidt for alle religiøse meninger. Optar man forbund som bekjæmper hedenske og jødiske trosbekjendelser, saa maa man i tilfælde ogsaa opta forbund som bekjæmper vor trosbekjendelse.

Og lar man religiøs tolerance herske paa denne maade, saa ogsaa

---

*) Artiklens begyndelse stod i *Tillægsbladet*. Skjønt det er dobbelt, har vi ikke kunnet finde plads der, saa vi maa fortsætte i hovedbladet for at faa artiklen afsluttet iaar.

**) Nationalkomiteen har sex medlemmer, og tre af disse tilsættes af N. K. N. men den er helt uafhængig.

politisk. Partipolitiske organisationer vil da ikke kunne negtes optagelse, og socialistiske, venstres og høires maa ha samme ret.

Det er konsekvenserne.

Det er ogsaa om valget af disse to principer: skal man udelukke alle religiøse og politiske propaganda forbund, eller skal man aabne døren for dem alle, at der ofte staar skarp strid, naar man skal grundlægge organisationer, saa det var ikke at vente at vi i N. K, N. skulde kunne undgaa at ta standpunkt til dette spørsmaal før eller senere.

Jeg for min del synes vi kan aabne døren for alle, d. v. s. for enhver retning, som vil bygge paa det moralske grundlag, vi er blit enig om i vor organisation.

Jeg frygter isaafald ikke følgerne, men jeg maatte som styrets talsmand, da sagen var fremme til afgjørelse, pege paa konsekvenserne, — *fremhæve* dem. Det gjaldt at faa størst mulig klarhed over spørsmaalet.

Saavidt jeg kunde forstaa, saa frygted heller ikke flerheden af dem som stemte imod — de omtalte konsekvenser i praxis.

Havde spørsmaalet kun dreiet sig om dette, saa havde Missionsringen antagelig nu været et led af N. K. N.

Naar jeg stemte mod optagelse af M. R. var det paa en anden basis, det var af grunde som man har kaldt formelle, men som jeg mener har den største realitet — af konstitutionelle grunde.

Jeg fandt at ringen ingenlunde var representativ nok m. h. til det arbeide den stod for, til at kunne optages som direkte led af N. K. N.

Og diskussionen viste at flere delte denne mening. Med rette blev det fremhævet at hvis missionsringen blev optat, saa kunde man heller ikke negte nye ringer eller grupper — eller hvad de nu vilde kalde sig — af det organiserede missionsarbeide at optages i N. K. N.

At hvert af de led som optoges i N. K. N. maa være representative, saa ethvert saadant misbrug udelukkes af sig selv, er naturligvis forudsætningen.

Jeg husker da vi skulde danne raadet, med hvilken spænding vi vented paa om flerheden af L. K. S. F.s tilsluttede led gik med paa dens styres andragende om optagelse. Havde ikke det været tilfældet, var den ikke blit optat, endsige da cm dens hovedstyre havde stillet sig imod.

Og saa skulde M. R. med sine fem, for anledningen sammensluttede, foreninger kunne representere det vældige arbeide som omfattes af det norske missionsselskab.

Og det efter at dettes styre offentlig havde fraraadet sine kvindeforeninger at slutte sig til N. K. N.

Man har sagt at kvindeforeningerne er saa løst tilknyttet, at de ikke er at regne for en fælles organisation. Men naar der fra styret kan offentliggjøres en artikel med adresse »Til vore kvindeforeninger«, som den i Norsk missionstidende no. 24, 06*) saa maa der være ikke saa liden sammenhæng og samarbeide, fælles opgave, fælles program m. v.

Og netop naar organisationen er løs vil det norske missionsselskab ha let for at afgi stort materiale til at danne ringe af, saa stort at det maatte

*) Se Nylænde no. 3. Tillægsblad.

kunne trænge ind i N. K. N. og, om det fandt for godt, ta hele magten eller sprænge vort forbund, hvis først en revne blev slaat i vor konstitution. Det var saadanne konsekvenser som med rette kunde frygtes hvis M. R. blev optat. Og selv de af oppositionen som mente, at ikke mange missionsgrupper forcløbig vilde ønske at komme ind i N. K. N., saa det i *dette* tilfælde ikke var nogen overhængende fare, vilde ikke gaa med paa hvad de ansaa for at være et stort misbrug af ordene i N. K. N.s love. For derved vilde der skabes farlige præcedenser for fremtiden.

Her kan være stedet til at berigtige en misforstaaelse, som flere paa landsmødet sees at ha gjort sig skyldig i. Fru Gjør udtaler i sin artikel i »Husmoderen« no. 25: »Havde vi kunnet kalde os en landsforening vilde det hele gaat glat, sa man til os.« Ogsaa de kvinder som har undertegnet adressen til fru Gjør*) synes at tillægge navnet en stor betydning.

Jeg tror ikke det var gaat det mindste glattere om Ringen havde hedt landsforening. Dette syn paa sagen viser kun hvor udvortes og formalistisk man har opfattet oppositionen. Om der staar i lovene at N. K. N. dannes af »landsforeninger« m. m., saa betyr dette naturligvis ikke at en hvilkensomhelst landsforening uden videre skal optages. Der staar ogsaa »andre sammenslutninger af foreninger« men derved menes ikke at en hvilkensomhelst sammenslutning af foreninger selvsagt optages. Var det saa, behøved man ikke ha passusen om at der kræves $^2/_3$ majoritet til optagelse af et nyt led.

Det gjælder ikke navnet, men *at fylde de betingelser som lovene fornuftigvis forudsætter.*

Paa enkelte hold gjør der sig gjældende den mening at missionen har gjort sig saa fortjent af kvindesagen, at der af den grund bør gjøres en undtagelse ligeoverfor den.

Man fremhæver at det var den første og største kvindebevægelse i landet. Tar man dette begreb helt bogstavelig, saa kan man gaa med paa, at saa var det.

Da den første kvindemissionsforening blev stiftet i 40aarene af fru Gustava Kjelland — saa blev dette begyndelsen til at en hel del kvinder i landet organiserte sig om interesser som gik udenfor de fire vægge. Det var første gang saa skede i større maalestok.

Og at dette har havt stor indflydelse paa landets kvinder, og har vakt bevægelse iblandt dem, sier sig selv.

Men paa den anden side, — da kvindefrigjørelsens ideer brød sig frem i landet, da var det ikke hos disse kvindeforeninger den fandt hjælp. Man kan ikke si at kvindesagen i sine trængselsaar fik synderlig støtte inden missionsarbeiderens kreds. Heller det modsatte. Det er ikke saa frit for at det blev betragtet som en afvei den som kvindesagskvinderne havde slaat ind paa. Mon det ikke ogsaa hændte at vort arbeide blev fordømt som ukristeligt i sit væsen? Dette blev ogsaa omtalt paa landsmødet, der var en taler som fremholdt, at før havde missionskvinderne staat fiendtlig eller ihvertfald fjernt, derfor fandt man det desto glædeligere at de nu kom til os — og saa ræsonertes der videre: derfor maatte vi nu gi dem adgang.

*) Se Nylænde no. 19. Tillægsblad.

Jeg synes ogsaa dette i og for sig er glædeligt. Det er et betydningsfuldt tegn paa hvor langt vi er kommet, og jeg synes ikke man skal vise nogen tilbage fordi de kommer i 11te time.

Men paa det videre punkt synes jeg logiken brister. Det, at de har været længe borte, er *ingen grund* til at lukke dem ind, paa andre vilkaar end der før har været stillet for de foreninger som er med i vort forbund.

Den dag M. R. er representativ i samme forstand som de øvrige led, skulde jeg anta at den vil bli optat i N. K. N. Jeg ved der er led inden vort forbund, som principmæssig er imod optagelsen af hedningemissionsforeninger paa de præmisser som er omtalt — at et konfessionsløst og upolitisk forbund ikke bør opta konfessionelle og politiske foreninger.*) Men jeg tror flerheden af led inden oppositionen, ikke lar sig hindre af dette, og at saaledes M. R. blev optat i tilfælde de andre betingelser opfyldtes.

Jeg tror det, men tør selvfølgelig ikke garantere det.

Jeg mener heller ikke at alle de som har stemt eller vil stemme for optagelsen hilser den velkommen med samme glæde. N. K. N. er jo et stort forbund og rummer meget forskjellige meninger. Vi har læst de ord hvori adressens underskrivere udtaler sig. Jeg tror der er dem, inden N. K. N. som har et mindre lyst syn paa vort lands missionsarbeide, og som frygter at dets representation inden N. K. N. let vilde kunne udnyttes til fordel for reaktionen.

Imellem disse yderpunkter er der ogsaa flere nuancer af meninger.

Men hvad man end mener om dette, om følgerne i denne henseende ved at faa missionsarbeiderne med, saa faar det ikke være det afgjørende. Man faar handle ret og efter sin overbevisning enten det smager en selv eller ei og enten andre folk liker det eller ei.

At være med paa at vise tilbage dem som ønsker optagelse er alt andet end behageligt. Det har hændt engang før. Da raadet skulde grundlægges, ønsked Kr.a lærerindeforening at være med som direkte led. Den blev som lokalforening henvist til Kr.a lokalraad, men vilde ikke ind der, den store forening mente at den kunde gjøre krav paa at representeres direkte i raadet. Dens andragende om dette maatte da afslaaes. Ifølge de linjer som var optrukket for N. K. N.s konstitution, og som blev godkjendt paa det konstituerende møde, kunde den ikke komme ind som direkte led. Det gaar ikke an først at gi sig en grundlov og saa rive ned og handle mod dens væsen.

Men sørgeligt er det at maatte vise tilbage dem som vil ind. Vi vil jo saa gjerne ha nye led, jeg for min del gaar udfra, saalænge jeg ikke faar erfaring om det modsatte, at hvert saadant, hvert nyt arbeide representeret, gir vort raad styrke udad og »tilfører det en større indre kraft«

Jeg vil haabe at M. R. kan faa organiseret sig saa omfattende og faa ordnet sig saaledes med sin hovedorganisation at den blir representativ for dens arbeide og i sig selv gir de garantier som trænges for optagelse.

For N. K. N. vilde det være til gavn at faa dette stridsspørsmaal ud af sagaen. Det har voldt skade nok.

Gina Krog.

---

*) Denne opfatning hævdes, som man vil se, i den følgende indsendte artikel.

Missionsarbeidet og N. K. N.

Paa N K. N.s store møde i Trondhjem i sommer besluttedes at nægte »Missionsringen« optagelse i organisationen. Dette er blit modtat med meget blandede følelser og har splittet N. K. N.s medlemmer i 2 skarpt adskilte leire.

For den store mængde, som staar helt utenfor organisationen, og som ingen forstaaelse har hverken af dens arbeide eller dens forutsætninger, ser det naturligvis yderst ukristelig ut at nægte et saa utmerket arbeide plads i organisationen; men det ligger utenfor dette indlægs opgave at belære dem om hele det vidløftige kvindesagsarbeide, som ligger til grund for N. K. N.s virksomhed; dette er kun henvendt til medlemmerne og dem, som staar foreningen nær i forstaaelse og interesse.

Hvorfor blev »Missionsringen« nægtet optagelse? La os sige det rent ud, og la os ikke slaa øinene ned for det; la det staa klart for os og la os ikke vike et skridt tilbage for det: Missionsarbeidet kan ut fra sine forutsætninger og bevæggrunde ikke passe ind i N. K. N.s arbeide.

Det kan synes urimelig at paastaa dette; men for mig staar det saa klart, at saa maa det være.

N. K. N.s opgave er at samle alt arbeide for at bedre kvinders kaar, at løfte kvinders arbeide, at samle kvinders interesser, saa de kan føle, at de staar sammen i et stort kjærlighetsforbund. Ingen spør om du tror det ene eller det andet, du skal faa lov til at ha dit hjertekammer i uforstyrret fred, dit gudsforhold skal faa lov til at være andre mennesker uvedkommende. Kom og vær med, og arbeid for det, som du anser for godt, og som interesserer dig, det være sig stemmeret, afholdssag, sædelighedssag eller oplysningsarbeide. Ja — hvorfor saa ikke missionsarbeide?

Nei — der kommer det svælgende dyp, som gjør det umuligt at arbeide sammen. Thi hvad er missionen i sin grund andet end at paavirke menneskers gudsforhold? Man kan længe nok fremholde og paavise missionsarbeidets store betydning som kultiverende og civilisatorisk, det hjælper ikke; for missionsarbeiderne er den religiøse paavirkning drivkraften, og derfor kan de aldrig passe ind i N. K. N.

N. K. N. skal være upolitisk og konfessionsløs. Mange vil vistnok korse sig over slik ukristelighed; men vi, som ikke ønsker at gjøre vort gudsforhold til gjenstand for foreningsarbeide, vi takker og ærer dem som i vor tid, da kristelige foreninger skyter op som paddehatter, har hat mot til at hævde sit standpunkt. Og la os slaa ring om dem og værne N. K. N.s ide: Gjør mot andre, hvad du vil, at andre skal gjøre mot dig.

La saa alle de kristelige foreninger med missionsarbeiderne i spidsen samle sig om sit program: At virke paa andre mennesker, saa at saa mange som mulig kan faa øinene op for kristendommens storhed og navnlig faa lyst til at vise for al verden: Jeg følger Jesus.

Men la ingen af os glemme:

At, hvad der er ret for den ene, kan for den anden være det modsatte, at der gives fuldt op af kristne, for hvem det er en umulighet, en vederstyggelighet at stille sit gudsforhold tilskue i en forening, og at det er dem ligesaa umuligt at trænge sig ind i andre menneskers inderste hjerte.

Og paa den anden side: la os erkjende, at de kristelige foreninger vel kan ha sin betydning og sin opgave, uten at de derfor har nogensomhelst ret til at forpagte alt det som i virkeligheten er af Kristi aand for sig.

P. G.

En kvinde for lidet.

Kjære redaktør.

Nu »efter seiren« trænger vi Nylænde mer end nogensinde, det er min erfaring, did maa vi ty, naar vi har noget paa hjerte. Derfor henvender jeg mig nu trøstig til Dem og beder om plads for et par bemerkninger i anledning den departementale komite, der er nedsat for at »udarbeide plan til en skole for husholdningslærerinder«. Det er udmerket, at deptet. endelig har optaget denne sag til behandling, et isandhed glædeligt tidens tegn. Men hvad der forbauser mig, er, at vi i det aar 1907, hvor kvinder er naaet saa langt i ligestillethed, som at have faaet statsborgerlig stemmeret, ikke er kommet længere, end at en dept. komite, der skal arbeide med en sag, der udelukkende vedkommer kvinders uddannelse, sammensættes af *2 kvinder* og *3 mænd*. Mon der vilde være tale om at sætte 3 kvinder og 2 mænd i en komite, der skulde arbeide udelukkende med mænds uddannelse? Jeg er temmelig overbevist om, at der kun kom mænd. Det synes ikke som noget urimeligt ønske, at i en komite som ovennævnte til uddannelse af husholdningslærerinder burde der sidde mindst 3 kvinder. Og vi har en kvinde i vort land, som jo burde være selvskreven til at yde sit arbeide i en slig sag, nemlig *Helga Helgesen*. Med forbauselse saa jeg komiteens sammensætning og fandt ikke hendes navn der, hun der hos os ubetinget er den største paa al huslig økonomis omraade, og som nu i snart 20 aar har viet sit arbeide og sin energi for at føre denne sag frem i vort land. Hun vilde have kunnet tilføre komiteen en kraft, som det er sørgeligt, den ikke skal faa godt af.

m.

Bøger:

Barbra Ring. Anne Karine Corvin. Tvillingerne.

Fru Rings bøger blev straks hilset af aviserne som aarets bedste barnebøger. Og publikum har stadfæstet denne dom. Paa en 14 dages tid er baade »Anne Karine Corvin« og Tvillingerne udkommet i 3die oplag.

Og flere oplag spaar vi dem. For sammen med Tvillingerne og »de andre morsomme barn« blir man snart i ypperligt humør.

Anne Karine Corvin er en fin liden fortælling. Hun er en tiltalende ung pige Anne Karine. Hendes væsen er adskillig orginalt efter den opdragelse hun har faat af de to gamle herrer, faren og hans ven. Men hjertelaget er saa godt og hendes natur saa reel, at man maa bli glad i hende medens man følger hende i hendes oplevelser hos onkelen og tanten i Kristiania.

Fortællingen er skrevet med fart og friskhed og en sanddruhed i fremstillingen, der giver løfter for fremtiden *A. H.*

Sjøfolk av John William Nylander Oversat av *Ester Heber Nylander.* H. Aschehaug & co.s forlag.

John William Nylander gav det finske folk to samlinger »Sjøfolk.« Og det finske folk gav John William Nylander nationalbelønning.

Iaar er en del av disse fortællinger utkommet paa norsk forlag, oversat av Ester Heber Nylander.

Med selvoplevelsens troværdighed og inderlighed og et fint syn paa de emner han behandler, gir forfatteren en række billeder fra sjømandens liv. I storm og stille. Ombord og i havn. Med stor og enkel kunst fortæller han om disse mennesker, hvis liv han har levet — hvis kamerat han har været — slig at vi synes vi kjender dem alle sammen, Big Charley, irlænderen Joe og baatsmanden, som hentet sin bedste ven tilbake fra likhuset, da han alt var indsydd for at begraves som »død« av gul feber.

Der er en litt vemodig tone over de fleste av disse fortællinger — med streif av fin humor iblandt. Men nevnes Finland eller nogen av dets sønner kommer der en egen klang i ordene — en varm understrøm, som gjør bogens sidste fortælling, »Et barndomsminde« til samlingens perle. For her fortæller forfatteren om den sjø og det land og det folk, som han elsker og for hvis frihet han har arbeidet et helt liv.

»Sjøfolk« er en bog som bør findes side om side med Jacob Hilditsch.s fortræffelige sjøfortællinger.

Barbra Ring.

Eva Sars Nansen

er død. — Budskabet faldt som et slag, det bragte sorg — langt udover.

Ogsaa hun, det er saa ufatteligt! —

Ogsaa hun, kjendt i vide kredse, æret og elsket, blev med blandt dem som gik bort fra os i det aar som nu svinder.

9—12—07.

Midnatssolens land. Langs Norges kyst mod eventyrlandet der nord. (Albert Cammermeyers forlag.)

En sjelden vakker julegave, særlig skikket at sende til venner i udlandet. Verket udkommer ogsaa paa tysk og engelsk. Med stolthed kan man vise disse billeder fra Norge — ogsaa paa grund af deres udførelse og udstyr.

Bjørnstjerne Bjørnson og *Aulestad* Text af redaktør *Johan Filseth.* 32 billeder og 1 slægtstavle.

(Kristiania Kommanditselskabet Narvesens kioskkompagni.)

Det vakre hefte spaar vi en rivende afsætning. Først og fremst vil alle de mange, der ved personlige minder er knyttet til B. B.'s Anlestad. skaffe sig det — og saa en hel del af dem, som elsker hans digtning.

Musik für alle. Monatshefte zur Pflege volkstümlicher Musik. Redaktion Dr. *Bogumil Zepler.*

Udgiver *Juliane Tøstie.* Pris kr. 1.50 pr. kvartal. Udenbys kr. 1.60. Expedition. Toldbodgaden 22.

Bergensbanen, text af *Yngvar Nielsen.* Narvesens kioskkompagni 1907.

Liv og eventyr Guttefortællinger. Nedsat pris 1 kr. pr. stk. Kjøberen af disse bøger faar med hver af dem en kupon, der giver ham et kvartal af »Norske Gutter« gratis mod indsendelse af porto 25 øre.

Gyldendals bibliothek for hjemmet, ugeskrift for nordisk literatur, redigeret af *Vilhelm Østergaard.* Pris 50 øre pr. mnd. Udkommer hver uge med 64 sider læsestof.

Aasta Hansteen

fyldte den 10de december 83 aar. Samme dag havde kvindestemmeretsklubden et festligt møde, hvorfra der sendtes de varmeste hilsener og de allerbedste ønsker til vor kjære veteran.

Paa mødet holdt Gina Krog foredrag om *Kvindesagens stilling*, og der syntes at herske den største enighed om at det for alle vor sagsvenner var fornødent at arbeide af al kraft, saa ikke reaktionen skulde faa overtaget.

Idet heftet afsluttes fremkommer i »Morgenbladet« en artikel med titel *Kvindeforeningernes stilling til Norske kvinders nationale raad.* Det er undertegnet af flere hundrede kvinder — fra en 10—12 byer og omegn, — som paa det alvorligste advarer kvindeforeningerne mod at gaa ind i Missionsringen og derigjennem la sig opta i N. K. N. Der gives oplysninger som er af stor interesse om kvindeforeningernes forhold til det norske missionsselskab.

Af hvad der sies om selve spørsmaalet anfører vi følgende:

»Enkelte for missionsarbeidet varmt interesserede kvinder har bragt denne tanke frem og visselig ment det godt, idet de har troet, at det burde være en opgave for os at gjøre de kristelige interesser og særlig missionssagen gjældende inden denne organisation og derved tilføre den en større kristelig kraft.«

Senere spørges:

«Hvilken fordel har man nu troet at kunne bringe kvindeforeningerne, hvis eneste formaal er at arbeide for evangeliets udbredelse til hedningerne, om de slutted sig til Norske kvinders natlonale raad?«

»De*) mener.

1. At man kan haabe at vinde nye missionsvenner for vort missionsselskab gjennem paavirkning fra de representanter som maatte møde ved de større kvindemøder.«

Der omtales to punkter til og der fremholdes at de mulige fordele kvindeforeningerne kunde ha af at slutte sig til N. K. N. ikke opveier de tab de kunde resikere. Man maa ikke, siges der, give afkald paa »gamle trofaste arbeidende medlemmer for muligheden af at vinde nye missionsvenner.»

Vi har desværre ikke plads til at opta artiklen i sin helhed, men alle som interesserer sig for spørsmaalet bør se at faa læst den. Den staar i Morgbl. no. 710.

---

*) D. v. s. de som har bragt tanken frem.

I Holmestrand er der ved kommunevalget av de 341 stemmeberettigede kvinder avgit 233 stemmer. — Av 409 stemmeberettigede mænd er der avgit 317 stemmer. — Blandt det nyvalgte bystyres 20 medlemmer er der 3 kvinder, nemlig 2 paa samlingspartiets og venstres liste — fru Mathilde Johannesen og frk. cand. Mathilde Eriksen — og 1 paa arbeidernes og avholdsfolkets liste — fru Todne Brække.

Ved valg paa lagrettes og domsmænd er kvinderne blit rigelig tildelt pladse, idet av 4 lagrettesmænd de 2 er kvinder og *halvdelen* av samtlige domsmænd er kvinder.

I Løbet af de nærmeste dage udkommer paa J. W. Cappelens forlag et nyt — 3die — bind af frøknerne *Stangs* læsebog for barneskolen. Paa samme forlag udsender overlærer J. *Nikolaisen* samtidig en liden bog om »Brugen af skilletegnene«, veiledning for voksne og børn.

Ingvar Fjell: Min tro. Et brev til min ven presten. Olaf Norlis forlag

Chr. Ditlew: I moderne fodspor. Samme forlag

Nytaarsheftet kommer ud til jul. Det vil bl. a. indeholde en interessant artikel af *Hermione Ramsden* om *psychisk forskning* og et brev fra Italien af *Alvilde Prydz.*

Føljeton fik ikke plads her, men vil fortsættes i nytaarsheftet. Nye abonnenter, for 1908, som *strax* melder sig, kan erholde de to nummere af denne aargang, no. 22 og 23 hvori: *Den store kjærlighed* staar.

Alle sagens venner anmodes om at virke for Nylændes udbredelse.

Til udenbys abonnenter.

Resterende kontingent for tidligere aar bedes indsendt **snarest.**

Indholdsfortegnelse.

15de december 1907.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

Bogtrykkeriet „Minerva". Kristiania.

Nylænde

1907